

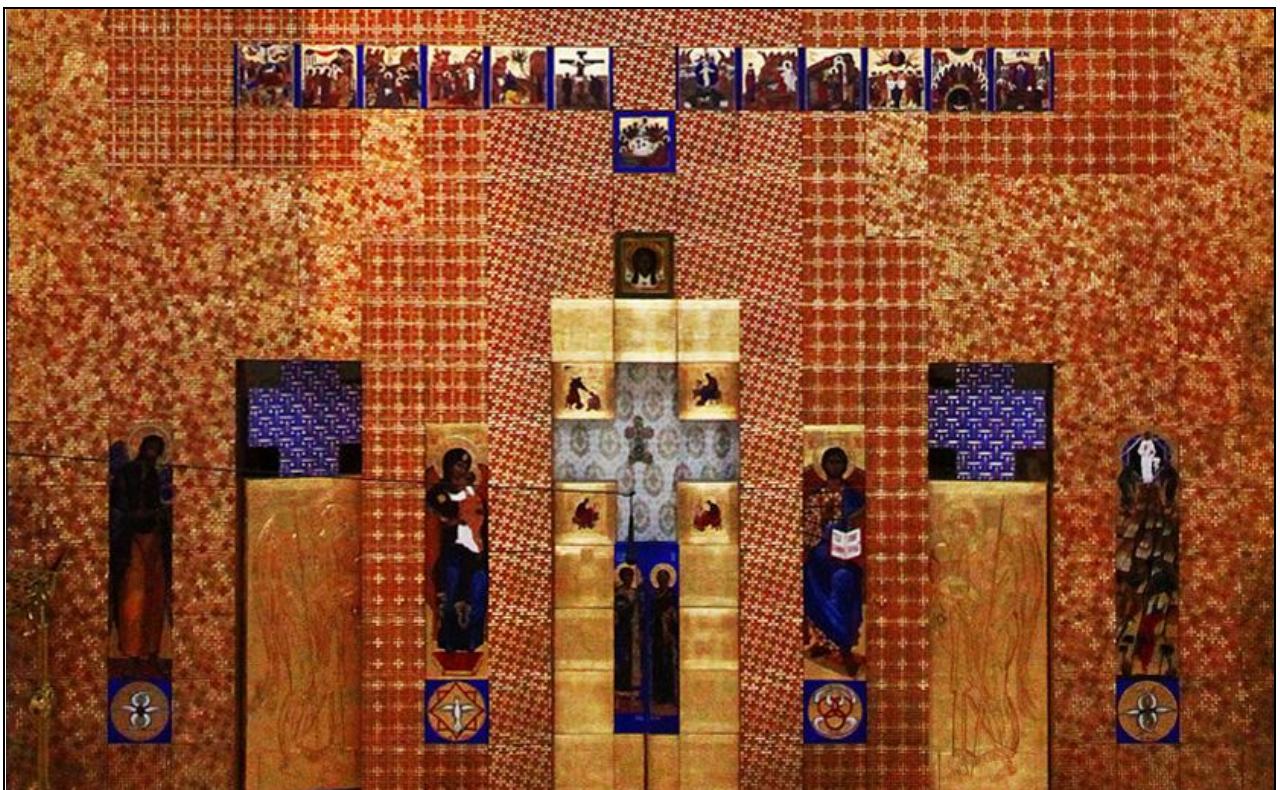
Vatra veche

Vatra veche

2

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VIII, nr. 2(86), februarie 2016 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHĂ, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Silviu Oravitza, *Biserica Schimbarea la față*, detaliu iconostas, lemn aurit, Cluj-Napoca

ARON COTRUȘ - INEDIT

Fără titlu

O, inimă sălbatic împărțită
între ispită și altă ispită,-
din ochiul acesta adânc de noroi,
cum să mă mai trag înapoi?

Se vor opri și pasărele într-o zi
către soare răsare.
dar rândunelele dorului, cin-le va opri
sa treacă spre tine, în zboruri
sângerii?

Ingheață cenușă

Îngheață pe vatră cenușă
Cineva îmi zgâlțâie ușa
Zilele lungi,
Cum să le alungi?
Zilele scurte, scurte
Năluci dau târcoale prin curte
Și oarba îmi caută ușa
Îngheață pe vatră cenușă

Nu mai vine, Ovidiu, nava
Să-ți tresalte inima bolnava
Și să te zmulgă din țara dintre ceți

Din țara firoșilor Geți.

Roma, Roma e atât de departe,
parca dincolo de viață și de moarte
și departe-i Sulmona, solara,
Unde tânăr get, întorsu-ți-
am odinioara
doi ani din desțărarea ta amară...

Este vina locului
ori a nenorocului?

(Texte comunicate de criticul și istoricul literar M.N. Rusu, New York)

Vatra veche dialog cu Leo Butnaru

SUMAR

Aron Cotruș inedit (colecția M.N. Rusu)/1
La omagierea lui Brâncuși, de Dumitru Velea/3
Constantin Brâncuși – 140, de Stelian Gomboș/4
Marin Sorescu – 80, de Nicolae Băciuț/6
Vatra veche dialog cu Leo Butnaru, de Ognian Stamboliev/7
Poeme de Leo Butnaru/11
Vatra veche dialog cu Silviu Oravitzan, de Mariana Chețan/12
Silviu Oravitzan, opinii despre opera sa/13
Vatra veche dialog cu Ion Coja, de Rodica Lăzărescu/14
Vatra veche dialog cu Valentin Marica, de Maria Daniela Pănăzan/16
Eminescu și Transilvania, dialog cu Ilie Șandru, de Elena Condrei/18
George Coșbuc – 150. Gazetar la Sibiu. Nunta Zamferei, de Marin Iancu/19
George Topârceanu – 130 de ani de la naștere, de Dumitru Hurubă/20
Aniversări. Centenar Avangarda literară, de Marin Iancu/22
Poeme de Darie Ducan/23
Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/24
Cronica literară. Ion Brad – cugetări într-un vers, de Doina Rad/25
Recuperarea (Ioan Pop Barasovia), de A.I. Brumar/26
Ochiul curat... (Dorina Stoica), de Mihaela Oancea/27
75 de ani sub Zodia Racului, (Ioan V. Maței-Buhăiești), de Vasile Larco/28
Bardul de la Grand Vanju (Nicolae Dan Frunteletă), de Ilie Gorjan/29
Apa, spațiul memoriei... (Mirelei-Ioana Borchin), de Iulian Chivu/31
Copilăria prin ochii bunicii (Mariana Velisar-Codrescu), de Cornel Galben/32
Proza sudului literar românesc (Ovidiu Dunăreanu), de Iulian Dămăcuș/33
Miercurea frumoasă a lecturii (Nicola I. Nicolae), de Rodica Lăzărescu/34
Nichifor Crainic, Memorii, de Geo Constantinescu/36
Poeme de Nichifor Crainic/37
Monografia dedicată Elenei Farago (Ada Stuparu), de Anca Sîrghie/38
Manierism și pitoresc... (Iulian Dămăcuș), de Ioana Pop/40
Dincolo și dincoace de ocean (Ion Jianu), de Mihaela Albu/41
Publicistică la confluența cu literatura (Lucia Olaru Nenați), de Victor Teișanu/42
Mărturia unei existențe remarcabile (Mircea M. Ionescu), de Zeno Fodor/43
Documentele continuității. Romanul Marii Uniri (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/45
Convorbiri duhovnicești. Ioan al Banatului, de Lumița Cornea/47
În căutarea lui Iisus (Codruța Băciuț), de Rozalia Truța/48
Tinda Raiului, povestiri de Gheorghe Șincan/49
Exodul musulman. Dialog cu Dan Dungaci, de Stelian Gomboș/50
Ființa umbrei, poem de Nicolae Băciuț/51
Aurel Dumitrescu în scrisori inedite/52
Poeme de Emilia Amariei/52
Arhiva. Contribuții Romulus Cioflec, de Victor Durnea/53
Poeme de George Terziu/54
Ancheta „Vatra veche”. Casa Memorială „Cezar Petrescu”, de Lumița Cornea/55
Starea prozei. Maidanul, de Alexandru Decebal Seul/56
Ocean întors. Corupți și corupători, de V. Molodeanu/57
Poeme de Iuliu Ionaș/58
Starea prozei. Tabloul, de Marian Drumur/59
Poeme de George L. Nimigeanu/60
Starea prozei. La pufoaica ruptă, de Dumitru Hurubă/61
Poeme de Florin Costinescu/62
Starea prozei. Drepturi de autor, de Lumița Zaharia/63
Atlas. Minunea de la Reims/, de Mircea I. Bătrănu/64
Biblioteca Babel. Fortunato Ramos, traducere de Ion Roșioru/66
Biblioteca Babel. Olga del Carmen Becerra Peresz, traducere de Elisabeta Boțan/67
Biblioteca Babel. Ne-a adus „Luceafărul” în sanscrită, de George Anca/68
O parabolă posibilă... Hermann Hesse/Mihail Diaconescu, de Tanța Rotărescu/69
Starea prozei. Liftul, de Pal Francisc/70
Întâlniri în spațiul virtual. Elena Munteanu, de Veronica Pavel Lerner/71
Ancheta „Vatra veche”. Exilul românesc. Milena Munteanu, de Nicolae Băciuț/72
Starea prozei. Conversție prin ceață, de Flavia Topan/73
Poeme de Gela Enea/75
Cartea de teatru. Cehov - personajul lui Troyat, de Bogdan Ulmu/76
Din istoria Teatrului „George Ciprian”: Radu Panamarenco, de Marin Ifrim/77
Filme noi. În căutarea prafului de stele, de Nicolae Băciuț/78
Literatură și film. Greierii lui Pagnol, de Alexandru Jucan/79
Asterisc. Interes pentru revista „Vatra veche”, de N.B./79
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/80
De la Păstorel citire/80
Correspondență din Paris. Scrisori deschise, de Simina Lazăr/81
Festivalul „Ana Blandiana”82
Curier/83
Artă și meserie (Ion Zibilean), de Nicolae Băciuț/87
Starea prozei. Clipa, de Ioan Mugurel Sasu/88

Silviu Racovitzan

Expoziție Klosterneuburg 2007, basoreliev lemn aurit

Silviu Oravitzan, *Grădina de semne*, acrilic pe hârtie, 1998

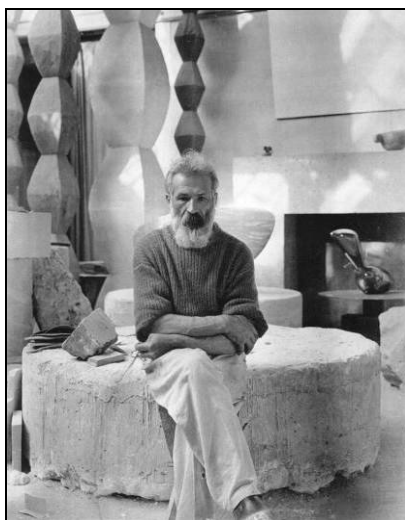
Număr ilustrat cu lucrări de
SILVIU ORAVITZAN

LA OMAGIEREA LUI BRÂNCUȘI

Multe se întâmplă fără ca omul să le prindă de veste; multe îi trec pe dinaintea purtate de clipa cea repede fără ca el măcar să le vadă; și mai multe se petrec fără ca el să le perceapă crugul și devenirea lor; sau chiar dacă ajunge să le știe câte ceva din acestea este departe de înțelegere și cunoaștere. Cine să poată să ridice privirea spre izvor și să vadă că mai toate cele întâmplate, gesturi și fapte, conceperi de gând și acțiuni au un sens și nu sunt întâmplătoare!? Că oricât ar fi de firave și trecătoare, de mici și precare se pot atinge de veșnicie și, cum s-a zis, lumea poate să se sprijine și pe un bob de piper. În momentul în care aceste fapte și semne omenești se petrec, ele apar și dispar cu iuțeala unei clipiri de pleoapă; abia mai târziu se întâmplă ca omul să le deslușească urma, un rest de urmă, rest în care consistă tocmai ceea ce le-a generat și mai ales le ține legate. Și cu cât vremea trece și anumite fapte, întâmplări, consemnări rămân mai în urmă, cu atât mai mult se întâmplă ca omul să constate că toate sunt legate, că nimic nu este întâmplător, că între efemer și etern, între finit și infinit, între pământ și cer, între om și divinitate există o legătură reală, o țesătură ale cărei alesături și flori spirituale le surprinde ochiul lăuntric, sau altfel spus, spiritul devenit conștient de sine, care dintr-o dată se conștientizează.

Este ca într-un templu, când o realitate de dincolo apare aievea între enoriașii strânși la un loc, la sfânta liturghie; este ca și cum o altă ființă își face loc între cele de o clipă și goleşte lumea de ele. La fel se petrece și cu cel ce privește operele lui Brâncuși! Firește, și ale altor genii. Nu ne îndemna el, *priviți-le până le veți vedea!*? Dar ce am face, dacă i-am auzi vorbele acum!?

Ivirea acestor câteva vorbe *scrise* se datorează citirii modestelor dar necesarelor *Caiete* ale Societății *Petro Aqua* care privesc *Istoria realizării Coloanei infinite la Atelierele Centrale Petroșani*, în vara și toamna anului 1937. Este meritul lui Ovidiu Rizopol că a găsit de cuviință de *Ziua Națională* „Constantin Brâncuși” și a împlinirii

a 140 de ani de la nașterea Sculptorului, decretat de criticii reprezentativi ai lumii, Pontiful artei moderne, să readucă în memorie contribuția tehnică, de desăvârșită artă și minune, a inginerului șef. Ștefan Georgescu-Gorjan și, mai ales, *cazna ce leagă* a întregii comunități dintre sfruntările românești la nașterea Capodoperei, care cu tot *Ansamblul* de la Tg. Jiu, cinstește Eroi noștri și deschide liturghia *calea reconstrucției omului*. Este de spus, oricât ar fi de polemic cu prezentul, că această jertfa de gând și faptă, de creație și *miracol* nu are asemănare. De la distanță se vede limpede că lumina, energia miracolului *a legat* totul, într-o suflare și suflet: de la creator la constructor, de la Brâncuși la Ștefan Georgescu-Gorjan; de la cei implicați la comunitate; de la politicieni la ultima bătrână rămasă fără fiu în urma războiului de reîntregire națională; de la Prim-ministrul Gheorghe Tătărescu și soția sa, Aretia – ce parcă se afla în „afinități electice” cu gândurile lui Brâncuși și cu sufletele românilor –, la toate forțele industriei tehnice românești din acea vreme; de la dăruirea muncitorilor: turnători, sudori, șoferi până la ultimul șlefuitor și vopsitor de „module” (a se vedea aici, mai târziu, și mărturia lui Ion D. Sîrbu). Toți, indiferent de sânge și putere, au fost cuprinși de forța miracolului și, fără să știe, preluați de acesta. O *legătură* ce pare cu reverberații miraculoase întinsă pe *orizontală*. Altfel, cum se explică lucrarea tutuoror, indiferent de zi și noapte, de soare și ploaie, de învingere a defecțiunilor tehnice ale

utilajelor, obținându-se miracolul tehnic!? „*Viața mea a fost un șir de miracole*” – mărturisirea adesea Brâncuși.

Și acum, după aproape opt decenii, chiar dacă o parte din aceste lucruri sunt știute este bine să fie reamintite și cunoscute!

Ovidiu Rizopol pune în centrul mărturiilor despre geneza *miracolului Scrisorile Coloanei*: mai întâi, corespondența dintre Brâncuși și ing. șef, Ștefan Georgescu-Gorjan și apoi scrisorile colaboratorilor la construcția *Coloanei* primite, după decenii, de inginerul trecut prin dizgrația ideologică. Acestea sunt semne din reverberația miracolului pe *orizontală*. Însă meritul ajungerii lor aici îi revine fiicei inginerului, Sorana Georgescu-Gorjan, devenită la rândul ei o voce puternică în brâncușologie, care le pune la dispoziția publică (deși unele mai ajunseseră, prin intermediul scrierilor tatălui său), adăugând celor din arhiva proprie și altele din arhive străine, publicându-se în aceste *Caiete* nu doar olografic, ci descifrându-le și, după caz, traducându-le din franceză. Mai trebuie spus că meritul său, fără tăgadă cel mai de seamă, în acești timpi tulburi și fobici prin care *Coloana infinitului* a trebuit să treacă, este de *a fi în picioare* această legătură a noastră cu Cerul! (Prin aceasta se înțelege de ce este adăugată în *Caiete* și *Nota* cu contribuțiile sale.) Iar fapt și mai important, ce ține de acțiunile miracolului, este *legătura pe verticală*. Deocamdată, expunerea acesteia la nivelul comunității din Carpați, cu forări abisale, a luminat-o Ion Pogorilovschi prin amplul studiu, de vreo 400 de pagini, *Ansamblul Sculptural Brâncuși de la Târgu-Jiu* (Editura *Junimea*, Iași, 1976), publicat cu ocazia *Centenarului nașterii lui Brâncuși*. Însă rămâne să subliniem din această legătură ceea ce miră și-i de necontestat: împletirea de destin a lui Brâncuși cu familia Georgescu-Gorjan (de la bunic, prin fiu, la nepoată). Pe de o parte, grija și dăruirea acestei familii pentru artist și opera și, pe de altă parte, răsplata *artistică* întoarsă de Brâncuși.

O subliniere a întâlnirii cu primul Georgescu-Gorjan. La a treia fugă de acasă a lui Brâncuși, acesta, nimerind la Craiova, se angajează mai întâi →

DUMITRU VELEA

la cârciuma-birt din gară, la „Restaurantul Frații Spirtaru”, apoi trece la băcănia cu o „bodegă” anexă a lui Ion Zamfirescu din Piața Elca, piața veche a Craiovei, până la cutremurul din 1977, ce da spre Bănie și Biserica Sf. Dumitru. Aici se întâlnește – după reconstituirea lui V. G. Paleolog din **Tinerețea lui Brâncuși** (Editura tineretului, Buc., 1976) – cu „tovarășii de slugărie”: „Livadaru, calfă de tapițer, Gorjanu-stâmbarul, teșghetar al Stelei colorate, Cărămidă-perierul și Grigore, strungar în lemn”. Are loc pariul facerii unei viori care să și cânte – și cântă! Și drept urmare, mai marii orașului îl înscriu la Școala de Arte și Meserii. Se petrece „schimbarea la față”, zice V. G. Paleolog, „la Craiova m-am născut a doua oară”, spune Brâncuși. În fine, acest **Gorjanu** nu este altul decât tatăl inginerului care înalță *Coloana*! Mai în vârstă decât Brâncuși, îi „era mai degrabă un mentor, un telemac, care de peste drum, de la Steaua colorată unde slujea stâmbarului, prăvăliile fiind față în față, în colțul opus bodegii, scruta, cântărea și da note comportării lui Costache”, (pp. 45, 46). Brâncuși urmează cursurile Școlii de Arte și Meserii de la Craiova, apoi Studiile Înalte de la București și, întorcându-se la Craiova, pentru stagiul militar, în 1902 execută bustul (ipsos) bunului său prieten, **Portretul lui Ion Georgescu-Gorjan**. Despre această minunată „întâmplare”, criticul Barbu Brezianu scrie: „Este singurul portret făcut în țară de Brâncuși după natură. (...) Ion Georgescu-Gorjan (1869-1951) i-a fost prieten de nădejde, de vreme ce primea în chiar anul în care Brâncuși i-a modelat bustul, procura prin care era imputernicit să ridice de la caseria epitropiei bisericii Madona Dudu ajutorul acordat. Portretul a fost realizat la Craiova, în perioada când își făcea serviciul militar și locuia în chiar casa prietenului său, deasupra prăvăliei La Steaua colorată, după o metodă școlară riguroasă: în timp ce Ion Georgescu-Gorjan îi poza, artistul îl îndemna: ...stăi cuminte, să te măsoar și – după cum procedase odinioară un alt prieten al lui Brâncuși, Douanier Rousseau – îi lua cu compasul măsurile frunții, arcadei sprâncenelor, nasului, proeminența bărbiei, dimensiuni care se întipăreau

apoi în lutul pe care degetele dibace îl modelau cu siguranța talentului și a meseriei bine învățate”, (**Brâncuși**, Editura All, Buc. 1998, p. 100).

Ce cale minunată de la Soranonepoata, prin Ștefan-fiul, la Ion-părintele!

Ce **legătură verticală** face miracolul! Cum se leagă toate și se dezleagă sub degetul de sus! Sub semnul jertfei și al nemuririi.

Constantin Brâncuși - 140

Născut în data de 19 februarie 1876, Constantin este al șaselea copil al lui Nicolae și Maria Brâncuși. Prima clasă primară o face la Peștișani, județul Gorj, apoi continuă școala la Brădiceni. Copilăria este marcată de dese plecări de acasă și ani lungi de ucenicie în ateliere de boiangeri și prăvălii.

După ce a urmat Școala de Arte și Meserii în Craiova (1894 – 1898) vine la București unde absolvă Școala de Belle-Arte în anul 1902. În timpul studenției, chiar în primul an, în anul 1898, lucrarea sa *Bustul lui Vitellius* obține „mențiune onorabilă”, *Cap al lui Laocoon* din anul 1900 obține medalia de bronz, iar *Studiu* din anul 1901, câștigă medalia de argint.

Timp de doi ani, între anii 1900 și 1902, cu ajutorul doctorului Dimitrie Gerota, realizează *Ecorșeu*, un studiu pentru reprezentarea corpului omenesc, lucrare căreia i se atribuie o medalie de bronz. Precizia detaliilor acestei lucrări va face ca *Ecorșeu* să fie folosit în școlile românești de medicină, după ce se vor face câteva

Domnișoara Pogany

Danaide

copii, iar Marcel Duchamp va include fotografia *Ecorșeu* în expoziția pe care o va organiza la sfârșitul anului 1933 la Galeria Brummer din New York City.

În anul 1903, primește prima comandă a unui monument public, bustul generalului medic Carol Davila, care va fi instalat la Spitalul Militar din București, și reprezintă singurul monument public al lui Constantin Brâncuși din București. Pleacă în anul 1904 la studii la München, dar după șase luni o pornește pe jos prin Bavaria, Elveția până la Langres, în Franța, de unde ia trenul până la Paris.

În 1905, reușește la concursul de admitere la prestigioasa École Nationale Supérieure des Beaux-Arts, unde lucrează în atelierul lui Antonin Mercié până în anul 1906, când, atingând limita de vârstă, părăsește școala. Refuză să lucreze ca practician în atelierul lui Auguste Rodin, rostind cuvintele devenite celebre, „Rien ne pousse à l'ombre des grands arbres” (La umbra marilor copaci nu crește nimic).

Expune pentru prima dată la Société Nationale des Beaux-Arts și la Salon d'Automne din Paris în 1906. Creează în 1907 prima versiune a *Sărutului*, temă pe care o va relua sub diferite forme până în 1940, culminând cu *Poarta Sărutului*, parte a Ansamblul Monumental din Târgu Jiu.

→

DR. STELIAN GOMBOS

În anul 1907, închiriază un atelier în Rue de Montparnasse și intră în contact cu avangarda artistică pariziană, împrietenindu-se cu Guillaume Apollinaire, Fernand Léger, Amedeo Modigliani, Marcel Duchamp. Va începe lucrul la *Rugăciunea*, o comandă pentru un monument funerar ce va fi expusă în Cimitirul „Dumbrava” de la Buzău.

În anul 1909, revine pentru scurt timp în România și participă la „Expoziția oficială de pictură, sculptură și arhitectură”. Juriul Expoziției, prezidat de Spiru Haret, acordă premiul II ex aequo lui Constantin Brâncuși, Paciurea, Steriadi, Petrașcu, Theodorescu-Sion. Colecționarul de artă Anastase Simu îi cumpără sculptura *Somnul*, iar bustul în ghips al pictorului Nicolae Dărăscu este achiziționat de Ministerul Instrucțiunii Publice.

Până în anul 1914, participă cu regularitate la expoziții colective din Paris și București, inaugurând ciclurile *Păsări Măiestre*, *Muza adormită*, *Domnișoara Pogony*.

În anul 1914, Constantin Brâncuși deschide prima expoziție în Statele Unite ale Americii, la Photo Secession Gallery din New York City, care provoacă o enormă senzație.

Colecționarul american John Quinn îi cumpără mai multe sculpturi, asigurându-i o existență materială prielnică creației artistice. În același an, ministrul de interne al României respinge proiectul monumentului lui Spiru Haret comandat cu un an înainte. Brâncuși va păstra lucrarea în atelier și o va intitula *Fântâna lui Narcis*.

În anul 1915, începe să execute primele lucrări în lemn: *2 Cariatide*, *Fiul risipitor* etc. La Paris, în anul 1919, apare volumul „La Roumanie en images”, cu cinci reproduceri după lucrări ale lui Brâncuși. Un an mai târziu, participă la expoziția grupării „La Section d'Or” în Franța, la expoziția grupării „Arta română” la invitația lui Camil Ressu în România, la „Festivalul Dada”, unde semnează manifestul intitulat *Contre Cubisme*, *contre Dadaïsme*. În revista *Little Review* din New York, apare, în anul 1921, primul studiu de amploare cu 24 de reproduceri din opera lui Constantin Brâncuși, semnat de poetul american Ezra Pound. De altfel, sculptorul avea să realizeze ulterior un celebru portret al acestuia.

Cumințenia

Participă la o mișcare de protest contra lui André Breton și în apărarea lui Tristan Tzara. La 30 noiembrie 1924, expune la Prima expoziție internațională a grupării „Contemporanul” din București.

Doi ani mai târziu, la Wildenstein Galleries, din New York, se deschide cea de-a doua expoziție personală a sa.

Până în anul 1940, activitatea creatoare a lui Constantin Brâncuși se desfășoară în toată amploarea ei. Operele sale de seamă din ciclul *Pasărea în văzduh*, ciclul *Ovoidului* precum și sculpturile în lemn datează din această perioadă. În același timp, Constantin Brâncuși participă la cele mai importante expoziții colective de sculptură din Statele Unite ale Americii, Franța, Elveția, Olanda, Anglia.

În atelierul său din Impasse Ronsin, în inima Parisului, Constantin Brâncuși și-a creat o lume a lui, cu un cadru și o atmosferă românească. Muzeul Național de Artă Modernă din Paris (Centre Pompidou) are un număr important de lucrări ale lui Constantin Brâncuși, lăsate prin testament moștenire României, dar acceptate cu bucurie de Franța, împreună cu tot ce se afla în atelierul său, după refuzul guvernului comunist al României anilor 1950 de a accepta lucrările lui Constantin Brâncuși după moartea sculptorului.

În România, în epoca realismului socialist, Constantin Brâncuși a fost contestat ca unul din reprezentanții formalismului burghez cosmopolit. Totuși, în decembrie 1956, la Muzeul de Artă al Republicii din București s-a deschis prima expoziție personală Brâncuși din Europa. Abia în anul

1964 Constantin Brâncuși a fost „redescoperit” în România ca un geniu național și, în consecință, ansamblul monumental de la Târgu Jiu cu *Coloana (recunoștinței) fără sfârșit*, *Masa tăcerii* și *Poarta sărutului* a putut fi amenajat și îngrijit, după ce a fost lăsat în paragină un sfert de veac și fusese foarte aproape de a fi fost dărâmat.

Locul lui Constantin Brâncuși în sculptură precum și mesajul spiritual al acesteia

Constantin Brâncuși a eliberat sculptura de preponderența imitației mecanice a naturii, a refuzat reprezentarea figurativă a realității, a preconizat exprimarea esenței lucrurilor, a vitalității formei, a creat unitatea dintre sensibil și spiritual.

În opera sa, Constantin Brâncuși a oglindit felul de a gândi lumea a țăranelor române. Prin obârșia sa țărănească, și-a aflat rădăcinile adânci ale operei sale în tradițiile, miturile și funcția magică a artei populare românești. Constantin Brâncuși a relevat lumii occidentale dimensiunea sacră, spirituală a realității.

Figură centrală în mișcarea artistică modernă, Constantin Brâncuși este considerat unul din cei mai mari sculptori ai secolului al XX-lea.

Sculpturile sale se remarcă prin eleganța formei și utilizarea sensibilă a materialelor, combinând simplitatea artei populare românești cu rafinamentul avangardei pariziene.

Verticalitatea, orizontalitatea, greutatea, densitatea cât și importanța acordată luminii și spațiului sunt trăsăturile caracteristice ale creației lui Constantin Brâncuși.

Opera sa a influențat profund conceptul modern de formă în sculptură, pictură și desen.

În anul 1957, Constantin Brâncuși îl cheamă pe arhiepiscopul Teofil Ionescu, slujitor la biserica ortodoxă românească, se spovedește și se împărtășește, apoi îi mărturisește că moare „cu inima tristă pentru că nu mă pot întoarce în țara mea”.

La data de 16 martie 1957, Constantin Brâncuși se stinge din viață la ora 2 dimineața, iar în data de 19 martie este înmormântat la cimitirul Montparnasse din Paris.

Marin Sorescu - 80

A vorbi despre Marin Sorescu este dilematic din start, pentru că până și în privința zilei nașterii lui sunt în circulație două date: 19 și 29 februarie 1936, Bulzești.

Sigur, până la urmă rămâne data din acte...

Marin Sorescu ar fi împlinit, oricum, în acest an 80 de ani. Mulți dintre colegii lui de generație mai sunt în viață, mulți nu mai sunt. El a murit la 60 de ani, dar biografia lui avea pregnanță, relief și nu știu dacă ar mai fi putut să se producă modificări spectaculoase.

Opera literară a lui Marin Sorescu și-a marcat liniile de forță și în poezie și în teatru, restul (proză, traduceri, publicistică, ba chiar și eseistică) nefăcând decât să marcheze pete de culoare într-un concert al disponibilităților multiple.

De altfel, scriitorul însuși a pus piciorul pe accelerația unui gen sau altul în ritmuri armonice.

La 20 de ani de la moartea sa (8 decembrie 1986, București), avem în raft antume și postume în măsură să putem face o evaluare cât mai corectă a dimensiunii operei sale.

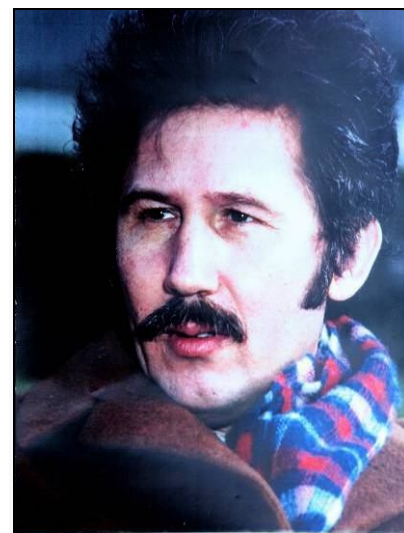
N-aș spune că a fost un răsfățat al criticii, după moartea sa, ba, dimpotrivă, și el a beneficiat de marginalizarea indusă de tot felul de ideologii mai mult sau mai puțin literare, de inamicități vechi sau noi.

Se pare că, până la urmă, scriitorul și-a găsit „nașul”, dincolo de anvergura autorității critice a lui Cosmin Borza, semnatarul lucrării „Marin Sorescu. Singur printre canonici”, monografie critică apărută în 2015 la Editura Art, înscrisă în partea de sus a topului evaluării critice a lui Marin Sorescu.

Și nu e ușor de evaluat o operă de zeci de volume (dintre care 23 antume, 15 rămânând în manuscris la moartea sa) din toate genurile, plus disponibilitățile sale în teritoriile artei plastice, ca pictor și grafician, cu expoziții în țară și străinătate.

Marin Sorescu debutează în 1964, cu „Singur printre poeți”, care, fără a fi spectaculos, e atipic ca opțiune a genului literar – parodii –, dar lasă să se întrevadă câteva linii de forță, de la ironia fină la umorul savuros, până la nevoia de ludic ca stare de grație.

Cărțile semnate de Marin Sorescu, așa cum le înregistrează Wikipedia, se limitează la 2010, reclamă actualizare, căci opera lui Marin Sorescu e vie, e încă în actualitate, nu și-a pierdut din notorietate: 1965 – Poeme, 1966 - Moartea ceasului, 1966, 1996, 2003 - Unde fugim de-acasă? - Aproape teatru, aproape poeme, aproape povești, 1967 - Poeme, 1968, 1995, 2000, 2003, 2004 - Iona, 1968 - Tinerețea lui Don Quijote, 1969 - 80 Poezii - 80 Poezie, 1969 - Lirice - Pasternac, 1969 - Teoria sferelor de influență, 1970 - Paraclisierul, 1970 - Tușiți, 1970 - Unghi, 1972 - Rame - douăzeci și cinci de poezii, 1972 - Singur printre poeți, 1972 - Suflete, bun la toate, 1973 - 1980 - La Lilioci, 1973 - Astfel, 1973, 2005 - Ocolul infinitului mic pornind de la nimic, 1974 - Setea muntelui de sare, 1975 - Insomnii - microeseuri, 1975 - Norii, 1976 - Descântoteca, 1976 - Matca - piesă în trei acte, 1976 - Poeme, 1976 - Starea de destin, 1977 - Trei dinți din față, 1978 - Sărbători Itinerante, 1978, 1993, 2006, 2009, - Trei dinți din față, 1979 - Ceramică, 1979 - Tinerețea lui Don Quijote, 1980 - Teatru, 1982 - Fîntîni în mare, 1982 - Viziunea viziunii, 1983 - La moarte del reloj, 1984 - Drumul, 1984 - Ieșirea prin cer, 1985 - Tratat de inspirație, 1985 - Ușor cu pianul pe scări - cronici literare, 1986 - La Lilioci, 1987 - Adam Puslojic, omul, opera și încă ceva, 1987 - Apă vie, apă moartă, 1987 - Micii grădinari în minunata lume a plantelor, 1989 - Augustin Buzura și - Drumul Cenușii, 1989 - Ecuatorul și polii, 1990 - 1993 - Poezii, 1991 - Poezii alese de cenzură, 1992 - Vărul Shakespeare și alte piese, 1993 - Iona - A treia țeară - Vărul Shakespeare, 1994 - Traversarea, 1995 - Lulu și Gulu-Gulu - versuri pentru copii, ilustrate de autor, 1995 - Poemele tuturor tainelor, 1996 - Din grădina copilăriei - culegere de poezii pentru elevii din clasele I-IV, 1996 - Moment poetic, 1996 - Poezii, 1997 - Puntea (Ultimele), 1998 - Diligența cu păpuși, 1998 - Douăzeci și cinci de poeme, 1998 - Efectul de piramidă, 1999 - Japița - Inedit, 1999 - Romanul călătoriilor - jurnal inedit, 2000 - Încoronare, 2000 - Scrintea vremii, 2002 - 2006 - Opere Sorescu, 2003 - Parodii - Fabule - Epigrame, 2004 - Bile și cercuri, 2004 - Ceramică, 2005 - Între linii, 2005 - Iona și alte două

piese, 2006 - Poezii, 2006 - Poezii alese - antologie pentru uz școlar, 2006 - Teatru, 2010 - La Lilioci.

Opera lui a fost tradusă în peste douăzeci de țări, adunându-se peste șazececi de cărți, suficiente pentru a-l aduce în postura de nominalizat pentru premiul Nobel pentru literatură.

A trebuit să se mulțumească cu premiile naționale: Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru poezie, teatru și critică literară, de șase ori, Premiul Academiei Române (1968, 1977), Premiul Academiei Române pentru dramaturgie, 1970, dar și cu câteva prestigioase premii internaționale: Medalia de aur pentru poezie "Napoli ospite", Italia, 1970, "Le Muse", acordat de *Accademie delle Muse*, Florența, 1978, Premiul Internațional de Poezie "Fernando Riello", Madrid, Spania, 1983, Premiul Herder, acordat de Universitatea din Viena în 1991, pentru întreaga activitate.

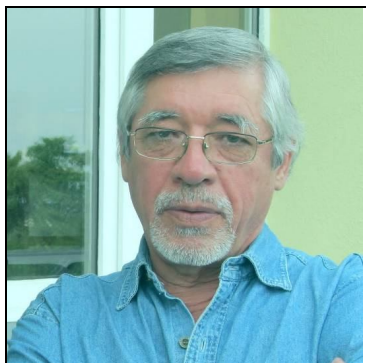
E limpede că Marin Sorescu a avut vervă creativă, dacă avem în vedere că de la debut a mai avut doar 32 de ani la dispoziție pentru scrisul său! Și între timp a mai fost și redactor-șef (1978-1990) la revista *Ramuri*, și chiar și ministru al Culturii în cabinetul lui Nicolae Văcăroiu (25 nov. 1993 - 5 mai 1995), ca să amintim doar cele mai vizibile angajări publice.

A fost și membru titular (din 1992) al Academiei Române.

La optzeci de ani de la nașterea sa și, la sfârșitul anului, douăzeci de ani de la moartea sa, Marin Sorescu e încă în dialog cu lumea contemporană, ale cărei probleme se regăsesc într-o operă de vigoare și consistență.

NICOLAE BĂCIUȚ

Vatra veche dialog

LEO BUTNARU

SIMBIOZE ROMÂNEȘTI ÎN CONCORDANȚĂ CU SUFLUL ȘI PULSUL GENERAL- EUROPEAN*

– Care a fost momentul în care ați avut primul contact cu literatura / poezia?

– Odată ce basmele, poezia obiceiurilor populare, a sărbătorilor de iarnă, folclorul oral în general, sunt considerate și, pe drept cuvânt, literatură, înseamnă că acel contact s-a întâmplat de când mă țin minte, de când am primele amintiri. Dar nu este exclus minunea/taina (...împărtășaniei cu literatură) să se fi întâmplat mai de demult, deoarece cântecele de leagăn țin și ele de folclor, de arta rostirii și a scrisului, iar melodiile de liuluiit intră, probabil, în conștiința încă... inconștientă a copilului, chiar din primele sale zile, săptămâni, luni de viață pământească.

Așa se face că și până astăzi îmi răsună în... amintiri acele prime secvențe de literatură incipientă, pură, care mi-au aureolat copilăria, fie îmbietoarele vorbe rostite cumva... artistic ale părinților sau ale bunicii Catinca, în seama căreia rămâneam, când mama și tata erau plecați de acasă: „Tăpușele, tăpușele, mititele, frumușele!”, „Huța, huța cu căruța până la lelea Măriuța”, „Gâd, gâd, gâdilici, gâdilici tot pe-aici!”, „Crenguță, dă-mă huța!”, „Lună nouă, lună nouă, taie pâinea-n două, ia-ți și ție, dă-mi și miel!”, „Joacă bine, Moș Martine, că-ți dau pâine și măsline”, „Iepuraș cu coada scurtă, a venit și el la nuntă, s-a așezat în capul mesei și a

mâncat turat miresei”, „Melc, melc codobelc, scoate coarne bourești!”, „Cocostârc, stârc, n-ai văzut pe lelea-n târg?”, „Susai, susai, fă-te dulce, că te tai!”, „Auraș, păcuraș, scoate apa din urechi!”, „Cioară, cioară, cu făina-n poală, n-ați un dinte de os și-mi dă altul de oțel!”, „Vine moșu’ de la vie cu cireșe-n pălărie”... – Să vedeți – și să auziți! – deloc puțin folclor, poezie sadea ne-a pigmentat intrarea în lume!...

Îți spun asta în românește, fiind sigur că există analogii și în folclorul bulgar, pe care le poți utiliza aici. În genere, copilăria mi se pare vârsta cea mai... internațională!

Da, e multă literatură, poezie adevărată în/ din acea epocă în care, odată în viață, cum s-ar spune, îți este dat să fii mai mult decât om – să fii Copil! Cel care, în genialitatea lui de până la 3 ani, deprinde, învață, însușește, în mare, lumea: se zice că, până la 36 de luni de existență, pruncul „acaparează” cu aviditate, cu nesaț cam 60 la sută din toată știința care-i va fi necesară în viața de om matur.

Apoi mai era și o literatură nescrisă, nerostită, care îmi oferea mai mult spațiu, mai multă acțiune, mai multă aventură, mai mult bine și frumos! – ea se întâmpla din abundență pe tavanul iatacului în care îmi aveam patul – pe ecranul de var al acelui dreptunghi de sus fantezia și-a proiectat miile de filme! O, cinemateca mea de aur!... Cinemateca fanteziei și viselor copilăriei!... Iar, precum se știe, și „cinematografia” are la bază un scenariu, un fel de literatură... Aveau multă literatură în ele – teme, subiecte, dialoguri etc. – și jocurile copilăriei noastre, nu? Erau și ele niște scenarii sau mici piese în care noi, gâgâlicii, eram și autori, și personaje.

Dar parcă nu erau impregnate, să zic, de literatură și șezăturile celor vârstnici, la care, până să ne prindă somnul, asistam și noi, copiii?

În mare, conform... literaturii, dramaturgiei, se desfășurau și horele, nunțile, cumetriile, înormântările din satele copilăriei noastre.

Apoi a fost ziua oficială, în care am pornit la cartea – carte: 1 septembrie a anului 1955 când, cu nesigurile învățăminte ale propriei mele experiențe de viață, venisem în fața celor dintâi pripoare ale științei de carte... conștiente, nu așa, la

întâmplare, din pretutindena liberei și liberei infantilități; trepte pe care, mai întâi, încerci să salți, după care învățătorul te îndeamnă să le asaltezi.

Prin urmare, mamele și tații, țărani crescători de pâine, își încredințau odraslele învățătorilor, meniți a fi crescători de oameni.

Deci, primul contact cu literatura scrisă mi l-a asigurat chiar Abece-darul care, și azi, prin consecințe directe sau implicite, are darul să rămână un bun curent, la zi. De acolo pornea scrisul, cititul!

Țin minte cum, sub creionul meu – așa se începea atunci, cu mina bine ascuțită, nu cu stiloul (până la pix nu se ajunsese; pur și simplu, atare unealtă încă nu fusese inventată) – fixam, urmăream cu atenție de ceasornicar acele câteva clipe în care litera pe care o încondeiam era un fel de... desen animat dat ralanti. Da, caligrafierea unei litere – cel mai scurt film de desen animat, căruia tu, copilul, îi ești regizorul, făptuitorul.

Sigur că îmi amintesc, în unele cazuri – foarte explicit, de primele cărți pe care le-am citit deja... nițel școlit: „Ghiocel-voinicel”, „La balul coțofenelor”, „Andrieș”, „Prinț și cerșetor” de Mark Twain. Citisem Koțiubinski – o proză despre filoxeră în Basarabia („Pe cuptor” – tot el), „Motanul încălțat” de Jukovski, „Cetatea albă”, „Golgota”, „Nicoară Potcoavă” de Sadoveanu, ceva din Brovka, „Păsări aptere” (Lațis), Gorki (nu mai țin minte ce anume), „Ciuk și Ghek”, fabule de Krilov, Donici, Ostrovski (Nikolai; peste ani, aveam să aflu că romanul „Așa s-a călit oțelul” este „istoria succesului unui handicapat...” Crudă definiție!...)... Iar în biblioteca, deja personală, intraseră și două volume de versuri, piese și vodeviluri ale lui Vasile Alecsandri, „Istoria ieroglifică” a lui Dimitrie Cantemir (mda, nu prea pentru priceperea lui Lică cel de 8-9 ani), pe care tatăl, ca mecanizator, le primise premiu. Cărțile erau editate superb, în imitație piele, cu ornamente în relief. Adică, primele cărți mi-au consolidat contactul cu literatura, chiar relațiile cu ea.

– Vă rog să ne povestiți pe scurt despre cariera Dvs. de scriitor de până în prezent – debut, premii etc. →

**OGNIAN STAMBOLIEV,
Bulgaria**

– Autorii primului meu volum de bibliografie, apărut în anul 1998 (al doilea, 2005), inițial își anunțaseră ambiția de-a înregistra cam tot ce a publicat cel ce-ți vorbește, de la primele până la cele mai recente texte ale sale. Însă zeci de titluri au rămas în afara celor 160 de pagini de „contabilitate” biografică, printre ele fiind și 3-4 articolașe – primele – pe care, prin 1963, pare-se, le acceptase ziarul raional din Sângerei. Respectivile file de „jurnalistică” erau niște relatări oarecare despre unele întâmplări din comuna mea de baștină. Însă primele versuri le-am scris la Chișinău, prin 1964; eram elev la Școala Medie „Ion Creangă”. Iar la începutul anului 1967, mi-au fost publicate și primele versuri, în ziarul republican Tinerimea Moldovei. În luna iunie a aceluiași an, la Chișinău, am participat la un colocviu al tinerilor scriitori, unde sosisem direct de la balul de absolvire...

După aceea, studentul ce eram, publicam în ziarele și revistele *Cultura, Moldova*, în aceeași *Tinerimea Moldovei*. Scriu și primele nuvelete, cărora, din varii motive, le amân publicarea, până ajung să le pierd prin căminele studențești sau, pur și simplu, mă dezic de ele.

Am editat circa o sută de cărți, ceva mai puțin de jumătate din ele fiind traduceri. Iar pentru a fi laconic și, concomitent, pentru a se înțelege, implicit, un răspuns mai amplu, pot spune că, printr-o împrejurare imprevizibilă și benefică, am ajuns să-mi reeditez creația în colecția „Opera omnia”, la Iași, unde deja am publicat antologiile personale: „Poeme din secolele XX-XXI”, „Proze din secolele XX-XXI”, „Eseuri din secolele XX-XXI”, „Interviuri din secolele XX-XXI” (astea, pe care le-am acordat eu; cele pe care le-am luat eu altor colegi, mulți din ei – iluștri în contextul literaturii române, le-am publicat în cinci cărți aparte). Plus „Traduceri din secolele XX-XXI”, în care am adunat textele pe care le-am românilizat timp de peste patru decenii din autori din 36 de țări, inclusiv de unii din Bulgaria.

– **Vă rog să vă referiți la poezii de la care ați învățat anumite lucruri ...**

– Aș putea spune că sunt coleg de destin literar cu Mircea Dinescu, care spunea că a învățat să scrie

poezii citind proză de Caragiale și comentarii critice la poezia modernă. În tinerețe, eu citeam altceva decât Caragiale. Într-o enumerare restrictivă, aș aminti de Tolstoi, Dostoevski, Gogol, Bunin și Șklovski. Ei bine, citind în original, adică, începusem a pricepe că diferența între un Maiakovski (post-futurist) și Man-del-ștam sau Esenin ar fi cam cea dintre un tam-tam (revoluționar!), o mandolină sau balalaică. (În cazul lui Mandelștam, s-ar potrivi și vioara ori pianul, iar în cel al lui Esenin – armonica, bine-înțeles...) Începând cu 1967, când devin student, cantitatea de eseistică și critică literară pe care am citit-o a fost copleșitoare (revista *Secolul 20!*). Deopotrivă cu poezia, „devorată” și ea în cantități apreciable. Pe atunci, la București apărea celebra colecție editorială „Luceafărul”, dar și altele, de-a dreptul renumite: „Cele mai frumoase poezii”, „Poesis”, „Orfeu”.

Spre exemplu, „Poesis” dădea mari autori universali, cum ar fi Ruben Dario, Bertolt Brecht, Paul Celan, Arthur Rimbaud, Emily Dickinson, Eugenio Montale...

Și totuși, aș îndrăzni să cred că stilul tinereților mele s-a orientat, cvasiconștient, spre poezia spaniolului Juan Ramon Jimenes și spre cea a lui Paul Celan. Nu i-aș exclude din prim-planul preferințelor nici pe Desnos, Vallejo, Cvasimodo, Ritsos, Apolinaire ori B. Fundoianu. Iar o anumită „mutație” sau, poate, completare, a pledoariilor mi s-a întâmplat după ce am cunoscut modernismul rus, în special pe cubofuturistul Velimir Hlebnikov, din care, peste ani, am și tradus, și studiile lui Viktor Șklovski.

Menționez cu acribie aceste detalii, pentru că, la sfârșitul anului '69, în capitala Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești a fost interzisă realizarea cărții românești și abonarea la presa din dreapta Prutului. În acea „foarte democratică” URSS, românii transpruteni fuseseră închiși într-un fel de rezervație, precum indienii din preriile americane. Însă marea poezie, marii autori trec prin orice impedimente, ajungând la cel care îi caută, îi așteaptă, îi venerază.

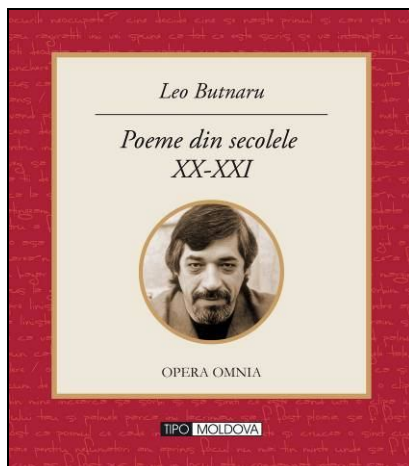
– **Activitatea Dvs. de scriitor este legată de celebra *Avangarda rusească*. De ce? Cu ce v-a impresionat ea atât de mult?**

– Dragă Ognian Stamboliev, cu această întrebare îmi oferi șansa să continui răspunsul de mai sus, amintind că din fascinanta literatură a avangardismului rus am editat în România mai multe antologii de gen: poezia, proza, dramaturgia, manifestele; apoi o antologie intitulată „Avangarda – jertfa Gulagului”, în care am inserat pagini din creația a 52 de poeți ruși care au murit în lagărele staliniste de concentrare sau au trecut prin ele, supraviețuind ca prin minune.

Am publicat antologii și cărți aparte din celebri autori, cum ar fi Velimir Hlebnikov, Vladimir Maiakovski, Leonid Dobîcin (proză), Marina Țvetaeva, Osip Mandelștam, Aleksei Krucionîh, Nina Habias, unii cu câte 2-3 volume, apărute la București sau Iași, Constanța sau Nădlac. Apoi antologia „100 de poeți ai avangardei ruse”. Își așteaptă momentul editării cărțile lui Boris Pasternak, Annei Ahmatova, Tatianei Veciorka, Iuri Poplavski etc., etc.

Cum s-a întâmplat apropierea mea de avangarda rusească?... Pe la 14-15 ani, deprinsesem ceva rusește. Și uite așa, ca din senin, mă pomenesc ispitit de dorința de a traduce un poem de Serghei Esenin – „Beriozka” („Mesteacănul”). Mi se părea simplu, dar, trebuie să recunosc, nu mi-a ieșit pasiența. La acea vreme, la țară, nu dispuneam barem de un dicționar rus-român. Pe atunci, nu eram la curent că, provizoriu, și Esenin se încadraseră avangardei literare, împreună cu Anatoli Mariengof, lansând, în 1914, manifestul imagismului.

Iar când am devenit student la jurnalism și filologie, împreună cu →

unii colegi recitam, sacadat, din metaforele futuriste ale lui Maiakovski:

*На чешуе жестяной рыбы
прочел я зовы новых губ.*

А вы

ноктюрн сыграть

могли бы

на флейте водосточных труб?

*Aceste și alte versuri pe care aveam
să le traduc peste aproape patruzeci
de ani:*

*Pe solzii peștelui, lucios, de tablă
am citit chemări de buze diafane.*

Dar voi

nocturne ați putea cânta

la flautul

întalțelor burlane?

Apoi, prin 1967, unele memorii despre avangardă și avangardiști le-am citit în cartea lui Valentin Kataev „Trava zabvenia” („Jarba uitării”).

La acea vreme, și revista „Secolul 20” publicase texte despre și din avangardele europene...

Cam de pe acolo, de pe atunci a pornit atașamentul meu pentru fenomenologia novatoare, nonconformistă, verbocreatoare a avangardismului.

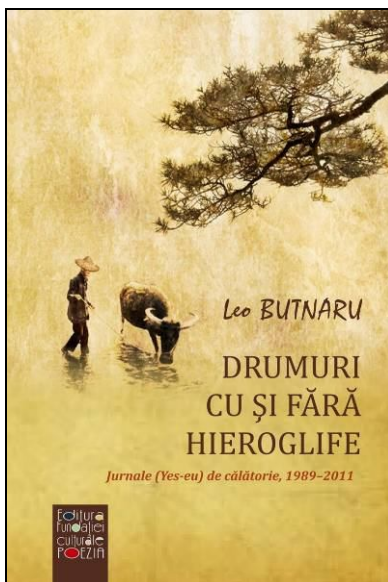
Dar, în mod concludiv, ar fi de constatat că motivațiile necesității avangardei în preocupările tale, în destinul tău le identifici prin intuiții, lecturi, studiu, empatie, în retro(per)spectivile istorice, dar, ce este important de reținut, le sesizezi și în prezentul propriilor atitudini și predispoziții creatoare, preferințe și atașamente artistice afine autorilor, lumii de până la tine.

Implicit... explicit vorbind, eu sunt dintre cei care cred în validitatea percepției, modului-metodei (ambele la plural) de a crea și în contemporaneitatea noastră în spiritul (și spectrul) novatoarelor stilistice imprevizibile, surprinzătoare.

În genere, avangarda mi se pare a fi dinamica necesară unei perpetui contemporaneizări a conștiinței și creativității umane.

– Traduceți din mai multe limbi. Ce ne puteți spune despre arta traducerii?

– Cred că am teoretizat suficient de mult despre arta traducerii în unele eseuri inspirate de această temă, iar, rezumativ, ce aș putea spune? Să-mi încep și eu răspunsul cu o întrebare: Ce ar fi traducerea, artă sau meșteșug? E o interogație ce suscită și astăzi tot alte și alte răspunsuri,

unele dintre ele fiind pur și simplu poetice, bazate pe comparații ingenioase sau pe paradoxuri. Cineva susținuse că a citi poezia în traducere ar fi de parcă a-i săruta o femeie printr-un voal. Sau că e un sărut mai... rece, mai insensibil, prin sticlă. Sau, ca să rămânem la doamne, s-a emis părerea că traducerea ar fi ca femeia: dacă e fidelă, nu e frumoasă, iar dacă e frumoasă, nu e fidelă. Cercetându-i-se descendența literară, s-a afirmat că o traducere reușită ar fi mai curând sora decât fiica originalului, deoarece și una și cealaltă acced spre o singură idee transcendentală care ar fi adevărata mamă a ambelor. Există și constatări eminent... artistice, cu evidente calități literare, atunci când se afirmă, să zicem, că traducerea ar semăna cu ornamentul de pe cealaltă parte a broderiilor pe canava ori că nu ar fi decât o gravură, coloritul rămânând ceva de nereprodus. Apoi, unele asociațiile mai dure, aproximându-se că traducerea ar fi „un atac armat cu condeiul” sau un duel fatal în urma căruia este înfrânt ori cel care traduce, ori cel tradus. „Mai aproape de temă”, s-a afirmat că traducerea nu e decât un comentariu sau că nu ar fi, de fapt, o operă, ci doar o cale spre operă.

Iar eu sunt de partea celor care concep traducerea ca aparținând organic procesului literar propriu-zis, fiindcă și ea presupune actul de creație. Este creație în limbaj, prin limbaj, un proces constructiv în baza unui proiect – cel al originalului. Ca și cum s-ar realiza un fenomen/ eveniment artistic paralel și, parcă, totuși același, însă fiind definitiv

exclus cazul ideal când originalul s-ar vedea „în oglindă” în altă limbă, putându-se contempla pe sine însuși ca mărime valorică egală, „dincolo”. În principiu, sarcina traducătorului e de a transmuta, cu cât mai puține pierderi, armonia, frumusețea, tensiunea semantică, mesajul ideatic, plasticitatea metaforică, fiorul liric – în aria altui sistem lingvistic.

Deci, sub oricare aspect teoretic sau practic ar fi cercetată traducerea, ea trebuie înțeleasă drept depășire a limitelor printr-un act de coparticipare a unui coautor la plasarea creatoare a operei unui coleg într-un alt mediu, în atenția altor cititori, toate astea însemnând extinderea ariei de viabilitate și influență a creației respective.

Când traduci, e ca și cum ai fi implicat într-un atașament față de opera ce te-a atras, te-a convins, determinându-te s-o re-plăsmuiești în limba națiunii (și... noțiunii!) tale. E un legământ, tacit și implicit, cu un camarad de strădanie creatoare. De nu este așa, traducătorul ajunge – precum s-a tot spus italienește, și nu numai – „traditore”.

– Jean Paul Sartre spunea: „Trebuie să creăm, să reflectăm sau să descoperim? Dumneavoastră, ca poet, ce preferați?”

– Consider că în actul plăsmuirii artistice există o simbioză, ce reiese tocmai din concomitența și „conlucrarea” creației, reflecției, descoperirii. Fiecare din astea, nu pot exista separat, autonom, când e vorba de nașterea artei din spuma eternității, dar și a marelui mister al ființării umane.

Misterul existenței cu componența sa obligatorie: angajare în conlucrare cu opera ziditoare a naturii, a cosmosului.

La dimensiuni infime, omul este calfa creatoare a Marelui Creator. Infimă, dar, totuși, existentă.

– Credeți că Subconștientul lucrează în Poezie?

– Este incertitudinea cea mai... certă, este subiectivitatea cea mai... obiectivă că poezia apare la suprafața conștientului pe aripile inconștientului.

Eu sunt dintre cei (puțini, mulți?) care mai cred în inspirație.

Sunt în stare să mă mir ca pentru prima oară la a mia apariție a unei sau altei poezii așa, ca din senin, ca din neant, ca din mister! →

Deoarece, după o astfel de înfățișare a unui poem, ad hoc, de stai și meditezi puțin, îți dai seama cu siguranță că, acum câteva clipe, tu nici bănuiai că porți în adâncurile firii tale acel poem. În adâncurile tale ca ceea ce numim inconștient.

– **Va simțiți legat de generația Dvs. în poezie?**

– La începuturile afirmării unui sau altui grup de tineri scriitori, aceștia se simt făcând parte dintr-o „structură” biologică, dar și spirituală, căreia i se spune generație. Și eu am fost într-o grupare relativ omogenă, unită cât de cât, lansată încă la cenaclurile „Eminescu” de la Universitatea din Chișinău și „Luceafărul” de la ziarul „Tinerimea Moldovei”. Ne înțelegeam, ne susțineam reciproc, îndârjindu-ne să nu facem concesii banalității. Nu doream să ne împăcăm cu gândul de a ne lăsa răpuși de nenorocosul circuit de piedici, pus la cale de supraveghetorii lipsiți de cultură și de elementară omenie, și asta ne ținea oarecum inimă lângă inimă. Apoi nimbul biologic și cel de creație al generației a prins a se segmenta, lucru ce nu mi se pare tragic, ci firesc. Am început să ne căutăm nu numaidecât colegi de generație, ci de formație.

Iar ca să fiu ceva mai personal, pot spune că mă consider a face parte din generația Iluziei necesare (am publicat o carte, la Iași, apoi o antologie cu acest titlu, la editura „Eminescu” din București). Din această generație... fără frontiere au făcut, fac și vor face parte mulțimi întregi de scriitori... singulari, personalizați. Pentru că de ce n-am cădea de acord cu cei care apreciază scriitorul din punctul de vedere al particularităților acestuia, nu din cel al așa-ziselor generații; scriitorul ca personalitate, în afara școlilor, curentelor? Poate că indiferent de acestea sau în pofida lor, scriitorul drept conștiință și talent irepetabile.

Apoi, ca și mulți colegi care au astăzi între 20 și 90 de ani, aș fi, și sunt chiar, un scriitor trans-regimistic, care a trăit și trăiește în diverse regimuri politice, sociale, unul al cenzurii, altul al libertății. Cu alte cuvinte, noi, cei între 20 și 90 de ani, am fi niște euribionți – organisme ce suportă mari variații ale condițiilor de mediu (social). Statornicia, însă, mi-o văd în modul de-a exista ca persoană ce scrie literatură.

– **Sub jugul sovietic, Moldova a fost separată de România și Europa... Ce credeți despre poezia tânăra din Moldova? Pe cine ați putea aminti din reprezentanții ei?**

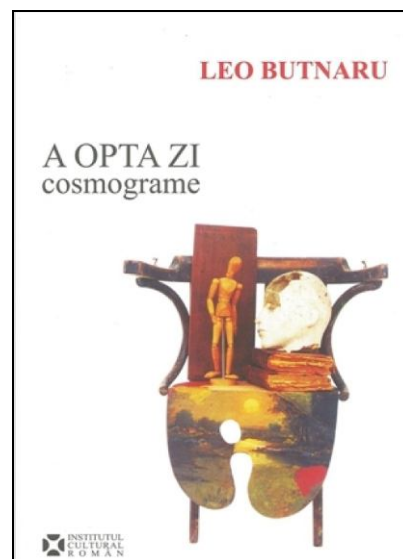
– Mă bucur pentru mai tinerii mei colegi care, de mai mulți ani deja, au fost remarcați și apreciați pentru talentul lor ingenios, creator, de a schimba ceva din paradigma prozodică pan-românească. Au remarcat-o exegeți, mai în vârstă, mai tineri, de la București și Cluj, Iași și Timișoara, etc. S-a vorbit și se vorbește despre suflul altfelului introdus în poezia română din autorii din stânga Prutului, cum ar fi Emilian Galaicu-Păun, Vasile Gârneț, Mihail Vakulovski, Dumitru Crudu, alții. Un alt argument forte: anul acesta, în urma unei concurențe general-românești, Premiul Național pentru debut i-a fost acordat tânărului poet din Chișinău Anatol Grosu. Iar Maria Pilchin, tot din stânga Prutului, a câștigat cea mai mare distincție a concursului tradițional panromânesc „Porni Luceafărul”, de la Botoșani.

– **Ați tipărit multe cărți. Care vă e totuși cea mai dragă? Nu cât să mizați totul pe ea, ci cât să vă regăsiți cel mai mult în ea ca suflet și existență.**

– Ar fi greu să aleg o singură carte, deoarece am volume la care țin și care consider că mă reprezintă nu numai în poezie, ci și în proză, în eseu. Prin urmare, hai să dau câteva titluri din întregul... Leo Butnaru: „Iluzia necesară” (prima carte de poeme pe care mi-a publicat-o o editură din România, în 1993), „Gladiatorul de destine” (de asemenea poeme); proză – romanul memorialistic „Copil la ruși” și volumul de nuvele „Ruleta românească”; eseuri – „A opta zi”. Dar, sigur, aș putea trece și în ariile jurnalelor, interviurilor, traducerilor, unde, de asemenea, am cărți la care țin mult.

– **Ce muzică vă place? Care e compozitorul dvs. preferat?**

– Nu poți să nu amintești de Beethoven sau Mozart, Enescu sau Chopin... Dar și de genialul estonian Arvo Part, de „Spiegel im Spiegel” a lui. Mereu mă cheamă spre el jazzul, univers muzical infinit. Am scris despre el, inclusiv poeme. Am tradus și poemele inspirate de jazz ale avangardistului Valentin Parnah. Ascult și muzica de estradă, în special cea italiană și franceză, plus ceva

Uneori, dar mai rar, muzica populară latinoamericană. Retro românească. (folclor). Dar și ea, firește.

Însă cine poate mărturisi, aminti cât de cât echitabil omagiul său pe care ar vrea să-l aducă atâtor și atâtor mari compozitori ai lumii?!

– **Ce citiți acum cu plăcere? Ce scrieți acum cu plăcere?**

– Lecturile sunt diverse și relativ multe. Cărți tradiționale, de hârtie, căroră, astăzi, li se adaugă și „suratele” lor audio, care îți înlesnește deloc ușoara muncă a unei lecturi atente, creatoare. Și într-un domeniu/compartiment și în celălalt de lectură (ca formă), sunt în momentul unor relecturi, la fel de captivante și antrenante, de parcă acele cărți le-aș citi pentru prima oară. Din prozatori (audio): Dostoievski, Cehov, Viktor Erofeev, Kobo Abe. Poezie (aici, numai varianta cărții paper): Fernando Pessoa (în românește, dar și în rusește), poezia contemporană americană (am la îndemână câteva antologii), poezia franceză și italiană și, bineînțeles, avangarda, poezia rusă în general. Esu – Marcel Raymond, „De la Baudelaire la suprarealism”, Hans Robert Jauss, „Experiența estetică și hermeneutica literară”. Plus Umberto Eco, inclusiv a treia sau a patra recitare a „Operei deschise”. Apoi țin să mai adaug că, azi, prin minunea internetului, care ne deschide atâtea posibilități de informare și instruire, găsesc și vizionez multe filme excelente, care au la bază opere literare celebre din întreaga lume. Citorul și cinefilul din mine se împacă de minune, colaborează.

În ce privește ce scriu cu plăcere... Sunt un scriitor liber →

profesionist și nu scriu decât din plăcere, ceea ce-mi creează plăcere. Permanent, rămân în fidelă legătură cu poezia. Aș dori să revin la volumul de proză abandonat, din motivul că unele fericite întâmplări editoriale m-au solicitat pe mai mult timp pentru redactarea finală a unor cărți sau antologii, care au apărut sau sunt pe cale să apară. Scrise în anii trecuți, ele și-au așteptat, răbdător, momentul apariției pe lume, moment care, iată, a venit. Duc spre final fantastica „Panoramă a poeziei avangardei ruse”, care cuprinde peste 200 de autori și ar trebui să apară în 4 volume sau, dacă editorul e ambițios, în unul singur, monumental.

– **Spuneți-mi, vă rog, un loc în Chișinău pe care îl iubiți mult. Un trotuar, o stradă, un gang de casă etc.**

– În primul rând, de ani și ani, aproape zilnic, eu fac o plimbare de circa cinci kilometri, având ca traseu străzile Sadoveanu (pe care locuiesc), Alecu Russo, bulevardul Mircea cel Bătrân, cu biblioteca „Transilvania”, unde circa două decenii am ținut cenaclul literar-artistic „Perpetuum”, stada Igor Vieru, amonte, casa.

Despre alt spațiu îndrăgît din Chișinău am mai vorbit. În tinerețe, era, indiscutabil, lacul de la Valea Morilor, pe atunci numit al comsomoliștilor. De mult nu am mai fost pe acolo. Azi însă, aș aminti de un tetragon, în cuprinsul căruia se află, concentrată, cea mai mare parte a culturii, arhitecturii (demnă de atenție), frumuseții parcurilor, etcetera. S-o începem de la intersecția străzilor București și Creangă, coborând spre bulevardul Ștefan cel Mare, până la strada Alexandru cel Bun, apoi, în lungul acesteia, până la strada Maria Cebotari și, iar în sus, – până la strada București. În acest spațiu se află câteva teatre dramatice, biblioteci, printre care – cea națională și cea municipală, o universitate, Sala cu Orgă, Teatrul de Operă și Balet, monumentul lui Ștefan cel Mare, Piața Marii Adu-nări Naționale, palate, Aleea Clasicilor, câteva biserici, muzee și multe altele. Chișinăul merită dragostea noastră.

– **Credeți că într-o zi Moldova se va uni definitiv cu România?**

– Din câte înțeleg eu, astăzi, statul național își modifică aspectele sale, și structurale, și spirituale.

Mă gândesc la globalizare, la in-

ternaționalizarea inevitabile. În cadrul Uniunii Europene, România și Bulgaria sunt deja altfel de Românie și Bulgarie, față de cele de până la intrarea lor în această comuniune de state. Ele au „cedat” ceva din rigorile statului eminentamente românesc sau bulgăresc, primind altceva, care le face, ca state, mai deschise către lume, mai românesceuropeienesc, bulgăresceuropeienesc. Astfel, fiind, în fond, aceeași națiune, aripile românești de pe o parte și cealaltă a râului Prut, în Europa Unită, vor trebui să bată în același ritm, concomitent înălțându-se cu celelalte păsări-state, păsări-patrii, respectând legitățile stolului. Plus că, sub aspect spiritual, inclusiv literar, între România și Moldova s-a reconstituit deja același spațiu entropic, bazat pe istorie, tradiție, dar și pe contemporaneitate. E o simbioză în deplină concordanță cu suflul și pulsul general-european.

*Dialogul a fost prilejuit de apariția în limba bulgară a antologiei de poezie a lui Leo Butnaru Jefeindu-l pe Picasso, premiată la Salonul cărții, Chișinău - 2014.

*Ognean Stamboliev traducător, critic literar și estetician, PEN - Bulgaria, care, decenii în șir, a familiarizat cititorul bulgar cu creația lui Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ioan Slavici, Ionel Teodoreanu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Emil Cioran, Panait Istrati, Mircea Eliade, Mircea Dinescu, Ion D. Sîrbu, Matei Vișniec etc.

DIOGENE

În gura butoiului
propria-ți umbră ți se așterne la
picioare
și
resemnat
tu îngenunchezi pe preșul ei
întunecos
cerându-i îndelung iertare
destinului tău nenorocos
sabotat de zei
pentru că nu-l poți răsplăti decât
cu apoteoza negativă a
sentimentelor răpuse care
ți se depun pe inimă precum un
praf aspru de piatră ruinată în
adâncul carierelor părăsite.

7.VII.1989

PE TOATE

...și farmacistul mi-a spus:
"timpul le vindecă pe toate"
întorcându-mi mănunchiul de
rețete...

AȚIPIT

Fluture ațipit
se plimbă cu ușa
închisă - deschisă a
căminului cultural.

HOKKU

De pe frunza bambusului
barza ciugulește melcul
trosnindu-i cochilia-n clonțul
dur.

...Dar nici chiar acesta nu e
cel mai scurt poem despre
moarte...

ASEMENI LUI SOCRATE

Pe mal de baltă lintițoasă
uneori stă și cugetă
alteori numai stă ardelenește cel
care știe că nu știe nimic
dezolat plictisit de
perfectul primitivism al
brotacilor
bolovănoși prostănaci verzi ca
papura filosofiei
ce-și auto-produce clorofila...

VII.1995

LEO BUTNARU

Vatra veche dialog

Silviu Oravitzan „Mozaicurilor bizantine constituie o mare lecție de lumină”

Silviu Oravitzan, născut în 1941, la Ciclova Montană, județul Caraș-Severin, a acumulat la palmaresul său artistic, în ultimii 35 de ani, participări expoziționale internaționale și naționale de mare prestigiu. Opera sa se află răspândită în nenumărate colecții muzeale și private din Statele Unite, Marea Britanie, Franța, Germania, România, Suedia, Austria, Italia. Deși pare influențat de diferiți pictori abstracți din secolul XX, maestrul bănățean e considerat a-și avea rădăcinile în arta bizantină, în arta religioasă a Răsăritului creștin-ortodox.

Silviu Oravitzan contrazice percepția unei Europe de Est lipsite de relevanță pentru arta contemporană. Cu expoziții în spații prestigioase, de felul Muzeului de Artă Catolică de la New York, unde a expus alături de îngerii din bronz ai lui Dalí, artistul demonstrează că inspirația nu are granițe culturale și cu atât mai puțin geografice.

*

Prezent la Conferința Internațională „Lumina în Știință, Tehnologie, Natură și Cultură – o provocare didactică transdisciplinară” (Arad, 24-25 noiembrie 2015), Silviu Oravitzan a ascultat în prima zi comunicările în plen susținute de două personalități de marcă ale culturii românești, academicienii Solomon Marcus și Basarab Nicolescu.

În a doua zi, în cadrul uneia dintre secțiuni, artistul român a asistat la prezentarea unor lucrări având drept subiect lumina și manifestările acesteia, precum și modul în care omul se raportează la acest element constitutiv al universului și al vieții. Deoarece una dintre comunicări (susținută de Maria Chețan) a avut

drept subiect conceptul de „lumină organică”, noțiune derivată din eseurile lui Basarab Nicolescu și relaționată cu lucrările lui Silviu Oravitzan, pictorul a dat câteva explicații celor prezenți în sală și a acceptat apoi să acorde un interviu autoarei menționatei prezentări.

M.C.: - **Stimate domnule Silviu Oravitzan, ați amintit adineaori, în explicațiile date participanților la una din secțiunile conferinței, de mozaicurile bizantine și ați afirmat că tehnica realizării acestora v-a suscitât interesul. În ce fel se leagă această tehnică de modul în care lumina este captată și trimisă mai departe spre privitor prin lucrările dumneavoastră?**

S.O.: - Spuneam că pentru mine lecția mozaicului și în special a mozaicurilor bizantine constituie o mare lecție de lumină, de înmagazinare a luminii. Mă gândesc și la transformarea ochiului din *a privi* în capacitatea ochiului de *a vedea*, la distanța și drumul ochiului de la un aparat de fotografiat de orice performanță electronică, la ceva mult mai complex, capabil să lege retina de suflet, să lege *văzutul* de *nevăzut*.

Există un prim stadiu, să spun, al privirii mozaicurilor: un spectacol de morfologie a luminii. Așezarea ei pe pietricelele așezate sub diferite unghiuri care compun ansamblul, divide suprafața în mii de oglinzi care reflectă și refractă lumina. Aici ea devine oscilatorie, vibrativă și transparentă. Apoi se adaugă o dinamică, o animare, un suflu de viață pe care i-l dă traiectoria astrului solar, ea transcende lumina momentelor diurne cu Lumina Neînserată.

Și la toate astea, te adaugi tu, privitor, depinde din ce parte privești... din stânga, din dreapta, de la o anumită distanță, cu ochiul care vede. Dar ochiul care vede este de data asta legat de interiorul tău și cadrele secvențiale se suprapun cu nivelul tău mai profund de alcătuire conștient și inconștient sentimental, emoțional,

instinctual și se creează un anumit tip de vibrație, în care lumina te cuprinde, nu o mai privești tu, ci te vede ea pe tine. Acum ochiul nu mai privește, ci vede, acum aurul mozaicurilor se transforma în *aura*...

Dădeam exemplul momentul când am intrat în Gala Placidia la Ravena, sigur, conectat la ce înseamnă comandamente zilnice: griji, termene, obligații... Din lumina solară orbitoare a Mediteranei, unde este plasată, am intrat în micuța bazilică, unde pentru început n-am văzut nimic, întuneric complet... De-abia după ce stai câteva minute, după ce te concentrezi și-ți dispar umorile personale, se scurg în pământ, dispar diferențele psihologice între mine și tine, corpul tău devine o cutie de rezonanță, și de abia atunci începe *privirea* să-ți devină *văz*, începi să deslușești azurul, albastrul, deasupra stelele și marea cruce care cuprinde cupola. Se creează un univers care te cuprinde... Abia atunci, gol fiind, corpul tău, cutie de rezonanță, poate vibra cu dincolo, poate rezona cu Dumnezeu. Multiplu poate dialoga cu Unu regăsindu-se în El.

Ochiul se deschide înăuntru *nu pentru a vedea*, ci *pentru a străvedea* lumea, intuind semnificația ei tănuită. Într-un asemenea moment de chietudine, este posibila kenoza prin rugăciune... Se produce feed-backul, așa ca să folosesc un cuvânt la zi...

Aceasta ar fi lecția mozaicului bizantin... să fii transpus la starea asta de iluminare în care aurul nu mai este aur, este *aura*, nimb, pentru că în nimburile sfinților, acolo stă *To on* (cel ce este), acolo stă Dumnezeu, stă sfințirea, acolo stă Lumina. În acest invizibil văzut, trancendența luminii ne unește pe toți, nu ne mai desparte nimic... curge fluidul ăsta, care este în tine și dincolo de tine, suntem toți egali și suntem egali de fapt prin Hristos, nu mai suntem pluri, nu mai suntem multiplu, putem deveni Unu în lumină...

M.C.: - **Vă mulțumesc pentru că artistul Silviu Oravitzan a transpus și în cuvânt ceea ce pictorul a relevat prin culoare! Ne-ați făcut în acest fel părtași la drumul pe care spiritul, sensibilitatea și intuiția unui artist merg împreună pentru a ajunge la bucuria comuniunii sau, mai simplu, vă mulțumesc pentru că ne-ați cuprins în lumină!**

MARIANA CHEȚAN

Silviu Oravitzan

OPINII DESPRE OPERA SA

„Să nu uităm că noi suntem după câteva secole de alienare și de smin-teală. Or, pictura, în raport cu smin-teala aceasta, are, pentru că noi tre-buie să acceptăm că tot ce facem nu facem în absolut, ci în acest context al istoriei care s-a trădat pe ea, ne-a trădat pe noi, ne-a alienat, suntem în drum spre apocalips. Cine nu vrea să accepte lucrul acesta să aibă răbdare. Or, în măsura în care, cum spunea Eliade, noi nu putem ieși din istorie, noi trebuie să trăim în istorie, dar, în același timp, să ne-o asumăm și s-o depășim, adică să găsim o soluție terapeutică la această îmbolnăvire a timpului și a ființei noastre care e istoria. Una dintre soluțiile acestea eu o văd în pictura lui Silviu Oravitzan care este mai mult decât terapeutică, mântuitoare. Sigur că nimeni nu poate vindeca alienarea lumii moderne, dar măcar o asemenea artă dă posibilita-tea să ne-o asumăm mai puțin dure-ros, mai puțin catastrofic. Adică, ne ajută să găsim un echilibru interior, în raport cu dezechilibrul care devine din ce în ce mai sufocant, mai apăsă-tor, datorită unei forțe care vine din adâncul ființei și care îți permite să-ți reamintești anumite valori, care nu sunt numai ale artei, care sunt ale fi-inței, pentru că arta trăia, înainte, ca expresie a ființei, nu ca expresie a u-nui talent, a unui punct de vedere per-sonal. Or, această reîntoarcere la ori-ginile artei și la raportul de ordin on-tologic cu lumea constituie, cred, poate principala calitate a artei lui Sil-viu Oravitzan.” (Paul Barbăneagră)

*

„În obiectele de artă ale lui Silviu Oravitzan nu este chipul lui Hristos, nici al Maicii Domnului. E însă repe-tată la infinit imaginea crucii. Crucea o vedem reluată neconținut, atât în miniaturi, cât și în obiectele de artă mai importante, în acele reliefuri, în care culoarea picturii se împletește cu arta făurarului, a sculptorului. Da-că mă refer totuși la icoană, este în ceea ce icoana ne prezintă cu adevărat esențial: nu chipul văzut al nevăzutu-lui, ci prezența invizibilului; este aici, în toate, în cele mai mici din acele miniaturi care par că reiau caligrafia vechilor miniaturiști și până la lucră-rile mari. Nu numai în simbolistica crucii, ci în toate lucrările, în care plouă cu aur – culoarea sacrală – ve-

dem esența icoanei, care este prezența sacrului, pentru că icoana nu numai figurativ figurează, produce chipul sa-cru, ci ne aduce prezent transcen-dentul, sacrul”.

*

„În lucrările lui Oravitzan există o stare izbitor de reală de a fi român. Mă întreb cum a putut face asta el în România, știind bine ce a fost acolo. De unde îi vin toate acestea? Poate, poate originea lui din Banat ar explica într-o măsură asta. Acolo este o interferență echilibrată de mai multe culturi și civilizații. Lucrările lui parcă sunt făcute de mine. Aș fi vrut să le fi făcut eu. Mă regăsesc în ele. Cum văd un lucru făcut de el, acesta se mută în mine, în trupul și sufletul meu. În el mă regăsesc cel mai bine

Lumina, basorelief, lemn aurit

ca fiind român. Dumnezeu mi-a dat, acum, pentru că eu cred cu putere în el, un fiu cu care mă înțeleg perfect. Între noi există un fel de metaco-municare. Al doilea lucru dăruit este Silviu Oravitzan, care l-a întâlnit pe Dumnezeu, chiar dacă el sau noi acum nu suntem conștienți de aceasta”.

*

„Biserica (Schimbarea la Față, din Cluj, n.n.) a început deja să fie înfrumusețată, mai întâi cu acest iconostas, care e opera unui mare artist, pictorul Silviu Oravitzan din Lugoj, care este mult mai cunoscut în New York decât în România. Eu l-am cunoscut bine și acest iconostas își are obârșia într-o lucrare de aproape asemenea anver-gură, pe care Silviu Oravitzan a făcut-o la Nicula, la intrarea în capela din reședința mea din această mănăstire. În opinia mea, Silviu Oravitzan apar-ține Orientului ortodox; el e un pictor, un artist, un adevărat poet al luminii necreate. Este lumina care, la origini, a emanat de la Dumnezeu, din însuși

ființa Sa. Lumina s-a arătat privirii pe Muntele Thabor, în momentul Schim-bării la Față a Mântuitorului, moment când fața Sa a strălucit asemenea soa-relui, iar hainele-I au devenit de un alb orbitor, asemănător luminii. Lu-mina necreată, din momentul Schim-bării la Față, a fost mai târziu experi-mentată de Isihasm. Acesta este un curent mistic al călugărilor isihasți de pe muntele Athos (doctrinarul cel mai important fiind Grigore Palama) care s-au dedicat unei rugăciuni neîncetate pentru a ajunge la uniunea cu Dumnezeu. Isihasmul e o experiență mistică specifică lumii ortodoxe. După pă-reea mea, arta lui Silviu Oravitzan încearcă să surprindă și să conțină în sine această lumină necreată”.

(Bartolomeu Anania)

*

„Soarele este simbolul luminii Evidenței Absolute. Soarele vizibil este imaginea în oglindă a Soarelui Absolut, lumină a luminii. În litera-tura ortodoxă, Sfânta Treime e numită uneori «Dumnezeul trisolar». Presimt că Oravitzan va ajunge în curând să ne dăruiască viziunea soarelui, după ce ne-a fericit cu cea a crucii. Inspira-tă de motive ortodoxe, opera lui Oravitzan ajunge la o dimensiune universală, transculturală și transreli-gioasă. Ea poate fi resimțită pe deplin pe toate meleagurile lumii, de oricine este animat de vibrația Evidenței Absolute”.

*

„De fapt, lumea lui Silviu Oravi-tzan chiar asta e: un traseu, o depla-sare imperceptibilă și continuă de la materie la spirit, de la animația isto-rică la statica atemporalității. Vehicu-lul acestui zbor planat prin spațiul nesfârșit al expresiei artistice e tocmai fasciculul de lumină care pornește din spațiul picturii Occidentale, din acela renescentisto – baroc cu precădere, și se prăbușește, mântuit de orice con-venție calendaristică, în lumina tabo-rică a Răsăritului. Pornește de la pei-saj sau de la scena de interior și se surpă în aurul iconostasului și în aura Mântuitorului. Acest traseu care ca-muflează atâtea evenimente interme-diare, o revărsare de povestiri și de forme pe care nici măcar viermuiala din *O mie și una de nopți* n-ar putea-o echivala, mult mai scurt decât o elipi-tă și mai condensat decât antimateria, este chiar pictura lui Oravitzan. Adică o poveste concentrată despre lumen și lux”.

(Pavel Șuşară)

Vatra veche dialog

ION COJA

„MI-AM FĂCUT PROPRIA EDITURĂ CA SĂ POT EDITA ȘI TIPĂRI ÎN DEPLINĂ LIBERTATE ROMANUL ȘEITANII!”

„Literatura se naște din ambiguitatea limbajului”

– Am în față trei volume – *VIN AMERICANII*, *PARIS BY NIGHT* și *LEPĂDAREA DE SATAN* – adică trilogia ȘEITANII, apărută la finele lui 2015 la Editura Aevea. Chiar și numai titlul ne trimite cu gândul la o cronică de familie. Cine sunt Șeitani, stimate domnule profesor Ion Coja?

– Șeitani sunt cei pe care îi pomenesec în carte: neamurile mele, venite din Ardeal în Dobrogea, și mai ales cei veniți din Satulung, de unde era bunica, Șeitancă. S-au stabilit în Dobrogea și au românizat-o. Mai apoi, în interbelic, au venit în Dobrogea și mulți olteni, iar după 1960 omniprezenții moldoveni... Bașca aromâni! Sinteza românească din Dobrogea este unică! Ca și spiritul dobrogean. Trilogia mea e o încercare de „mărturisire” a acestui spirit dobrogean, constănțean. Dar, ca orice titlu care se respectă, Șeitani mai permite o decodare. Literatura se naște din ambiguitatea limbajului! Din polisemia cuvintelor!... Din „așa-i vorba românească, cu mai multe înțelesuri!”

– Faceți multe considerații de natură lingvistică. Deformație profesională? Ați predat la facultate teoria limbii și asta se vede din roman.

– Am lăsat să se vadă că sunt profesor de limba română, ba mai mult, am vrut să fac din limba română personaj literar al romanului. Scriitura mea e dependentă în mare măsură de limbaj, de virtuțile limbii române, o limbă extrem de potrivită pentru literatură. Cuvintele intervin decisiv în viața personajelor mele, ca și în

viața oricărui scriitor autentic. Trebuie să scrii în așa fel încât să lași impresia că textul tău nu putea fi scris decât în limba română!

„Am pus în discuție, amplă discuție, raportul dintre viață și literatură...”

– Spicuiesc din textul dvs. de prezentare: „roman în mare parte autobiografic”, „roman politic, politic-fiction”, „genul proximal este romanul de «auto-ficțiune»”. O îmbinare, deci, a autobiograficului cu ficțiunea, în ciuda unei replici din finalul primului volum: „Eu nu scriu decât ce mi se întâmplă! Nimic nu pun de la mine, nu depinde de mine!” (I, 451). Deci, dacă ar fi să vorbim în procente, cât la sută a inventat autorul, cât e realitate? Un alt schimb de replici: „– Păi ce fel de autor mai ești? Nu inventezi nimic? / – Viața bate romanul! Și deseori îl bate la cur mai ales” (I, 452). Multe dintre faptele reale, recunoașteți și dvs. în acea prezentare pomenită mai sus, „vor părea incredibile”.

– Da, am inventat puțin. Mai toate pătaniile din carte sunt reale, s-au întâmplat aievea. Am pus însă faptele și secvențele de viață în alte relații, mai „literare”. De pildă, o secvență pariziană care l-a avut erou pe Romul Munteanu am combinat-o cu alt context, am pus-o pe seama unor studenți aflați în excursie la Paris!... Pica mai bine așa și se lega de mersul narațiunii. Literatura are regulile ei, chiar dacă deseori se petrec evenimente care au o natură literară evidentă. Pe parcursul a peste 1400 de pagini însă, se înfiripă construcția epică, structura literară, iar aceasta, nu ai încotro, trebuie s-o imaginezi. Este o problemă de filosofie a literaturii și a vieții, a trebuit s-o „atac” și pe aceasta. Adică am pus în

discuție, amplă discuție, raportul dintre viață și literatură. Riscul era mare, riscam să fiu plictisitor și neinteresant pentru cititorul obișnuit. Dar am făcut-o pentru că am descoperit ceva foarte important, deloc plictisitor, dimpotrivă: am descoperit ceva senzațional cu privire la natura și rostul literaturii. Scriitorii vor avea motive de satisfacție, condiția scriitorului este subiectul unuia dintre cele mai captivante capitole! Repet: capitol captivant!

– Vă referiți la capitolul despre mirabunde!... Ați inventat acest cuvânt, ați mai inventat și altele.

– Mirabundus există în latină, alături de muribundus, vagabundus... Ar însemna ceva care te umple de mirare, de admirație, de extaz chiar!... Am multe mirabunde în această trilogie!...

– Firul epic ce ține de autobiografic se împletește cu momente cruciale din istoria noastră recentă, nu doar cruciale, ci extrem de controversate și, de ce nu?, riscant de pus în discuție: Mișcarea legionară, asasinarea lui Iorga, soarta Tezaurului, Basarabia, mareașalul Ion Antonescu, pogromul din 1941, evreii, implicarea lui Gorbaciiov în debarcarea și execuția lui Nicolae Ceaușescu... Sunteți cunoscut pentru luările dvs. de poziție, sunteți, mai ales, contestat în unele cercuri. La ce reacții vă așteptați după apariția acestei trilogii?

– Știu că sunt contestat pentru multe! Printre cei care mă contestă sunt și oameni inteligenți, respectabili, la a căror părere țin. M-am gândit la ei când am scris această trilogie! Am încercat să fiu mai explicit și sper că în felul acesta unii, cei mai inteligenți, să nu mă mai conteste și să-mi dea dreptate. Inclusiv evreii deștepți!...

– „Contactul cu istoria m-a dus prea departe.” (III, 62) – prea departe în sens bun sau rău?

– În sens rău, mai ales. Adică m-a costat încercarea de a interveni în istorie, chiar dacă intervenția mea, cea reală, s-a rezumat la încercarea de a corecta înțelegerea istoriei. În roman, ca personaj povestitor, desigur că mă dau mare și încerc să produc evenimente istorice!... →

Silviu Oravitzan, *Pieta*,
pictură pe pânză

Convorbire realizată de
RODICA LĂZĂRESCU

„N-am inventat decât fapte bune, atitudini onorabile!”

– Dincolo de elementele biografice, găsim evocate diverse medii – universitar, scriitoricesc, politic, iar o serie de persoane cu existență reală se regăsesc printre personajele trilogiei – unele trecute în lumea umbrelor, altele prezente (încă) în viața publică actuală – citez aleatoriu și foarte parcimonios: Țuțea, Ghiță Florea, Mihai Zamfir, D.R. Popescu, Grigore Traian Pop, Gabriel Liiceanu, Cioran, Culianu, Fănuș Neagu, Pîcă și Pucă, Ahoe (Tudor George), Cezar Tabarcea, Petrică Nicolau, Moses Rosen și mulți alții. Vă asumați vorbele și faptele pe care le puneți în seama acestora?

– L-ați uitat pe Titi Enache!... Așa rău îmi pare că nu mai trăiește!... Da, atunci când scriam, speram ca apariția romanului să-i găsească în viață pe cei pomeniți. Majoritatea s-ar fi bucurat că i-am făcut personaje literare, fie ele și episodice. Cei care nu au motive să se bucure sunt pomeniți de mine cu fapte de-ale lor adevărate, reale, petrecute... N-am inventat decât fapte bune, atitudini onorabile! Partea mizerabilă din tabloul societății românești din toamna anului 1989 nu este inventată, este reală! Răspund în fața oricui pentru câteva „răutăți”!

– „Nu mă crede nimeni! Cum să-mi mai povestesc eu viața, viața mea ca un roman, un roman exagerând cu coincidențele sale, la tot pasul, imaginate de autor! Dar, oameni buni, nu sunt eu autorul! Eu sunt numai povestașul!... Povestașul celor mie întâmplare, dar deloc imaginate, nici măcar o virgulă!” (II, 386) Avertismentul acesta credeți că vă pune la adăpost de posibile acuze??

– Ați ales bine citatul. E un citat cheie, dar dacă l-aș comenta acum ar fi ca și cum le-aș spune cititorilor cine este asasinul!... Este una dintre surprizele cărții, ar fi păcat să le stric cititorilor efectul lecturii: mirarea încântată! Sper s-o provoc la cititori!

„M-am strădui (...) să reabilitez erotismul ca stare de normalitate”

– „Nimeni nu-și poate alege cititorii” (III, 65) Ce e de făcut ca cititorii să vă aleagă pe dvs.?

– Nu mă pricep la atras cititorii! Poate că interviul acesta va conta!...

M-am strădui să nu fiu plictisitor, să ofer cititorilor motive ca, după ce m-au ales, să nu se lepede de mine, de carte. Scriitorul trebuie să fie amabil cu cititorii, să-i înțeleagă, să le accepte limitele. Mai ales cititorul modern, care este, zic unii, pe cale de dispariție. Am încercat să-i fac pe plac, să-i câștig încrederea, pentru ca el, cu sau fără știința sau voia sa, să se lase cucerit de fantezmele mele. De obsesiile mele! ...Vremelnicec cucerit, desigur. Cât durează lectura și ceva în plus!...

Eu sunt un om cuviincios, pudic, nu-mi plac trivialitățile, viziunile obscene, scabroase... Dacă în roman sunt multe scene erotice este pentru că chiar asta am vrut să fie *Șeitani*: un roman erotic cel puțin în măsura în care este un roman politic sau, să nu zic vorbă mare, filosofic! Erosul, cum spune Dante, mișcă nu numai ființele, ci chiar și aștrii... Întregul univers! Am mare respect pentru ființa umană, pentru perfecțiunea alcătuirii noastre. Componenta erotică a vieții noastre este definitorie și trebuie avută în vedere cu smerenie și recunoștință pentru Cel Care este responsabil de existența noastră și ne-a hărăzit să fim așa cum suntem. Literatura se naște din dragoste, din erotism, din orele în care tânjim unul după alta, din clipele de iubire împărtășită. Și m-am strădui, azi, când se scrie atâta maculatură porno, să reabilitez erotismul ca stare de normalitate, suficientă pentru a se naște din ea la nesfârșit literatură. Literatura pe care am scris-o am ținut să fie resimțită de cititor că este scrisă de un om normal, aidoma dumnealui,

cititorul nostru de toate zilele... Literatură pentru oameni normali! Ca autorul!

„Vedeți această boabă de chipăruș?”

– *Șeitani* apare la editura AEVEA... *Interesant nume. A cui este editura, aud prima oară de ea.*

– Editura AEVEA este editura mea. Dacă aș fi mers cu *Șeitani* la vreo editură dintre cele cunoscute, aș fi avut multă bătaie de cap să-i conving că nu este vorba de literatură antisemită sau anti mai știu eu ce! Mi-am făcut propria editură ca să pot edita și tipări *Șeitani* în deplină libertate. Cine are de publicat o carte bună, dar „cu probleme”, să vină la mine, îi public cartea și o citesc după ce este în librării!

– V-aș propune să încheiem cu un citat, scurt, dar incitant! Spre atragerea cititorilor!

– Eh, cât să fie de scurt, raportat la cele 1400 de pagini?!

Peste o sută de pagini se petrec la restaurantul scriitorilor, la madam Candrea...

Vă dau un citat din capitolul dedicat lui Ahoe... Primele cuvinte aparțin personajului feminin central, o ziaristă din Occident, care comentează recitalul de sonete dat de Ahoe la care a asistat cu totul întâmplător. Îi dau cuvântul:

„Cred că numai aici la București puteam să dau peste așa ceva... Peste domnul Țuțea mai întâi, acum peste domnul poet... Tudor George este numele meu!... Încântată!

Păcat că nu a notat nimeni sonetele!... S-au pierdut în veșnicia uitării?! Le mai țineți minte, domnule Tudor?

Nici vorbă să se piardă, precra-sivo! Așa ceva se poate întâmpla oriunde, dar nu la București...

Și pune Grigore al meu mâna pe scrumiera de pe masă... Răstoarnă scrumul în fripietă și o întoarce cu curu-n sus pe lelița scrumierița:

Vedeți această boabă de chipăruș? Habar nu aveți voi ce mari servicii a adus această instalație minusculă literaturii române!... Peste ani de zile toată șezătoarea noastră o veți găsi la fonoteca de aur a Securității! S-a înregistrat tot!... Mai puțin mutrele noastre! Nici măcar a doamnei!...

Sunteți tot timpul așa de frumoasă, doamnă Svetlana?!...”

Poetul Valentin Marica e autor a numeroase volume de poezie, care îl situează, prin originalitate și viziune poetică, printre cei mai importanți autori de poezie religioasă din literatura română a ultimelor decenii. Despre poezia lui Valentin Marica, criticii consideră că este una „elegiacă în toate fibrele ei!” și că, prin scrisul său, „nostalgia paradisului pierdut ca-pătă valențe canonice”. În acest interviu, scriitorul vorbește despre modul de a fi prin poezie și despre scrisul care se adapă din apele adânci ale credinței ortodoxe.

-Poetul este un Mărturisitor al Lu-minii. Credeți în puterea creatorului de a șlefui cuvinte pentru a ajunge la Cuvântul Lui?

-Altfel și poetul ar trăi după cum bate vântul, într-o lume schimonosită, în destrămare. În publicistica sa, Marele Eminescu detalia despre șansa omului de a câștiga conștiința nimicniciei sale și convingerea mărimii lui Dumnezeu, scăzând, în acest mod, deșertăciunea lumii. Caut prin vers, dorindu-l din ce în ce mai limpede, așezat pe aripă de înger, mărimea lui Dumnezeu, să scad măcar o picătură din deșertăciunea lumii, să pot spune, precum filosoful, Dumnezeu există! Eu l-am întâlnit! Șlefuindu-mi cuvântul prin învățarea Cuvântului Lui, prin poezie poate voi putea, ca în mărturisirea ultimilor stareți de la Mănăstirea Optina, „să mă rog, să nădăjduiesc, să cred, să iubesc, să rabd și să iert”. Cu voia dumneavoastră, voi cita din poemul **Lângă cununa de spini**, scris la Sfântul Mormânt de la Ierusalim: “Iartă-mi, Doamne, netezimea degetelor./ N-am frământat destul strugurii pământului./ până la luciul./ până la strigăt./ dar știu să arăt cu mâna spre cer; spre locul înalt unde cuvântul e cântec”.

-În perioada involburată pe care o trăim, am impresia că ne pierdem identitatea spirituală, ne risipim valorile... În volumul "Absidă pentru ziua a treia", în versurile referitoare la mama dumneavoastră, vă regăsiți în triada lui Ioan Alexandru despre Fiu-Mamă-Patrie?

-Când tot mai puțini oameni citesc în cartea conștiinței, când purtăm sentimentul că suntem ființe rămase pe-dinafară (v. Nichifor Crainic, *Puncte cardinale în haos*), când ziua e strâmbă și pâinea-i de zgură, vorba cronicarului, ne reîntorcem la

Vatra veche dialog

Valentin Marica

“Numai cuvântul mă face să fiu viu”

leagăn-prag-poartă-pom~ și `cruce~, ne reîntorcem Acasă unde e și Mama, și Patria. Așadar, mă regăsesc în triada lui Ioan Alexandru, Fiu-Mamă-Patrie – este și triada din lirica lui Grigore Vieru – pentru a putea bea potirul până la fund în jarul adevărului, pentru a putea fi în rodire. Sub mâna, ochii, rugăciunea mamei, care sunt mâna, ochii și rugăciunea Patriei (poate fi patria telurică sau patria cosmică), gândul meu e fără vini și fără de înserare, totuna cu vindecarea rănilor, cu vestea de viață străbătând veac de Înviere. În **Absidă pentru ziua a treia (Poemele Zoreniului)**, mama, încinsă cu răcoarea zorilor, intră în lanul de grâu, secerându-i cerul din spice, venind seara acasă cu îngeri în poală. Și Patria, când nu e trădată, e în lanul de grâu, cu cerul în spice. Și Fiul, la fel.

-„Cerule e o cămașa albă/ Aș putea s-o îmbrac/ pentru când voi intra în ochiul păsării” - e o definiție care exprimă ființa plenară a poetului Valentin Marica?

-E scrierea pe lumină cu lumină, cum spunea Ioan Alexandru. Pe gigantul sul de papirus al Universului - Hermes Trismegistul îi învăța pe egipteni că universul este un manuscris unic, un gigantul sul de papirus - încerc să scriu cu literă mare, pe lumină cu lumină, despre omul eliberat din viclesugurile finitului, din nimicnicie, prin iubire, iertare, jertfă, nădejde, smerenie și vrednicie, căi, toate acestea, spre mântuire. Metafora cămașii albe pe care aș putea s-o îmbrac – cămașă a mântuirii - vine din imaginea veșmântului „pe care numai Îngerul îl poartă”, vine din zbaterea de a fi în preaplina de lumină. Mă reîntorc la

Ioan Alexandru, citând din „Imnele Transilvaniei”: Vă jur pe crinu-mpodobit/ Ieșit împărătește pe colină/ Că nu-i nădejde alta-n univers/ Decât iubita asta de lumină.

-Ați dedicat un volum de versuri memoriei poetului Grigore Vieru, însă eu cred că el surprinde esența întregii creații lirice pe care ați dăruit-o iubitorilor de Poezie, prin mesajul profund, înălțător spiritual.

-Volumul **Metanii peste strigătul arborelui** duce mai departe poezia-rugăciune, poezia Îngerului, a celui care ne spune cum să ne ținem în mâini „freamătul crucii”...

Dacă în jur se prăbușesc altare (v. **Nostalgia paradisului**), lumina dumnezeiască le reface prin cuvânt. Venim și spunem: În gândirile line/ dă-ni-l, Doamne, și astăzi și mâine,/ ține-i cumpăna înaltă și vie,/ naște-i clipă și crește-i vecie! Căci, prin cuvântul poeziei Îl lăsăm pe Dumnezeu să ne vorbească. Scriu – mărturisirea Grigore Vieru – pentru că vreau să-l văd pe Dumnezeu de aproape. Sau, același poet, pe care IPS Ioan Selejan îl numea conștiință sfântă prin botez, scria: “Pururi voi omeni/ Pe cel care se apropie/ De izvoarele suferinței mele/ Prelungire în Dumnezeu/ A vieții pe care o trăiesc”. Prelungirea poetului în Dumnezeu o caut în **Metanii peste strigătul arborelui**.

-Parafrazând titlul unei antologii deosebite de traduceri din lirica religioasă universală, credeți că Poetul e mai aproape de Îngeri prin opera pe care o creează?

-Numai Îngerul îmi spune/ cum să calc iasca din freamătul crucii./ Numai Îngerul îmi spune/ că apa/ ce curge printre sălcii/ e vecernie./ luciul ce apasă umărul.../ Numai Îngerul îmi spune/ că îmbătrânește ochiul/ într-o linie albă./ că se vor înveseli gurile/ ce-au atins iarba în pustiu.

-Ați reușit să legați prietenii literare cu mai mulți autori români, fie din diasporă, fie din țară. E greu să păstrezi o prietenie pe tărâmul literar? Nu interveni orgoliul?

-Cu cei care ți-au marcat destinul literar, făcându-te să-ți pui sufletul să vorbească despre Dumnezeu, prietenia veșnicește. O întemeiază respectul și încrederea. Într-o biografie literară intervin răscruci. Cineva, atunci, trebuie să-ți întindă o mână. →

MARIA DANIELA PĂNĂZAN

Fără poetul Mihai Ursachi care m-a debutat în revista **Cronica**, fără scriitorii profesori universitari Mircea Zăciu, Mircea Muthu și Mircea Tomuș, fără scriitorul și editorul Nicolae Băciuț, aș fi străbătut cărările literaturii prea singur și, uneori, prea abătut. Prietenii literare duc spre ideal literar, spre atitudine, spre mesaj. Dacă intervin orgoliile? În lumea literară, orgoliile ies din percepția comună. Pot fi imbolduri.

-Aveți vreun volum preferat? Cum v-ați autodefini poezia?

-Schitul numelui? Cruci în desert? În naosul râului? Ziua canonului? Tăcerea magilor? La fântâna Îngerilor? Prin aceste volume, și altele, cuvântul e, așa cum îl numeau Sfinții Părinți, suire; și grație; și minune a Învierii (foc sacru îl numeau anticii); și sudoare de flori. Spun într-un poem: „Cuvântul e o picătură de sânge în colțul gurii” sau “Numai cuvântul mă face să fiu viu”, sau “Prin pețiolul frunzei trece pulberea creștetului meu: țărmaș de opal al cuvântului...”

-Pentru iubitorii de poezie, luna ianuarie e sinonimă cu numele lui Mihai Eminescu. Prin activitatea culturală intensă pe care o desfășurați, aveți șansa de a întâlni oameni deosebiți, eminescologi renumiți, critici și istorici literari. Ați putea să ne împărtășiți o experiență inedită care v-a rămas la suflet sau care v-a marcat mai apoi pe tărâm literar?

-După o serie de interviuri cu eminescologi – acad. Mihai Cimpoi, Ion Buzăși, Dimitrie Vatamaniuc ș.a.m.d., transmise în emisiunile **Linia de contur, Vitralii, Cina eternă** de la Radio România –Târgu-Mureș, și publicate în volumul **Vânători de inefabil** - am inițiat în anul 2000 o expediție de reporter **Pe urmele lui Mihai Eminescu, de la Blaj la Cernăuți** sau **Pulsează lunga vreme**. Am acceptat alt tipar, nu cel atât de cunoscut și citat, drumul poetului de la Cernăuți la Blaj. Însă la Blaj reporterul s-a întristat aflând că nu există un Muzeu Eminescu (niciun Muzeu al Școlii Ardelene), iar ajungând la celălalt sublim capăt de drum să poată privi doar din stradă Casa Aron Pumnul, locatarul, un ins stupid, nepermițându-ne nici măcar să intrăm în curtea casei. Era pierdută și Casa Aglaei sau Casa Drogle, unde Eminescu și-a petrecut Crăciunul din

1885 improvizând, aici, o reprezentație teatrală după **Florin și Florica**, de Alecsandri. Istoricul literar și publicistul Dimitrie Covalciuc ne-a arătat locul unde în 1930 a fost dezvelit un bust al lui Eminescu care, în 1940, a fost distrus de sovietici. S-a dezvelit o statuie Eminescu la Cernăuți, într-un alt loc, de unde poetul poate privi mai bine spre Nistru, numai că în timpul festivității de dezvelire a statuii, în timp ce se recitau versuri din lirica eminesciană, vigilenții, cu dalta, scrijeleau și ștergeau cuvintele pe care sculptorul Dumitru Gorșcovschi le-a scris pe soclul statuii: « Bucovinenii recunoscători lui Eminescu că s-a întors în Bucovina ». Și totuși, la Cernăuți timpul suna eminescian.

-Împărtășiți-ne câteva impresii legate de religiozitatea lui Mihai Eminescu.

-Invoc, iar și iară, versul **Bucură-te, Prag deschis**, din ciclul **Imn Eminescului**, în care Mitropolitul Bartolomeu Anania îl cuprinde pe poet în învățătura creștină de împlinire a Legii, într-o desăvârșire. În Matei 5-17 citim: « N-am venit să stric, ci să împlinesc ». Cuvântul Poetului, aprecia Părintele, îl purtăm ușure ca-ntr-o moarte și greu ca-ntr-o înviere, fiind întruparea logosului divin. Desigur, în această idee, paginile de exegeză ale acad. Zoe Dumitrescu Bușulenga, ulterior Maica Benedicta, sau ale profesorului universitar Ioana Em. Petrescu sunt invincibile argumentum și dacă ne-am opri doar la comentariul critic asupra poemelor **Rugăciune și Răsai asupra mea, lumină lină**. Fiind mereu la o Fântână a Blanduziei, Eminescu „a sângerat” (v. memoriile lui I. Slavici) pentru biruința binelui, împlinind Poruncile. Pe o carte de la Mănăstirea Neamț, găsim consemnarea unui preot care l-a împărtășit pe Eminescu, poetul spunându-i că ar vrea să fie înmormântat lângă o mănăstire, ca să audă la fiecare apus de soare cântându-se **Lumină lină**. Se cere să fim demni de Eminescu, căci el e fluidul vital, de adâncitate, care ne salvează din mediocritate, cum consemna Emil Cioran în **Scrisoare către Noica**. În aprecierea filosofului, fără Eminescu am fi neînsemnați și aproape demni de dispreț. Am comentat **Scrisoarea către Noica** cu diferite prilejuri, am scris despre acest text generic, preluând acum o nuanță, aceea că

Valentin Marica în Țara Sfântă

doar tinerii îl merită pe Eminescu, că ei trebuie să fie în izbânda de a-l cunoaște, nu străinile guri care-l repovestesc (v. **Melancolie**). Opera poetului, în integralitatea ei, trebuie cuprinsă în noi lecturi, exigente, în care accentele să nu fie puse doar pe poeme ca **Floare albastră, Și dacă..., Luceafărul**, ci și pe cele mai puțin cunoscute, **Iubind în taină, Egiptul, Din noaptea..., Diana, Strigoii, O călărire în zori** ș.a.m.d. Bunăoară, versurile din finalul poemului **În zădar în colbul școlii** – « Ci trăiește, chinuiește/ Și de toate pătimește/ Și-ai s-auzi cum iarba crește » – pot inspira comentarii relevante în exegeza de azi a liricii eminesciene. Pentru a rotunji răspunsul la eleganta dumneavoastră întrebare, aș mai adăuga că avea dreptate Geo Bogza când spunea că Anul Nou ar trebui să înceapă cu 15 ianuarie.

Valentin Marica s-a născut la 9 decembrie 1949, în satul Zoreni, comuna Sânmihaiu de Câmpie, județul Bistrița-Năsăud. Este absolvent al Facultății de Litere și al Facultății de Filosofie a UBB din Cluj-Napoca; senior-editor la Radio România Târgu-Mureș, poet, scriitor și publicist român de referință pentru perioada contemporană; membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Cluj, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România; președinte al Fundației Culturale „Cezara Codruța”, director al Editurii „Cezara Codruța Marica”, director al Centrului de studii literare „Grigore Vieru”, redactor-șef adjunct al revistei „Vatra veche”, colaborator permanent la Radio România Cultural. Debut literar în anul 1970, la Iași, în revista „Cronica”.

Este autor a numeroase volume de poezie și publicistică, istorie literară și interviuri. Dintre volumele sale de poezii amintim: **Metanii**, 1996; **Vecernii**, 1998; **Laguna umbrei**, 1999; **Secantă la ochiul mimizei**, 1999; **Cruci în desert**, 2000; **Alluviuni-Alluvia**, ediție bilingvă română-engleză, traducere de Virgil Stanciu, 2000; **Ziua canonului**, 2001; **În naosul râului**, 2002; **Manuscrisul de jad**, 2005; **Mâini de alint**, 2005; **Schitul numelui**, ediție bilingvă română-franceză, traduceri de Alexandre Luca și Anca Clitan, 2005; **Îndurarea amiezii**, 2007; **La fântâna îngerilor**, 2009; **Ceasornic de lut**, 2009; **Tăcerea magilor**, 2010; **Absidă pentru ziua a treia (Poemele Zoreniului)**, 2010; **Metanii peste strigătul arborelui**, 2013; **Frigul visului**, 2014.

EMINESCU ȘI TRANSILVANIA

Dialog cu Ilie Șandru

(III)

- La 27 de ani, în 1895, Elie Miron Cristea (viitorul Patriarh al României) și-a susținut teza de doctorat la Budapesta, în limba maghiară, obținând titlul de doctor în filologie modernă cu lucrarea „*Eminescu – viața și opera*”, având ca subtitlu „*Studiu asupra unor creații mai noi din literatura română*”, lucrare ce reprezintă prima exegeză completă asupra vieții și operei marelui Poet, după trecerea sa în eternitate. Ce motive l-au determinat pe tânărul Miron (Elie?) Cristea să aleagă ca temă de doctorat viața și opera lui Mihai Eminescu?

I.Ș. – Istoria literară a consemnat un adevăr indubitabil: Ardealul, cu oamenii săi, cu peisajele sale a avut o influență binefăcătoare asupra creației „celui mai mare poet, pe care l-a ivit și-l va ivi vreodată, poate, pământul românesc”¹. Șirul celor care l-au prețuit și l-au admirat este lung. El pornește de la dascălul său de Limbă română de la Cernăuți, Aron Pumnul, care l-a îndrăgit și l-a socotit ca fiind copilul său de suflet; continuă cu Iosif Vulcan, cel care l-a „botezat” a doua oră cu numele cu care a intrat în nemurire; cu Ioan Slavici, Pompiliu Constantinescu, cu Ion Creangă, fiindcă și el își are obârșia tot în Ardeal, cu Veronica Micle, marea sa dragoste neimplinită, rămasă în eternitate ca un simbol al legăturilor dintre Poet și o femeie.

Însă nu pot să nu amintesc că tot din Ardeal a fost și cel dintâi denigrator al său, canonicul blăjan Alexandru Grama (1850-1896), cel care în al său „*Studiu critic*” (1891) se războia cu

Eminescu pentru poezia sa erotică, care „*corupe tineretul, pentru că înfățișează un amor sălbatic, instinctual*”.

Cu atât mai mult trebuie să evidențiem hotărârea tânărului absolvent al Universității Maghiare din Budapesta de a scrie teza sa de doctorat – prima din istoria literaturii române! – despre viața și opera lui Mihai Eminescu. Titlul complet al acesteia e: *Mihai Eminescu – viața și opera. Studiu asupra unor creații mai noi din literatura română*. Lucrarea a fost concepută, scrisă și susținută în limba maghiară: *Eminescu - Élete és művei talulmány az újabb irodalom korából*, fiind tipărită apoi la Ed. „Aurora-Tudoran Endre”, din Gherla.

Sigur, putem să ne întrebăm acum care vor fi fost motivele care l-au determinat pe tânărul român ardelean Elie Cristea să-și aleagă un astfel de subiect dificil, dacă ținem seama că aceasta se întâmpla doar la câțiva ani de la moartea poetului. Aceste motive ar putea fi sistematizate după cum urmează: a). Edificarea lui, la nivelul cunoștințelor epocii, asupra vieții și operei eminesciene, puțin cunoscută până atunci doar din publicațiile răzlețe, din ediția princeps, tipărită de Titu Maiorescu - *Poesii*, Editura Librăriei Socec, București, 1883, și edițiile succesive din 1885, 1888, 1889, 1890, 1892, 1895. b). Expri-marea, prin el, a mândriei naționale, că făcea și el parte din același popor din care s-a ridicat și „Lucașărul poeziei românești”. c). Informarea lumii universitare de la Budapesta asupra unui creator de geniu român, poet, bazat pe o cultură neaoșă milenară și pe acumulări filozofice univernale, variate și profunde, care întrecă cu mult orizontul poetic scrutat și propus de Petőfi Sandor.

Silviu Oravitzan, *Potirul*, pictură pe pânză

La acestea s-ar mai putea adăuga și ambiția tânărului doctorand de a face o lucrare de doctorat – primul dintre români! – cu o temă pe măsura capacităților sale intelectuale, pentru a răsplăti astfel încrederea mitropolitului Miron Romanul, cel care l-a trimis, în 1891, la Budapesta, ca să studieze literele și filozofia.

Curajul său de a aborda un asemenea subiect, doar la câțiva ani de la trecerea în eternitate a lui Mihai Eminescu, trebuie considerat ca fiind unul fundamental. Fostul mitropolit al Ardealului, Antonie Plămădeală, aprecia, pe bună dreptate, că „*tânărului Elie Cristea urmează să i se recunoască meritul celei dintâi exegeze adevărate asupra operei eminesciene*”. El a făcut această apreciere pe baza altor remarci anterioare referitoare la lucrarea lui Elie Cristea, între care cea a Elenei Stan² și Gheorghe Bulgăr³.

- *Cu siguranță, cunoașteți amănunte din viața și opera Patriarhului Elie Miron Cristea. Mai ales că el este un adevărat exeget al lui Mihai Eminescu, dacă ar fi să ne referim numai la teza de doctorat din 1895. Ce motiv l-a determinat pe Miron Cristea să semneze Elie Dinurșeni și nu cu numele real teza sa de doctorat?*

I.Ș. – În mod sigur, Elie Cristea este autorul celei dintâi exegeze adevărate asupra vieții și operei lui Mihai Eminescu. Acesta este un adevăr de necontestat. Cu atât mai mult cu cât, când el s-a decis să scrie acest studiu, pornea pe o cărare aproape nebătătorită, atât în privința datelor biografice ale lui Eminescu, dar mai ales în ce privește analiza critică a operei eminesciene, pornind de la „izvorul” acesteia: poezia populară, spriritul critic și satiric, conținutul filozofic, erotismul eminescian, natura eminesciană, patriotismul etc., toate reluate apoi și dezvoltate, într-un fel sau altul de toți eminescologii.

Revenind la întrebare, răspunsul este destul de simplu, iar după părerea mea nici nu prezintă o improtanță majoră faptul că el a semnat această lucrare cu unul dintre pseudonimele folosite și în alte scrieri. Pseudonimul „*Elie Dinurșeni*” (pe lângă altele, precum: Polux, Rîuanul, Călătorul, →

ELENA CONDREI

² Elena Stan – op. citate, pag. 117

³ Gheorghe Bulgăr – *O carte uitată despre Eminescu*, studiul teologului Elie Cristea, din 1895, în „Telgraful Român” nr. 25-26 din 1981

¹ George Călinescu – op. cit., pag. 343

Lie, Deca, Călugărușul Miron) este cel legat de locul nașterii sale, în Toplița Română. Este vorba de numele unuia dintre cătunele de atunci ale Topliței – păstrate până în zilele noastre – se numea Urseni. Este tocmai cătunul în care se afla casa părintească a lui Elie Miron Cristea, astăzi e grădina în care se află Mănăstirea Sfântul Ilie, ctitoria patriarhului.

Tânărul doctorand avea multe motive să nu-și semneze lucrarea cu numele său adevărat. Dar mai înainte se cuvine să fac precizarea că numai manuscrisul lucrării, cel susținut în fața comisiei de doctorat, a fost semnat așa. Lucrarea tipărită la Gherla, în același an, în limba maghiară, are prima copertă înscrisă: **Cristea Iliés – Eminescu. Élete és Műveit-lumány az újabb román irodalom körébol.**

Revenind la motivul semnării lucrării cu un pseudonim, trebuie să avem în vedere, în primul rând, situația social-istorică și politică din monarhia austro-ungară, situația socială și politică a românilor ardeleni, supuși unui permant și puternic proces de deznaționalizare și asimilare, prin școală, prin instituțiile statului maghiar etc. Iar tânărul Elie Cristea s-a situat încă de la început pe baricadele luptei naționale, pentru apărarea drepturilor românilor transilvăneni. Numeroase articole apărute în diferite publicații din Ardeal, scrise de Elie Cristea, au fost semnate cu diferite pseudonime, tocmai pentru a se putea apăra de prigoana maghiară.

Ca să nu mai amintesc de manifestările la care a luat parte și în care a demascat politica antiromânească a autorităților de la Budapesta. Nu voi aminti decât de Congresul studențesc de la Constanța, din 1894, la care a luat parte și o delegație a studenților români din Budapesta.

Luând cuvântul, Elie Cristea a rostit o adevărată filipică la adresa autorităților maghiare, care a dat naștere apoi la un scandal diplomatic între București și Budapesta.

Să nu uităm nici de faptul că ultimul „capitol” al acesteia este intitulat **Naționalismul lui Eminescu**. Aici autorul, referindu-se la poezia **Epigonii**, amintește de „preotul deșteptării noastre” (A. Mureșianu), care „cheamă piatra să-nvie” și „munții să simtă durerea unui popor apăsat și împilat”. Referindu-se la

poezia **Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie**, care se încheie cu versul „Scumpă Românie, asta ți-o doresc”, autorul întreabă: „Poate să existe un suflet încălzit de-o mai vie și mai pronunțată iubire de țară și de neam?”. Când vorbește despre poezia **Doina**, Elie Cristea pune o altă întrebare: „Există oare în întreaga literatură română o poezie, care să întrecă „Doina” lui Eminescu și să fie atât de imprimată în sufletul fiecărui român? Eu cutesc a zice că nu!” Și astfel de exemple mai sunt date și atunci când se referă la alte poezii eminesciene, care nu ar fi „mângâiat” deloc plăcut urechile membrilor comisiei de doctorat.

Și încă un „amănunt”, anume dedicația făcută de autor: „*Măritei Academii Române în semn de înaltă considerație! Budapesta, 3/15 mai 1895*”.

Dar nu pot încheia fără a aminti că acest volum, din „ciclul” „Eminescu nestins” (cel de al optulea, dacă nu mă înșel), inițiat de Editura „Gea” din Botoșani (director Elena Condrei) se întâmplă să vadă lumina tiparului după 120 de ani de când tânărul fiu al Topliței Române, Elie Cristea, cel care peste ani, în 1925 – altă dată memorabilă pentru istoria noastră: 90 de la înălțarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhat! – va deveni primul Patriarh al României - susținea în fața elitei academice și universitare din Budapesta lucrarea sa de doctorat.

Momentul poate fi considerat un act de mândrie națională, fiindcă teza de doctorat a lui Elie Miron Cristea, susținută la Budapesta, în limba maghiară, a însemnat și cea dintâi afirmare a marelui nostru poet în literatura europeană a timpului.

Silviu Oravitzan, **Pieta 2**, pictură pe pânză

COȘBUC – 150

GAZETAR LA SIBIU NUNTA ZAMFIREI (1889)

În august 1887, G. Coșbuc ajunge la Sibiu, unde va rămâne până în 1889. Slavici va consemna cu entuziasm evenimentul: „De vreo două săptămâni avem aici pe Coșbuc, un admirabil băiat de vreo 21 de ani, unul dintre cele mai distinse capete.” Mișcarea literară de la „Tribuna” a dus la cristalizarea poziției lui Coșbuc față de literatură, în direcția interesului către folclor, ca bază a literaturii culte, și către limbajul popular, orientată, în esență, spre idealul restabilirii unității culturale a poporului român. Munca în redacția revistei „Tribuna”, alături de Ioan Slavici, I. Bechnitz și de Septimiu Albini, toți oameni cu o serioasă cultură înaintată, a însemnat o adevărată școală literară. Ioan Slavici mărturisește următoarele în *Amintiri*: „George Coșbuc, înzestrat din belșug de către firea cea dinamică, s-ar fi ridicat în toate împrejurările deasupra contemporanilor săi, n-ar fi ieșit ceea ce a fost dacă nu și-ar fi croit lucrarea vieții în mijlocul acestor oameni cu cultură generală, care toți erau scriitori...” Poetul însuși va vorbi despre perioada petrecută la Sibiu ca despre „cei mai rodnici” ani ai săi. Acum își orientează scrisul spre idilă, specie literară în care a rămas neîntrecut, și trece treptat de la simple versificări pe teme folclorice la creații originale. În paginile „Tribunei” i se tipăresc numeroase poezii, semnate sau nesemnate, printre care unele cele mai izbutite creații ale sale: *Nunta Zamfirei*, *Rada*, *Mănioasă*, *Numai una*, *Fata morarului*, *Crăiasa Zânelor*, o parte din *Anacreontice*, publicate cu mici modificări în ciclul *Cântece*, la sfârșitul volumului *Balade și idile* din 1893. Spre anul 1889, „Tribuna” începe să lucreze în pierdere, situația de aici ducând la desființarea unor posturi, printre care și cel al lui Coșbuc. La insistențele lui I. Slavici, Titu Maiorescu îl cheamă la București, unde sosește pe la mijlocul lunii decembrie 1889.

Anii petrecuți în redacția „Tribunei” sibiene (1887-1889) alături de I. Slavici vor culmina cu apariția poemului *Nunta Zamfirei*, un spectacol admirabil, care a impresionat chiar și pe olimpiantul Titu Maiorescu. Cu *Nunta Zamfirei*, George Coșbuc s-a impus definitiv în atenția cititorilor și a criticilor de peste munți, fapt care i-a și creat aureola de mare poet. Și tot cu ea s-a impus mai întâi și la București, →

MARIN IANCU

după ce fusese publicată în „Convorbiri literare”, în martie 1890: „La 1883, va mărturisi G. Coșbuc, când am publicat *Balade și idile*, eram cunoscut în Țara Românească numai după *Nunta Zamferei*.”

De când am început să scriu, m-a frământat ideea să scriu un ciclu de poeme cu subiectele luate din poveștile poporului și să le leg astfel ca să le dau unitate și extensiune de epopee (...). *Nunta Zamferei* este un episod din această epopee.”

Înainte de a fi publicată în „Convorbiri literare”, *Nunta Zamferei* fusese citită de Coșbuc „în ședința intimă” de la 23 decembrie 1889.

Titu Maiorescu și Junimea se entuziasmară la lectura poeziei.

Slavici îi scria lui Maiorescu: „Am în sfârșit o rugare; ajutați-mă să-l trimit pe Coșbuc la București, ca să-l vedeți. Eu sunt sigur că e destul să-l vedeți ca să fiți de acord cu mine că trebuie să facem tot ce ne stă prin putință ca talentul acesta să ajungă la deplinătatea lui desfășurare.” La a doua invitație, la 23 ianuarie 1890, Coșbuc citi versiunea definitivă a *Nunții Zamferei*.

În jurnalul său, Maiorescu a nota în stilul său laconic: „Coșbuc, cu eminenta sa poezie *Nunta Zamferei*.” Până la apariția poeziei *Noi vrem pământ* (1894), *Nunta Zamferei* avea să rămână cea mai cunoscută și mai apreciată scriere a lui G. Coșbuc, cea ce îl va determina și pe Nicolae Iorga să consemneze următoarele în a sa *Istorie a literaturii românești. Introducere sintetică*: „Apariția *Nunții Zamferei* în fruntea „Convorbirilor literare”, prin urmare cu decret de la Junimea, cu pecetea lui Titu Maiorescu, a fost o revoluție surprinzătoare, și oarecum o jenă.

Era o poezie cu totul nouă, cu care nu eram deprinși, o poezie care a rămas la poartă pentru toți cei din Vechiul Regat cari aparțineau acelei generații...”

Poemul a fost elaborat în decursul a 5 ani. Prima versiune, datând din 1884, ultima perioadă a studiilor gimnaziale din Năsăud, a fost publicată pentru prima oară în „Tribuna”, Sibiu, la 24 mai 1889, și îl consacra definitiv pe autor ca poet de real talent.

Acesta va constitui și varianta citită la Junimea spre sfârșitul lui ianuarie 1890.

Versiunea reprodușă în „Convorbiri literare”, București, nr. 12, 1 martie 1890, va cunoaște o formă mai accentuată decât cea din „Timpul” și mai apropiată de cea pe care poetul o va publica în toate edițiile antume ale volumului *Balade și idile*.

GEORGE TOPÎRCEANU

130 de ani de la naștere - (20 martie 1886 – 7 mai 1937)

(I)

Un fel de motto:

„Cu privire la G. Topîrceanu se constată două atitudini în sfera unei considerații generale. Unii îl prețuiesc ca pe un poet mare, alții ca pe un poet minor. (...) Să spunem că Topîrceanu e socotit ca un poet al universului mic.” (G. Călinescu)

După procesul agresiv de „reconsiderări” și „demolări” privitor la literatura română, început prin 1990 de câțiva specialiști în... nimic, preluat, consolidat și... îmbunătățit, din motive pentru mine obscure, cred că ar fi cazul să se înceapă reconstrucția ființei noastre național-literare, ca să dăm o raită și pe la Noica... În sensul celor spuse mai înainte, comentariul de mai jos aș vrea să fie o contribuție modestă la redresarea situației și o mică încercare de reabilitare, de revenire la normal.

Așadar...

Încerc să-mi imaginez literatura României, pe ansamblu, fără prezența lui **George Topîrceanu** și nu reușesc. Printr-o decupare, fie ea și virtuală, va rămâne un spațiu gol, imposibil de completat cu un alt nume de scriitor, cu altă operă literară care să aibă, în multe faze, statutul de unicat.

Această rațiune are la bază un adevăr de necontestat, și anume: autorul celebrelor „Balade” și nu mai puțin celebrelor „Parodii, s-a circumscris liricii românești cu o creație, poetică în primul rând, care l-a... proiectat între scriitorii noștri importanți. În această ordine de idei, și fără vreo urmă de superstiție, intră în discuție și faptul, de relevanță, la urma urmei, că deceniul cuprins între anii 1880-1890 din secolul al XIX-lea a fost cel mai prolific din punct de vedere al viitorilor scriitori.

Astfel, putem spune că divinitatea a fost generoasă cu noi: în anii respectivului deceniu s-au născut câțiva dintre marii scriitori ai literaturii noastre: Arghezi (1880), Sădoveanu (1880), Minulescu (1881), Goga (1881), Bacovia (1881), Lovinescu (Eugen) (1881), Agârbiceanu (1881), Istrati (1884), Voiculescu (1884), Caragiale (Mateiu) (1885), Sorbul (1885), Rebreanu (1885)...

Dar și alții, precum P. Cerna (1881-1913), poet intimist, romantic tradiționalist; Urmuz (Demetru Demetrescu-Buzău) (1883-1923), precursor al tragediei limbajului, opera sa literară plasându-l între primii noștri scriitori avangardiști; N. Cartoian (1883-1944), profesor, academician, specialist în literatura română veche; Al. Kirițescu (1888-1961), în primul rând dramaturg – autor al celebrei piese *Gaițele* (1932), după care s-a turnat și nu mai puțin celebrul film românesc *Cuibul de viespi...*, fără a le diminua meritele literare în vreun clasament alcătuit ad-hoc... Având în vedere cele de mai sus, personal cred că nicio perioadă din istoria literară modernă a României nu a fost la fel de... bogată în venirea pe lume a unui atât de mare număr de scriitori de valoare. Prin forța împrejurărilor sau prin grija proniei cerești, între acești corifei găsim și numele celui mai important și iubit – de ce să n-o spunem? – parodist din literatura noastră.

Așadar, **George Topîrceanu** – căci despre el este vorba – s-a născut în București în după-amiaza zilei de 20 martie 1886, ca fiu al lui Gheorghe Topîrceanu, cojocar, și al Paraschivei, țesătoare de covoare la azilul „Doamna Elena”, din strada Cotroceni, zona Ghencea. După cum se poate observa din cele de mai sus, autorul *Baladelor vesele și triste* și al *Parodiilor originale* face parte din acest grup de cariatide al literaturii noastre. A decedat la o vârstă aproape revoltătoare, la numai 51 de ani, la data de 7 mai 1937, în Iași, în casa lui Demostene Botez, conform și declarației Alexandrinei (Titii), sora cea mică a lui Topîrceanu: „A murit în brațele→

DUMITRU HURUBĂ

mele, la 7 mai 1937, la ora 1 fără 5” (Mircea Handoca, **Pe urmele lui George Topîrceanu**. Editura Sport-Turism, 1983, p. 11). ...Viitorul poet frecventează școala primară la București între anii 1893-1895 și o continuă pe Valea Topologului, la Suici, județul Argeș, unde părinții săi se stabilesc o vreme. Revine la București și se înscrie la Liceul „Matei Basarab”, ca elev-bursier până în clasa a IV-a, de unde, în urma desființării internatului, în toamna anului 1901, s-a înscris la liceul „Sfântul Sava” (1898-1906), unde a fost coleg cu viitorul poet-simbolist Mihail Cruceanu, într-o clasă care avea în jur de 70 de elevi. Interesantă mi se pare și descrierea acestui coleg de la Liceul „Sf. Sava”, privindu-l pe Topîrceanu din acea perioadă: „...elev tăcut și rezervat, cu privirea îngândurată, cu fața serioasă, ce nu prea râdea, ci mai mult zâmbea... ascundea atâtea resurse sufletești, atâtea putere de pătrundere a realității, atâtea umor de calitate ...” (Handoca, p. 42). În urma absolvirii, se angajează funcționar la Casa Bisericii, apoi ca profesor suplinitor. În paralel, în anul 1906, se înscrie la Facultatea de Drept pe care o abandonează și-apoi la Facultatea Litere la care, de asemenea, renunță. Între timp, o cunoaște pe Victoria Iuga, învățătoare, (n. 1882-d. 1966), fiica vitregă a proprietăresei Victoria Malea de la Nămăiești, cu care se și căsătorește în februarie 1912, căsătorie din care a rezultat și un fiu – Gheorghe (Gicu) (1 aprilie 1912). Însă căsnicia lor se va destrăma în scurtă vreme, și ca o consecință a poveștii de dragoste înfiripată între el și poeta Otilia Cazimir.

Revenind la descrierea lui Cruceanu, citez chiar dintr-o însemnare-amintire a lui Topîrceanu: „...purtam încă rochiță. Eram mic – și-ți închipui cât eram de mic, dacă nici acum nu-s atât de mare.” (p.30), care ilustrează simțul umorului său, însă nu rupt de realitate, fiindcă pe prima filă a livretului său militar, în dreptul rubricii „Talie”, se poate citi clar: 165... Se vede și din acest mic citat din conferința **Cum am devenit ieșean**, că poetul era și a rămas un adept al autoironiei și, prin extensie, al umorului fin: „am început să fiu mai precaut, să mă ironizez eu cel dintâi, înainte de a mă ironiza alții; să-mi iau în răs propriile sentimente și puțin pe ale altora...” Ar mai fi și

alte argumente în favoarea satiro-umorului topîrceanian fără ca ele să-l fi convins pe G. Călinescu... Altfel, el nu ar fi fost atât de categoric în afirmația: „Cu Topîrceanu se pune o problemă importantă de estetică literară, pe care unii s-au și încercat a o rezolva în favoarea poetului, aceea a așa-zisei «poezii umoristice». Marele critic a și întrebat imediat, pentru mine și mai clar neconvins: „Dar există o astfel de poezie? Termenul însuși e un nonsens. Mai cu precauțiune, am putea sugera că este vorba despre o subtilă diminuare a valorii creației topîrceaniene, dacă nu cumva chiar de o trecere a ei în al doilea plan valoric, pe nedrept, zic eu. De pe această poziție privit ansamblul chestiunii și incluzând în analiză nivelul studiilor poetului, am putea să acceptăm drept scuză, deși clar ironică, sintagma: „Întrucât este vorba de Topîrceanu, nu e greu de constatat că intelectualitatea, «spiritul» îi sunt deficiente.” (G. Călinescu, **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent**, ediția a II-a, revăzută și adăugită, ediție și prefață de Al. Piru, Editura Minerva, București, 1988, p. 826). Că tot spunea Călinescu despre poet că este unul „al universului mic.”... Însă, trebuie să avem în vedere și faptul că, doar cu ceva timp înainte de apariția **Istoriei...** (1941), Mihai Ralea (n. 1896-d. 1964), nota în 1927: „La d. G. Topîrceanu, între conștiința intelectuală și cea poetică nu e un divorț. Materia poetică se selecționează după legile logicii, ale criticii, ale bunului gust. Umorel său, consecvent aceleiași de gust și măsură, nu cade nici în glume, nici în bufonerie, nici în farsă. E atitudinea «pince sans rire» (un fel de răs fără... răs), poate cea mai superioară formă

Victoria Iuga

Bustul de la Casa Memorială din Nămăiești, Argeș

a comicului. *Înzestrat cu ea, d. Topîrceanu nu se cruță nici pe el nici pe alții.* „(Balade vesele și triste, Editura pentru literatură, Colecția BPT, 1966, Cop. IV). Cel puțin aici, îmi permit să spun că Ralea a fost mai... pe subiect decât Călinescu.

Prima încercare literară a lui Topîrceanu datează din timpul școlii primare, din clasa a III-a, și este primită cu răceală de colegul mituit cu „o peniță și doi nasturi” pentru a-i folosi drept... public. Momentul este descris cu umor de poet: „...Într-o recreație, i-am zis lui Stănciuc:

-Vino să-ți spun o poezie făcută de mine...

(...) *I-am debitat pe nerăsuflute prima mea operă literară, alcătuită numai din două versuri:*

*Săriți cu toții, frați români,
Să dăm năvală în păgâni...*

(...) *El a ascultat versurile mele de vitejie cu un deget în nas și, când am isprăvit, a zis numai atâtea:*

-Ce-mi dai să nu te spun la domnul? (Conferința **Cum am devenit moldovean**, Biblioteca Academiei, publicată postum în revista „Viața Românească” nr. 9/1956, p. 149-162). „...Cu un deget în nas?!? Fantastică sintagmă ironico-satirică și umoristică!

Însă, debutul literar propriu-zis, are loc în anii de liceu, respectiv prin 1904, atunci când îi apar în revista umoristică **Belgia Orientului** primele sale încercări literare sub pseudonimul „G. Top”. A continuat apoi să publice și în alte reviste, cum ar fi: **Duminica**, **Spiruharetul**, **Revista noastră**, **Revista ilustrată**, **Sămănătorul**, **Neamul românesc literar**, **Ramuri**, **Viața socială** a lui N. D. Cocea, "Viata literară și artistică", revista condusă de G. Coșbuc (1907).

Și, totuși, adevărul său debut revuistic are loc la vârsta de 23 de ani (în anul 1909) în prestigioasa revistă *Viața românească*, cu parodia *Răspunsul micilor funcționari* – considerată drept o replică la *Caleidoscopul* lui A. Mirea (pseudonim al lui Șt. O. Iosif și Dimitrie Anghel) (1908), prin care se și face remarcat în lumea literară. Garabet Ibrăileanu (cu care întreține o interesantă și frumoasă corespondență), îl cheamă la Iași în anul 1911, ca subsecretar de redacție la *Viața românească* (Topîrceanu: **Conferința** „Cum am devenit ieșean”).

Între anii 1905-1907, publică versuri sentimental-epigonice în revistele „*Duminica*”, „*Revista noastră*”, „*Revista ilustrată*” etc., iar între anii 1909-1911, publică în „*Viața românească*” (devenit secretarul ei de redacție) și în alte reviste poeziile *Noapte de mai*, *Balada chiriașului grăbit*, *Balada popii din Rudeni*, poezii, proză, cronici teatrale etc., iar în 1916, debutează editorial cu volumele **Balade vesele** (ediția a II-a, în 1920, ediția a III-a, 1928) și **Parodii originale** (ediția a II-a în 1921, ediția a III-a, 1927).

Doi ani mai târziu, în 1918, colaborează la ziarul „*Lumina*” (București), condus de Constantin Stere, cu *Balada morții* și *Note memorialistice*; în revista „*Însemnări literare*”, editată la Iași în anul 1919 împreună cu Mihail Sadoveanu, publică *Balada munților*, *Rapsodii de toamnă*...

În anul 1926, poetului George Topîrceanu i se acordă titlul de laureat al Premiului național de poezie, iar la 7 mai al aceluiași an, este numit director al Teatrului Național din Chișinău.

Doi ani mai târziu (1928), publică volumele **Migdale amare** (editia I-a) și **Balade vesele și triste** (editia a III-a, ediția a IV-a apărând în 1931); cea de a IV-a ediție a **Parodiilor originale** este editată în 1932.

În anul 1934 începe în *Revista fundațiilor regale*, publicarea romanului satiric *Minunile Sfintului Sisoie* (neterminat, publicat postum în 1938), iar 1936 este anul în care, la propunerea lui Mihail Sadoveanu, este ales membru corespondent al Academiei Române și îi apare volumul **Pirin-Planina**.

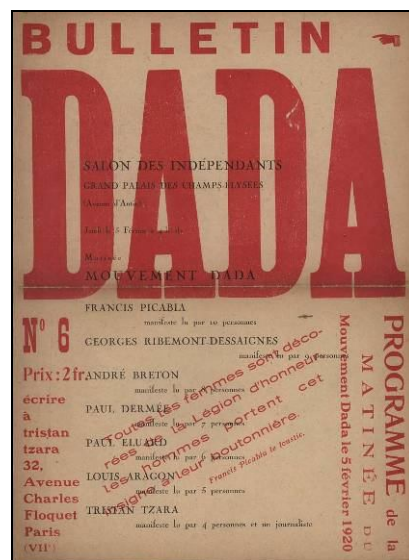
ANIVERSĂRI

CENTENAR AVANGARDA LITERARĂ

Fenomen spiritual de o evidentă complexitate, avangarda literară indică în esență o schimbare profundă în modul de a concepe și de a structura obiectul literaturii. Prin acțiunea sa ofensivă și polemică, avangarda impune definitiv o altă atitudine față de lumea formelor literare, reprezentând „modul cel mai vizibil de revoltă împotriva unei situații constituite, pentru a o răsturna și a o dezorganiza” (Umberto Eco). Pe de altă parte, Adrian Marino este de părere că „obiectul și metoda agresiunii avangardiste, de diferite tipuri și grade de violență, e opoziția, contestarea, cu un termen consacrat: *ruptura*...” (*Avangarda*, în *Dicționar de idei literare*, I, București, Editura Eminescu, 1973, p. 181). În aceste condiții, formă de insurecție totală, „distructivă” și „ireductibil iconoclastă”, avangarda începe să fie definită tot mai consecvent prin două atitudini tipice extreme: a) negarea radicală a tradiției cultural-literare; b) aspirația către o absolută înnoire a limbajului, în afara oricăror tipare moștenite, foarte aproape de ceea ce tot Adrian Marino ar fi numit „aspirația eliberării totale” și „recuperarea purității originare.”

Semne ale unei asemenea prime participări la *efervescența literară novatoare* a epocii pot fi descoperite începând cu anul 1912, când adolescenții S. Samyro (Samuel Rosenstoch), Tristan Tzara, I. Iovanaki (Ion Vinea) și Marcel Iancu editează la București „revista modernisă” „*Simbolul*” (26 oct. – 25 dec., în total patru numere). Printr-o rapidă adaptabilitate la propunerile de înnoire artistică, contextul cultural românesc de la începutul secolului al XX-lea s-a dovedit deschis tuturor reprezentărilor avangardiste din alte țări. Pe acest fond de percepție, la 14 iulie 1916, Tristan Tzara și Marcel Iancu organizează la Zürich primul spectacol DADA („insurecția de la Zürich”), punând bazele cunoscutei *mișcări dadaiste*, Tristan Tzara fiind și cel prin care literatura română confirmă avangardismul „programatic” al lui Urmuz, situându-se cu succes în fruntea avangardei europene.

Prin formele sale specifice de manifestare, avangarda românească

se manifestă destul de unitar, ca formă de expresie și ca program teoretic. Aspectul particular i-l conferă, în acest sens, accentul dominant negativ, de ruptură și opoziție, în numele acelei libertăți și „disponibilități absolute.” Negația este extremă și fără drept de apel: „Numai contrastul ne leagă de trecut (Tristan Tzara); „Să ne ucidem morții!” („Contemporanul”); „Arde maculatura bibliotecilor” („unu”); „Am rupt orice legătură cu arta trecutului, căci secolul nostru de emoții puternice și fulgerătoare are nevoie de forme noi pentru manifestările lui de artă” („Punct”); „Lumea trebuie reinventată” („75 H. P.”). În finalizarea unor astfel de „inițiative” și experimente novatoare, programatice, în spațiul românesc interbelic se vor ilustra, cu deosebire, următoarele reviste de avangardă: „Contemporanul”, revistă de avangardă, cu program constructivist, la început cu o apariție săptămânală (1922 – 1923), apoi lunară (1924 – 1932), tipărită la București, sub îndrumarea lui Ion Vinea; „Integral”, revistă de sinteză modernă, una dintre cele mai importante publicații ale avangardei, București (1925 – 1928), avându-i ca redactori pe F. Brunea, M. H. Maxy și Ilarie Voronca. Adăugăm acestei serii de publicații avangardiste și alte reviste, precum „75 H. P.” (1924), „Punct” (1924 – 1925), „Urmuz” (1928), „unu” (1928 – 1929), „Alge” (1930 – 1933) și „Meridian” (1934 – 1936). Prin aceste forme de manifestare, în cele din urmă definită ca o mișcare, și nu școală literară sau artistică, *avangarda literară* se →

MARIN IANCU

caracterizează prin activism și spirit de frondă deopotrivă, „în perspectiva eliberării de coduri și canoane către o nouă *autenticitate* a creației” (Ion Pop, *Avangarda în literatura română*, București, Editura Minerva, 190, p. 20), a fi distrugător, iconoclast, terorist, nihilist tinde așadar să se confunde cu esența însăși a avangardei” (Adrian Marino, *op. cit.*, p. 185).

Motivele esențiale ale doctrinei avangardiste pot fi identificate cu deosebire în opera literară a lui **Urmuz (D. Demetrescu – Buzău, 1883 – 1923)**, căruia T. Arghezi îi tipărise primele proze avangardiste (*Pălnia și Stamate; Ismail și Turnavitu*) în revista „Cugetul românesc” (2-3, 1922), alte schițe, precum *Emil Gayk, Plecarea în străinătate și Cotadi și Dragomir*, fiind publicate, postum, în revista „Punct” (9, 10, 11, 1925). La inițiativa lui T. Arghezi, revista „Bilete de papagal” îi va retipări microromanul *Algazy și Grummer* (nr. 16 din 1928), ca în „Contemporanul”, în același an, nr. 84, să îi apară schița *După furtună*. Mai târziu, în 1930, în colecția Editurii Unu, Sașa Pană va edita volumul de scrieri intitulat *Urmuz*, incluzând, alături de celelalte șapte schițe și de celebra pseudofabulă *Cronicari*, și proza *Fuchsiada*, până atunci inedită, volumul fiind reeditat în 1970 (*Pagini bizare*), sub îngrijirea aceluiși editor.

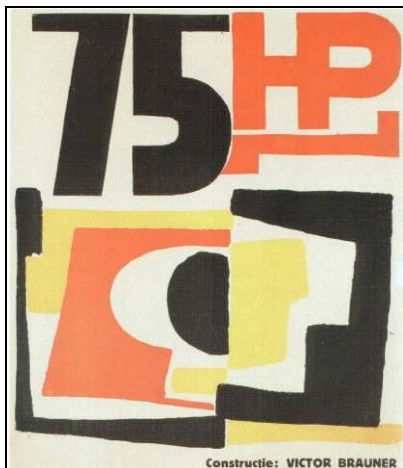
Întâmpinată la început mai ezitant, opera lui Urmuz va beneficia treptat de comentarii tot mai elogioase, îndeosebi în cercurile avangardei, care au văzut în autorul ei „un simbol al revoltei împotriva convențiilor literare și un mare premergător, anunțând mișcarea dadaistă și suprarrealistă” (Ion Pop, *Dicționarul scriitorilor români*, R - Z, București, Editura Albatros, 2002).

După ce Geo Bogza îl plasa pe Urmuz printre „poetii blestamați”, numindu-l deschizător de drumuri spre „o nouă geografie a sensibilității”, Ștefan Roll, de exemplu, descoperă în autorul *Paginilor bizare* un „Jarry roman (...) răsturnător mai temerar de calculi mondiale”, pe când Ilarie Voronca avea să intuiască în opera acestuia esența mișcării avangardiste, „prevestirea prăbușirii convențiilor, identificarea scrisului cu o existență neconcesivă”. Peste ani, un alt celebru avangardist, vedea în

Urmuz „unul dintre premergătorii revoluției literare universale, unul dintre profeții dislocării formelor sociale, ale gândirii și ale limbajului din lumea asta”.

Mai puțin obișnuită cu un asemenea gen de literatură, critica reținea inițial doar dimensiunea comică a *Paginilor bizare*. G. Călinescu, de exemplu, evidenția „inteligenta vie” și umorul „inocent și rafinat” al prozatorului, numind însă aceste scrieri doar „simple elucubrații premeditate, fără un sens mai înalt” (*Editarea postumelor lui Urmuz*, în „Capricorn”, I, nr. 2, dec. 1930) sau „niște false automatisme, parodiind academismul prozei curente” (*Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ediția a II-a, București, Editura Minerva, 1985, p. 889). Mult mai exact, Perpessicius recunoaște în cele câteva „schițe fantastice”, „jocul voluntar și amuzant al unui temperament prin excelență satiric”, suficient pentru „a marca o dată în istoria scrisului nostru contemporan” (*Urmuz: Schițe fantastice*, în „Cuvântul”, VII, nr. 215, 1931).

De altfel, lăsând pentru altădată o analiză a „poeticii antiromanești” promovate de proza lui Urmuz, trebuie precizat că autorul „romanului în patru părți” *Pălnia și Stamate* pătrunde dincolo de membrana de convenții a veacului, așezându-se de partea înnoitorilor, a fanteziștilor, printre puținii avangardiști ai prozei. Prin caracterul radical și violent al negațiilor sale, Urmuz își depășește epoca, anunțând o serie de nume de prestigiu ale literaturii de avangardă, precum Franz Kafka, Eugen Ionescu, Samuel Beckett și F. Arrabal.

Canon

Credința noastră a rămas asemeni valizelor din pielea aceleiași vietăți, același serafim mâncat de lupi urși, de o blândă grațiată deasupra contururilor. Pe cine să îngâni cu suavitatea când lumea numără +/- lup? Hologramele unor CD-uri noi populează păduri prioritare.

Procanon

(orfic)

Oprește-l, ține-l la tine cu disperarea unei fete bătrâne pe o ramură de finețe: Încarcă bufetul suedez până rămâne. Așază-ți gustul pe el ca sultanii pe perne.

Cântec de leagăn

Șobolanii de bine sunt și ei copii. Vasăzică au fost, mă incită griul cu suprarenalele lui pe care le tot împinge în față. Simplu, ei au doar dușuri imunitare, nu băi. Rapizi, ca amanții, ei nu consumă apă, la ei prototipul e important. Copilăria e mereu ce vine.

Când vulpea trece gheața, ei trec pe vulpe ca un roșcat.

Manual

Am avut altceva când eram mic: manuale de lapsus strident, un ghem de lână dulce, trecută prin miere.

Manualul îmi ținea tonusul treaz, lâna atrăgea muștele la algebră

și unele după altele creau o muzică de fond pentru care nu mai venea forma.

Am rămas și acum un om mic și curat cu fulare hiperbole stors de sentințe.

DARIE DUCAN

Eseu

AMURGUL IUBIRII

(XXX)

Cu atât mai mult cu cât pluralitatea, ierarhizarea eurilor și iubirea ca lovitură de stat, care schimbă ierarhia puterii eurilor, se prezintă ca o bună continuare a triumphiului dorinței metafizice. De altfel, în modernitate, tema geloziei aparține câmpului problematic al triumphiului dorinței metafizice: în iubire aproape niciodată nu există doi fără un al treilea, mediatorul, care poate deveni, mai târziu, în cuplu, copilul sau, la fel de bine, amantul. Oricum, sensul parcurgerii triumphiului dorinței metafizice este ambiguu, iar obiectul dorinței pot fi la fel de bine mediatorul și iubitul. Apropierea tot mai mare între subiectul dorinței și mediator produce o intensificare a dorinței și dă naștere geloziei. Desigur, atunci se trece, după cum o recunoaște și Stendhal, de la iubirea-pasiune la iubirea-vanitate, adică la orgoliu, la un sentiment al preeminenței eului. Dar acesta este sensul evoluției relațiilor sentimental-erotic-apetitive de la apariția iubirii-pasiune până la noi: de la puterea sentimentului la sentimentul puterii. Totodată acela al interiorizării mediatorului din triumphiul dorinței metafizice: din exterior, mediatorul devine tot mai apropiat subiectului dorinței, până la a deveni interior, unul dintre eurile pleiadei de euri care ne constituie și care au ca suport corpul nostru. Astfel că gelozia devine consecința concurenței pentru putere psihică dintre eurile care ne constituie.

Prin urmare, dintr-o dată, gelozia capătă un sens ontologic. Cea mai bună ilustrare a acestei idei ne-o oferă Goethe în *Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister*.¹ O trupă de teatru căreia îi aparține Wilhelm Meister se oprește la castelul unui conte. Wilhelm, în contextul mării încălceli

sentimental-erotic-apetitive a romanului, are următoarea aventură: contele lipsește, iar baroana, confidenta contesei, îi sugerează lui Wilhelm să îmbrace halatul de mătase și scufa cu panglici roșii a contelui și să se instaleze în cabinet, în fotoliul cel mare, cu o carte în mână. Contesa va fi anunțată de întoarcerea neașteptată a contelui, "se va așeza pe brațul fotoliului, îl va cuprinde cu mâna pe după umăr și îi va spune câteva cuvinte" lui Wilhelm, ignorând că nu este contele. Wilhelm Meister trebuia să-și joace rolul de soț cât se poate de bine și cât mai multă vreme, iar când va fi nevoit să se deconspire să o facă grațios și elegant. Meister se costumează în conte fără prea mare entuziasm, dar contele revine într-adevăr pe neașteptate acasă, intră în cabinet cu o lumânare în mână. Cei doi se văd în oglindă, contele rămâne o clipă nemișcat, apoi se retrage închizând încet ușa. Baroana îl scoate din încurcătură pe Meister, ajutându-l să se schimbe. Apoi cu toții se reîntâlnesc, dar contele pare să nu fi văzut sau să nu fi înțeles nimic... Continuarea și dezlegarea acestei povestiri stranii vin mai târziu. Plecând cu echipa de teatru, continuându-și peregrinările și peripețiile, Wilhelm Meister va primi știri ulterioare de la acel castel de la un medic, care, evident, nu știe că vorbește cu eroul întâmplării: "Soțul s-a întors pe neașteptate, a intrat în camera sa, a crezut că se vede pe sine însuși și de atunci a căzut într-o stare de melancolie, întreținută mereu de convingerea că va muri curând".

Șocul pe care îl are contele atunci când își vede dublul este similar în consecințele sale cu gelozia. Într-adevăr, gelozia este cea care ne face să ne vedem dublul. Iar această viziune a dublului este teribil de periculoasă, pentru că înseamnă dedublarea subiectului ca obiect al dorinței. Explicația vine de la pluralitatea aceasta de ciorchine a eului, din care unul iese cu adevărat la suprafață, este creditat, iubirea, conferindu-i puterea psihică, îl instalează, printr-un fel de lovitură de stat psihică, drept dictator asupra celorlalte euri. Acest eu este cel care crede că-și vede dublul, iar sentimentul pe care-l are față de dublu este un sentiment de gelozie, pentru că-și vede uzurpată puterea, își vede pusă în discuție condiția sa divină. Într-adevăr, eul cade în melancolie, pentru că nu-și mai poate aștepta decât

moartea. Această vedere a dublului este o formă sofisticată a desființării eului, pentru că introduce ulterior o conștiință a dublului - aceeași iubire care a garantat eul garantează și alter ego-ul - ce desființează starea autarhică, dictatorială și ceea ce urmează este constatarea interioară a eului din noi, care a fost instalat de iubire: "nu sunt acesta". Gelozia este în acest caz un fel de protest împotriva acestei situații îngrozitoare ontologic pentru eul nostru, în care cineva ne obligă să ne vedem dublul, să admitem multiplicitatea democratică în locul autarhiei dictatoriale. Este, în mic, pentru lumea noastră, sentimentul credinciosului la moartea unui zeu.

VIITORUL UNEI "AMINTIRI DIN PARADIS" ÎN EPOCA SIMULACRELOR
- *Sexul ar trebui să fie ceva special, între doi oameni care se iubesc... —... sau între doi oameni care iubesc sexul!*" (un dialog din *Sex in the City*)
NOUA MITOLOGIE: SEXUALITATE ȘI "EXPERIENȚA MORȚII APROPIATE", ECOLOGISM ȘI CORPOREISM

La capătul aproape unui secol de evoluție, Occidentul pare să reconstruiască și să resemnifice relațiile interpersonal, sentimental-erotic-apetitive în sensul anticipat de teoria freudiană a dorinței. Știm însă de la Hegel că realitatea viitorului este un compromis între proiect și istorie. Acest aspect se evidențiază cu claritate doar comparând o serie de romane, ca *Venus în blană* (Sacher-Masoch) sau *Tandrețea nopții* (Scot Fitzgerald), nu atât cu *Lolita* sau cu *Invenția lui Morel* (scrierea lui Bioy Casares, care anticipează atât de mult și atât de frumos iubirile virtuale pe internet), cât cu opera lui Henry Miller sau cu o carte ca aceea a lui Bukowski (*Femei*) și, mai mult încă, cu seriale ca *Sex in the City* sau *Monologele vaginului*. Desigur, "noua dezordine amoroasă" e similară în ceea ce privește schimbările, pluralitatea și coexistența formelor relațiilor interumane sentimental-erotic-apetitive cu ceea ce s-a întâmplat în secolul al XII-lea, când s-a născut iubirea-pasiune, și în secolul al XVII-lea, când a apărut iubirea de tip Donjuan.

1.) Vezi la paginile 188-190 în vol. I și 75-76 în vol. II, București, Minerva, colecția BPT, 1982.

AUREL CODOBAN

Cronica literară

Ion Brad - cugetări într-un vers

Poet bine cunoscut (autor inclusiv al unor volume de poezii pentru copii), romancier, dramaturg, traducător, coscenarist, autor de monografii, Ion Brad adaugă la acest corolar al creației „poemele într-un vers” din volumul *Cocoarele, în ultimul lor zbor* (Editura Tracus Arte, București, 2015). În noua sa apariție editorială, autorul își dezvăluie sufletul cu nostalgia vremilor apuse, dar și cu seninătatea înțelepciunii. Găsim aici peste 1250 de unități poetice (doar 15 fiind de două sau mai multe versuri), în cele 145 de pagini câte are volumul.

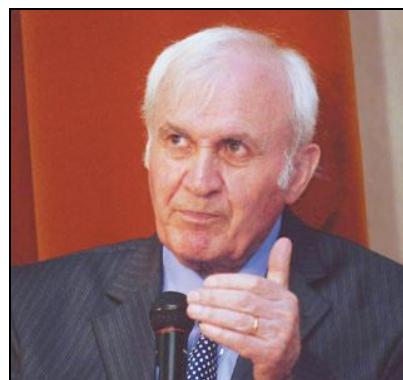
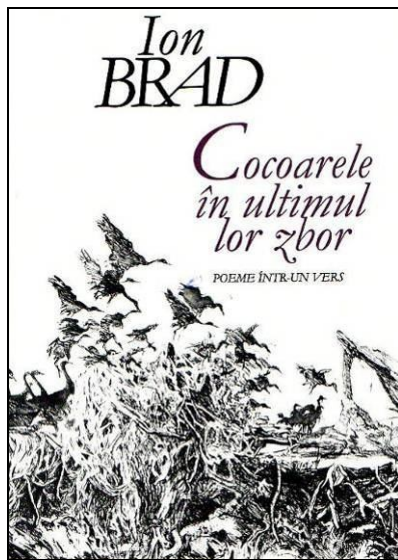
Încă de la început, constatăm că avem de-a face, practic, cu un lung poem al existenței, alcătuit din frânturile de gânduri și stări, sub forma unor versuri scurte, în aparență disparate, dar atât de unitare la final de lectură, asemeni unui mozaic alcătuit din materiale ce ar părea incompatibile (precum aerul și piatra, focul și fulgul de nea). Încă din 1981, Mircea Zăciu remarcă amalgamul tematic al poeziilor lui Ion Brad, coordonatele sale specifice (“contemplație senină a lumii, certitudine a tradiției, confruntare cu miturile, nostalgie a originilor și melos elegiac”), iar Eugen Simion sublinia, în *Cuvânt înainte* la volumul de *Poezii inedite* (2009), “temele prioritare ale lirismului ardelean (miturile lumii țărănești, figurile emblematice ale istoriei – natura – ca stare de suflet), tratându-le, acum, în versuri care unesc profetismul cu elegia” (p. 9), regăsite și în volumul din 2015.

Această nouă apariție sub semnătura lui Ion Brad sintetizează teme (viața, moartea, timpul, relația cu Dumnezeu) și motive (steaua, noaptea, drumul, zborul, muzica). Dacă ar fi să ne referim în mod deosebit la motivul zborului de cocori, care dă și titlul volumului, el nu are o frecvență notabilă în creația poetului ardelean. Dar dintr-o anume dimensiune temporală, simbolul se așterne peste întreaga sa creație, ce poate fi citită și în această notă. Îl regăsim, ca un arc peste timp, într-o frumoasă poezie a tinereții, *Cântec de toamnă*, din 1948: “Mi-e sufletul

cu toamna-ngemănat / Ca frunzele cu lutul și rugina./ Vezi-vezi, iubito, ploile îmi bat / În suflet încându-mi iar lumina./ Petrec pe cer cocoarendurate / Spre alte lumi mâinate de destin” (Ion Brad, *Poezii inedite*, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2009, p. 25). Același critic, Eugen Simion, constata că poetul „este bătrânul din vârful triunghiului de cocori, care se pregătește, acum, de un zbor tragic” (Cf. *Cuvânt înainte* la *ed. cit.*, p. 12).

Un univers liric inedit se dezvăluie în volum, poetul fiind conștient, cum scria cândva, că, “răstignit pe Cuvânt./ numai Poetul poate muta/ cerul întreg pe pământ” (Ion Brad, *Răspuns la o dedicație*, în *Poezii inedite*, *ed. cit.*, p. 91).

Fără a le fixa într-o anume dimensiune cronologică, versurile aforistice ale lui Ion Brad, aceste “cugetări” adunate în timp, se cereau dezvăluite, ca o spovedanie purificatoare, căci ele, afirmă poetul, “zăceau în mine ca-ntr-o închisoare” (p. 6). Volumul este, prin voința autorului, o antologie de poezii într-un vers, dar el poate fi citit ca o sinteză de aforisme sau, chiar, ca un jurnal liric. Muzicalitatea celor mai multe dintre fugarele notații îl îndreptățesc pe autor să le considere *poeme*. Am ales câteva exemple elocvente, credem noi, cu accente blagiene: “Spânzurat de raza lunii, visul s-a făcut păianjen...” (p. 16), “Șterg ochii, ca lumina să nu se schimbe-n lacrimi...” (p. 14), “Parcă eram al doilea, geamăn cu tine, nu iubitul tău...” (p. 76), “Pe crucea cărui tâlhar, în stânga sau dreapta, mă aflu?” (p. 7).

Indiferent cum ar vrea cineva să le abordeze, fragmentele de gândire și simțire din acest volum au devenit rodul frământărilor unor decenii de viață. Ele sunt, cel mai adesea, melancolice.

Evident, poetul simte povara zborului liric în amurg, în care, “În candelă, a treia vârstă își pâlpâie singurătatea (p. 9), recunoscând că sunt o ”grea osândă, Doamne, cuvintele din urmă!” (p. 7).

Volumul îl înfățișează pe autor fără măști ale convenienței, fără minciună și prefăcătorie, cu “trupul gol ca un copil” (p. 9). Regăsim universul volumelor anterioare, ale unui poet aflat mereu “cu sufletul deschis”, la “ora întrebărilor”, cântând la “orga de mesteceni”, în căutarea “rădăcinilor cerului”. Versurile lui Ion Brad se învâluie adesea în mătăsurii zdrențuite la ceas de seară, dar tonul elegiac este, în câteva rânduri, rupt de privirea întoarsă către viitor: “Îmi vântură prin cap noi versuri, de început, nu de sfârșit...” (p. 30).

Ineditul *Cocoarelor, în ultimul lor zbor* aduce nuanța care lipsea în creația lui Ion Brad. Volumul lasă cititorului libertatea de a se întreba câte dintre gândurile așternute fugăr au devenit poeme ample, câte au fost doar necesare răzvrătiri ale omului “aflat sub vremei”.

Este important că această carte nu doar înfățișează un alt chip al autorului ei, ci reamintește că viața fiecăruia dintre noi ar fi mai săracă fără poezie.

Mesajul intrinsec al recentului volum este sugerat de versurile scrise de Ion Brad, încă în 2001: “Să nu uităm poezii! Să nu-i uităm, să nu-i / În mormântăm de vii, că se răzbună!” (*Să nu uităm poezii!*, în vol. *Poezii inedite*, *ed. cit.*, p. 59).

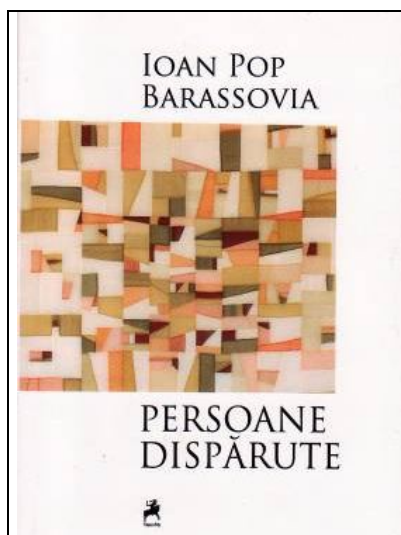
DOINA RAD

RECUPERAREA

Un echinoxist singuratic, rătăcit de grup, întrucât debutează editorial târziu (în 1998, un cvasidebut, comun, **Alpha**, datând din 1984), după ce, să zicem, înaintemergătorii (promoțiile 60,70) se vor fi pierdut întrucâtva sub năvala desantului de la 80, asumat apoi, mai degrabă confiscat, tocmai de acesta (acum și el numai un detașament deja în destrămare) este brașoveanul Ioan Pop Barassovia. Așa, cel puțin, îi va fi descrisă poetului situația în prezentarea de pe coperta IV a volumului **Intrarea în aer** (Editura Paralela 45), iscălită de unul dintre comilitonii optzecismului.

În realitate, Ioan Pop Barassovia e un singular, detestând mărginirea oricărei definiții – refuzând adică rețetele; retras din preocuparea colectivă, insular, parcimonios în apariții, e intratabil la orișice taxonomie. Atributele, calitățile înșirate de nemăntu-itul Al.Mușina în laconica sa notă – gânduri și senzații, fantasmale, referințele culturale, „banala clipă trăită”, chiar, cum zice, „prinse în chihlimbarul unei modeste revelații” – sunt, dacă vrem, numai caracteristici ale poeziei bune dintotdeauna. Echinoxistul, ca să riscăm o coniectură, lucrează, de regulă (da, „seraphic”, „abisal”), în, așa-zicând, spiritul Transilvaniei – aci dimensiunea metafizică a ființei -, lunedìștii, sudiști, s-au așezat mai totdeauna sub duhul imediatului, al nemijlocitului.

Nu trăitul, nici clipa viului sunt ceea ce, în limba poemului, te înfățișează, forța limbajului, de care vorbea un eseist francez, nu e forța aceea care izvorăște din viață sau care se hrănește din experiențele corpului – nu ea va fi fiind adică ceea ce, cu poezia, te reinventează, te creează altfel decât ești, ce anume face acum toată această nouă lucrare e numai limbajul ce se pornește, care s-a stârnit. Precum, iată, în acest mic poem, eminent, **Atingeri**, o *ars poetica altfel* a lui Ioan Pop Barassovia: „Ating aurul și curge/tot ce atingi./Un arbore vine cu ulciorul/ pădurea se urnește la vederea ta./ Zăresc aramă și cenușă/ și le adun între gene/ până ce ferigile devin ritm./ Sorb amurgul cu patele degetelor/ un stâlp ți-a înmănat scri-soarea./ Îmi spui/ spre sfârșitul poeziei am început/ să dobândesc înțelepciune/ trebuie să las un loc alb pentru/ lucrurile neștiute/ acolo îmi răsfrâng

chipul” (din vol. **Intrarea în aer**, 1998). O lucrare aidoma a limbajului în el însuși, din care vei auzi mai degrabă glasul operei decât al corpului, al mâinii care (se) scrie (ispita, visul textualismului!), cu o astfel de scriitură m-am mai întâlnit, dacă nu greșesc, în cărțile, și acelea puține, ale unui Virgil Mazilescu sau, în alt registru, Daniel Turcea și, mai recent, Claudiu Mitan ori ale femelistei (termenul îi aparține, ca și mișcarea socioliterară inițiată), francoromânca Angela Nache Mamier din Frontignan.

Ioan Pop Barassovia, așijderea poetilor inaugurali, știe că limba poeziei face să existe ceea ce – ca să-l citez încă o dată pe Gaetan Picon – nu este. Dacă limba poeziei vorbește totuși despre om sau obiecte și despre așezarea ori trecerea lor prin lume, ea o face, cu toate acestea, doar dând seama de mișcarea ei proprie, Ioan Pop Barassovia scrie următoarele, parcă din nou programatic, cu o subtilă, aș spune filosofică, ironie, în **Peisaj lexical** (din volumul citat), într-o viersuire, firește, nu prea simpatcă. Iată: „Cuvântul e o experiență unică/ pe limba lui./Este în această pagină să numească lucruri/nu să cumpere miere/și fluturi./El nu se agită să înflorească dicționarul botanic/ în orașele cu librării mari./ Cuvântul din peisajul poetic actual/ renaște pe șură în timp ce/în timp ce se transformă/din cucule cu pană sură/în cucuvau cu pană sonoră./ Acum/ între câni sparte și linguri/e vremea rostirii./ Cuvântul respiră vorbește cuvântul trăiește/ o zi alba neagră/ pe unde munții nepăsători se plimbă”.

Sigur, ca în orice despachetare, ca să spun astfel, lirică a existenței, și în creația poetică a lui Ioan Pop Ba-

rassovia sunt adunate, suferind transubstanțierea, sentimente și cogitații curente, notații după natură, lucruri și chemări, speranțe sau reverii, deznădejde, temeri și stări, nesfârșită căutarea, deopotrivă semne, eputiurile cărții, ale bibliotecii; și altele, încă. Iată (din volumul **Persoane dispărute**, Tracus Arte, București, 2015) transvazarea poetică a unui imund peisaj cotidian, cu nelipsiți țișanii scormonind în molozuri și gunoaie, dar și cu frunzele toamnei căzând și amintind de grabnica sosire a sfârșitului: „fânul sufla în oglinda vâscoasă murdăria/ câmpului cămașa/ pătată de sânge strălucește în beznă// în amurg cete de gipsani smulg/fier vechi din schelele ruginite/îl încarcă grăbiți în căruțe/și trec printr-o gaură neagră/ deschisă în pământul gălbui// pe unde mergeam izbuinea ziua albastră/prin aburii calzi și lumina dilatată/și deodată ele se apropie amândouă/ viața și viața moartea și moartea/pe dealul de gunoi/acoperit de coada șoricelului// frunzele arâmii îmi cad de pe/umerii metalici în zborul negru/pieptul de piatră freamătă/ scânteind (**Schelete ruginite**).

Când „destinul explodează” și tristețea „pătrunde în casă spărgând toate geamurile” (ca în poema **Cu o singură**), aci nu e doar melancolia, oricât de neagră, de nervaliană, e deja angoasa de solitudine, nu doar a ta, a insului, ci a lumii întregi. O singurătate cât o „ieșire din fotografie”, când viața cea de toate zilele, curentă, banală, politică, sedițioasă sau nostalgică e încă într-o neconținută sumisiune la atâtea porunci de neînțeles, însă inevitabile (vezi d.p., „câinele dictaturii este câinele democrației”), ca de exemplu în această amară **Aniversare**, un poem remarcabil prin învăluirea în discreția bemolului poetic a temei sociale (revoluția, tranziția, actanții acestora, kereștoii – v. „arborii tăiați în depărtare...” -, îmbogățirea necurată și imperturbabilă, căpătuiții siniștri, rufianii etc.), vai, totuși, irepresibilă: „În lumina ștearsă a lui decembrie/ mă preling pe râu și dealuri/ pe Valea Timișului prinsă între maluri./ Întorși din rădăcini arborii tăiați în depărtare/ au ajuns ziare unde ei înșiși/ citesc despre revoluția din 89 prima oară/ peste amintirea palmuită/ cu ani iroșiți ninge și plouă/ pădurile despuiate de rochii zboară./ Împrejur →

A.I.BRUMARU

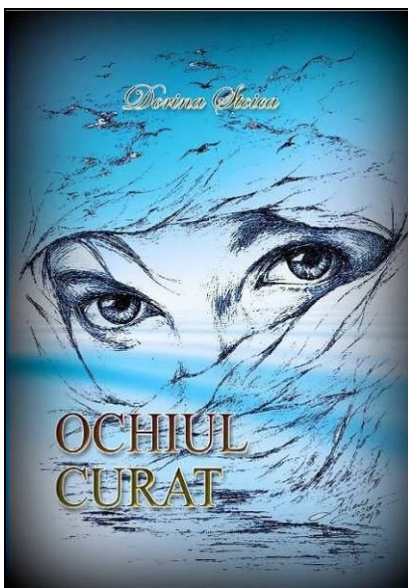
munții cu unghiile scoase urlă la lună/
memoria atinge cu ceața norii și
răsună/ deasupra frunții. La Dâmbu
Morii/ printre vilele îmbogățiților/
câinele dictaturii este câinele demo-
crației/ când țâșnește din curte îmi
mușcă din soartă/ mâinile bătute în
cuie pe poartă/ sunt tot mai scurte./
Mergeam în urma mea istovit pe
strada pustie/fără ca nimeni să știe că
am ieșit din fotografie”.

Ce se înțelege acum din aceste
scurte rezumate (ca și din observațiile
ce le-au premers) este constatarea că
în poezia sa, câtă e până la această a
treia carte, Ioan Pop Barassovia e
așezat, ca să zic așa, într-o scriitură
care e croită pe măsura eului său
singular, în desenul operei poetul cău-
tând și (cum cred) dobândind o ex-
presivitate și autenticitate indelebile,
originale. Să încheiem drept probă cu

acest mic, însă remarcabil, poem,
Vârtej: „Un vârtej. Un vertij. Cu un
vârtej al foamei/privirile umede țâș-
nesc din pământ./Din pământ cu for-
mă de om privirile/se scurg prin țevile
înfipte în ziduri./În zidurile de carne/
se formează un râu de netrecut/câinii
mușcă apa înlăcrimată./Apa învelește
aerul cu o piele/întinsă pe acoperi-
șuri/până când o dără transparentă/
coboară prin burlane/spre cerul răs-
turnat”. Sau, cu o schimbare din nou
a temei, o răscuire spre socialul repro-
babil, cu acest **Cântec solemn:**
„Blestemat să fii să plutești/pentru
păcatele întregului neam/te destrămai
în tufele verzi ale sunetului/lângă lac
boschetarii plutesc/pe lungimea lumi-
nii./ Aștia nu apucă mai mult/de trei
ierni/dacă s-ar afla în Brazilia/ar trăi
veșnic./Din păcate nu este așa și une-
ori/pielea cojită și umflată în cerșe-
tori/flutură în spatele blocului din zori
până-n zori./Femeia acoperită de stări
și urmări/se încrețește la interfon/urlă
printr-o sită de mătase și tifon/făcută
din coadă de câine/„sunt mama la fe-
țița la vecini”/se strecoară prin be-
ciurile sparte de hoți/cu vile jeepuri și
nepoți/se întinde pe țevile sparte și
calde/în timp ce întreținerea se scum-
pește/tot mai mult. În toate aceste de-
sene/ascult un cântec solemn/ despre
exilul în propria țară/ care zace pe pa-
tul de moarte./ Nu ! Ați murit demult
se aude/se aude o voce din America/
sunteți în putrefacție/ sunteți în
descompunere/ați murit demult”.

Drumul poeziei lui Ioan Pop
Barassovia e unul încă deschis, un
drum lucrător.

Ochiul curat sau dobândirea certitudinilor necesare

Volumul *Ochiul curat* a văzut
lumina tiparului în anul 2015, la
Editura Pim, numără 140 de pagini în
care se îmbină poezia Dorinei Stoica
și grafica lui Mihai Cătrună; de ase-
menea, cartea are patru capitole (*Sen-
timente, Ce iubire e asta?, Existus,*
respectiv *Ochiul curat*) ce transportă
lectorul pe tărâmul yin-yang, edifica-
toare fiind glisările certitudine-incer-
titudine, încântare – dezamăgire etc.

Cea dintâi parte elogiază împlini-
rea în cuplu, sesizându-se efervescen-
ța trăirilor celor doi, ce refac cu nesaț
unitatea androginică: „suntem două
părți ale aceluiași întreg”. Existența în
sine presupune, în cazul artistei, o
continuă chemare a iubirii, fie că e
vorba despre eros sau despre agape:
„cine să înțeleagă o femeie îndră-
gosită/ de un bărbat pe care nu l-a
văzut niciodată?” O atracție aparte o
exercită și natura (*Geamantanul cu
vise*), mediu menit a relaxa ființa, a-i
aduce alinare, bucurie sau facilitând
acesteia o regăsire a sinelui în conso-
nață cu macrocosmosul.

Totuși, monotonia și tristețea se
inoculează când și când în realitate,
dând naștere constatărilor cu ușoară
tentă apoftegmatică: „noaptea coboa-
ră dinspre asfințit spre lună/ de trei
sute șazeci și cinci de ori pe an/ asta
mă face să gândesc că neubirea/ e
mult mai mare decât iubirea/ iar viața
e doar o fărâmə de moarte/ Câtă risipă
e-n toate” (*Risipă*).

Latura olfactivă nu este deloc
una de ignorat, în lirica artistei

făcându-și loc aromele de lăcrămioa-
re, busuioc, liliac, crini, caprifoi etc.,
observație care imediat îl duce cu
gândul pe lector la binecunoscutele
poeme ale simbolistului Dimitrie
Anghel, cel supranumit și „poet al
florilor”. Dar ademenitoare nu sunt
doar miresele, ci și anotimpurile
care le poartă cu sine, vara, de pildă,
fascinând cu „ploi calde și mult
soare”, cu „cireșele ei coapte” ori cu
„parfum de crini în noapte” (*Vino
vară-mbujorată*). Atmosfera îmbie la
reverie, născând dorul de ducă „prin
munți, prin văi și prin luncă”.

În multe dintre poemele volumu-
lui predomină liniștea, împăcarea cu
un *datum* al firii în care omului îi pi-
cură timpul „ca nisipul în clepsidră”
și chiar dacă uneori „sufletul e ud de
lacrimi”, acesta se pune „la uscat/pe
curcubeu”. În tot acest perpetuum
mobile plin de necunoscut, chiar dacă
s-ar cunoaște modalitatea prin care
„lumina să-nghită întunericul”, ființa
ar fi cumva dezorientată, smulsă din
tiparul ei: „ce așteptări aș mai avea/
poate m-aș speria”.

Mai mult, rânduiala „cele ce
trebuie să fie/ vor fi sau nu vor fi/
după cum Dumnezeu/ le va rândui”
(*Scrie-mi*) reprezintă ordinea ce se
cere respectată întru iluminare și
alipiere la Principiul din care cu toții
am izvorât „voi sta cu bărbia pe
genunchi/ în poziția fetusului/ ne-
mișcată/ inima va bate în ritmul
universului/ eu și tu/ până când viața
toată/ se va înfășura pe degetul meu
arătător” (*Ia-mă cu tine*). Printr-o
metaforică întoarcere *ab origine*, se
încearcă recuperarea purității pri-
mordiale.

În capitolul *Ce iubire e asta?*,
starea se schimbă și remarcăm tonul
elegiac, ușor pedepsitor: „te-ai stre-
curat ispită între mine și rugăciuni”,
bărbatul constituie elementul-ispită,
pierdut undeva în trecut, însă recu-
perat din amintiri.

Cum împlinirea în cuplu azi nu
mai e posibilă, însă iubirea înseamnă
predestinare, atunci rămâne speranța
(„vom umple casa țărănească de
copii./ iubindu-ne pe fân-abia cosit”)
în trăirea ei deplină într-o viitoare
existență (*În altă viață*).

Redarea poetică a faptului în sine
m-a dus cu gândul la acea căutare
continuă a jumătății, de-a lungul mai
multor vieți, situație descrisă de L.
Rebreanu în romanul *Adam și Eva*. →

MIHAELA OANCEA

Cel de-al treilea capitol, *Existus*, e scris în memoria artistei A. C. (răpuse de boală la o vârstă fragedă), iar poemele vizează acceptarea morții ca un firesc moment al trecerii.

De aceea, când „câte o bătrână micșorată de ani/ uitată pe o bancă de copila/ ce s-a grăbit să-i ocupe locul de veci/ mă-ntreabă dacă nu mi-e frică”, răspunsul vine cert, lapidar: „nul”, acceptarea fiind singura modalitate de surmontare a stării produse, în general, de „marea trecere”.

Tratată drept incomodă, de neoprit, moartea dă târcoale, instalează *intra vitam*. Astfel, într-unul dintre poeme, cea care miroase „a trecute flori” „stă pitită/ într-un colț de casă”.

Poeta merge pe tipicul paralelism situațional (om-natură), astfel încât, dacă „în inimă e frig!”, atunci și autumnalul presupune desfrunzire, amorteală, disoluție lentă (*Noiembrie trist*).

În *Apocaliptică*, orașul capătă tente de neantizare, disperarea și însingurarea găsindu-și sălașul în cenușa urbei. Cum bobul de grâu amintit în finalul poeziei are drept simbol renașterea, creația devine emblematică pentru ideea de *panta rhei*, de circuit etern deschis.

Viziunea sumbră, accentele metalice se păstrează și în *Campanie electorală* prin versuri ce surprind flash-uri ale destrămării: „viața asta miroase a hoi”, „pe stradă/ din țevile de eșapament/ gazele ofilesc iarba” ori „un câine bolnav/ caută umbra./ a vomitat/ își păzește osul/ deja sfărâmat”.

Latura religioasă e abordată și în *Ochiul curat*, cea de-a patra parte a volumului, semnificative fiind aici poemele *Drumuri*, respectiv poemul omonim - *Ochiul curat* - creație în care se năzuiește purificarea „Fă să piară, Doamne, răul tot din mine./ să rămână doar ce-i frumos și bine”.

Pretutindeni în volum se resimte o căutare a acelu „je ne sais quoi”, care pare uneori că scapă printre degete.

Cu „tălpile pline de cer”, binecuvântată, așa cum mărturisește în poemul „Du-mă la fântâna cu ciutură”, poeta adună din reminiscențele trecutului momentele pure, de reală beatitudine a simțurilor, depășind cumpene și privind viitorul cu nădejde și, mai presus de orice, cu credință.

75 DE ANI SUB ZODIA RACULUI

Acesta este subtitlul unui volum de versuri, recent editat la Editura PIM din Iași. A restitui înseamnă a înapoia ceva, cuiva cu diferite prilejuri și din anumite motive bine întemeiate. *Restituiri în alb și negru* este un volum aniversar de poezii, semnat de poetul **Ioan V. Maftei-Buhăiești**, vasluian stabilit în București, prilej cu care am afirmat în una din paginile cărții mai sus amintite:

Trăiește dumnealui demult în București/ Și-și amintește permanent de Buhăiești./ E satul său natal de unde a plecat./ Iar capitala, iată, că l-a consacrat!!! Dar ce restituie autorul prin această carte? În primul rând, această noua apariție editorială este una aniversară: *75 de ani sub Zodia Racului*, după cum îi place dumnealui să mărturisească și probabil toate realizările, nu puține, dar meritorii, laudabile de până acum să le restituie. Dar cine sunt beneficiarii? Cred că își îndreaptă recunoștința, în primul rând, spre părinții dumnealui, care îl urmăresc din înaltul cerului, apoi dascălilor care i-au pus condeiul în mână, iar mai apoi i-au semnat diplomele de studii, familiei, colegilor de școală și de serviciu, confrăților și criticilor literari care i-au fost în permanență în preajmă, urmărindu-i ascensiunea literară, actorilor care i-au interpretat rolurile din piesele sale de teatru, așa-

dar, tuturor celor cu care a colaborat, s-au aflat în apropierea sa pe acest câmp larg al vieții dumnealui, până la această vârstă de trei sferturi de veac. Fiind matematician de profesie și poet consacrat, aș putea spune că în matematică a făcut diferite combinații de „n” obiecte luate câte „x”, iar în literatură a făcut combinații de litere și cuvinte spre a ne transmite sentimentele și gândurile sale poetice prin cărțile publicate și apreciate de cititori. Volumul de față, fiind unul aniversar, 75 de ani de viață, poetul a adunat între coperti și o parte din aprecierile unor personalități ale vieții literare de la noi, exemplificând numai câteva:

Prin formația sa de matematician, **Ioan V. Maftei-Buhăiești** deschide calea, prin versurile sale, către numărul de aur al divinului ce-i tainic împărtășit sub imperiul edenului liric...” (Liviu Apetroaie); „Prin urmare, în scurt timp, domnul

profesor a scris mai multe cărți dedicându-se genului liric dar și celui epigramatic și, trebuie să recunoaștem, nu fără succes! Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, al Uniunii Epigrafiștilor din România dar și al cenaclului Cincinat Pavelescu din București și al Academiei Libere „Păstorel” din Iași, cenacluri ce au ca primă exigență calitatea creației...” (Mihai Batog-Bujeniță); „**Ioan V. Maftei – Buhăiești** este fondatorul Trupei Artistice de Teatru „Anton Pann” din București, cu care ia parte frecvent la concursuri și festivaluri, obținând importante distincții artistice. Este fondatorul Festivalului Național de Creație și Interpretare Artistică pentru Copii, ajuns la cea de-a treia ediție...” (Geo Călugăru); „Un astfel de exemplu este oferit de matematicianul Ioan V. Maftei - Buhăiești, care demonstrează că legea reducerii la absurd nu se aplică în legile Cuvântului, decât în inefabilul afectiv” (Gabriela Ciubotaru); „După o viață dedicată formării tinerei generații, în calitate de cadru didactic, în care a practicat literatura ca pe un violon d’Ingres, autorul (n. 20 iulie 1941) debutează editorial la senectute (în anul 2007), publicându-și apoi producțiile literare (teatru, poezie, epigrame, fabule) într-un ritm ce impune admirație” (George Corbu); „Ca să scrii despre poetul, epigramistul, dramaturgul **Ioan V. Maftei – Buhăiești**, mai întâi trebuie să-l cunoști ca persoană, apoi să-i dai înainte cu plaivazul pe seama sa, nu pe spinarea împrecinatului care este extrem de verticală” (Ion Machidon); →

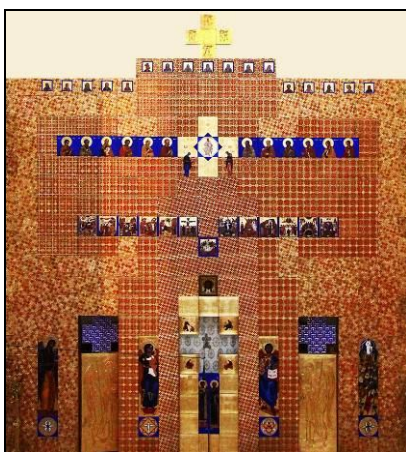
VASILE LARCO

„Nici nu zici că are vârsta la care se referă dânsul, Ioan V. Maftai-Buhăiești. E foarte activ și eficient, cum se recomandă, în plan didactic și literar-artistic”.(Constantin Trandafir); „Colegului profesor Ioan Maftai – Buhăiești cu prețuire pentru dinamismul său intelectual” (Solomon Marcus); „Noul nostru coleg, Ioan V. Maftai-Buhăiești, membru al USR - Filiala Iași, cunoscut mai întâi, ca un redevabil matematician (a absolvit Universitatea ieșeană), cochetează de mai mulți ani cu poezia, cu teatrul și cu... umorul, rezultatele fiind dintre cele mai notabile”(Sterian Vicol).

Cartea conține un număr însemnat de poezii scrise de-a lungul vremii, creații în vers liber sau cu versuri clasice, rimate, pe teme diverse: omagiu îndreptat asupra marilor noștri poeți Mihai Eminescu și Nichita Stănescu, apoi poezii care au în miezul lor dragostea, iubirea, gânduri către Creator, spre viața de apoi, „Vreau să văd prima oară și să aud ce n-am auzit niciodată Eternitatea pură a Edenului!”, spunea poetul în poezia *Vreau să văd*.

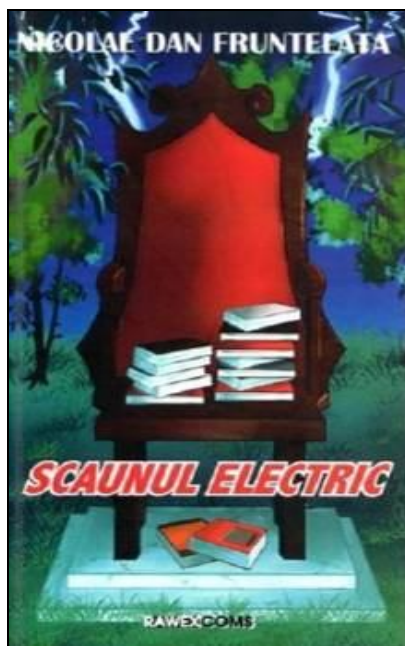
Autorul cărții are o activitate literară diversificată, bogată, de te întrebi unde au încăput atâtea realizări în numai trei sferturi de viață, urmând, spun eu, ca în cel puțin sfertul de viață care urmează să culegă roadele, aprecierile și aplauzele celor din jur. Așa să fie, Doamne ajută!

Cartea de față trebuie citită, așa îl vom cunoaște mai bine pe autor, transmițându-ne o stare poetică aparte, urându-i cu sinceritate LA MULȚI ANI și: *“Câtă frunză, câtă iarbă,/ Câte fire sunt în barbă,/ S-aibă, nu arareori/ Tot atâția cititori!”*

Silviu Oravitzan, *Biserica Schimbarea la față, detaliu iconostas, lemn aurit, Cluj-Napoca*

BARDUL DE LA GRAND VANJU

Numeroasele întruniri literare organizate de scriitorul Ioan Barbu la Râmnicu-Vâlcea mi-au oferit prilejul să-l cunosc, printre alții, și pe Nicolae Dan Fruntețată, bardul de la Grand Vanju, un scriitor de mare talent, a cărui fizionomie de lord englez mi-a atras imediat atenția, cucerindu-mă cu atitudinea-i boemă, ludică, și, mai ales, prin bonomia-i arhicunoscută. După târgul de carte de la București (18-22 noiembrie 2015), tot prin intermediul lui Ioan Barbu, am intrat în posesia celei mai recente cărți scrise de Nicolae Dan Fruntețată, **Scaunul electric** (Editura Rawex Coms, București, 2015), o carte dedicată, după cum mărturisește autorul, *celor de la "Catacomba", care au fost, care sunt și, de ce nu, care vor fi*.

Rolul "Catacombei" în viața unui mare grup de scriitori din București, și nu numai, este evidențiat de către autor astfel: "ceea ce mi se pare miraculos este faptul că se mai poate, încă se poate, în acest timp al scârbei și al nonvalorilor triumfătoare, al golăniei politice, culturale, sociale, totale, să mai aduni oameni sub sigla unei mori de vânt. Fără titluri, fără bani, ca la douăzeci de ani, ca să parodiez un șlagăr de muzică lejeră." De ce **Scaunul electric**? Ne explică autorul că e vorba despre "scaunul de execuție a unor prejudecăți. Și a unor mizerii care ne-au murdărit viața în acești ani plini de lumină și de beneficii ale democrației multilateral

dezvoltate!"

Și ne mai spune autorul că în biroul de lucru are un scaun pe care așază cărțile (cumpărate ori primite) care-și așteaptă rândul la citit. Ne asemănăm cumva. Eu nu am un "scaun electric", dar am pe un raft două etajere pline cu cărți nou apărute (tot cumpărate sau primite) din care citesc întruna; uneori curiozitatea și plăcerea cititului mă fac să încep câte trei-patru cărți deodată și cu greu mă hotărâsc la care să renunț pentru a finaliza una dintre ele. Și ne mai explică autorul că e un scaun electric "pentru că prin el circulă un curent de înaltă tensiune al literaturii adevărate, electric pentru că, de câte ori ating o carte de aici, simt bătaia unui suflet (ce frumos! n.m.). Nu e un instrument de ucis, e un instrument de trezit amintiri și cuvinte bune."

Citind cele 29 de portrete literare din economia cărții, am avut la un moment dat o impresie de deja-vu, realizând cât de mult seamănă cartea aceasta cu **Rotonda plopilor aprinși**, scrisă de vâlceanul nostru Valeriu Anania, deosebirile ținând doar de stilul autorilor și de numărul protagonistilor imortalizați în cele două cărți.

Nicolae Dan Fruntețată începe seria portretelor literare cu "unul dintre cei mai mari scriitori ai limbii române contemporane", Dumitru Radu Popescu (Dereul), căruia îi comentează cele mai importante cărți în consonanță cu marele său talent literar, apreciindu-l ca pe un mare creator de "mitologie olteană prin care trece duios Anastasia și erupe fantastic Popa Motocicletă", și ca pe un scriitor care "izbește între ochi realitatea și o convertește în mit." Dereul este "mituit" de către autor cu un poem cum numai Nicolae Dan Fruntețată știe să scrie: *Doarme toamna pe umărul tău/ ca o pasăre fumurie/ singură și cântătoare/ doarme toamna pe umărul tău/ Mică Valahie/ iarbă trufașă, plantă regală știind/ că va muri sub gloanțele gerului/ ce-i al pământului în pământ/ se întoarce/ înțeleaptă, nepăsătoare, zâmbet amar/ Mică Valahie/ derivatele Sudului, drum de cuvinte/ înflorite ciudat sub bicele veacului/ căruțe de vorbe vândute-n răspăr/ la schelele Dunării/ cât vezi cu ochii, salcâmi și tăcere/ sate legate la malul uitării/ gust rar de fructe și de alcooluri/ →*

ILIE GORJAN

moare toamna pe umărul tău/ Mică Valahie...

Îl elogiază mai departe pe poetul Coman Șova, “omul de echilibru perfect”, despre care, spre rușinea mea, eu n-am știut mai nimic, dar aflu de la Nicolae Dan Frunteletă că “vine din Nord, din Moldova de Sus, de unde au venit spiritele noastre mari, el are o matrice inconfundabilă pe care o împarte cu alți doi poeți români, Radu Cîrneci și Gheorghe Pituț.” Și mai aflu cu acest prilej că “Poetul Coman Șova trăiește în poezie sub cerul lui Bacovia pe care încearcă să-l lumineze cu pacea lui interioară, cu balanța lui de om trăit în taina pădurii, în răbdarea pământului: *De spuza iubirii bolnave cuprins/ mă doare din talpă în creștet cuvântul/ Dar n-o să mă las prea ușure învins/ sunt pământ, pot răbda ca pământul.*”

Nu putea să lipsească din rândul protagoniștilor acestei cărți gazetarul de excepție, vâlceanul Ilie Purcaru, cel care a evidențiat și Orleștii mei de baștină în câteva reportaje de toată lauda. După cum mărturisește Nicolae Dan Frunteletă, debutul său literar e legat de numele lui Ilie Purcaru, conducătorul revistei “Ramuri” în cuprinsul căreia la pagina “Povestea vorbeii”, aparținând lui Miron Radu Paraschivescu, i-au apărut primele poezii, fapt încurajator pentru tânărul debutant.

Din relația cu regretatul scriitor Corneliu Leu, Nicolae Dan Frunteletă reține cu duioșie “Cafeneaua literară”, pusă la cale împreună cu TVRM, o emisiune de suflet unde s-a vorbit “despre atâția scriitori pe care el îi cunoscuse de aproape, despre oameni care pentru generația impetuoasă și, să mă iertați, ușor ignorantă de după Rivoluție, nu mai însemnau nimic.” Cu felul tranșant de a încheia lucrurile ce-l caracterizează, autorul nu poate trece peste episodul candidaturii lui Corneliu Leu la președințiaUSR, candidatură respinsă pe motivul pueril că “nu și-a plătit cotizația pe ultimul an”, iar cu privire la candidatura la europarlamentare a aceluiași Corneliu Leu, Nicolae Dan Frunteletă conchide laconic: “N-a avut loc de tot felul de golani și golance, care și-au pus în minte să reprezinte România la masa valorilor, când ei (ele) nu știu să vorbească fluent limba română, de cultură nici n-avem ce spune!”

Din referirile la poetul Dan Florică mi-a plăcut mult definiția dată de autor poeziei : “Poezia este, poate fi, un extaz al cuvintelor care se cheamă unele pe altele, ori, dimpotrivă, un sublimat, o esență de parfum ce poate lumina iubirea ori moartea.”

Și am mai reținut tot aici un pasaj de gândire comună cu autorul cu privire la originea și formarea poporului român: ...noi, cei din câmpia Dunării, am fost granița vie a dacilor, a geților, mai înainte a pelasgilor, noi am invadat sudul continentului și i-am dat identitate, nu invers, cucerirea romană a fost o întoarcere acasă, nu un marș civilizator, cine nu acceptă asta, nu merită.” Mare adevăr, dar oare când va fi recunoscut de cei în drept? De cei de acasă, că alții dinafară l-au recunoscut demult!

Merg mai departe pe firul cărții și iar constat că gândim la fel: “Un semnal dinspre **diaspora** care vrea subit să conteze, să aleagă, să propună, să susțină o idee politică de care nu are habar.

O Românie construită artificial pe facebook, pe opinia unor golânași care și-au făcut facultățile la fără frecvență și fără cultură, care nu mânăncă dragavei și o iubesc pe Macovei”, sau “E trist în țara mea, e trist. Sunt un bătrân scriitor care am trecut prin trei dictaturi. A lui Dej, a lui Ceaușescu, a lui Băsescu. Cu scurte intervale de semi-democrație.”

Nu scapă privirii atente a lui Nicolae Dan Frunteletă doi dintre corifeii scrisului vâlcean, Ioan Barbu și Doru Moțoc.

Îl apreciază pe Ioan Barbu pentru că așa cum a procedat cândva Blaga, a adus mitul în viață, pentru că iubeste mitul și-l povestește precum poveștile vechi pe care s-a clădit folclorul românesc și pentru că practică în scrisul lui un gen cu totul aparte: reportajul în mit. Și dă ca exemplu povestea *Regimentul alb*, adică “reportajul fantastic al unui mit românesc devenit istorie și simbol național.” Cheia acestei povestiri o constituie episodul eroic înregistrat la Mărășești în august 1917, când ostașii Regimentului 2 Mircea “care-și spălau uniformele și, pardon, se despăducheau în apa Siretului, s-au ridicat în izmene albe ca niște fantome ale războiului și i-au trăznit în numele Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Amin, pe fritzii corect îmbrăcați și corect

înarmați.

Nemții s-au retras în rușinea lor iar românii în izmene au intrat în gloria lor.”

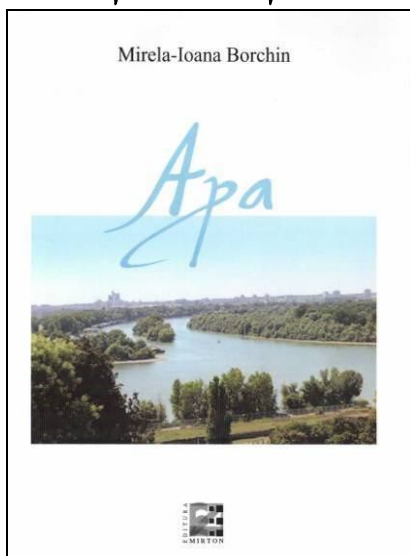
Despre Doru Moțoc, “un artist complet care s-a construit temeinic în toate compartimentele creației sale”, spune că “a făcut gazetărie bună, a scris poezie bună, proză de calitate, dar s-a așezat acum, spre vârsta matură, în teatrul căruia i-a dat chiar și un concept nou, al lui, al Moțocului, că moțocian nu pot să zic, **teatrul imaginativ.**”

După ce apreciază această formă a dramaturgiei “imaginată” de Doru Moțoc, îl instalează pe acesta într-un așa-zis raft al literaturii române “între Ion Băieșu, spiridușul care a adus în lumină lumea gârilor românești de provincie, lumea unei periferii a spiritului, romantică, miștocăroasă, dând uneori în tragedie ori în sictir și Dumitru Radu Popescu, alt artist de geniu care a transpus în Balcanii miturilor târzii lumea lui Will, felul lui trăznit de a răsuci viața și întâmplările ei.”

Și încheie această referire cu o invitație în teatrul lui Doru Moțoc (ce mult mi-a plăcut zicerea lui Alex Ștefănescu: Teatrul lui Moțoc vrem!) “un teatru altfel, unde fiecare poate să joace rolul lui, dacă vrea, își poate bate joc de atâtea lucruri de care merită să ne batem joc.”

Mărturisesc că după ce am citit zvâcromanele din **Lambretta** (cel mai mult m-a impresionat *Mistrețul orb*) și portretele literare din această carte, pot să spun că Nicolae Dan Frunteletă a devenit unul dintre scriitorii mei preferați.

Apa - spațiul memoriei și al venerării

Cu volumul de proză scurtă al Mirelei-Ioana Borchin, *Apa* (Ed. Mirton, Timișoara, 2016), se poate constata o dată în plus că, pentru a-ți asigura bucuria integrală a lecturii (de orice fel ar fi ea), cu atât mai mult cu cât citești o carte prefăcută de Eugen Dorcescu, trebuie să lași prefata la urmă nu doar ca să-ți confirmi observațiile sau să-ți elucidezi incertitudinile, ci pentru că prefata însăși este o specie a receptării, un influent *finis lecturae quod coronat opus*. Apoi, o carte de proză semnată de un cunoscut lingvist (*Caiete de morfosintaxă*, 1997; *Modalitatea și predicatul verbal compus*, 1999; *Prelegeri de lingvistică*, 2010 și nu în ultimul rând *Semantica modurilor incertitudinii*, 2011) se anunță în contextul unor așteptări și exigențe speciale, deasupra cărora Mirela-Ioana Borchin face cu har artă literară erudită. Inferențele lecturii iscoditoare conduc, așadar, spre injectivități și subtile surjectivități ale trecerii autoarei spre Sine ca simplă devenire și mai apoi spre identitate și diferențiere în chip cartesian, cu accente sau prelungiri în emoțional din perspectiva multor cauzări înalte; *trestia cugetătoare* a lui Blaise Pascal cu raționalismul său postcartezian. Totul sub un firesc care nu trădează, dar care susține prin simțiri verosimile naturalul, contextualizările, receptarea, intuițiile. Într-un cuvânt, autoarea nu fragmentează lumea prin experiențialul ei, ci o întregeste asumându-și-o ca atare prin proză: „Mi-am stabilit un plan cu câteva obiective: să termin o facultate, să mă căsătoresc,

să am doi copii, să scriu o carte” („Visul unei nopți de iarnă”). Proza ca factualitate și existență, dar mai ales ca act de memorare împotriva uitării, de rememorare prin conectivitatea evenimentului și de comemorare prin recurențele perenității unor figuri venerabile, statornicite definitiv în spațiul personal al valorii. Sumarul cărții așază cu grijă lucrurile dinspre copilărie (*Fuga, Autodialog I*), spre adolescență (*Visul, Canapeaua*) și către maturitate (*Punctul, Extemporalul*), dar nu tranșant, ca într-un tratat de psihologie și nici ca într-un jurnal intim, ci exact ca în viață: cu prilejuri de memorare, cu reveniri fie pentru farmecul retrăirii (*Rusalca, Salvarea sufletului*), fie pentru revizuirii de orice fel (*Pumnul, Autodialog V*) și judecăți cel mai adesea concesive (*Autodialog VI, Preafericitul*). Un spațiu generos este rezervat iubirii – prilej destinal, spațiu al voluptății și dăruirii, dar și al dezamăgirii ori al eșecului liminal: „Ai omorât în mine izvoare, și râuri, și fântâni. Și tot mai vii, ca un nemernic, să-mi tragi câte un pumn în somn (...). Te-am șters din inima mea, cu buretele (...). De mâine, mă îmbrac în negru, ca să-mi plâng de milă...” (*Extemporalul*).

Dincolo de lumea cărților („Visul unei nopți de iarnă”), viața este un alt fel de conflictualitate; ea nu e o lectură, ci participare, efectivitate. Și am în vedere, dintre atâtea prilejuri oferite de autoare, drama românilor din Cadrilater (*Omule!...*), nevoiți să-și lase casele și pământurile ca să se retragă în Dobrogea și în Bărăgan, dezrădăcinare plătită adesea destul de scump: „De la atâtea umezeală, încolțise grâul în saci. Scosese frunze verzi prin pânza firavă, destrămată, de vechi ce era... Îi era milă să-i arunce... Nu doar că-i amintea de țara ei, ci parcă așa ducea, peste Dunăre, o bucată de patrie, pe care să-și pună capul, când nu mai poate de dor”.

La această dramă se mai adaugă plecarea soțului pe front, de care bărbatul credea că va scăpa fiindcă are copii mulți: „Cum să nu-i fie milă să o lase acum singură, de Anul Nou, în pustietatea asta, în nenorocitul ăsta de sat, ca o căldare, în casa lor prăpădită, de văiugă, plină de crăpături, prin care intră și vântul, și gherlanii?”

Cu o lectură bogată, ordonată, bine controlată și cu evident har scriitoricesc, Mirela-Ioana Borchin are un simț acut al dramatismului: „Dar ce

mai însemna un an nou? Încă un copil? În zece ani, făcuse șase. Noroc cu războiul... că s-a mai întrerupt șirul lor.”

O lume a insatisfacțiilor, a neputințelor și opreliștilor în care familia este amenințată până și în cutumele ei morale prin viciu – formă de protest cu defulări amăgitoare: „M-ai jucat la cărți, omule? Ei, uite ce-ai pierdut! Își desfăcu nasturii și lăsă capotul să cadă de pe ea. Apoi își scoase cămașa de noapte. Nimeni nu râdea. Ea îi căuta privirea, dar el nu o putea ridica din pământ. N-a îndrăznit nimeni să pună mâna pe ea. Iar el, de atunci și până la moarte, n-a mai atins-o”.

Proza Mirelei-Ioana Borchin, în postmodernismul ei original, inventiv ca formulă, se deschide aproape de fiecare dată după schema *autodialogului* și mai rar ca act epic tradițional: „Din când în când, îmi arăta cu degetul spre sticla de whiskey și-mi întindea paharul. Executam comanda, ca o picoliță. Nu-mi permiteam să-i fac observații” (*Beția*).

Autoarea, astăzi cadru didactic universitar la Timișoara, filolog format atent încă din copilărie, rememorează nu ca la senectute, de dragul amintirii, ci ca să reevalueze, să pună accente: „Nu reușeam deloc să descifrez, însă, ce anume le făcea pe Bunica și pe Emilia să țină atâtea vreme în mâini o carte deschisă (...) Întorceau, tacticos, pagina. Mă ustureau ochii de fumul gros al țigărilor Emiliei (...). Nu înțelegeam ce anume o ținea trează, ce se află în acel obiect, care generează atâtea plăcere. Ani, la rând, Emilia mi-a dăruit cărți. O bibliotecă. M-a oprit să scriu la vârsta la care trebuia să citesc” („Visul unei nopți de iarnă”).

Apoi, deși află râzând (*ibidem*) că „femeile nu au geniu; ele nasc”, fiind un *sexus sequior*, cum credea Schopenhauer, de tânără, de foarte tânără, Mirela-Ioana Borchin spulberă misoginismul acestor prejudecăți și accede impetuos în lumea universitară, în desăvârșirea de sine, în și cu religia valorii: „În Aula Magna, ne-am aflat cu toții. Unii s-au văzut, alții nu. Am urcat, însă, cu suflete veșnic tinere spre eternitatea veșnic eternă” (*Lansarea*).

Prozatoarea își conturează personajele ca să populeze cu ele un univers verosmil, le iubește fără să →

IULIAN CHIVU

discrimineze: „Tanti Lida a murit într-o seară de toamnă. Fiul ei a găsit-o pe scaun, cu mâinile în aluat și capul puțin aplecat. Frământa cornulețe cu nucă...” (*Tanti Lida*); „Frățioare, eu nu am nicio amintire fără tine. De mică, am fost învățată să te iubesc. Să nu zic ceva rău de tine nimănui” (*Dănuț*).

Însă de la dragostea naturală, a filiației, a înrudirii, se trece spre cea a condescendenței, cu o altă motivație, din galeria acestor figuri desprinzându-se personalitățile puternice, coplesitoare, ale unor universitari care își revendică venerarea prin determinări criteriale de natură strict intelectuală: „Când s-au întâlnit, cu prilejul doctoratului meu, academicianul Brâncuș l-a întrebat pe profesorul Tohăneanu: – Ghighi, cine e la voi Ivan Evseev? – Un om vrednic, de la Limbi slave. – Extraordinare cărți are! Știi cât de mult mă folosesc de ele?” (*Unchiul Vanea*).

Alteori, își creionează personajele pe secvențe sau evenimente implacabile ale vieții lor, cum e și cazul profesoarei Doina Comloșan: „M-a făcut să înțeleg că numai marile culturi au tragedii, că spiritul tragic nu este la îndemâna oricui. Că profunzimea durerii nu este aceeași pentru toți (...) Mergeam, zi de zi, în vizită la ea, împreună cu doamna Ileana Oancea. Ne făceam una alteia curaj, fiindcă ni se spunea că decesul poate surveni în orice clipă (...) mă aplecam asupra ei, când, brusc, amintindu-și de mine, a îngăimat: N-am mai scris cartea...” (*Doamna Profesoară*).

O altă figură memorabilă (vezi și *Analele Universității de Vest*, 2009), profesorul Dumitru Crașoveanu, îi dezvăluie cum a ajuns să poarte acest nume în virtutea unei vechi credințe, figură remarcabilă de lingvist, care se stinge și el: „Cu două vicii letale: femeia și beutura” (*De Sfântul Dumitru*).

Mirela-Ioana Borchin a avut șansa să își intersecteze drumul în cariera profesională încă din vremea studiilor cu personalități memorabile: „Am ajuns, la liceu, pe mâna profesorului Mihai Gafencu, care nu mi-a fost doar profesor de română, ci și diriginte. Ca el voiam să fiu. Să văd dincolo de rânduri, și dincolo de lucruri, și să am curajul să spun ce văd cu voce tare. Să țin la distanță lumea și, totuși, să pătrund în sufletul

celor ce mă merită” (*Bunul John*).

Nu lipsesc din spațiul evocării profesorii G.I. Tohăneanu (și el regăsit în aceleași *Anale*, în 2008), Ion Muțiu și mulți alții: „În 2008, din mai până în septembrie, mi-am înmormântat cei mai prețuiți și mai dragi profesori – un careu afectiv de neînlocuit: Ivan Evseev, Doina Comloșan, G.I. Tohăneanu și Dumitru Crașoveanu” (*Unchiul Vanea*).

Nimicnicia, esență a esențelor, cum zice undeva, în prefață, Eugen Dorcescu!

Dincolo de evocările strecurate în pitoresc și semnificativ, vin judecățile discret așezate, introiectiv, în autodiagoluri, douăsprezece la număr, formă a monologisticii fără a fi totuși monolog: „Acestea sunt autodiagoluri. Cum le citesc, cum intru în rol. Adică știu care e partea mea, care e a ta. Încep să-mi citesc rolul cu voce tare. Nu cumva sunt dialogurile tale ascunse?” (*Autodiagol IX*).

Pe de altă parte, tentațiile jurnalului, ca manieră, nu pot fi neglijate, însă autoarea este prevăzătoare și tot *autodiagolul* e soluția: „Seară de seară, o plimb pe Ani. –Nu-mi simt deloc picioarele. –Nu-i adevărat! Calci pe ele!” (*Cădere*).

Aceeași grijă o are autoarea și atunci când o discuție tinde spre livresc sau spre metalimbaj. Prin dialogistică, ea menține totul în climat epic, în narativ, și o controversă etică este adjucecată de lingvistică: „Nu înțeleg ce vă intrigă”. „Pentru noi, ca lingviști, e de neconceput...” „Dar ce anume vă revoltă?” „Adulterul e un păcat de moarte”. „Ce vă veni să vorbiți despre adulter?” „Dacă ai un iubit secret...” „Adulter?!... Nu am fost niciodată cununată religios, deci termenul acesta nu se aplică în cazul meu. Ca lingviști, ați putea să fiți mai atenți la referent” („Departee de lumea dezlănțuită”).

Aceeași atenție și în cazul judecăților de valoare; recursul la teză pretinde argumente de la atribut: „textul literar e un text lingvistic cu valoare estetică” (*Doamna profesoară*).

Cartea Mirelei-Ioana Borchin este, așadar, cât se poate de generoasă și în acest sens. Iată de ce, Eugen Dorcescu, citind-o atent, remarca: „Doamna Mirela-Ioana Borchin evocă, în *Apa*, cu o precizie și cu o finețe demne de iluștrii analiști ai sufletului omenesc”, trăiri superioare învăluite în știința și harul scrierii.

Copilăria prin ochii bunicii

Mariana Velisar-Codrescu nu este nici prima și nu va fi, cu siguranță, nici ultima, bunicuță care, fascinată de copii sau de nepoți, a pus sau va pune mâna pe condei și a început ori va începe să scrie, numai că dumneaei, spre deosebire de celelalte cunoscute de noi în această ipostază, nu a așternut pe hârtie poezii sau povestiri dedicate lor, ci a dat frâu liber amintirilor legate de primii ani de viață ai acestui năzdrăvan **Matei al inocenței și al mirărilor** (Editura Rovimed Publishers, Bacău, 2014).

Flancate de o *Precuvântare* și de *Învățăturile Bunicului Grigore din Bacău către nepotul său Matei, plecat la București, Lima și Dublin*, secvențele surprinse în cele 176 de pagini dau seamă de traiectul a trei generații de iubitori de carte, dar cu destule conexiuni și în cele anterioare, care, după cum o sugerează și numele autoarei, ne poartă către rădăcinile zeului tutelar al limbii române, Mihai Eminescu.

Confruntarea cu timpul și cu generațiile e, de altfel, laitmotivul întregii evocări, întrucât, așa cum susține distinsa profesoară, *Armonia vieții, echilibrul sufletesc se conturează întâi în familie, alături de copii; ei ne asigură parcă o iluzie de eternitate, ne pomenesc uneori pe acest pământ plin de reacții imprevizibile*.

Metafora „gura dulce-a altor” →
CORNEL GALBEN

vremuri“ își dezvăluie sensurile – e vocea vieții, timbrul melodos al celor ce ne vor chema uneori în gând, la o bucurie sau o supărare, într-o rugă sfioasă, o șoptă duioasă.

Privit de bunici ca un „miracol al vieții lor“, Codrescu al III-lea a poșit la Bacău într-o zi însoțită de iulie și de atunci casa acestora s-a „umplut de veselie“, locuința metamorfozându-se peste noapte și făcând loc doar unor „obiecte ale bucuriei, veseliei și ale micii copilării“, între care jucăriile au „ocupat în mare parte mobila din dormitor și cea din sufragerie“.

La niciun an, s-a manifestat deja „ca un lider, căci era energic, avea idei de joacă și-i antrena pe mulți copii“, prezenți ca și el în Parcul Cancicov, așa că entuziasmul celei ce și-a asumat responsabilitatea pentru creșterea lui o perioadă capătă dimensiuni urieșești în timp: *Ce mai, Matei al nostru avea adevărate maxime de înțelepciune...*

Urmărindu-l cum, cu ochi uimiți, descoperea și privea atent „copacii, florile, iarba, izvoarele“ ori vietățile din preajmă (porumbei, vrăbiuțe, melci, găze), bunica știutoare a toate i le prezintă pe înțelesul lui, țese istorioare, apelează la autorii consacrați, mai ales că observă că dormea foarte bine după ce auzea povești de Creangă, Frații Grimm, Andersen, dar și „Somnoroase pasărele“, de Mihai Eminescu.

Deducând din „cărți și din experiența vieții că poveștile, miturile pun temelia culturii fiecărei ființe“, dar și că „insuficiențele didactice pot dăuna atunci când sunt neglijate“, bunicii se iau la întrecere în a-i spune „povești, snoave, cântece mici“ și efectele se văd imediat în multiplicarea și consolidarea calităților îndrăgितului nepot (*inteligenta, sensibilitatea, istețimea, trăirea situațiilor comice, coerența realului etc.*).

Și dacă la 3 ani „părea mare, mai ales prin exuberanță, spontaneitate, dorința de a înțelege tot ce vede, crede, plăcerea de a socializa“, după parcurgerea primelor trepte școlare (grădinița, ciclul primar), mirările începutului fac loc enigmelor adolescenței, astfel că bunicii au noi prilejuri de bucurie alături de cel ce, trecând și de etapa când se transformase într-un „prințisor cu gesturi frumoase, politicos“, ajunge, firesc, la maturitate (*o vârstă ce impune*

respect, comportare civilizată, vise mari, conturarea unui ideal ce se realizează numai prin învățatură și seriozitate).

Condensând cele trei mari scene ale devenirii umane (*geneza, lumea și zborul*), profesoara Mariana Velisar-Codrescu dă dovadă nu numai că este o bunică și o pedagogă ireproșabilă, dar și că are certe calități de prozatoare, însemnările diaristice fiind întregite pe alocuri de reușite portrete ale celor ce pătrund în universul insolit și emoționant al copilăriei lipsite de griji a nepotului devenit personaj, de pasteluri și note de călătorie, de cronici de spectacole și trimiteri livrești ce dau cursivitate lecturii, plăcute și educative în totalitate.

Proza sudului literar românesc

Recent a apărut la Editura conștanțeană Ex Ponto, romanul *Lumina îndepărtată a fluviului*, semnat de prozatorul Ovidiu Dunăreanu, cu o *Postfață* a lui Angelo Mitchievici.

Autor a peste cincisprezece cărți de proză, publicistică literară și memorialistică, dintre care s-au făcut remarcate: „Convorbiri pontice“, 1998, „Corabia de fildeș“, 2000, „Întâmplări din anul șarpelui“, 2003, „Concert la patru mâini“, 2005, „Vitrării“, 2006, „Cu bucuria în suflet“, 2008, etc., a fost tradus în Germania și Bulgaria și a fost inclus în diferite dicționare și antologii, comentat de către unii critici și esești contemporani. Câteva dintre cărțile sale au fost distinse cu premii literare. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Dobrogea.

Volumul „Lumina îndepărtată a fluviului“ (Istorisiri din Condica marilor și micilor praznice) este o

Silviu Oravitzan, *Ploaie de aur*,
pictură pe pânză

continuare a fantasticelor povești din „Întâmplări din anul șarpelui“, despre care am scris în „Manierism și pitoresc în literatura sudului românesc“, Ed. Napoca Star, 2015.

Autorul precizează motivația consemnării lor, în primul capitol: „Istoriile se succedau ademenitoare sau amarnice, derutante câteodată, încurcate, fabuloase, magice, fantastice, învăluite în mister, stranii de cele mai multe ori, dar și pline de haz, deslușite, firești. (p.7)

Așa cum apreciază Angelo Mitchievici: „Ovidiu Dunăreanu ne invită să explorăm nu doar o lume ce se duce, ci și o lume ce *seduce*.“ (*Postfață*, p.341)

Lumea de lângă ape - *vecină* cu ele sau dintre ape - *insulă* -, trăiește între realitate și vis; prezentă în proza sudului literar românesc, numită de Fănuș Neagu, *Balcania*, această lume iluzorie este una *manieristă și pitorească*, purtând lumina Orientului și aura lui, elemente care au definit-o secole de-a rîndul... care sunt specifice literaturii noastre (G. Călinescu) și de care nu trebuie să se facă abstracție.

În acest sens, studiile ample ale prof. Mircea Muthu asupra balcanismului literar românesc, merită cunoscute și aprofundate.

Faptul că Ovidiu Dunăreanu Ștefan Bănuțescu, Fănuș Neagu, Ilie Sălceanu ș.a. au preferat *acest spațiu* în care au excelat prin creații remarcabile, e preferabil străduinței acelor scriitori care au încercat să redescopere *realul* minor, *realul* cu miză mică...

IULIAN DĂMĂCUȘ

MIERCUREA FRUMOASĂ A LECTURII

După o prodigioasă activitate în învățământ (profesor de marcă, autor de manuale, înalt funcționar în ministerul de profil), Nicolae I. Nicolae își uimește cunoștii cu recenta apariție editorială – „Miercurea Strâmbă sau Iubirile ratate ale lui Remus Alb” (Tracus Arte, 2015, 208 pag.) – roman confesiv pus sub un motto edificator: „Neîntrebat, deodată m-am născut, / Neîntrebat, deodată voi muri. / *Eu sunt ce țin minte despre mine că sunt.* / Tot neîntrebat la început. Tot neîntrebat la sfârșit” (Nichita Stănescu).

Titlul, deși disjunctiv, pune în relație copulativă două semnificații ale cărții – *Miercurea Strâmbă* – „baba care te amenință și îți strâmbă gura când calci rânduiala de Păresimi” (p. 185) –, și *iubirile ratate* ale personajului-narator.

Miercurea Strâmbă face parte dintre acele zeități care îi pocesc pe oameni „dacă nu respectă poruncile și rânduiala! Calci rânduiala, ești pocnit” (p. 185).

Numită în mitologia noastră și Miercurea Frumoasă, sârbătoarea este ținută pentru sănătatea oamenilor, mai ales pentru prevenirea paraliziiilor, dar și pentru că în această zi zboară morții la Cer. „Născut sub zodia Doamnei Miercuri, din când în când și eu sunt chemat cu degetul și pus la colț, pe coji de nucă” – mărturisește protagonistul-narator, profesorul Remus Alb (p. 185).

Dar în confesiunea lui, nu e vorba de „rânduielele” din tradiția populară, ci de cele impuse de un regim opresiv, Miercurea Strâmbă fiind decodată ca metaforă pentru *vremile* sub care, vorba cronicarului, stau cel mai adesea oamenii.

Lunga confesiune a profesorului Remus Nicolae Alb, provocată de o descoperire neașteptată privind existența unei fiice, îmbracă, pentru cele două părți (*Cristina* și *Mirela*), forma **epistolară**, dar una specifică zilelor noastre, corespondența electronică, e-mailul (41 la număr, dintr-o eroare de numerotare autorului rezultându-i 42!), desfășurată pe mai mulți ani, și pe cea a **jurnalului** pentru *epilogul* succint. Deși din context reiese că destinatară scrisorilor răspunde

mesajelor („îmi reproșezi că...”, p. 65), nu este redată nicio astfel de replică, romanul fiind un lung monolog adresat.

Spovedania în regim mnezic-ficțional („verosimilitate ficțională”, cu o sintagmă din roman, p. 64) a personajului-narator, în spatele căruia se află autorul – el însuși profesor acum la vârsta senectuții –, începută în noaptea trecerii „în alt an, în alt secol, în alt mileniu” (p. 9), este în fond o minuțioasă și, pare-se, necesară anamneză, pregătind parcă o altă, inevitabilă, trecere... „Această reality-story [...] este o poveste despre frică, lașitate și ratare. **Este o poveste fără prinți**”. Este „**nemai-pomenita poveste a unui bărbat din estul Europei care într-un anumit moment al vieții sale a ratat tot ce se putea rata pentru că așa i s-a părut lui că e mai bine**” [sublinierile aut.] (p. 26).

Destinatarul (și declanșatorul) lungilor e-mailuri este Sabina, despre care Remus Alb află târziu că îi este fiică, fata Mirelei, cea de-a doua iubire a profesorului, care l-a părăsit, fără nicio explicație, cu ani în urmă. Romanul-destăinuire este, declarat, „povestea drumului meu către tine”, într-o încercare de a-i și a-și explica „de ce am făcut ceea ce am făcut pentru ca mama ta să ia decizia de care a luat-o” (p. 53), poveste născută dintr-o imperioasă nevoie „să povestesc și să mă povestesc” (p. 98).

Deoarece „cuvântul are potențial de interpretare” (p. 152), personal, aș echivala acel pronume personal *tine*

nu numai cu Sabina, ci chiar cu *romanul* scris târziu și greu, vreme de cinci ani, la o vârstă a bilanțului, nu doar pentru o (auto)clarificare, ci și vrăjit de „fascinația cuvintelor” (p. 113) și dintr-un preaplin cultural. Prin urmare, cititorul descoperă nu numai drumul către Sabina, ci și drumul către această carte emoționantă.

Prima parte, *Cristina*, având în centru idila adolescentină, întâia dintre cele două ratări ale protagonistului, evocă întâmplări din copilăria, adolescența și anii de facultate ai personajului, pe fondul crâncenelor vremuri dejiste – despre „tata și destinul lui, [...] despre plecările și întoarcerile sale din închisori, despre judecarea și condamnarea lui, despre moartea lui, [...] despre spaimele mele de copil, când veneau și-l ridicau de acasă, [...] despre fricile mele ca elev și ca student, [...] despre primele mele amintiri terorizate de șuierăturile, plesniturile de bici și exploziile bombelor, [...] despre venirea rușilor, despre deportări, strămutări, domiciliu obligatoriu, [...] despre începuturile de conștientizare a faptului că locul meu de copil și adolescent nu este în centrul lumii, că și prin margine o să-mi fie greu să trăiesc, [...] despre cum am învățat să mă strecur prin viață tăcând, mințind și încercând să nu-mi fie prea tare rușine de mine” (p. 172) – după cum ține să recapituleze (aș zice chiar într-un moment de... fixare a cunoștințelor – deformație profesională a naratorului/autorului!) profesorul Remus Alb spre finalul cărții.

Mirela, a doua parte a romanului, a doua poveste de iubire ratată, are ca fundal o epocă mai puțin dramatică – preluarea puterii de către Nicolae Ceaușescu, după moartea lui Dej (martie 1965), și perioada dezghețului.

Mai puțin dramatice sunt și trăirile naratorului, rămas în continuare „copilul tatălui său”, dar din ce în ce mai maturizat, mai puțin vulnerabil, mai prudent și mai în stare să se apere.

Fiindcă – după cum teoretizează profesorul Alb – „povestea se hrănește din ce produce un teritoriu învecinat, să zicem timpul istoric: îi dă semnele specifice, le încorporează, devine imagine a lor” (p. 27), canavaua pe care se țes și cu care se întrepătrund, din care „se hrănesc” →

RODICA LĂZĂRESCU

cele două povești de iubire este „timpul istoric”. Sunt rememorate, pe lângă prima experiență erotică ori întâmplări din timpul celor patru luni de stagi militar, cu superiori stupizi și răi, celebrele demascări, exmatriculările, dosarele de urmărire, reținerile la Securitate, programele școlare ce repetau întocmai modelul sovietic. Alteori, mici detalii spun mai mult decât orice posibilă descriere a austerității anilor 50-60, precum acea invitație a unei fete: „Nu vrei să intri la mine să te încălzești? Și să bei un ceai? **Am zahăr**” [s.n.].

Deși întâmplările sunt dramatice, evocarea este învăluită într-un halou de nostalgie – poate pentru că Remus Alb spune, în fond, istoria unor iubiri. Dar mai sigur cred că retrăirea, prin rememorare, a tinereții care a fost și nu se mai întoarce așază peste text vâlul acela de nostalgie, estompator. S-ar putea ca o parte dintre cititori să-i reproșeze, așa cum o face și Sabina, „supralicitarea anecdoticului” ce pune „sub semnul derizoriului drama” (p. 65). Îi/le răspunde profesorul: „...tre-cutul acela, care pare astăzi atât de apăsător, de întunecat, abstract și dogmatic pentru cei care nu l-au trăit (dar și pentru cei ce l-au trăit, dar care se inserează în victimele lui [...]) era și este pentru mine un timp seducător și tainic, pentru că îmi crea o dedublare existențială care mă îngrozea și fascina în același timp” (p. 59-60). „Seducător și tainic” este și pentru o parte dintre cititori – aceia care și-au trăit anii cei mai frumoși în acele timpuri și care regăsesc în paginile romanului frânturi din viața lor de atunci, oameni, locuri, întâmplări ce au făcut parte din cotidianul tinereții lor: celebra cofetărie și braserie Nestor, actori, regizori, spectacole, filme și melodii la modă în epocă, lozinci scandate la manifestări, sintagme din limbajul de lemn, intrate acum în folclor („să facem totul” ca „să înfăptuim neabătut”, „mult iubite și stimate”) ori formulări encomiastice renumite („mândră corabia, meșter cârmaciul”), des folosită abreviere PCR, adică „pile, cunoștințe, relații”, bancuri ce circulau cu duiumul, ținuta școlară regulamentară (în special) a fetelor (uniforma, care includea sarafanul, numărul matricol și „cordeluța” și excludea „inele, brățări, broșe, cercei, lăntișoare”), „tehnici” de copiat (copiuța fixată sub portjartier și mascată de sarafan), atmosfera de

la Facultatea bucureșteană de Litere, dominată de figura lui G. Călinescu și „histrionismul [său] didactic”, *Istoria* lui „nevăzută și nerepublicabilă, și, după cum auziserăm noi, interzisă”, picanteriile din viața profesorilor... Iată, de pildă, portretul atât de concentrat și de evocator al lui G. Călinescu: „...Eram fascinați de mobilitatea măștilor lui ludice, de histrionismul recitalului său, condiment atât de neașteptat între ținuta academică, nemțească, maioresciană a lui Tudor Vianu, cea bonomă, boierească, a lui Rosetti, îngăduitoare și condescendentă a lui Jacques Byck, și cea rizibilă, stereotipă și stupidă, să zicem, a unui Mitu Grosu” (p. 75).

Ne reamintim vremurile când se făceau cozi la chioșcurile de ziare pentru a prinde o revistă literară („Contemporanul”), vremurile încărcate de eleganță când, văzând o femeie târând cu greu un geamantan, în timp ce bărbatul o însoțea cu mâinile la spate, călătorii își manifestau zgomotos indignarea („L-ați văzut, măi, pe nesimțitul ăla? [...] Ce porc!”, p. 163) – întâmplări neverosimile astăzi, când revistele culturale se desființează din lipsă de fonduri, iar lipsa de maniere (vorbă caragialiană cu tâlc) e normalitate!

Cartea mustește de „asociații livrești” (p. 109), de la nume de autori (Miron Costin, Labiș, Swift, Gorki, Caragiale), personaje (Vitoria Lipan, Oblomov, Gulliver, Othello, Ruy Blas), titluri („Țiganiada”, „La cea mai înaltă tensiune”, „Mărul de lângă drum”), citate integrate firesc în narațiune ori în dialogul personajelor („ea a râs, «n-a zis nimic»”, „«Noi, nu! Niciodată! Noi, nul!»”, „nu căta în

depărtare fericirea ta, iubite!”), „Așa că, drăguță ciupercuță, ia-o mai încet, «așteaptă de te coace» / – «Să mă coc, Enigel?» – Să te coci, Rigă Crypto! Că și eu mă coc la «soarele-nțelept»”, p. 176), uneori doar un singur cuvânt cu încărcătură literară, redat fără ghilimele („pașol”), până la introspecția camilpetresciană ori la trăirile eliadești sau, de exemplu, la descrierea unei vijelii amintind de Hogaș: „vuiet înfricoșător, modulat pe intensități diferite, bubuituri infernale căzute din cer, trăsnete în apropiere, resimțite ca un țipăt în ureche cu fiecare flamă care te orbea și te făcea să te chircești de frică, plezneli ale apei de sus în șuvoaiele de apă de jos, lovituri în ziduri, pocnete în grilajul de fier și în porțile deschise ale bibliotecii, hârșăituri, geamuri sparte, huriit continuu de materie solidă în mișcare...” (p. 117-117).

Mai mult decât *dosarul* a două iubiri, romanul este un fel de Venus ce se naște din spuma experienței culturale a autorului – și nu știu dacă acesta trebuie acuzat că nu se poate detașa de toată zestrea sa livrescă (singur vorbește la un moment dat de „efectele parșive ale culturii”, p. 48), sau trebuie elogiat pentru modul în care a exploatat acest ADN cultural încorporat în personalitatea sa creatoare.

„Nimic nu părea nou pe lumea asta, aș fi găsit citate și referințe pentru orice, și mi se părea că plutesc într-o abstracție repetabilă, care-mi fura autenticitatea propriei mele trăiri” (p. 109).

„Profesorul de cuvinte” contează pe puterea vorbelor – „să o readuc spre mine prin fascinația cuvintelor” (p. 113) – și dacă strategia nu-i reușește lui Remus Alb în privința celor două iubite, cu siguranță „fascinația” textului lui Nicolae I. Nicolae îl apropie de romanul său pe cititor.

Dar nu unul oarecare, ci pe cititorul avizat, capabil să guste finețurile sale din acest regal cultural.

Remarcă la un moment dat naratorul: „Nu aveau violete de Parma... – speram să perceapă autoironia mea livrescă” (p. 176).

Cu siguranță, aceeași speranță a bunei/justei receptări și-a pus-o Nicolae I. Nicolae și în potențialul său lector! Să nu-l dezamăgim!

Silviu Oravitzan, *Rune 1*, acrilic pe pânză, 1996

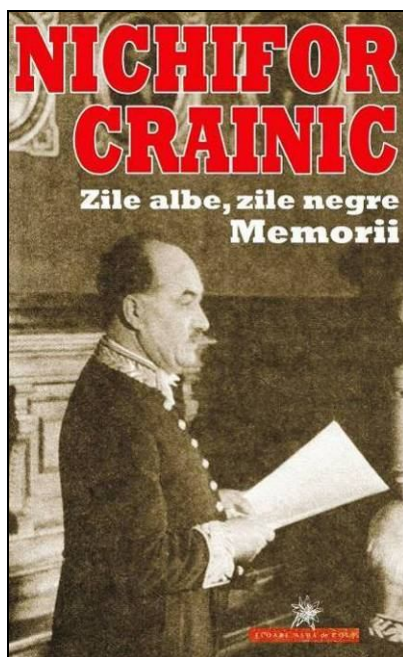
Nichifor Crainic, Memorii

mărturiile intransigenței conștiinței morale românești

Apariția în 1991 a cărții de memorii, *Zile albe, zile negre* (Casa Editorială Gândirea) a însemnat un moment fast al publicațiilor acestui gen de literatură, supranumită „de sertar”, după mai mult de patru decenii de sălbatică cenzură, impusă cu forța poporului român, libertății sale de expresie și gândire de către regimurile de inspirație sovietică, după 23 august 1944. E vorba de una din mărturisirile cele mai valoroase și profunde despre o viață și o epocă a țării, ambele deturnate violent de la fireasca devenire de tancurile necruțătoare ale utopiei sovietice. Cartea a fost scrisă de Nichifor Crainic în timpul peregrinărilor prin Transilvania, după ce autorul a fost condamnat la închisoare pe viață, în 1945, în odiosul proces intentat ziariștilor și scriitorilor români care fondaseră, cu mintea și talentul lor, fundamentul ideatic al devenirii României Mari.

După ani de refugiu, cu speranța revenirii vremurilor la mătcile firești, scriitorul, jurnalistul, profesorul de Teologie și nu în ultimul rând, omul politic animat de resurecția valorilor morale în devenirea României Mari, a fost nevoit să se predea. Lăsase însă manuscrisul *Memoriilor* în mâinile bune și neînfricate ale fostelor sale gazde, foștii săi studenți de la catedrele unde a slujit. După îndelungate peregrinări ale valorosului manuscris, urmărit la rândul lui de brațele lungi ale Securității, a ajuns apropape intact în mâinile autorului său după 1962, când Nichifor Crainic a cunoscut libertatea fizică, după recludiunea de un lung deceniu și jumătate în închisorile comuniste, fără a fi fost judecat, nici măcar formal, cum se procedase cu celelalte elite ale neamului, sortite – după părerea lor – pieririi...

„Romanul” autobiografic, *Zile albe, zile negre* (a cărui ultimă ediție a apărut la Editura Floare albă de colț, 2015) este o carte a devenirii unui om, sortit prin modestia obârșiiilor sale (fiu de țăran liber, dar fără avere, din Bulbucata-Vlașca) să reediteze destinul de veacuri al neamului său, legat de pământul mănous, dar totdeauna mai puțin decât nevoie,

dragostea și posibilităților acestui neam vrednic. Dar copilul, descoperit de un învățător-apostol al satului, este îndrumat către școală. Atunci tatăl său, țăran simplu și cu familie grea, face tot posibilul ca fiul său cel mare să poată depăși orizontul închis al satului. Astfel, copilul din satul de câmpie trece primul examenul de admitere al Seminarului Teologic din București, unde ia contact cu spiritualitatea, cultura și civilizația unei țări ce bate cu forță la porțile modernității, mult timp ferecate acestei părți a lumii. Aici el simte chemarea muzelor, publică poezie și literatură în revistele vremii, cu multe pseudonime (pentru că programul rigid al școlii nu le îngăduia elevilor să se exprime în publicații laice) iar cel mai cunoscut, Nichifor Crainic, va deveni propriul nume, începând cu anul 1927. A continuat studiile la Facultatea de Teologie în București și mai apoi la Viena, începând cu anul 1920.

În paralel, continuă viața literară publicând la *Ramuri*, *Drum drept*, mai apoi la *Neamul românesc* al lui Nicolae Iorga.

În studenție (1912-1916) face cunoștință cu marele istoric, cu patriotismul lui ardent, care-i va conduce pe acești tineri dornici de a avea în fruntea lor un *spiritus rector* uriaș, spre eroismul neegalat din timpul primului război mondial, cunoscut de ei și confirmat de istorie ca războiul de întregire a neamului. Publică neobosit în ziarele din refugiu, pentru a ține trează nădejdea românilor, că, după trădarea rusă, vor găsi în ei

energiile care-i vor duce spre victorie. Dar, din partea din țară care semnase armistițiul cu cuceritorul, apăreau cuvinte românești care încercau să întineze personalitatea celui ce adunase energiile neamului în jurul său.

Cu un condei sigur, necruțător, memorialistul îi caracterizează succint: „Pigmei ridicăți din neant, saltimbanci ai tuturor atitudinilor, avortoni ai școlilor, chibiți al cluburilor și diavoli din tabăra trădării, se ridicau judecători ai geniului și împungeau cu scobitorile lor înveninate de putrefacția măselelor pe cel mai mare erou al războiului Unirii”.

Dar, tot acolo, în refugiul eroic al patrioților din Moldova, cunoaște și fața corupției și opulenței unora pe seama mizeriei și a morții celor ce nu părăsiseră tranșeele și vor scrie cu valuri de sânge vărsat, marea victorie a românismului din totdeauna. Asta pentru că țăranul de la Dunăre, intelectualul mănânat de morala patriotismului, nu se limitează doar la zugrăvirea faptelor lor stoice și eroice, ci și a celor ce au întunecat acele timpuri faste.

Ca și alți intelectuali ai războiului, după victorie, constată cu amărăciune: „Eroii războiului oboșiți s-au apucat, nu de organizarea gloriei, ci de exploatarea ei, socotită ca un drept, ce ar decurge din sacrificii, din datoria împlinită.

Această transformare a spiritului de pe front în spirit de afaceri sporea și mai mult pustiul moral al epocii și făcea și mai amarnic dezgustul de viață”. Toate acestea se adaugă peste durerea pierderii tatălui său, care se sacrificase pentru destinul lui și al familiei și un divorț pricinuit de limitele de înțelegere a vieții din partea socrului său.

La Viena, tânărul român descoperă Mistica, „însăși esența și culminația vieții religioase”, iar în plan sentimental se recăsătorește și tot acolo o vor avea pe fetița lor, care va deveni continuatoarea valorilor morale ale familiei, îndelung încercate.

În plan publicistic, va conduce neobosit revista *Gândirea* cu destinul ei național creștin (1926-1944), ziarul *Calendarul* (1932-1933).

Ziaristica a fost pentru Nichifor Crainic o tribună pentru afirmarea românismului cu valorile sale profunde în context european cu specificul său moral și religios, fără a →

GEO CONSTANTINESCU

se supune în mod slugarnic aparențelor bogății ale occidentului eminemente pragmatic. Afirmă memorialistul: "Eu nu m-am simțit niciodată ziarist profesionist comandat, ci ziarist în slujba convingerilor mele și numai alor mele". Desigur, de aici apare conflictul cu Pamfil Șeicaru, care practică toate mijloacele de presă pentru a-și afirma opiniile, unde nu este ocolit nici șantajul, la care doar corupții și necinstiții se supun, și cel cu Nae Ionescu, naționalitul interesat, al cărui talent era pus, în final, în slujba celor care plăteau mai bine. Spune autorul: "Nae Ionescu devenise reprezentantul pe țară al lui I. C. Farlen-Industrie. Se plimba cu cel mai scump automobil din România, ducea o viață princiară..." Deși carlist, după eșecul politic rotund al regenței în conducerea țării, după ce Carol al II-lea ocupă tronul și o aduce pe metresa sa, Nichifor Crainic scrie în *Calendarul* articolul-pamflet *Țara regelui Wieder și a reginei duduia*, unde face aluzie la unul din primii amanți ai Elenei Lupescu, la care regele Carol II, rob al mrejelor diabolice femeii, a reacționat disproporționat. A desființat ziarul, iar pe director și autor i-a întemnițat, cu dorința secretă de a-i lichida. Pretextul era crima odioasă pusă la cale de legionari, asasinarea lui I. G. Duca (de care regele însuși nu era străin!) ai căror autori morali ar fi fost Nichifor Crainic și generalul declarat legionar, Zizi Cantacuzino. Explică autorul: "Procesul meu, în realitate, e unul de calomnie sau de ofensă a Duduii, dar fiindcă nimeni n-are curajul să spună acest lucru în fața țării, ticăloșia guvernanților ține să profite de procesul legionarilor și să mă mânjească cu sângele lui I. G. Duca." Cam astfel se derulau în acei ani moravurile politice. Or, în asemenea condiții, îi dăm dreptate memorialistului când scrie: "Pentru o țară ca România, adusă în stare de paragină de o democrație parazită, nu se putea un exemplu mai strălucit și mai elocvent în vederea educării unei noi generații de naționalism constructiv". Iar, de aici, până la legionarismul de care a fost învinuit, este o cale lungă. Mai ales că, de la acea vreme, Nichifor Crainic, continua să afirme: "...legionarii n-au niciun program politic" și "revolverul ține loc de program". În plan politic, va deveni în 1926 secretar general în Ministerul Cultelor, în 1940 va fi ministru

propagandei naționale, iar în 1941, ministru secretar de stat responsabil cu propaganda. Activitatea lui în acel context politic va fi mereu îngreunată și împiedicată de impostorii care reprezentau în acele timpuri "voința" neamului. Despre Ion Antonescu, care pornise cu aplomb și cu aprobarea întregii națiuni întru recăștigarea teritoriilor pierdute, dar care, în final, s-a înconjurat tot de nulități, afirmă cu ciuda, dar și cu curajul conștiinței

Motiv verlainian

Luminile de ierburi deslipite,
Se reculeg în soare ca s-apună –
Desfă-te, suflete, dintre ispite
Și-n trup te-adună.
Un leagăn e, și culcă-mi-te-n el.
Sunt plin de somn ca un mormânt de
duhul morții.
Ne-o legăna încet, încetinel,
Cu grijă mâna sorții.

Și fără grai, un cântec de-adormire
Pe oboseala noastră va să cadă –
Tomnatică-mpăienjenire.
Pe-o veștedă livadă.
De câte-au fost, de câte-or fi
Nu va cânta, nu va șopti
Că nici să știm nici să simțim
Când adormim.

Doar luna jumătate s-o legăna în gol
Ca noi, domol,
Asemeni unui leagăn ce poartă-n
infinite
Un prunc de mii de veacuri adormit
În cântece de stele căzătoare.

Trup de fum

Dintr-o pânză străvezie
De păianjen vreau să-ți fac
Un aerian hamac,
Plutoare să te ție
Între vârful de copac.

Somn în leagăn să-ți prelingă
Greierușii câmpenești,
Praf de lună să te ningă,
Mâna mea să nu te-atingă
Să nu mi te veștejești.

Către tine doar să suie
Gândul vis și gândul viu,
Trup de fum trandafiriu,
Între ce e și ce nu e
Că te am – atât să știi.

NICHIFOR CRAINIC

curate: "Generalul, în megalomania lui maladivă, se confunda bucuros cu România și nu îngăduia nimănui altuia să aibă idee." Cum observăm, fraza e scurtă și șfichiuitoare ca un bici. Dar, din nefericire, atât de adevărată! Ică Antonescu, omul ales de el să conducă destinele guvernării, se opune încercării ministrului propagandei de a lua Bulgaria ca țară prietenă în condițiile încercării de recuperare a părții din Ardealul răpit și guvernat atât de sălbatic de horthyști. Când și-a dat seama de prostie, s-a răzbunat arestându-i fata, care se afla întâmplător pe stradă, în timpul unei manifestații legionare. Afirmă tranșant memorialistul: "...lui Ică Antonescu îi trebuia un pretext ca să dea, cât de cât, o explicație refuzului meu de a mai participa la guvernare și ca să-și acopere mișelia cu care se făcuse de râs în timpul vizitei mele la Sofia". Ca profesor, va activa între 1926-1931 la Facultatea de Teologie din Chișinău și din 1932-1944 la Facultatea de Teologie din București. Acolo a cultivat ideile naționale și morala ortodoxă, înconjurându-se de tinerii care i-au salvat mai apoi cuvintele manuscrisului, înainte de a se amesteca în conștiința marelui scriitor și teolog reprezentanții deșertului spiritualității, educați prin metodele câinelui lui Pavlov, în stepele fără de sfârșit ale barbariei ruse.

Restituirea acestui manuscris constituie nu doar punerea în circulație a unei eminate opere literare narative, dar și o piatră crucială în devenirea morală a neamului românesc.

MONOGRAFIA DEDICATĂ ELENEI FARAGO CA DATORIE PROFESIONALĂ ONORATĂ

Pentru profesionistul cercetării literare nu există nicio altă datorie de onoare mai importantă decât valorificarea patrimoniului pe care i l-a oferit zona culturală unde trăiește. Absolventă a Facultății de Filologie din Cluj-Napoca, profesoara doctor Ada Stuparu a activat întreaga ei viață la Craiova cu autoritate deplină. Deloc grăbită în felul cum și-a orânduit îndatoririle de profesoară la catedră, ea a elaborat pentru elevi numeroase culegeri care să le ușureze înțelegerea gramaticii și a literaturii române. La timpul potrivit, ea și-a îndreptat atenția și spre cercetarea documentelor literare de arhivă din Craiova, continuând și în prezent să scrie studii substanțiale despre personalitățile zonei sau pe teme de interes major, așa cum este creația lui Marin Sorescu⁴. Aceasta s-a continuat în 2013, când în culegerea de folclor literar a lui Marin Sorescu⁵ a evidențiat în *Studiul introductiv* un aspect cvasinecunoscut din preocupările scriitorului. A fost rodul unei investigații complexe consacrate poetului cărui i-a dedicat, nu întâmplător, și teza ei de doctorat, susținută cu un frumos succes în anul 2005 la Sibiu.

Apoi s-a oprit asupra Elenei Farago, cu credința că se cerea acoperită o lacună ce amenința de prea mult timp

prezența unei asemenea personalități de marcă a peisajului literar craiovean. Atentă permanent la fenomenul care definește spațiul literar al orașului Băniei, Ada Stuparu a înțeles ceea ce Geo Bogza socotea, considerând că „A fost o vreme când, pentru orice intelectual român, Craiova însemna Elena Farago.“ Inițiativa cercetătoarei s-a dovedit și de data aceasta cuprinzătoare, în cel mai riguros sens al profesionalismului. Preludiul l-a constituit volumul *Elena Farago în scrisori și documente inedite. Recuperări biografice*, tipărit în 2010 la Editura Sim Art din Craiova. Era o restituire datorată colaborării ei cu profesorul George Sorescu, în preocuparea de a valorifica fondul inedit păstrat de Biblioteca „Alexandru și Aristia Aman” din localitate, instituție a cărei directoare fusese cândva poeta Elena Farago. Firesc, a urmat o antologie a Adei Stuparu, care a selectat ceea ce socotește a fi mai reprezentativ din creația Elenei Farago sub titlul *Era o fântână*, apărută în 2012 la Editura Sim Art din Craiova, carte la care cercetătoarea semnează și *Cuvântul înainte*. Abia apoi s-a considerat pregătită să realizeze și o monografie, a doua dedicată poetei⁶, publicată la Editura Autograf MJM din localitate, în 2014, sub titlul edificator *Elena Farago. Viața și opera*. Așa cum a fost ea concepută, cartea Adei Stuparu este ferită de primejdia supradimensionărilor științifice sterile, plăcută la lectură, edificatoare în efortul de a readuce în atenție pe „una dintre primele noastre poete autentice”. După ce antum s-a afirmat ca o mare artistă a slovei, Elena Farago „nu s-a menținut în prim-plan în raport cu evoluția ulterioară a liricii noastre”, ea fiind astăzi cunoscută doar ca autoare a unor versuri pentru copii. Contribuția sa la începuturile liricii românești moderne nu poate fi ignorată.

Structura studiului monografic e echilibrată și clară, căci după capitolele intitulat edificator *Repere biografice*, întreaga atenție este focalizată asupra *Activității literare*, autoarea departajând aici *Creația lirică* și *Creația pentru copii* de *Traduceri* și de *Revista „Năzuința”*, acestora

urmându-le capitolele *Concluzii* și *Bibliografia* finală, eficientă și ea prin modul grupării titlurilor, susținând caracterul științific al lucrării. În debutul studiului ei monografic *Elena Farago. Viața și opera*, Ada Stuparu trece în revistă edițiile cele mai importante, între care una datorată lui C.D.Papastate, colaboratorul direct al poetei. Sunt analizate și studiile exegetice de care s-a bucurat Elena Farago de-a lungul timpului. În critica literară de prim plan, ea nu a scăpat atenției celor mai sonore nume ale domeniului. Ada Stuparu urmărește traiectoria afirmării în timp a poetei. În 1906, când îi apărea volumul *Versuri*, a fost apreciată de către Ion Gorun drept „prima doamnă” a poeziei române, remarcate fiind farmecul și desăvârșirea formei. O nuanțare va face N. Iorga când descoperă în Elena Farago o poetă cu „idei și știința formei”. Istoric literar, G.Ibrăileanu o consideră continuatoarea mării poezii, începând de la M. Eminescu, G. Coșbuc și Al. Vlahuță până la Octavian Goga. Aflată constant în atenția evaluatorilor creației literare contemporane, poeta de la Craiova este apreciată superlativ de către E. Lovinescu, care o declară drept „singura femeie care scrie la noi”. Se poate afirma că poezia lirică a Elenei Farago a întrunit sufragiile celor mai importanți istorici literari, dacă avem în vedere că la Iași C.Ciopruga considera că pentru două decenii, ea „reprezenta poezia feminină aproape în exclusivitate”. Chiar și Liviu Rebreanu i se adresa elogios, spunându-i Elenei Farago: „Ești poetă mare”, cu versuri de o rară delicatețe și adâncime. Mai târziu, în funcție de grila altui anotim al receptării poeziei, istoricul literar Al. Piru o stigmatizează, socotind-o „de necitit astăzi”. Între contemporanii noștri, Al. Cistelecan o numește „prima doamnă a poeziei” în ordine cronologică, întrucât prin ea „poezia feminină iese din diletantismul de salon și din veleitarismul sentimental rimat, trecând, practic, de la bovarismul liric al inimii la estetica unui sentiment.” Iată explicabilă și implicarea Adei Stuparu, care, cu discreția și temeinicia lucrului bine făcut, propune, ca atare, o reabordare a creației Elenei Farago, gest critic prin care „o nouă cercetare poate să o re poziționeze, în raport cu realizările epocii sale, dar și cu contextul →

ANCA SÎRGHIE

⁴ Ada Stuparu, Marin Sorescu. *Starea poetică a limbii române*, Craiova, Editura Aius, 2006.

⁵ Marin Sorescu, *Poezii populare*, Craiova, Editura Autograf MJM, 2014.

⁶ După cea a lui C.D.Papastate, *Elena Farago (monografie)*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1975.

liricii românești, la ale cărei începuturi a contribuit.”

Publicată la mai bine de o jumătate de secol de la stingerea ei, o reevaluare critică a ceea ce este peren în creația unei poete de o asemenea sensibilitate autentică este cu totul necesară, ca reper pentru cei ce doresc să înțeleagă evoluția lirismului românesc.

În cele câteva *Repere biografice* din monografia Adei Stuparu, se trasează liniile destinului Elenei Farago (1878-1954), care a avut “viață de roman, subiect de dramă” cum afirmase I.L.Caragiale, în familia căruia ea a ajuns în tinerețe spre a se ocupa de cei trei copii ai scriitorului. Apoi tână se căsătorește cu Francisc Farago, un “intelectual cu prestanță”, care îi ocrotește devenirea artistică, debutul ei făcându-se în 1902 cu poezia *Gândul trudiților* în “România muncitoare”, ea împărțind ideile socialiste ale soțului. Elena Farago devine colaboratoare a revistei “Sămănătorul” sub direcția lui Nicolae Iorga, unde ea semnează cu pseudonimul Fatma. Va da poezii și la “Luceafărul” lui Octavian Goga și O. Tăslăuanu, la “Făt-Frumos”, publicație condusă de Emil Gârleanu, și la “Ramuri” din Craiova. Atunci când se stabilește în anul 1907 cu familia la Craiova, poeta își va aduce contribuția la animarea atmosferei culturale a Băniei, neezitând să găzduiască ședințe de cenaclu în propria casă. În curând, ea face parte din conducerea Cercului cultural al Craiovei. Decizând să slujească viața culturală a Craiovei, după ce a administrat Fundația Aman, ea înființează o Universitate liberă, unde organiza conferințe susținute de mari personalități ale artei. Așa cum apreciază Ada Stuparu, anul 1922 aduce un apogeu al activității ei obștești, întrucât grupul de intelectuali cu care colabora editează revista „Năzuința”, în care sunt promovate timp de șapte ani mari nume ale culturii locale și naționale.

În 1936 ea înființează Societatea Scriitorilor Olteni și apoi în revista “Gând și slovă oltenească”, în 1938 i se dedică la 60 ani un întreg număr, ca „decană a poeziei feminine române”. Perpessicius vedea în Elena Farago „vestala neobosită a focului sacru”.

În plan social, se angajează cu toată

însuflețirea, gata să înfrunte primejdii politice majore, în acțiunea de ajutorare a țăranilor năpăstuiți de răscoala anului 1907. Volumul ei *Șapte din umbră* primește Premiul Academiei Române, căruia îi vor urma alte câteva semne de recunoaștere a valorii sale. Preocupată să fixeze toate paradigmele existențiale ale scriitoarei, Ada Stuparu o prezintă nu numai ca o creatoare, ci și ca traducătoare de poezii, activitate ce completează spectral modul cum Elena Farago înțelesese să se implice activ în viața culturală a epocii.

Provenită ea însăși dintr-o familie cu 7 copii, care vor fi împrăștiati pe la rude după moartea prea timpurie a celor doi părinți, Elena Farago adoptă un băiat, pe Mihnea, în 1907 și naște în 1913 pe Ana Virginia, Cocuța. Aceasta s-a constituit drept baza sufletească a orientării poetei spre lumea copiilor, cărora le dedică cele mai inspirate versuri.

Dacă am considera fie și numai faptul că acum, la început de secol XXI, prin sensibilitatea lor vibrantă și miezul educativ, poeziile pentru cei mici ale Elenei Farago continuă să susțină eșafodajul formării noile generații, am putea afirma cu tărie că rostul ei în lumea este împlinit.

În cele cinci cicluri de poezie pe care le-a publicat, respectiv *Versuri* (1906), *Șapte din umbră* (1908), *Din taina vechilor răspântii* (1913), *Șaptele amurgului* (1920) și *Nu mi-am plecat genunchii* (1926), iubirea este pivotul tematic al creației sale lirice, tonalitatea dominantă regăsin-du-se în versul „fără hohot, nici sus-

pin”. Discreția, ce determină, printr-o specifică logică destinală, coborârea trăirii sale la șoaptă și chiar la tăcere, ținea de datele personalității sale și de felul cum îi fusese dat să treacă prin timp. „La Elena Farago iubirea se profilează mai cu seamă ca o așteptare - va constata Ada Stuparu - sau o neîmplinire, iar prezența ființei iubite (adorată chiar) este marcată, de cele mai multe ori, prin absență, în cel mai bun caz profilare în vis.”

Desigur că un gen de poezie a visării, ca pandant al iubirii spiritualizate, tipic liricii feminine, nu-și găsește ușor cititori în neliniștitul început al secolului al XXI-lea românesc, dar discuția provocată de conceptul literaturii feminine, trecut prin opiniile lui Eugen Lovinescu, George Călinescu și, mai apropiat, ale lui Eugen Negrici, este edificator sintetizată de Ada Stuparu, care fixează clar și particularitățile tehnicii de construcție a versului la poeta din orașul Băniei.

Punctul de sosire în cercetarea monografică de față este literatura pentru copii scrisă de Elena Farago, care în vers și proză sau în texte pedagogice a venit în întâmpinarea tinerelor generații.

Poate că în acest vârf de săgeată care a străbătut timpul cu cea mai mare hărnicie, stă astăzi misterul dăinurii poetei, pe care o recită cu versurile unor texte ca *Motanul pedepsit*, *Cățelușul schiop*, *Gândăcelul* și *Doi frați cuminți* cei mai sinceri dintre cititori, copiii.

Manierism și pitoresc în literatura sudului românesc

Balcicul, ținutul dobrogean, lun-cile Dunării s-au constituit într-un spațiu mitic ce se poate înscrie în geografia planetară a fantasticului, devenind „un topos distinct și inconfundabil al literaturii române” (Corin Braga).

Cartea *Manierism și pitoresc în literatura sudului românesc* a scriitorului Iulian Dămăcuș străbate acest ținut fascinant, prin cercetarea minuțioasă a prozei scriitorului și etnografului Emanoil Bucuța, dar și prin surprinderea ecurilor în proza contemporană - a lui Ștefan Bănulescu, Ovidiu Dunăreanu și a lui Ilie Sălceanu. Iulian Dămăcuș a fost preocupat încă din studenție de „polul marin” al literaturii române prin lucrarea de licență *Manierism și pitoresc la Emanoil Bucuța* (conducător științific, prof. Mircea Muthu) pe care a publicat-o în 2014, la Ed. Napoca Star, sub forma unui eseu.

În *Manierism și pitoresc în literatura sudului românesc*, scriitorul I. Dămăcuș reia cele publicate în eseu, dar ca un filolog matur, îl completează și îl îmbogățește conferindu-i nuanțe noi.

Lucrarea este structurată în patru capitole însoțite de un „Argument” : „Etnograful”, „Fuga lui Șefki”, „Portretul” și „Ecuri în proza contemporană: Ștefan Bănulescu, Ilie Sălceanu, Ovidiu Dunăreanu”. Încă din titlu, se observă aria problematică abordată de carte, scriitorul, fin observator și minuțios, surprinde rafinatele nuanțe ale *manierismului și ale pitorescului* în opera lui Emanoil Bucuța, dar și ecurile din proza contemporană, astfel că lucrarea poate fi un real auxiliar pentru cadrele didactice, pentru liceeni sau studenți filologi prin aspectele teoretice prezentate și prin aplicarea lor pe operele analizate.

Scriitorul și etnograful Emanoil Bucuța aparține perioadei interbelice, perioadei când Balcicul, Coasta de Argint, prinsese o „pojghiță de viață

românească” (L. Boia, „Balcic. Micul paradis al României Mari”).

El a înființat revista „Boabe de grâu” (1930-1935), „asigurând fotografiilor etnologice prestigiul de document sociologic de certă valoare” (*Manierism și pitoresc în literatura sudului românesc*”, Capitolul I - „Etnograful”, pag. 13), fiind și conferențiar la Universitatea Liberă din Balcic, alături de mari scriitori, poeți și oameni de știință: Adrian Maniu, Perpessicius, Pamfil Șeicaru, considerat cel mai mare gazetar român în perioada interbelică, geologul Ion Simionescu, elevul renumitului geolog Grigore Cobălcescu și mulți alții.

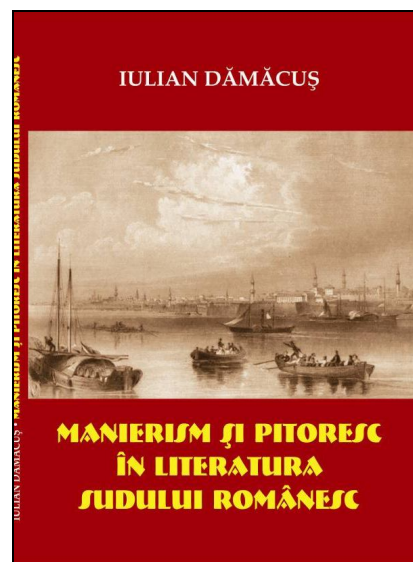
Iulian Dămăcuș consideră opera literară a lui Emanoil Bucuța ca fiind „podul care poate înlesni <<comunicarea valorilor din Occident și Orient și viceversa>>” și o înscrie în sfera manierismului prin prezența artificialului și a acțiunilor simultane, prezente mai ales în romanul „Fuga lui Șefki”, roman analizat minuțios în capitolul al doilea.

În același capitol, scriitorul evidențiază întrepătrunderea dintre „ceea ce e literatură și scriere științifică”, stilul lui Emanoil Bucuța fiind caracterizat prin *pitoresc balcanic, arabesc, imagism* și influențat de „bogata cultură a scriitorului”.

Capitolul al treilea, intitulat „Portretul” arată preocuparea scriitorului pentru personajele lui Bucuța din ro-

Silviu Oravitza, *Labirint (2)*, gușă pe hârtie, 2000

manul „Fuga lui Șefki”, personaje care, după unii critici literari, „nici nu există de sinestătoare, ci numai în interdependență cu lumea obiectuală” (I. Vartic). Sigur că personajul are rolul fundamental într-o creație artistică, operele literare rămân vii în mintea cititorului prin intermediul personajelor. Opinia scriitorului este aceea că „nu se poate vorbi despre moartea personajului”, ci despre „un stil în definirea căruia etnologul a avut cea mai însemnată pondere”.

Ultimul capitol cuprinde trei prozatori care transfigurează spațiul dunărean într-unul magic: Ștefan Bănulescu, Ilie Sălceanu și Ovidiu Dunăreanu.

Autorul studiului evidențiază similitudinile dintre operele prozatorilor menționați, creatori de „insule”, de „provincii imaginare”, de „spații originale” caracterizate printr-un pitoresc specific, acestui „carrefour de civilizații” dintre Orient și Occident, realizat prin „mijloacele specifice manierismului”.

În concluzie, istoria, mitul și imaginarul se împletesc în *Manierism și pitoresc în literatura sudului românesc* a scriitorului I. Dămăcuș, carte care poate fi și o aducere aminte a unor scriitori ce revin în actualitate prin pitorescul natural și uman al spațiului dunărean „recuperat prin cultură”.

prof. IOANA POP

Iulian Dămăcuș, *Manierism și pitoresc în literatura sudului românesc*, Ed. Napoca Star, Cluj, 2015

Dincolo și dincoace de Ocean

Dialoguri despre literatură și artă

Câtă curiozitate, atâtea răspunsuri. Aceasta ar putea fi una dintre principalele caracteristici ale unui interviu. În cele ce urmează va fi vorba așadar despre o carte de interviuri⁷.

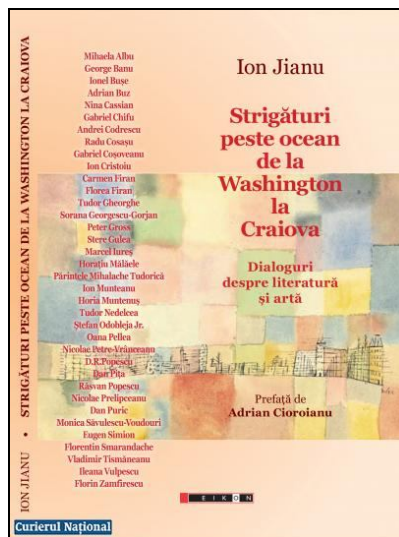
În timp și spațiu, în vremurile moderne și în țările în care jurnalismul este o profesie exercitată liber, curiozitatea gazetarilor, dar și știința (ori arta!) de a întreba au determinat interlocutorii de diferite profesii, vârste sau gen să-și dezvăluie parte din ființa lor de gând și faptă.

„Răspunsurile inteligente sunt date numai la întrebări inteligente”, îmi spunea odată Barbu Cioculescu, când eu însămi îmi exercitam curiozitatea în legătură cu viața lui Ion Biberi și lumea mijlocului secolului trecut. Dacă unui jurnalist care decide să ia un interviu unei personalități dintr-un domeniu sau altul i se cere ca o condiție expresă „să se apropie prin renume, inteligență și nivel de cultură de cel interviuat”⁸, niciun exemplu mai nimerit de realizator de interviu nu poate fi decât acela al lui Ion Biberi. Acesta, în 1937, publica în revista *Democrația*, fondată și condusă de Anton Dumitriu, o serie de interviuri pe tema: *Lumea de mâine*, apărute apoi în volumul cu același titlu (în 1945, la editura “Forum”, reeditate în 2001 de editura “Vre-mea”). Dar în istoria genului – dacă ne vom rezuma numai la jurnalismul românesc interbelic – celebru este și volumul de semnat de Felix Aderca – *Mărturia unei generații* – din 1929, lucrare ce reunea 29 de interviuri cu personalități în plină afirmare.

Trebuie să existe așadar un reporter inteligent, cultivat, bine pregătit în prealabil în domeniul interlocutorului pentru ca întrebările să nască răspunsuri pe măsura așteptărilor cititorului. Și astfel, după cum „teatrul se face împreună”, așa cum sublinia regizorul George Banu în răspunsurile din volumul în discuție, nici interviul nu ar putea exista fără tandemul pus sub semnul egalității

⁷ Ion Jianu, *Strigături peste ocean de la Washington la Craiova. Dialoguri despre literatură și artă*, ed. Eikon, 2014 (Prefață: Adrian Cioroianu).

⁸ v. Sorin Preda, *Jurnalismul cultural și de opinie*, ed. Polirom, 2006.

între reporter și personalitatea interviuată. Căci „rostul jurnalistului de calitate – subliniașe și Adrian Cioroianu în prefață – este să identifice oamenii care au ceva de spus și să găsească întrebările cele mai potrivite pentru ei. Ion Jianu și-a făcut din aceasta o profesie de credință.”

Am făcut această scurtă introducere cu scopul de a afirma că astfel de întrebări și – evident, răspunsuri – întâlnim în volumul recent publicat la editura Eikon, sub semnătura jurnalistului Ion Jianu.

Reporterul (cu o bogată experiență de vreme ce a mai publicat astfel de cărți⁹) a interviuat în decursul câtorva ani, nu numai în România, dar și în SUA ori în Grecia, scriitori, critici literari, regizori, artiști plastici ori jurnaliști, o varietate de profesii intelectual-artistice așadar. Din totalul de nume, de „universuri umane”, cum le numește Adrian Cioroianu în *Prefață*, îi amintim – aleatoriu, dar cu scopul de a sugera

⁹ Ion Jianu a mai publicat: *Interviuri pentru eternitate* (Ed. Scrisul Românesc, 2002, Prefață de Fănuș Neagu); *Patimile lui Crișan* (Editura de Sud Craiova, 2004, prefață de Traian Ungureanu); *Constantin Oțet, antrenorul unei echipe de legendă, Craiova Maxima* (Fundatia Scrisul Românesc, 2006, prefață de Ion Cupen); *Fenomenul Universitatea '91* (Editura de Sud Craiova, 2008, prefață de Traian Ungureanu); *Gheorghe Apostol și Scrisoarea celor șase* (Ed. Curtea Veche, 2008, prefață de Vladimir Tismăneanu, postfață de Doina Jela); *Oblemenco, meciul cu viața* (Editura de Sud Craiova, 2009, prefață de Tudor Gheorghe, portrete de Ștefan Popa Popa'S); *Frumoșii nebuni ai Craiovei Maxima* (Editura ALMA Craiova, 2004 – prima ediție; Editura de Sud Craiova – ediția a doua, revăzută și adăugită, 2012. Prefață de Fănuș Neagu); *Interviuri cu actori, regizori și artiști plastici în slujba artei* (Editura Ramuri, 2014, prefață de Tudor Gheorghe).

această varietate – pe George Banu, pe Eugen Simion, pe Vladimir Tismăneanu, pe Marcel Iureș, pe Monica Săvulescu-Voudouri ori pe Ileana Vulpescu și Florin Zamfirescu.

Titlurile care completează lista (alfabetică) de nume din *Cuprins* sintetizează ideea centrală a interviului, dar cu deosebire viziunea proprie a interlocutorului asupra traiectului vieții și activității sale de-a lungul acestei vieți ori a experienței proprii rezultate din întâlnirile cu oameni – în timp și spațiu.

Exemplificăm cu câteva astfel de fraze, extrase de reporterul ce își dovedește astfel știința trezirii interesului față de un interviu sau altul: „Există un zumbet permanent în viața politică românească” (Vladimir Tismăneanu), „În România de azi, Caragiale s-ar fi putut să fie autor de tragedii” (Ileana Vulpescu), „Oltenia: cultură și invidie” (Eugen Simion), „Naționalul din Craiova – o galerie fantastică de chipuri și suflete umane” (Dan Pița), „Cred că Dumnezeu a luat mâna de pe noi” (Tudor Gheorghe), „Ar trebui să ne trezim din confuzia în care suntem” (Marcel Iureș) etc.

Curiozitatea cititorului se îndreaptă, firească, mai întâi spre convorbirile cu interlocutorii cu renume în domeniul respectiv. Unele vor deveni cândva texte de interes pentru cercetătorul care va studia și va scrie despre viața personalității respective, fie aceasta Constantin Codrescu, D.R. Popescu, Nina Cassian ori Oana Pellea sau Tudor Gheorghe.

Altele sunt interviuri cu persoane de mai restrânsă notorietate, dar nu de mai puțin interes. Îl reținem pe cel cu părintele Mihalache Tudorică. Din convorbirea cu acesta, reporterul ne va transmite informații nu numai despre poet, prozator, eseist ori preot, acesta mărturisind la un moment dat „Nu mă văd în afara reverendei și nici departe de auzitul dărei pixului pe hârtie”, dar și despre luminoase figuri întâlnite pe parcursul vieții. Printre ele – părintele Galeriu, cel în care „trona o bună parte fără margini, plângea împreună cu tine, se bucura împreună cu tine”.

Între amintirile preotului-scriitor Mihalache Tudorică sunt și unele – de mare interes astăzi – care fac referire la momente din istoria comunismului românesc. Una se referă la arestarea și anchetarea sa în beciul →

MIHAELA ALBU

Securității (în 1974), în urma unui articol în care afirmase că „preoții din România socialistă nu se bucură nici de drepturile de care se bucură negrii din Africa de Sud”. De un și mai mare impact pentru cunoașterea istoriei recente este însă relatarea unui episod din 1962, anul colectivizării, episod ce merită a fi citat în întregime – spre neuitare și pentru nerepetare: „În anul colectivizării forțate, 1962, pentru că tata n-a vrut să intre în CAP, cu coastele și ogașele lui, am primit vizita unui grup de activiști care au intrat în casă și au început să caute dovezi. În acele zile, mama lui tata, bunica mea, trăgea să moară, adică se afla în comă. Unul dintre ei, Săpunaru, vrând să vadă dacă nu cumva ascundem arme sub muribundă, a luat-o de păr și a ridicat-o în șezut, ca să se uite sub ea. Când i-a dat drumul la loc, bătrâna murise. Ridicată de păr și chircită pe genunchi. Ce-ați vrea să vă mai spun?”

În prezentarea acestei cărți deosebit de interesante și utile, ar mai fi însă multe de spus. Ne vom opri aici, sperând că am trezit interesul cititorilor, nu însă înainte de câteva **concluzii**, în care se cuvine să afirmăm că volumele de interviuri și, în cazul de față, cel al lui Ion Jianu, rămân **documente** ale unui anumit timp și al activității unor oameni. Ele răspund astfel memorabilei fraze pe care o întâlnim la un moment dat în interviul cu faimosul regizor George Banu, acesta referindu-se la „Căsnicia mereu reînnoită a uitării cu memoria ne salvează.”

Întrebările „care au meritat (a fi) puse” unor „oameni care au meritat întrebați”, după cum afirma încă din titlul prefetei istoricul Adrian Cioroianu, au determinat răspunsuri care merită ținute minte. Multe dintre ele se vor constitui – în timp – drept momente de referință pentru memoria contemporanilor. Ele vor fi, cu alte cuvinte, un tip special de documente. Și aceasta pentru că, așa cum afirmase prefațatorul, „indiferent de momentul discuțiilor și indiferent de miza lor din prezentul care le-a găzduit, toate aceste interviuri se vor decanta în timp și vor deveni piese din bibliografia extinsă a celor care vor dori, în viitor, să înțeleagă mai bine ce s-a întâmplat în această țară și cu oamenii săi.”

Memoria activată prin scris determină astfel neuitarea.

Publicistică la confluența cu literatura

Există, și nu doar în România, tradiția unei prese rutiniere, consacrată prin definiție efemerului cotidian, fie acesta social, economic, politic sau chiar din aria culturii. Și oricât de arzătoare ar părea pentru moment subiectele, ele nu pot depăși decât rareori, ca durată, ziua în care sunt tipărite. Chiar în pofida patosului gazetăresc, care încearcă să exploateze cât mai avantajos partitura.

Cauza principală ni se pare a fi limbajul „specializat”, adică unul comun tuturor autorilor. De aici, la lectură, impresia de încropeală șablonardă și acel *deja vu*. Este exact ce știe să evite, cu grație și abilitate, Lucia Olaru Nenati în volumul de publicistică *Scrisori din prezentul meu* (Botoșani, Ed. Mediapress, 2015), de fapt, o consistentă culegere de editoriale apărute cu ceva vreme în urmă, sub semnătura sa, într-un ziar local (*Monitorul de Botoșani*). Lucia Olaru Nenati nu se conformează genului decât valorizându-i anumite paliere tematice, dar și atunci într-o manieră proprie.

Pentru că ochiul ei pare focalizat, cu predilecție, spre universul culturii, aruncând lămuritoare spoturi de lumină asupra evenimentelor și personalităților relevante, totul consonând cu o expresie stilistică de un farmec viu și nealterabil.

Frecvența pomenirii lui Eminescu și a citărilor din textele acestuia indică nu doar o filiație formală, ci mai ales o consubstanțialitate.

Lucia Olaru Nenati îl retrăiește intens pe Eminescu, înțelegându-i și urmărindu-i evlavios mecanismele gândirii, iubirea de moșie și neam, cultul istoriei naționale, în care poetul vede mai ales jertfă ziditoare și, nu în ultimul rând, demnitate și rectitudine morală.

Când vine însă vorba de soarta țării, de rostul nostru în lume, atunci devine și mai vizibilă recurența atitudinii eminesciene, una fermă și viguroasă.

Nu de puține ori. autoarea recurge, pentru a conferi și mai multă autoritate textului, la vizionare și etern actuale citate din Eminescu. Putem afirma, asumându-ne toate riscurile, că Lucia Olaru Nenati e contaminată de spirit eminescian, până într-atât încât își formulează adesea frazele cu dulci inflexiuni de secol 19, plăcut arhaice și trimitând la expresiile poetului.

Dar ceea ce vine cu siguranță pe filieră eminesciană este respectul autoarei pentru principiul etic și dragostea vibrantă față de întregul areal românesc. Avem aici nenumărate mostre de trăire incandescentă, fie că vorbim de pericolul înstrăinării avutului național, fie că ne referim la tragedia diasporei și a teritoriilor smulse din trupul țării de către ruși. A se vedea tulburătoarea evocare a genocidului de la Fântâna Albă din primăvara anului 1941.

Tot în astfel de cheie trebuie citite și numeroasele texte închinare Basarabiei și Bucovinei de Nord. Deși unghiul din care pornește discursul autoarei este mereu unul cultural, nu există pagină despre cele două provincii românești în care să nu fie rostit, emoționant și persuasiv, un punct de vedere conținând necesarele noastre revendicări istorice. Așa se explică și înverșunarea cu care Lucia Olaru Nenati apără și ocrotește valorile actuale din cele două spații înstrăinate. Ea ne spune, de pildă, că Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Mihai Cimpoi sau Vasile Tărățeanu sunt parte a patrimoniului nostru cultural și deci nu-i putem ignora, așa cum procedează astăzi câțiva judecători literari, ci că în numele unor „superioare” exigente.

Autoarea nu se mulțumește nicio clipă cu simpla calitate de martor, cum se întâmplă majorității gazetarilor. Ea este, în mai toate textele, →

VICTOR TEIȘANU

unul dintre personaje, adesea chiar cel mai important, care fondează și întreține pulsul acțiunii. Iar asta conferă acestor editoriale un tip de magnetism afectiv, o temperatură sentimentală inconfundabilă. Încât, până la urmă, subiectivismul gesticulației, în loc să deranjeze, sporește tocmai prin implicare semnificația eșafodajului publicistic.

Acum e momentul să observăm și valențele de prestidigitator ale autoarei: de fiecare dată pagina gazetărească se metamorfozează, alune-când treptat spre reportaj, sau chiar spre epicism literar veritabil.

Disponibilitățile narrative ale autoarei ies neconținut la suprafață, ca și o irepresibilă voluptate imagistică, venind dinspre poezie.

Meritele Luciei Olaru Nenati sunt însă multiple. Dincolo de sfera culturii și artei, ea discută aplicat teme și subiecte extrem de diferite, de la comerț la modificările Codului rutier și de la chestiuni de interes local la cele care privesc o întregă națiune.

Lucrurile se petrec iarăși ca la **mentorul Eminescu**: documentare solidă, argumente imbatabile, expresie elegantă, cizelată cu minuția bijutierului, dar mai cu seamă, participare afectivă maximă de partea adevărului, mereu lângă cei vitregiți de arbitrariul istoriei.

Raportându-se la Eminescu, precum la o instanță absolută, autoarea nu scapă din vedere nici agitata lume culturală de azi.

Ea se bucură ori de câte ori la Botoșani valorile de ieri și de acum sunt prețuite cum se cuvine, dar suferă și devine acuzatoare când constată dispreț sau indiferență oficială față de evenimente și exponenți de marcă ai domeniului.

Crede chiar că personalități ca Gheorghe Cojocaru sau Constantin Lupu și încă alții, pot fi socotite ca bunuri de patrimoniu, la fel ca un monument arhitectural sau o capodoperă din zona diverselor arte.

Iar un savant ca Leon Dănăilă, „doctorul-făr-de-argint”, cum l-a catalogat editorialista, trebuie prețuit nu atât prin prisma uluitoarelor sale performanțe, cât prin continua lecție de moralitate și umanism pe care o oferă contemporanilor, în această lume tot mai debusolată și lipsită de repere credibile.

Lucia Olaru Nenati dedică rânduri memorabile și altor piloni ai

mândriei culturale botoșănene, precum Nicolae Iorga sau George Enescu.

Dar în plasma sa compozițională, poate tocmai pentru un contrast mai elocvent, mișună și fapțurile insignifiante ale politicii și administrației actuale, simbolizând corupția endemică și incapacitatea de a se consacra, precum înaintașii, unor înalte și folositoare idealuri publice.

Autoarea resimte lipsa de reacție a autorităților la mari și amenințătoare provocări, ca resuscitarea „stafiei Trianonului”, privind revizionismul maghiar, sau lichidarea, pas cu pas, a românismului din Bucovina „ucraineană”.

Glasul ei răsună însă zadarnic, precum predica în deșert. Ca și multe din sugestiile sale, cum ar fi reconsiderarea turistică a județului și un anumit protecționism față de simbolurile noastre culturale clasice și contemporane.

Aflată la confluența cu literatura, ba chiar cu numeroase și inspirate intruziuni în corpul acesteia, cartea de publicistică a Luciei Olaru Nenati trebuie citită ca atare. Deși remarcabile și ca fluentă, textele ascund în lăuntru lor, incontestabil, și un minuțios efort de elaborare. Căci dezvoltura oratorică ce colorează aceste pagini, foarte autentică, nu poate fi decât rodul unei trudnice gestații, asemănătoare celei din care va rezulta, după șlefuire, mirabilul bob de nestemată.

Silviu Oravitzan, *Semn și lumină*, acrilic pe hârtie, 1999

MĂRTURIA UNEI EXISTENȚE REMARCABILE*

Biografia lui Mircea M. Ionescu este fascinantă. Absolvent al facultății de filozofie, renumit comentator sportiv (care a colindat lumea în această calitate), dramaturg de succes, în 1986, la vârsta de 41 de ani, părăsește „raiul” comunist, trece printr-un lagăr de refugiați din Italia (unde era să fie asasinat de unele infiltrate ale Securității) și ajunge, în sfârșit, să-și vadă împlinit Visul American, poposind în Babilonul numit New York, destinație aleasă pentru a-i asigura fiului său posibilitatea să trăiască în Libertate (cea cu L mare). Aici va edita două publicații în limba română (ziarul *Lumea Sporturilor* și săptămânalul politico-cultural *Lumea noastră*, drogurile sale morale, pe care le scrie singur, în micul său apartament, și care au ajuns să aibă cititori în mai toată America, până în Hawaii și Alaska, în Australia, Spania, Italia), compune o piesă, *Beethoven cântă din pistol* (care a avut premiera absolută la Teatrul Satiricus din Chișinău), asistă, ca ziarist acreditat, la mari evenimente sportive și la manifestări organizate de ONU, dar și-a asigurat existența și a câștigat banii necesari pentru a-și aduce în America și familia, ca taximetrist de noapte în New York. Și se întoarce în România, după 13 ani de emigrație, pentru că el nu poate exista cu adevărat în altă limbă decât cea română, pentru că „numai în limba mea natală sunt eu, și pot să scriu, să exprim cu adevărat ce simt, cum văd eu Lumea...”

Monodrama verité *Taximetrist de noapte la New York* este o radiografie palpitantă a experienței sale din cei aproape șase ani în care și-a petrecut nopțile de vis, de bucurii, de dezamăgiri, uneori chiar și de groază în „office-ul galben”.

Într-un limbaj seducător, uneori frust, dramatic, palpitant, alături plin de poezie și emoție, MMI ne prezintă - de cele mai multe ori în ritmul trepidant în care taxiul condus de el străbate labirintul de străzi al metropolei americane - viața plină de contraste, aspră dar și captivantă, →

ZENO FODOR

crudă și plină de pericole dar și de promisiuni, a taximetristului de noapte. „Mă lupt ca dementul cu taurul galben” – mărturisește MMI, pentru care însă, scriitor și gazetar fiind, adică observator al oamenilor în primul rând, cele mai interesante și mai pasionante momente sunt întâlnirile sale memorabile, în bine sau în rău, cu câțiva dintre cei care s-au urcat în mașina sa, personalități sau oameni obișnuiți, unii minunați, alții drogați, borfași, criminali.

Decorul întâmplărilor e vizualizat pregnant. New York-ul este „o junglă de beton și sticlă, o fabuloasă Arcă sub Zgârie Nori”, în care mișună 145 de nații. În acest furnicar, la fiecare două minute izbucnește un incendiu și la fiecare 28 de secunde se comite un jaf, însoțit deseori și de crimă, cele mai multe victime ale agresiunilor mortale fiind polițiști sau taximetriști, împușcați sau înjunghiați. Străzile și bulevardele sunt străbătute zilnic de opt milioane de mașini, dintre care 11.600 sunt *yellow cabs*, adică taxiuri, celebrele taxiuri galbene.

MMI a fost, ca mulți alți emigranți, unul dintre cei 43.000 de taximetriști ai marelui oraș.

Times Square, buricul New York-ului, este descris ca un furnicar de oameni și limuzine, inundat de beția luminilor multicolore și de imensele reclame, străbătut fără-nctare de un uriaș șarpe galben format din mulțimea taxiurilor.

„America e formabilă – notează MMI -, dar nu e o poezie decât în filme și în week-end-uri dacă ai *money*... Altfel, viața e dură, [...] un lung chin mai ales pentru întâia generație, ba chiar și a doua de nou veniți pe Pământul Făgăduinței... Nu mi-au trebuit decât două-trei luni să înțeleg că Libertatea presupune dictatura muncii”.

Și el muncește pe brânci. Dar taximetristul-intelectual care este MMI împănază relatarea verité și cu observații culturale. Scrie, de pildă, despre expoziția Vincent van Gogh de la Metropolitan Museum, despre musicalurile vizionate pe Broadway (*Miss Saigon*, *Cats*, *Fantoma operiei*), despre gândurile sale permanente legate de teatru, literatură, film, sport.

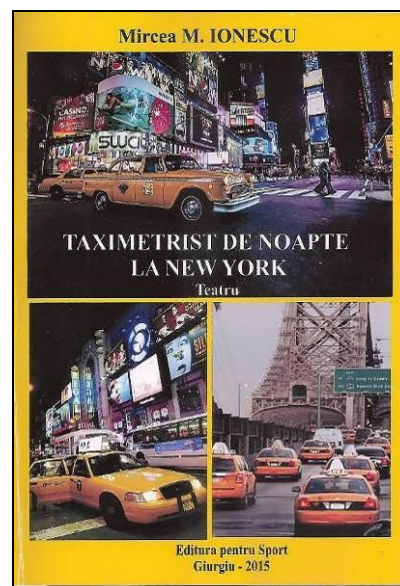
Cele mai captivante sunt însă - cum aminteam deja – întâlnirile cu pasagerii săi deosebiți. De pildă, cu Imelda Marcos, văduva dictatorului filipinez Ferdinand Marcos, „regina

pantofilor” cum i se spunea, pentru că avea vreo trei mii de perechi; sau cu o bătrânică îmbrăcată elegant, dar purtând o pălărie de modă veche, o femeie cu fața distinsă pe care se vedea că a fost foarte frumoasă cândva, dar care tot drumul „tace ca un sfînx și privește absentă pe fereastră” și despre care află, abia după ce misterioasa a coborât din mașină, că este Greta Garbo, Divina, căreia nu se abține să nu-i prezinte o succintă dar relevantă biografie, mărturisindu-ne și bucuria că destinul l-a plimbat 5 minute cu această legendă a ecranului; sau cu Anthony Quinn, idolul lui din lumea filmului, despre care – după ce îi face o emoționantă prezentare a marilor creații – scrie că „n-am întâlnit un alt om care să radieze o asemenea forță lăuntrică, doar privindu-l simți cum viața-ți renaște, cum gâlgăie în tine, fără să mai privești, cu sau fără mânie, înapoi...” Și ne redă apoi discuția pasionantă pe care a avut-o cu acest monstru sacru al celei de-a șaptea arte, care i-a făcut cinstea să-l numească prietenul său și „un om minunat”; sau cu Alina Fernandez, fiica lui Fidel Castro și a actriței Natalia Revuelta, o femeie superbă, cu chip angelic, dar cu ochii plini de o adâncă și permanentă tristețe, cu care, în timp ce o ducea la aeroportul de unde urma să plece la Paris, a avut o lungă și interesantă conversație ca între „doi îndrăgostiți de libertate”.

Și lista întâlnirilor continuă. Unele au fost frumoase și mișcătoare, precum cea cu un apaș, figură aidoma celor văzuți în filmele cu piei-roșii, sau cea cu o familie get-beget americană, din Ohio, căreia el, românul-emigrant, le-a dezvăluit istoria și atracțiile New-York-ului; altele mai puțin fericite, chiar foarte neplăcute, precum cea cu un emigrant polonez cultivat, partener de drum cu care, la început, a discutat pasionant despre Mrozek și Eugen Ionescu, până când tânărul său client a inhalat o priză de drog și a devenit violent, sau cea cu niște borfași care l-au bătut, l-au furat și l-au lăsat desfigurat și însângerat.

„Mă plimb noaptea, cu moartea-n spate” – sună sentința lui MMI. Și mai sunt și altele.

Dar – și asta a fost foarte important în toți acei ani grei – de fiecare dată când ceva îl înfurie, îl revoltă, îl aduce într-o stare de disperare, Alter-

Ego-ul său îl calmează, îl liniștește, îi amintește de ce se află acolo și îl determină să gândească din nou limpede și rațional.

Până la urmă, însumate, toate întâmplările (povestite cu nerv dramatic), toate întâlnirile (redate cu talentul autorului de a le vizualiza), ni-l dezvăluie pe eroul piesei, pe Mircea M. Ionescu, cu convingerile, cu gândurile, cu visurile, cu aspirațiile, cu speranțele, cu bucuriile, cu dezamăgirile, cu disperările, cu furiile, cu încrâncenările, cu hotărârile, cu determinările sale, cu forța și slăbiciunile sale omenești, cu izbânda sa finală asupra tuturor greutăților, piedicilor și necazurilor.

„New York-ul a alungat moartea din mine – scrie în finalul răscolitoarei sale piese MMI.

Îi datorez viața adevărată, nefardată, New York-ul m-a făcut bărbat în sensul moral al cuvântului. [...] Taximetria a fost cea mai importantă Academie a Vieții, [...] unde, din mers, printre lacrimi cu sânge și atâtea dureri fizice, am citit biblioteci întregi, [...] o sfântă nebunie, o alchimie care a transformat umbra în stâncă, fără ea aș fi fost probabil mort, sigur infinit mai sărac, așa sunt, sufletește, peste toți miliardarii lumii!”

*Mircea M. Ionescu, TAXIMETRIST DE NOAPTE LA NEW YORK, Teatru, Editura pentru Sport, Giurgiu, 2015

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARI UNIRI

(XIV)

14. Ideologiile – generatoare ale unor imagini eronate despre națiuni

(I)

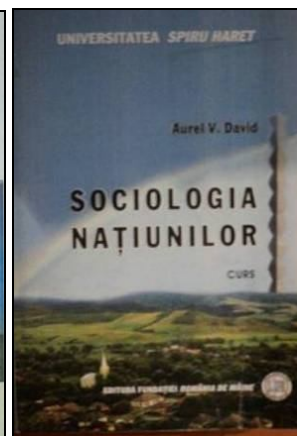
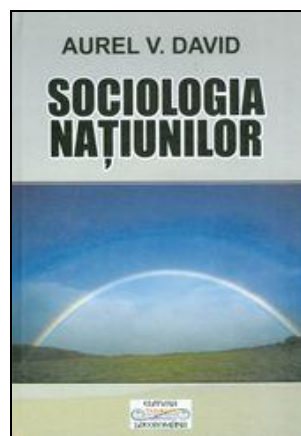
Ca romancier, istoric, moralist, sociolog și psiholog, Mihail Diaconescu aduce în paginile romanului capodoperă *Sacrificiul* un mare număr de *date documentare precise*, ușor de verificat pe teren, în bibliotecă sau în emoționantele evocări ale unor oameni care au participat direct și activ la momentele decisive ale Marii Uniri a românilor. E vorba de date semnificative pentru istoria românilor și ale unor popoare europene. Ele sunt transfigurate artistic în pagini epice memorabile, în simboluri, în subtile analize psihologice și în structuri compoziționale care fac din *Sacrificiul* o carte unică în evoluția culturii și literaturii române. Mihail Diaconescu a bătut cu pasul satele și orașele de pe Valea Crișului Negru, a stat în bibliotecă în țară și în străinătate sau a întârziat înadins pe bulevardele și prin piețele de la Budapesta, Viena și Praga. El a făcut din problema documentării un aspect decisiv al diverselor momente dramatice și simbolice ale romanului său.

Tocmai datorită informațiilor pe care le comunică, *Sacrificiul* a beneficiat de eruditele exegeze ale unor ilustre personalități – critici și istorici literari (în primul rând critici și istorici literari), sociologi, teologi, istorici, teoreticieni ai actului militar, psihologi, diplomați, lingviști specializați în stilistica lingvistică.

Toți au subliniat, din punctul lor de vedere, valoarea informațiilor evidențiate de romanul capodoperă *Sacrificiul*.

E cazul să subliniem faptul că, din timpuri imemorabile, informațiile rezultate din interpretarea „socialului” au fost destinate deciziilor sociale. Însă ideologii, arhitectii construcțiilor mecanice - vechile imperii și feude de odinioară, „centrele de putere” și „statele de dominație” de astăzi, le utilizează în decizii socio-politice. Acestea întrețin confuziile și atitudinile contradictorii care afectează atât posibilitatea oamenilor de a se raporta la națiune, cât și existența națiunii - ca formă de organizare socială și, implicit, situația oamenilor în interiorul acesteia. Raportarea oamenilor la națiune a fost și este influențată de discontinuitățile produse în organizații, datorită deciziilor cu fundament ideologic.

În orizonturile ideologice de interpretare s-au conturat răspunsuri unilaterale privind geneza, diversitatea și imaginea națiunilor. Sunt cunoscute disputele în jurul conceptului „națiune” de după războiul franco-prusac din anii 1870-1871, ivite între cele două mari școli de gândire europeană: Școala franceză și Școala germană. Școala franceză - promotoare a „teoriei elective” a națiunii, a considerat drept bază a conceptului, elementele „morale”. Ernest Renan („*Qu'est ce qu'une nation?*”, 1887), afirma că națiunea este „un plebiscit de fiecare zi”, „o mare solidaritate construită pe sentimentele sacrificiilor din trecut și a celor pe care e dispusă să le facă în viitor”, precum și „un fapt de conștiință colectivă”.

În opoziție, Școala germană - adepta „teoriei erudite” a națiunii, a așezat la baza conceptului „conștiința de rasă” și „statul”, identificate ca fundament al gândirii și acțiunii politice a națiunii. Interpretările sunt *partizane*, dominate de interese locale sau de grup. Ideologii ajung, inevitabil, în situații în care dezvăluie incompatibilități, însă nu le sesizează sau nu vor să le sesizeze decât pe acelea care afectează doctrinele politice. Ei provoacă sau întrețin stările conflictuale și contribuie la multiplicarea reprezentărilor despre „națiuni”. Aceste limite de abordare fac din ideologi factor de supradimensionare a „politicului” în raport cu „socialul” și de exacerbare a rolului său de „creator de națiuni”.

Ideologiile extremiste (fasciste, comuniste) **construiesc tipuri politice de „națiuni”**. Aceste ideologii, auto-legitimate prin violență, au ideologizat excesiv conceptul „națiune” și au îndoctrinat oamenii pentru a accepta o anumită interpretare. Exemplele de referință sunt regimurile totalitare (fasciste-naziste sau comuniste) în Europa, care au construit sisteme politice violente, unde ideile îndoelnice și false au fost impuse oamenilor prin forță. Definirea „națiunii” de către ideologiile violente, extremiste, expansioniste, prin agresarea etnicului și supralicitarea „politicului” a fost și este fața nevăzută a bătăliei dintre „centrele de putere”. În situații dificile, când conexiunile dintre procesele sociale organizante s-au rupt ca urmare a accederii la putere în interiorul națiunilor a unor ideologii care au reușit să controleze sau să domine „socialul”, s-a impus **definiția „politică”** a națiunii și s-a creat un model de organizare socio-politică, numit „națiune” doar pentru a putea controla, domina și supune „socialul”, eludându-se, voit, etnicul. Implicarea ideologiilor violente, agresive, în abordarea conceptului „națiune” generează interpretări nesatisfăcătoare și „**tipuri politice de națiuni**”. În astfel de cazuri, națiunea a fost confundată voit cu tipurile de regimuri politice create de ideologi. Neechivalențele interpretative sunt consecința inconsecvenței sistemelor socio-politice, a tipurilor de stat pe care diferitele ideologii au reușit, în timp, să le construiască și să le impună. Afirmăția se confirmă mai ales în sistemele socio-politice „democratice”, în care pot coexista mai multe ideologii creatoare de doctrine politice - de la liberalism, monarhism și conservatorism la socialism și de la creștin-democrație la social-democrație. Pentru fiecare dintre aceste doctrine politice, aceeași noțiune primește semnificații diferite. →

AUREL V. DAVID

În Imperiul austro-ungar evocat epic de Mihail Diaconescu se confruntă ideologiile politice conservatoare, liberale, social-democratice, monarhiste, anarhiste. Doctrinile politice care afirmă dreptul națiunilor la autodeterminare sunt afirmate tot mai activ de elitele intelectuale și politice ale neamurilor înglobate în Imperiu.

Faptul că Mihail Diaconescu a reușit să pună în paginile romanului *Sacrificiul* variate ideologii politice convergente sau divergente este demn de subliniat. Acest fapt impune unele precizări din perspectiva sociologiei politice și sociologiei istorice.

Ideologiile voluntariste subordonează națiunile unui „centru de putere”.

Curtea imperială de la Viena și slugile ei preaplecate din cercurile politice și guvernamentale de la Budapesta apar în romanul *Sacrificiul* ca niște centre ale unor puteri oculte, generatoare de mari pericole. Sunt puteri oculte caracterizate prin inconsecvență, partizanat, aventurism politic și acțiuni iresponsabile.

Inconsecvența și partizanatul manifestat în abordarea „națiunii” n-au fost eliminate nici prin „corecturile” aduse de ideologi fundamentului confesional care a instituționalizat creștinismul - în speță **catolicismul**. Construit pe ideea de universalitate, catolicismul a reactivat **ideologiile ofensive, voluntariste** care exprimă credința conform căreia, „națiunea” poate fi dirijată în funcție de interesele unui „centru de putere” - definit prin „statul papal”, de vocație universalistă, dar și **ideologiile conservatoare**, care susțin că numai reglementările ce decurg din anumite dogme trebuie conservate prin orice sacrificii. Pentru *catolic*, ideea de „națiune” se confundă cu noțiunea de „stat”, întrucât catolicismul - clădit pe valori etatiste -, a dizolvat „națiunea” în „stat”, a supus-o unui proces de integrare politică și administrativă și a sprijinit construcția și reconstrucția unor structuri statale solide, centralizate.

Protestantismul - având ca pivot libertățile individuale - percepe „națiunea” ca „obiectul unei libere opțiuni morale” și a unui „angajament voluntar al individului”.

Capcanele întinse de ideologii alterează în mod grav interpretarea națiunii chiar dacă aceasta este conceptualizată prin apelul la invocarea exclusivă a normelor de drept, juridice. Acestea, împreună cu organizarea administrativă, sunt expresia raporturilor de putere, fapt ce creează premisele agresiunilor la adresa națiunilor, atât din interior, cât și din exterior (din afara „casei națiunii”). Națiunea creează statul, iar statul creează dreptul, care poate fi favorabil acesteia sau se poate întoarce împotriva ei. Prin aceste interpretări **se exagerează**, pe de o parte, **rolul statului** - ca sistem de referință, iar unitatea culturală și tradiția națională sunt interpretate doar ca „mit” și „invenție”.

În „*lumea ortodoxă*”, în definirea națiunii sunt considerați preponderenți factorii spirituali și culturali față de cei economici și administrativi. Aici formarea și afirmarea națiunilor a fost afectată de factorul politic **constructor de imperii**. „*Națiunile* - afirmă Părintele **Dumitru Stăniloae**, care este nu numai un mare teolog, ci și un strălucit filosof al culturii, un teoretician al

specificului național românesc - *sunt realități voite etern de Dumnezeu. De aceea nu se cuvine să le respingem dreptul la existență, ci trebuie să le considerăm ca fapte date, de neînlăturat, chiar în planul de viață mai înaltă a religiei, în speță a creștinismului*”. Aceasta este percepția națiunilor nevoite să lupte pentru câștigarea dreptului la existență cu „centrele de putere” care dezvoltă presiuni expansioniste și cu ideologiile antinaționale.

Cercurile de putere de la Viena și Budapesta, evocate de Mihail Diaconescu în romanul *Sacrificiul*, dezvoltă variate acțiuni propagandistice despre „*bunul împărat*”, dar și despre rolul sistemului politic, juridic și instituțional existent cu privire la gestiunea relațiilor economice, culturale și administrative ale Imperiului bicefal. În esență, aceste acțiuni sunt îndreptate *contra* aspirațiilor naționale ale popoarelor supuse în Imperiu. Sunt ideologii imperialiste și antinaționale. Filosoful și omul politic cehoslovac Thomas Masaryk, unul dintre personajele principale ale romanului *Sacrificiul*, prezentat de Mihail Diaconescu într-un portret literar pe cât de nuanțat, pe atât de convingător, le analizează într-un capitol memorabil, plin de tensiune dramatică.

Ideologiile antinaționale neagă dreptul națiunilor la existență.

Ideologiile care confundă voit „**interesul național**” cu interesul grupurilor socio-politice și al organizațiilor socio-politice pe care le generează sau care concep raporturile în interiorul națiunii ca „*raporturi de putere*” constituite din rațiuni de apărare de resurse, de deposedare, alungare a celorlalți de la resurse și de supunere a majorității oamenilor pe care-i încorporează națiunea, sunt **ideologii antinaționale**. Acestea:

- nu recunosc, în fond, existența națiunilor, pe care le consideră doar formule socio-politice pretabile integrării în diferite variante de „globalizare”;

- se ascund astăzi în doctrinele politice ale așa-numitelor **ideologii transnaționale** sau **supranaționale**, care susțin „centrele de putere” - construcțiile mecanice de astăzi - în defavoarea națiunilor;

- fac presiuni asupra grupurilor de decizie pentru negarea națiunilor, dar acționează duplicitar pentru a genera impresia că anumite națiuni manifestă tendințe de subordonare, asimilare sau distrugere a altor națiuni.

În această categorie se înscriu: *europenismul* și *mondialismul*.

„**Europenismul radical**” - susținător al dispariției identității naționale în Europa (continent care a născut națiunile!), afirmă că națiunea este o „*construcție stupidă*”, o „*legendă morbidă*”, iar în actualele condiții, un sistem disfuncțional, anacronic, o construcție artificială, care nu se mai poate menține decât prin forță și nu-și mai găsește justificarea în „*lumea de azi*”.

„*Europenismul*” se pronunță pentru „*disoluția*” națiunilor etatice într-o „*societate europeană supranațională*”.

El este nu numai antinațional, ci și anti spiritual (anti creștin). „*Argumentele*” sale seamănă cu cele utilizate de militanții kominterniști de la Moscova în cadrul Uniunii Sovietice. Seamănă atât de mult, de parcă Uniunea Sovietică n-ar fi pierit...

Ioan al Banatului

„Hristos este acceptat ca Dascăl în școlile noastre românești.” (2)

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, care e în perioada actuală rolul profesorului de religie și în general al profesorilor?

Î.P.S. Ioan: Dascălul care predă Religia creștină trebuie să semene lumina lui Hristos în mintea ucenicilor săi. Hristos este în același timp și lumina și izvorul vieții. De aceea, Hristos trebuie împărtășit tinerilor dacă voim să avem o generație a luminii, care să se îndrepte spre veșnicia luminii celei neînserate. **Hristos ne-a lăsat o candelă aprinsă, din care să luăm și noi lumină.** Această candelă va arde până la sfârșitul veacurilor, căci El a pus în ea Sângele Său.

Evanghelia lui Hristos este nimbul acestei luminii. De aici au luat lumină Sfinții Apostoli, ucenicii și apoi mulțimea sfinților care au ars ca niște torțe vii în fața lumii, nemistându-se.

Când se seamănă lumina?! Unii zic că doar după ce omul trage optsprezece brazde din viața sa. Ce ar fi dacă, tot atunci, Dumnezeu i-ar da omului suflet? Până atunci omul ar fi doar o țărână verticală.

L.C.: Foarte interesantă și absolut inedită această definiție „țărână verticală” a omului... fără suflet! Prin urmare, când trebuie să-i dăm copilului lumina învățării?

Î.P.S. Ioan: Întrucât Dumnezeu seamănă sufletul în țărână încă de la zămislire, de ce nu i s-ar semăna în minte și lumina Evangheliei lui Hristos, chiar din fragedă pruncie?

Există astăzi o legislație internațională care are ca obiect de studiu drepturile copilului încă nenăscut. Dreptul la viață al celui zămislit. De ce n-am avea dreptul de a semăna lumina în mintea unui copil, chiar din zorii dimineții vieții sale?

Sunt tot mai mulți psihologi care vorbesc despre educația mamei și a copilului încă de la geneza fătului. Deci teoria celor optsprezece brazde nu poate fi luată în seamă.

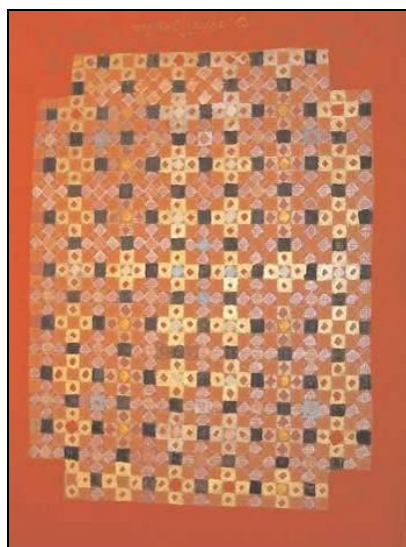
De ce nu doresc unii a se împărtăși din lumină?

Soarele își revarsă lumina și peste trandafirul îmbobocit și peste cel care își arată frumusețea sa grădinarului. Societatea de astăzi trebuie să-și pună întrebarea: ce fel de om dorește să lase în urma ei? Un om al fatalismului sau o societate care privește dincolo de asfințitul soarelui? Societatea contemporană este responsabilă de viitorul ființei umane și al acestei minunate planete albastre, de unde Dumnezeu Își ia sfinții pentru Raiul bucuriei Sale.

Despre Sahara se spune că este cel mai mare deșert. Se pare însă că cel mai mare deșert începe din inima omului. Dacă în Sahara se poate supraviețui, în deșertul inimii omului, Hristos nu poate locui. România e o țară multiconfesională din punct de vedere al religiei creștine, dar și cu oameni ce aparțin altor religii. Elementul religios a generat la noi un consens în ceea ce privește împărtășirea valorilor morale specifice, încă din fragedă pruncie.

Libertatea de conștiință și de exprimare religioasă, garantată de Constituția României, creează cadrul legal de împărtășire a valorilor morale tinerilor. Însă legea fundamentală creștină nu obligă, ci lasă la latitudinea omului modul de abordare a împărtășirii luminii credinței.

În cadrul instituțional al școlii, fiind afectată o oră de religie din săptămână, se dă posibilitatea școlărilor de a realiza o comuniune binecuvântată sub conducerea unui profesor de religie. Aici se face împărtășirea din cuvânt și se prezintă aspecte din realitatea creației și despre mântuirea omului. Școlarii sunt în aceeași cora-

Silviu Oravitza, *Câmp arhangelic*, acrilic pe hârtie, 1999

bie și se îndreaptă cu dascălul lor spre noi limanuri de cunoaștere. Ei bat la porțile veșniciei. **Clasa devine pentru o oră biserică**, devine casa lui Dumnezeu, casa în care coboară Dumnezeu și sfinții Săi.

Astăzi, **Hristos este acceptat ca Dascăl în școlile noastre românești**. Hristos dorește a Se împărtăși tuturor tinerilor. Însă multiconfesionalismul desparte unitatea unei clase de școlari.

L.C.: Din nefericire, Înaltpreasfințite Părinte, am auzit că există părinți care nu vor să-și boteze copilul în nicio religie, până când va împlini 18 ani, ca atunci el să-și aleagă religia. O aberație!

Î.P.S. Ioan: Da, mai greu este când unii părinți, care își asumă dreptul chiar și asupra minții și sufletului copiilor lor, îi condamnă la necunoașterea lui Dumnezeu. Ce poate fi mai grav în viața unui copil decât condamnarea la necunoaștere. Hristos dorește realizarea unei comunități de iubire în duhul păcii, al respectului și al întraajutorării semenilor.

Azi societatea umană e segregată de diferite curente ideologice, de diviziunea muncii și de accesul limitat al unor categorii sociale la bunurile materiale ale societății.

Oare și în școală să încurajăm segregarea unui grup de copii atât de inocenți?!

Chiar din timpul școlii să se împartă copiii în creștini și ateți?! Nu-i lăsam să iubească așa cum iubesc îngerii. Unii oameni, dacă ar putea, l-ar interzice chiar lui Dumnezeu să le dea suflet fiilor lor la zămislire. Până unde, dragi părinți?

Sub aspect sociologic am trăit drama separării elevilor în eparhia care mi-a fost încredințată spre păstorie douăzeci de ani, în Covasna și în Harghita. Până la o vreme, copiii români și unguri învățau în aceeași școală, dar a venit cineva cu barda și i-a separat. Așa a început adâncirea unui proces de segregare etnică și cu efecte grave pentru o societate multiethnică.

Dacă acolo erau despărțiți copiii de copii, azi se încearcă, prin anumiți vectori de opinie publică, despărțirea copiilor de Dumnezeu. Aceasta nu mai este o dramă, ci o tragedie a cărei cortină se trage dincolo de timp.

L.C.: Trist. Care e mesajul Înaltpreasfinției Voastre în această privință?

Î.P.S. Ioan: Îndemn părinții să nu-și lase pruncii să fie actorii acestei tragedii, căci ea nu se joacă decât o dată în viața unui om. Dumnezeu n-a creat omul pentru a fi actorul acestei tragedii, ci pentru a fi în comuniunea iubirii Sale.

A consemnat LUMINIȚA CORNEA

În căutarea lui Iisus

„Dumnezeu m-a chemat la El acasă,
odată...”

Citind cartea **Codruței Băciuț**, (apărută la Editura Nico, 2016, în condiții grafice de înaltă ținută cu o copertă a autoarei, editor Nicolae Băciuț) retrăiesc emoția drumului în Țara Sfântă... și pornesc iar alături de ea „În căutarea lui Iisus”. În căutarea lui Iisus ne aflăm zilnic, dar parcă nicăieri emoția nu e mai mare, căutarea nu e mai plină de speranță, speranța de a-L întâlni nu e mai aproape ca acolo unde s-a născut, unde-a răspândit Lumină și-a propovăduit Iubire, unde-a suferit și-a iertat, învățându-ne să facem la fel.

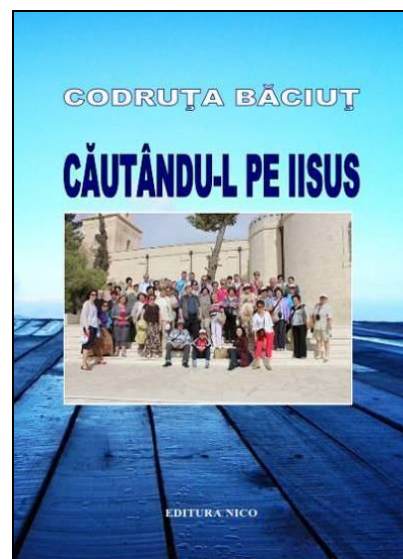
E o *Carte Deschisă* – aflăm încă din **Argument** – o carte care-ți permite ție - celui care vrea să retrăiască emoția primului drum - s-o iei de la capăt, iar ție – celui care n-a beneficiat încă de această șansă – să te încumeți a te așterne drumului. Căci chiar dacă expresia e mai curând din *l de basm*, drumul căruia *i te așterni* nu duce spre un *celălalt târâm*, inexistent în lumea reală, ci spre unul accesibil și atât de aproape de noi... E locul la care autoarea cărții a râvnit de multă vreme („*De foarte mult timp mi-am dorit să ajung în Țara Sfântă. De câțiva ani buni, când se apropie Crăciunul, îmi tot fac scenariu, punând pe primul loc dorința de a ajunge în Israel. În acest an, mi s-a împlinit visul, deoarece Moșul, un adevărat “inger” în sania lui purtată prin ceruri chiar de suflarea lui Dumnezeu, a venit înainte de vreme și mi-a împlinit dorința de om matur, aceea de-a ajunge în locurile care ne-au adus bucuria sărbătorilor creștine*”), pe care, scriind cartea, l-a străbătut pentru a doua oară (și pot depune mărturie despre cât de mult și-a dorit acest lucru!) și despre care vorbește cu bucurie și recunoștință nealterate de timpul care a curs ireversibil: „... acolo, în Țara Mântuitorului, te apropii cu sfială și vibrație puternică de fiecare loc, îndumnezeindu-te. Nimic nu poate fi mai minunat decât să primești din toate acele locuri mesajul etern că acolo a început marea istorie a mântuirii noastre și tot acolo se va sfârși.”

Codruța Băciuț și-a conceput cartea structurând-o în patru capitole: **Căutându-l pe Iisus** (cu o bogăție a informațiilor lăsând să se vadă setea de cunoaștere a celui pornit pe un drum pe care cu multă ardoare l-a așteptat), **Pelerini în Țara Sfântă** (cu motivația de suflet a unei astfel de încercări), **un jurnal de călătorie** (cu adnotări minuțioase, de elev conștiințios, cu radiografierea exactă, apăsată – parcă pentru totdeauna - a unor clipe dintr-o călătorie unică și irepetabilă - *miercuri, prima zi - 6 noiembrie 2013...*, *marți, a șaptea zi - 12 noiembrie 2013*) - și **două poeme-rugăciuni** izvorâte din sufletul unui pelerin dornic de-a mulțumi pentru bucuria unei atât de trecătoare clipe „*cu lacrimi, cu evlavie, cu supușenie*” și dezvăluind latura sensibilă a autoarei.

FERICIRILE

1. **Fericți cei săraci cu duhul, căci a lor este Împărăția Cerurilor.**
2. **Fericți cei plâng, că ei vor fi mângâiați.**
3. **Fericți cei blânzi, pentru că ei vor moșteni pământul.**
4. **Fericți cei flămânzi și însetați după dreptate, pentru că ei se vor sătura.**
5. **Fericți cei milostivi, pentru că ei vor afla milă.**
6. **Fericți cei cu inima curată, pentru că ei îl vor vedea pe Dumnezeu.**
7. **Fericți făcătorii de pace, pentru că ei se vor numi fiii lui Dumnezeu.**
8. **Fericți cei prigoniți pentru dreptate, pentru că a lor este împărăția cerurilor.**
9. **Fericți veți fi când vă vor batjocori și vă vor prigoni pentru numele meu și minșind, vor spune tot ce-i rău împotriva voastră din pricina mea.**

În **epilogul** cărții suntem informați despre cele nouă icoane pictate și cele nouă poeme scrise – ulterior - adevărat canon de mulțumire pentru drumul parcurs în fapt și în cuvânt.

Codruța Băciuț a primit anticipat cadou de la Moș Crăciun 2013 un drum în Țara Sfântă. Și-a fost atât de fericit-recunoașcătoare, încât ni l-a dăruit nouă - *dar din dar se face rai!* - sublimat în cuvânt pentru zilele în care ni se va face dor de Bethleem și de Iordan, de muntele Tabor și de grădina Ghetsimani, de Muntele Fericirilor și de noi cei mereu aflați în căutarea unei divine scânteii trimise nouă spre înălțare și spre (în)luminare: o carte în care te poți refugia și regăsi în momentele în care *aplecat peste întrebările lumii* vei încerca a-i descoperi umbrele, misterul, lumina; pentru unii carte de aducere-aminte, pentru alții – prologul unui drum dorit, visat, îndrăznit în cele din urmă... Pentru mine cartea prietenei mele Codruța e înainte de toate prilej de întoarcere înspre-o clipă frumoasă pentru că, ori de câte ori gândul mă poartă către acel noiembrie 2013, mă regăsesc plutind parcă, alături de mulți alții, prin aerul de culoarea și consistența mierii de salcâm în căutarea minunii transfigurării în spirit, în esență...

Iar, dacă actul de credință înseamnă „*rugăciune, acte de dragoste față de aproapele, muzică, stări inexplicabile de fericire, poezie...*” (N. Steinhardt), atunci cu siguranță **În căutarea lui Iisus** de Codruța Băciuț este un act de credință.

Prof: ROZALIA TRUȚA

TINDA RAIULUI

Amintește-ți de cele de pe urmă

Nicio persoană care intră pe scena vieții umane nu poate evita realitatea morții. Fie că suntem scunzi sau înalți, grași sau slabi, inteligenți sau deloc inteligenți, bogați sau săraci, stafia morții nu ține cont de nimeni, absolut de nimeni. Persoana cea mai bogată care trăiește pe pământ, precum și cea mai săracă, vor ajunge împreună același loc: la câțiva metri sub pământ! De moarte nu putem scăpa oricât ne-am feri și am căuta să fugim. Nimeni nu scapă. Și ferice de cine a fost robul lui Dumnezeu și nu robul păcatului și al demonilor. Iată cum vine moartea, frați creștini, la unii într-un fel, la alții în alt fel:

Un om a visat într-o noapte că venise moartea la el și când l-a văzut dormind în pat i-a zis plină de mirare: "Cum, aici ești? Apoi a dispărut. Omul s-a trezit înspăimântat și din pricina acestui vis a stat cu frica în sân. Pe seară și-a zis în sine: "Ia să mă duc eu la cumătru, în satul vecin, să scap și de visul acesta urât. A încălecat pe cal și a plecat. Pe când zorea calul să meargă mai tare, acesta s-a împiedicat și prăbușindu-se într-un șanț, omul și-a spart capul și pe loc a murit. Când își da sufletul, iată că se ivește moartea și-i zice: "A, da, iată aici trebuia să te găsească!"

Așadar, țineți minte, frații mei, că cele mai de pe urmă ale omului, după Sfinții Părinți, sunt moartea, judecata, raiul și iadul!

Ne trage de mâneci iertarea

Un sătean, era certat cu un altul. Diavolul îi puse în minte gândul, să ucidă pe cel cu care se dușmănea. Celălalt, care era un om credincios, când se duse la spovedit, spuse părintelui despre această vrăjmășie. Preotul îi spuse că nu va putea să se împărtășească, decât numai dacă se împacă cu dușmanul său.

Omul merse atunci la cel cu care era certat, și-i zise:

-Iată, prietene, am venit să-ți cer iertare și să mă împac cu tine, că vin Sfintele Sărbători și aș vrea să mă împărtășesc.

Celălalt îi răspunse:

-Bine ai făcut că ai venit, că uite, am să-ți spun că de trei ori te-am pândit la loc dosnic să te omor. Mulțumesc lui Dumnezeu c-ai venit și m-ai ferit astfel de mare păcat.

Cu sufletul plin de dragoste, cei doi săteni își dădură mâna, și de atunci rămăseră prieteni buni.

Un bunic tare sănătos

În Ardeal, locuia un bătrân de vreo ... și ceva ani, căruia i s-a dus vestea în toată țara pentru vitalitatea și puterea sa la o vârstă înaintată. Un reporter, vrând să afle secretul enigmei sale debordante, într-o zi îl întrebă:

-Bunicule, care este taina tinereții matală, cum de ești atât de "virgonț" și roșu în obraji la etatea asta?

-Apăi no, vezi tu băiete, când m-am însurat cu nevastă-mea, am făcut un pact: când unul dintre noi e nervos, celălalt iese afară, ca să nu generăm conflicte. No, dragul bunicului, iaca de atunci, eu tot pe-afară mi-s!

Dumnezeu ne privește cu ochii iubirii

Există o istorisire foarte mișcătoare, despre un cunoscut slujitor al lui Dumnezeu care și-a pierdut tânăra soție. În primele momente ale doliului, micuța lui fiică a venit la el și l-a întrebat de ce mai trebuie să murim, dacă Domnul Iisus a murit deja pentru păcatele noastre.

Preotul, a așteptat până când avea să găsească ilustrația cea mai potrivită pentru a ajuta mintea ei fragedă să înțeleagă ce a făcut Dumnezeu pentru noi. În drum spre ceremonia funerară, mașina lor a ajuns în spatele unui

Silviu Oravitzan, *Rune 1*, acrilic pe pânză, 1996 x

autotren uriaș. Atrăgând fetei atenția asupra autotrenului, preotul s-a uitat la micuța și a întrebat-o ce anume ar prefera să treacă peste ei: autotrenul, sau umbra lăsată de autotren pe șosea?

„Mai bine umbra, că nu doare așa tare”, a zis fetei.

Tatăl ei a făcut o pauză și a spus cu blândețe: „Exact asta a făcut Domnul Iisus pentru tine.

Când a murit pe Cruce, autotrenul judecății lui Dumnezeu a trecut peste El.

Și acum, peste noi trece doar umbra autotrenului.” (după „Strigătele inimii”- Ravi Zacharias)

În pridvorul Raiului

Cineva povestea astfel: „Într-o zi, eram trist. Cugetam la greutățile vieții și avusesem și o suferință, venită de la oameni.

Și iată că pe ușa casei mele, se ivi prietenul care totdeauna știa să biruie tristețea. Îmi zise:

-De ce ești trist?

Îi spusei de ce. El, surâzând, îmi zise:

-Hai să cumpărăm puțină fericire.

M-am uitat cu mirare la prietenul meu. El nu glumea, ci râdea cu fața deschisă:

-Ia ceva bani cu tine... - îmi spuse - și plecarăm. Și prietenul m-a dus de-am căutat niște săraci, cărora le-am dat de pomană câte un ban.

Cu fiecare ban dat, tristețea pierdea din duhul meu, iar când ne-am întors acasă, amândoi eram cu sufletul plin de pace și de îmbucurare.

-Vezi - îmi zise prietenul - cum se poate cumpăra fericirea?

Pr. dr. GHEORGHE ȘINCAN

Exodul musulman

din Orientul Mijlociu și Africa
reprezintă cea mai mare

provocare umanitară pentru
Europa de la cel de-al Doilea
Război Mondial până astăzi –
interviu cu sociologul și

profesorul

Dan Dungaciu

(II)

- Cu alte cuvinte, avem și aici o atitudine mai rezervată, cel puțin la o categorie de populație. Un deputat german vorbea de curând despre procedura de impeachment (punere sub acuzare/blam) pentru Ungaria și Austria fiindcă au permis ca imigranții să ajungă în Germania nestingheriți și neverificați. Ceea ce e corect pe fond.

- Nu știm, deci, nici în Germania ce se va întâmpla, chiar dacă acum există un entuziasm aproape exhibat de unii. Germania trebuie să ne preocupe pentru că, dacă acest stat va ajunge să blocheze chestiunea imigranților sau să se radicalizeze, proiectul european se va închide. Nu Marea Britanie, nu Franța, Germania este miza aici. Ea poate trage după ea proiectul european și doar ea îl poate bloca. Deocamdată este benevolentă. Dar nu poate avea această atitudine la nesfârșit. Nu poți să asumi fără limite imigranți. De ce? Pentru că numărul lor crește geometric. Cum se produce asta? Este simplu. În momentul în care imigranții ajung, ei transmit acasă mesajul că au sosit cu bine. Cu cât ajung mai mulți la destinația dorită, cu atât transmisiunea este mai mare. Și transmit și încrederea călăuzelor.

Călăuzele funcționează pe un mecanism de încredere. Pentru că, dacă n-a ajuns cineva, o rudă de exemplu, tu știi că a plecat persoana cu călăuză respectivă și acela își pierde jobul. Dar dacă a ajuns, cel

care pleacă are încredere în călăuză și rețeaua lui și, în plus, are încredere că are unde să stea, într-o primă instanță, pentru că se va întâlni cu cei care deja s-au instalat acolo, în Occident. El va veni la niște rude, prieteni etc., nu va ateriza într-o zonă a nimănui. Va fi o creștere geometrică a emigrației dacă Germania îi va putea înghiți pe toți aflați acum în discuție.

La început, „decolarea” migrației este foarte lentă, dar, odată pornită, ea crește. Și cu cât mai mulți se așază în spațiul european, cu atât mai mulți vor veni. Tacit, Germania face o invitație...

Deci nu poți spune, gata, i-am primit pe aceștia și de mâine stăm liniștiți. Nu, mâine vei avea o presiune și mai mare. Orice măsură umanitară are două fațete. Încă un exemplu: Europeanii au spus să întărim misiunea Fortex, să aducem cât mai multe nave ca să nu se înecă refugiații în Marea Mediterană. Există o propunere din partea României ca să trimită și ea fregatele în Mediterana pentru a salva oameni. Ce a spus David Cameron? Premierul britanic a zis: „Domnilor, dacă puneți cât mai multe nave în Mediterană ca să salvăm pe cât mai mulți, va crește migrația”. Și asta este logic. Când știi că vei fi salvat, te vei duce cu orice risc, te vei și arunca în apă înot, dacă vor veni să te ia cu barca. Problema este însă alta: bun, să zicem că îi salvăm, dar unde îi duci? Pentru că David Cameron a mai spus ceva: „Vom trimite o navă britanică, dar niciodată pe cei care-i vom salva nu-i vom aduce în Anglia, îi vom lăsa tot în Italia”.

Prin urmare, nici asta nu rezolvă problema, faptul că Europa investeste în misiunea din Marea Mediterană, căci generează tot „efecte perverse”, cum zic sociologii.

- Cum ar trebui să se poziționeze România în acest cor care cântă pe mai multe voci?

- Ar fi ideal să existe un proiect unitar european. Deocamdată nu este. România nu o să-l determine, dar trebuie să fie o voce care să susțină eventual printr-un regim de alianțe politice un proiect care să nu facă excluderi, adică să se aplice doar unora, și nu tuturor.

Este foarte important ca Europa să nu se rupă sub această povară. Astăzi ne confruntăm cu cea mai mare presiune pusă asupra proiectului european. Și aceasta nu lucrează pe

termen scurt, ci lung. Poate nu direct, ci indirect, prin vot, prin democrație, prin lideri care ajung în poziții importante, prin influențe, prin șubrezierea sau dărâmarea acordului Schengen. Așa lucrează migrația și poate lucra nociv pentru proiectul european.

- În al doilea rând, România a acceptat deja o anumită cotă de imigranți. Și această problemă, cred eu, trebuie discutată și comunicată mai bine. Așa ceva nu se poate lansa în spațiul public oricum. Sunt niște acorduri? Avem vreo înțelegere? Câți refugiați putem lua? Cum? Dar la anul cum vom proceda? Pe ce ne bazăm când primim imigranți? Este o cerere UE sau un răspuns spontan al României? Avem capacități suficiente? Avem suficienți traducători pentru cei nou-veniți?

- Nu te poți lansa așa, fără o strategie. Sunt multe probleme care se ridică: integrare socială, educație, locuri de muncă etc. Dacă noi la ora actuală avem încă probleme de integrare cu comunitatea romă, e de presupus că vom avea dificultăți și cu cei care vor veni din Orientul Mijlociu.

Numărul nu contează neapărat, pentru că este ușor să induci tensiuni foarte profunde în societatea românească. Este posibil să apară partide noi care să deturneze agenda politică și toată lumea să vorbească doar despre imigrație, să apară o polarizare de care România nu are nevoie. Lucrurile trebuie să fie gândite, cântărite și integrate într-o politică europeană la care România să fie parte.

Ideea că România are acum șansa să își acopere deficitul demografic cu populație imigrantă este cea mai mare stupidenie posibilă. România are o problemă demografică și sociologiei au semnalat-o de multe ori. Este adevărat. Dar administrația românească, politica românească trebuie să gândească o soluție și la această problemă, indiferent de ce se petrece acum.

Nu vreau să fiu politically incorrect, dar nu ar fi o idee mai bună să-ți acoperi deficitul demografic cu populație românească care este în jurul tău? Am făcut un proiect de aducere a românilor din Republica Moldova, Ucraina și Timoc, care pot și vor să lucreze în România?

Poate aceștia, printr-un mecanism de burse sau programe inclusive, pot fi atrași. Mă refer la →

STELIAN GOMBOȘ

asistenți medicali, medici, constructori etc. Căci pot fi atrași foarte ușor cei care lucrează în construcții și locuiesc în Republica Moldova. Știți câți muncitori în construcții are disponibili acum Moldova, oameni care nu mai pleacă la muncă în Rusia? Foarte mulți.

- *Cineva spunea că Europa nu va mai fi niciodată ce a fost. Cum vedeți bătrânul continent în anul 2050?*

- Nu am globul de cristal la mine ca să vă pot răspunde la o asemenea întrebare. Depinde ce înțelegem prin Europa care a fost. Când Europa în devenirea ei a fost? La ce ne referim? Ea a intrat într-un proces de transformare de la epoca marilor descoperiri geografice până astăzi. Care este această Europă? Europa umanistă, iluministă, a lui Napoleon, a lui Hitler și a lui Mussolini, Europa post-belică? Europa a fost totdeauna într-o devenire. Nu pot identifica o anumită Europă la care să ne raportăm.

Ceea ce trăim astăzi este clar, proiectul Uniunii Europene este pus sub o presiune enormă. Și pentru prima dată ar trebui să discutăm realist acest subiect. S-ar putea ca, în 2050 sau, mă rog, într-un orizont de timp, proiectul european să intre în criză.

Deci, vorbind just, ne putem gândi ca, dintr-o evoluție internă europeană - nu dintr-o amenințare externă gen război, proiectul intern european să se prăbușească. Pentru că el nu stă bine pe aspectele acestea care țin de angajamente emoționale și identitare: bucurii, temeri, spaima, angoase. Sociologii știu asta.

În sondajele de opinie publicate de eurobarometre, de pildă, când au fost întrebați europenii cum se identifică: „numai europeni”, „europeni și naționali”, „naționali și europeni” și „numai naționali”, „numai europeni”, se identificau undeva pe la 4% maximum 7%. „Naționali și europeni” și „numai naționali” erau 80 - 84%.

Altfel spus, chiar în perioadele de efuziune europeană noi vedeam pe eurobarometre că integrarea europeană a prins spațiul social, financiar, cultural, economic. Dar la zona identitară era un gripaj.

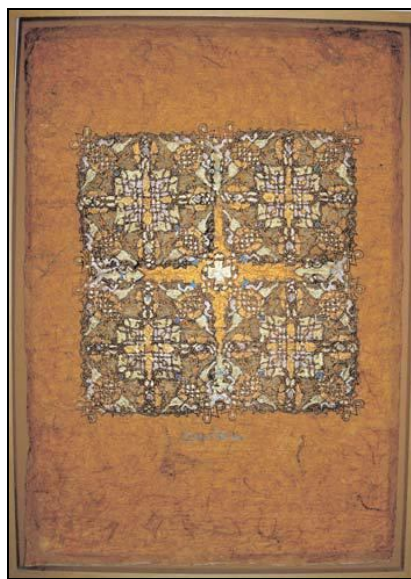
De aceea, Europa mergea bine când era prosperitate. Când a început criza economică sau s-a ivit o provocare de genul acesta, cu imigranții, europenii, vorba lui Grigore Vieru, „plâng și râd în limba lor”.

Deci temerile, bucuriile și angoasele sunt resimțite local. Iar localul acesta este deocamdată spațiul național. Că e bine, că e rău, asta e o altă discuție. Este un fapt. Europa are un fundament politic șubred - nu există, deocamdată, „noi, europenii”, așa cum cei din SUA spun „noi, americanii” - care este suscitată de fiecare dată când apare o criză. „Noi, europenii” nu acționăm ca britanicii, care, atunci când au fost bombardați de naziști, s-au strâns toți împreună și au rezistat, sau precum americanii, care, atunci când se întâmplă un uragan în Louisiana, toți sar în ajutorul celor năpăstuiți, pentru că îi percep ca „de-ai lor”. Nu. Noi nu simțim problema daneză ca o problemă a României. Sau portughezii nu simt problema Germaniei ca problema Portugaliei.

Ei bine, nici nemții nu simt problema Greciei ca problema lor. Și atunci nu este nefiresc ca în chestiunea emigrației fiecare să joace politica de tipul: „sper să nu mi se întâmple mie”.

Revenind, această presiune a imigranților, care nu se va opri curând, s-ar putea să devină prima mare provocare pentru proiectul Uniunii, capabilă să răstoarne proiectul. Suntem deci, cel puțin teoretic, în fața posibilității unui eșec al acestui proiect european integrator. Să sperăm că nu vom ajunge acolo.

(Cf. **Augustin Păunoiu** - <http://ziarullumina.ro/quo-vadis-europa-105196.html> - 13.09.2015/07.10.2015).

Silviu Oravitza, Labirint (1), guașă pe hârtie, 1998

FIINȚA UMBREI

**Rămâne umbra-n urma mea
ca o cărare
ori ca un drum neînceput
sau ca o zare.**

**Umbra lasă-n urma mea
o soră,
o secundă,
un minut,
o oră.**

**Umbra lasă-n urma mea
o zi,
o noapte –
lasă-aproapele
departe.**

**Umbra mea
e un cuvânt,
umbra mea
e legământ.**

**Umbra mea rămâne
și eu trec,
umbra-i apă-n care
mă înec.**

**Umbra mea e dimineață,
viață
dintr-o altă viață.**

**Umbra mea
e săptămână,
umbra mea e lună,
an,
umbra mea
e cal troian.**

**Umbra mea,
ce-ai vrea să fii?
Biată ființă,
fără zori de zi!**

8 februarie 2016, ora 3,00

NICOLAE BĂCIUȚ

AUREL DUMITRAȘCU

Corespondență inedită

Borca, 17 iunie 1982

Bună, Mili,

Îți scriu cu întârziere, să mă ierți; totuși, de data asta îți aduc o veste boierească. Acum aproape două săptămâni presa a anunțat câștigătorii concursului de debut - poezie al Editurii ALBATROS. Între primii aleși (dintre cei 167) și Aurel Dumitrașcu. De unde până unde, totuși, la Albatros? Când eu știam că o să apar (și așteptam în acest sens) la CARTEA ROMÂNEASCĂ. E drept, aveam și la ALBATROS un manuscris, de vreun an și ceva. Dar nu cunoșteam pe nimeni la această editură, deci îmi luasem de mult gândul de acolo, aproape uitasem.

Nu m-am bucurat foarte tare la aflarea veștii. Eram doar mirat. Cred că acum însă, mă bucur. Am scăpat de un chin, voi avea o CARTE - cel mai frumos lucru pe care-l pot da deocamdată, lumii. Acum două zile m-am întors de la București, am fost și am semnat contractul. Am dat peste oameni foarte atenți, afectuoși și respectuoși acolo la ALBATROS. Mircea Sântimbreanu, directorul editurii, în primul rând.

Vara aceasta va fi necrispată. Vara aceasta va semăna cu sufletul meu. Voi da și examen. Ar fi prea de tot să și reușesc. Nu se pot întâmpla toate minunile în două luni. Mă duc pentru a nu-i supăra pe prietenii mei ieșeni. Poate va fi, totuși, bine. Desigur, nu pot învăța după manuale. Va fi un examen la care contez pe ceea ce s-ar putea numi cultura mea de acum, maturitatea gândurilor mele estetice.

Apoi voi pleca spre București și de acolo la Sulina și Constanța. N-am prea mulți bani în vara asta, dar nu e o problemă.

Cartea o să-mi apară până în decembrie! Ar fi grozav! Pentru că-n actuala conjunctură editorială e greu de editat la timp cărțile debutanților. Închipuie-ți: concursul de debut la care am ieșit învingător e pe anul 1981. Și noi unde suntem acum...

Nu pot uita o noapte petrecută acum la București, la George Stanca, un poet ludic (arhitect principal pe sectorul 6 București, în particular; fost redactor muzical la FLACĂRA prin 70-74), unde am ascultat o muzică grozavă. George are o discotecă de cca. 400 de L. P. -uri străine, dar numai rarități de la Beatles la Eric Clapton și Mahavishnu Orchestra. M-a îmbătat pur și simplu în noaptea aceea.

Abia aștept să îmi cumpăr un casetofon cu banii de pe carte. Muzica este jumătate din tot ceea ce mă ține viu și lucid.

E foarte frumos ce-mi spui despre Idicel Pădure, te cred! Și ai dreptate în tot ceea ce spui despre Borca cea ștroșpită de vulgaritate și devalorizată. Un prim semn de amurg al conștiinței este pierderea obiceiurilor străvechi. Borca e într-adevăr o felie de no man's land (fâșia ce desparte două țări), în care nu sentâmplă nimic, rareori doar bate vântul cel cu măști și clopoței.

Poeziile mele dinainte, zici, îți plăceau mai mult! Da, poate erau mai curate, mai pline de inocență, mai "frumoase", dar sub nicio formă mai adânci și bolnave ca cele din ultimii doi-trei ani. Am ajuns la o anumită tehnică de scriere; aparenta senzație că mă complic este falsă.

Spre sfârșitul anului, citindu-mi prima carte, mă vei găsi mai bine, vei înțelege ceea ce acum spun.

AUREL DUMITRAȘCU

*) **Emilia Amariei**

**Silviu Oravitzan, Instalație,
Expoziție Muzeul de Artă
Timișoara, 2010**

Îngerul a plecat

(Pentru A.D.)

Puteam să-ți închid urmele pașilor pe cărarea aceea din munți
umbra să ți-o fi ascuns într-o carte pe care o scriu de când m-am născut
oricum mi-ai tăiat respirația și florile acelea de câmp dansează toate
pe vântul gândului meu
am plecat... și munții au plâns
tu mi-ai scris pe suflet un poem și multe scrisori, ca și când ai prelins nectarul zeilor în cupa acestei vieți banale

A trecut un înger prin tine, Sabaso, adusesse din cer cuvintele eliberării tale

"să fie răstignit"- ai strigat te scalzi și acum în același păcat

îngerul a plecat

Poetul și pasărea

Eu cânt, îmi spune pasărea din ramul Cireșului înalt până la ceruri,
Și ciripindu-și cântecul prin geamul Deschis în mine, se pierdea-n eteruri.

Eu nu mai cânt, i-am spus, din colivia În care umbre mă țineau închisă;
S-a îmbrăcat în negru bucuria Și-n vâl cernit mi-e inima cuprinsă.

Să cânti de-ar fi în jale tot pământul,
De s-ar prelinge bocete pe ape,
De s-ar ascunde stelele și vântul
Ar năpădi cu frunze să te-ngroape,

Tu cântă, căci prin tine curg poeme,
Izvorul Dumnezeu îl izvorăște!
Din simfonia dragostei supreme
Nu înceta să cânti, dumnezeiește!

Și tot cântând, s-a prăbușit deodată,
Un ultim tril și pasărea se stinse.
Iar moartea fu așa divin cântată!
Poemele suiau la cer, aprinse.

EMILIA AMARIEI

Arhiva

Contribuții la cunoașterea vieții și activității scriitorului Romulus Cioflec

(I)

S-ar putea spune că posteritatea a fost clementă cu scriitorul ardelean Romulus Cioflec: nu numai că, după moartea lui, survenită în 1955, i s-a tipărit – în contextul prielnic al sărbătoririi semicentenarului Răscoalei din 1907 – un nou roman – *Boierul* (1957) –, dar, peste un deceniu și ceva, au început să i se reediteze scrierile antume: mai întâi, sub titlul *Trei aldămașe* (1970), ultimul volum de nuvele, din 1942 (*Români din secuime*), cu un adaos de trei texte, apoi romanele *Vârtejul* (1979), *Pe urmele destinului* (1985) și (din nou) *Boierul* (1988), precum și una din cărțile cuprinzând însemnări de călătorie, *Cutreierând Spania* (1988)¹⁰. Procesul a continuat și după 1989, când i s-au retipărit volumul *Pe urmele Basarabiei* (1992) și două dintre piesele de teatru rămase până atunci în manuscris – *Moarte cu bocluc* (1998) și *Cupa domeniilor* (2012). Evident, recuperarea operei a fost dublată de un demers istorico-literar, remarcabilă fiind aici prestația lui Perpessicius (referent al romanului postum din 1957), apoi cea a lui Mircea Braga¹¹, în anii '80 ai secolului trecut, și, în zilele noastre, a profesoarei Luminița Cornea¹². (Însemnăm, sub beneficiu de inventar, și articolele consacrate lui Romulus Cioflec în *Dicționarul scriitorilor români*¹³ și în *Dicționarul general al literaturii române*¹⁴.)

La o privire mai atentă, clementa despre care vorbeam nu pare totuși să stea sub zodia unei generozități depline: ea se exercită doar asupra

unei părți din activitatea literară și publicistică a lui Romulus Cioflec, o alta, destul de importantă, rămânând în afara ei, vitregită. Este, prin urmare, foarte necesară în acest moment o „cartografiere” cât mai detaliată a acestei activități, care să facă posibilă, dacă nu o ediție critică a operei (în integralitatea ei), măcar una de restituire a ceea ce este de restituit, etapă prealabilă în chip obligatoriu, cred, a stabilirii cu mai multă justete a locului ocupat în istoria literaturii române.

Înainte de a purcede la cartografierea preconizată, se cuvine a examina un fapt, și anume că în mărginirea semnalată parcă s-a respectat voința scriitorului însuși, care, ca puțini alții, a arătat un spirit critic extrem față de propriile-i producții. În acest sens, în chip destul de ciudat, pe copertile cărților sale din anii '30 ai secolului trecut, în lista celor anterioare („de același autor”) nu a mai menționat-o niciodată pe cea cu care debutase, *Doamne, ajută-ne*, din 1907. La fel, în cel mai important dintre puținele sale interviuri, acordat lui Valer Donea (Profira Sadoveanu) în 1937, autorul proaspătului apărut în librării roman *Vârtejul* declara despre „primele sale încercări literare”: „Natural am început a mângăli și eu versuri; le scriam pe unde apucam, dar nu le-am publicat niciodată. după ce-am ajuns învățător, am început a cumpăra *Țara* și acolo în numărul ei literar de duminică, am luat parte la un concurs în care se

cerea să se versifice o poezie de Goethe în românește. Bineînțeles că n-a fost mare lucru de acea traducere a mea, rezultatul a fost o încurajare apărută la poșta redacției. zicea acolo: «promite, mai încercați». Pe urmă, am început a publica versuri inspirate din poezia populară la «Gazeta Transilvaniei»; erau influențate de *Coșbuc însă și n-aveau valoare*. – După aceea ați început proză? întreb. – Da. În 1905, apare în «Sămănătorul prima mea schiță, *Un gând*. Apoi colaborez la «Luceafărul» și la «Viața literară».”¹⁵ [subl. m.] Și, pe aceeași linie, în textul *În loc de prefață*, pregătit pentru volumul *Trei aldămașe*, Romulus Cioflec afirma relativ la cele 17 „bucăți” cuprinse că „sunt singurele, din cele scrise până azi, pe care le-am socotit că face să le dau drumul în lume cu mintea mea de azi, care sper să fie mintea mea cea de pe urmă...”¹⁶ „De altfel, adăuga prozatorul, *cele mai multe* [din cartea ce stătuse la bază, *Români din secuime*, 1942] erau alese din două volume mai vechi de nuvele și schițe [...] ale căror titluri le-am uitat și rog și pe cetitor să le uite”. Cât privește existența însăși a celor „două volume mai vechi”, ea, se preciza mai departe, „se datorește în măsură egală, poate, directorilor unor reviste literare ca «Sămănătorul» și «Viața literară» (Iorga și Chendi), care îmi publicaseră acele bucăți”.

Extrem, deci, spiritul autocritic¹⁷ al lui Romulus Cioflec s-ar putea să fie și excesiv și ca atare dăunător lui însuși, diminuându-i opera. Și această posibilitate ne-o indică unele, mai mici sau mai mari, denaturări de fapte. Între ele, merită atenție două: cea din prefața la *Trei aldămașe* și cea din interviul mai sus citat.

În volumul ce stătuse la bază (cel din 1942), nu „*cele mai multe bucăți* erau alese din cele două volume →

cerc. șt. dr. VICTOR DURNEA
Institutul de Filologie Română
„A. Philippide” Iași

¹⁰ Din păcate, textul prezintă numeroase „croșete”, adică omisiuni de pasaje sau numai de cuvinte.

¹¹ *Romulus Cioflec: prozatorul*, prefață la romanul *Vârtejul*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1979; *De-structurare și re-structurare*, în vol. *Istoria literară ca pretext*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1982, p. 69-92.

¹² *Prefață și Tabel cronologic*, în Romulus Cioflec, *Moarte cu bocluc*, Sf. Gheorghe, Ed. Carpaților Răsăriteni, 1998; *Studii și articole literare*, Brașov, Ed. Pastel, 2014, p. 17-89.

¹³ Vol. I, București, Fundația Culturală Română, 1995, p. 584-585. Autor Ilie Radu Nandra.

¹⁴ Vol. II, București, Univers enciclopedic, 2004, p. 251-252. Autor Ofelia Ichim.

¹⁵ *Adevărul literar și artistic*, anul XVIII, nr. 859, din 23 mai 1937, p. 13; vezi și *Romanul românesc în interviuri*, ed. îngrijită și prefațată de Aurel Sasu și Mariana Vartic, vol. I, partea II-a, București, Ed. Minerva, 1985.

¹⁶ *Op. cit.*, p. 5-6.

¹⁷ Las deoparte un alt posibil motiv: autocenzura. Prefața în cauză era scrisă într-o vreme în care proletcultismul era victorios și până și cuvântul *Dumnezeu* (din titlul volumului din 1907) era pus la index.

mai vechi”, ci exact jumătate: șase – una din *Doamne ajută-ne*, cinci din *Lacrimi călătoare*. Mai important însă este altceva, și anume că „alegera” se făcuse nu atât pe criteriul valorii intrinseci a textelor, cât pe cel al încadrării în tema fixată în titlul volumului.

Cât privește denaturarea realității din interviul acordat în 1937, ea se produce la capitolul debutului și, fără doar și poate, la cel al activității literare ulterioare, ale cărei proporții sunt restrânse.

În interviul citat, autorul *Vârtejului* pomenea mai întâi despre un debut poetic ratat, cu o traducere din Goethe. Cercetarea periodicului ce ar fi lansat concursul spune însă altceva. În nr. 6 [corect 5] din 20 octombrie 1903, al „Țării literare și politice”, la rubrica *Poșta redacției*, lui Romulus Cioflec i se comunica (desigur, de Victor Anestin, redactorul responsabil): „Trimiteti, aveți talent.” (Nu era vorba, așadar, de un concurs.) Tânărul se va fi conformat, dar, câteva săptămâni mai târziu¹⁸, primea doar un nou îndemn: „Mai scurte.” La începutul anului următor, „Țara literară și politică” nu mai apare, ziarul „politic” („Țara”) inserând din când în când versuri și proză. Între ele, niciuna nu poartă semnătura tânărului învățător.

După episodul relatat, interviu-vatul amintea de un debut poetic efectiv, în „Gazeta Transilvaniei”, fără precizarea datei, debut însă fără valoare.

Cel „adevărat” ar fi fost „în 1905, în «Sămănătorul» [cu] prima [lui] schiță, *Un gând*”. În fapt, totul s-au petrecut altfel. La 1/14 octombrie 1904, vechea gazetă brașoveană „Gazeta Transilvaniei” (devenită de câțiva timp cotidian) îi dădea la iveală povestirea *Călin*, iar la 17/30 decembrie, poezia *De brâu*. (De reținut este că proza, ce va fi cuprinsă în volumul de debut, narând moartea unui dorobanț în asaltul redutelor turcești din jurul Plevnei, e de inspirație livrescă. Și Sadoveanu dădea în acei ani „povestiri din război”, strânse în volumul cu același titlu în 1905, dar el, pe lângă faptul că avea o imaginație cu mult mai bogată, abordase tema numai după ce făcuse experiența serviciului militar!)

EMINESCU MEU

Mă gândesc la Eminescu
La un Eminescu care mănâncă și
bea
Nu ca la o iluzie, ci ca la
Un om simplu visând la o stea
Niciodată nu vin la el cu mâna
goală
Îi aduc slănină și ceapă
Îl doare o mână și capul îl doare
În vreme ce bea niște apă.
Voi muri, îmi spune șoptit, voi muri
Îmi vor face statui și evenimente
Apoi vor merge cu sentimentul de
turmă
Cu mare fast să se-mbete...
Au nevoie de mine, ca de aerul
noptii
Dacă mori devii ideal,
Îmi șoptea Eminescu, în vreme ce
ploaia
Cădea peste noi, ca un val..
Într-o zi a plecat departe, departe
Într-un alt spațiu terestru.
Prietenii mă cheamă să bem o
pălincă.
Iar a murit Eminescu.

POVEȚE

Nu lăsa școala să-ți afecteze
educația
Nu lăsa trenul să-ți citească cărțile
Nu-ți înșela amanta cu nevasta
Dacă mergi la munte,
Cască mult pe drum, contra
oboselii
Să știi că plăcinta e bună la voce
Iar dacă totuși îți înșeli amanta cu
nevasta
Cască mult pe drum
Pentru a nu-ți afecta educația
Atunci când trenul merge la munte
Și dacă citești cărți
Vei avea o voce frumoasă
Când vei cânta pe munte
Despre școala din vale

ÎNTAMPLARE DE DIMINEAȚĂ

Într-o zi am intrat în subconștientul
personal
Florile din vază au tremurat
ermetic
Calculatorul de pe masă s-a
destrămat cu grijă
Și prin cameră a început să mă
bântuie un cal

Voința de trăire s-a instaurat din
neunde
Și m-a cuprins în forma agravantă

În vreme ce ciorile cântau serenade
prin geamuri
Și televizorul silabisea evenimente
din țară
Apoi totul se prăvălea pe o placă
turnantă

Sunconștientul personal era mândru
ca o girafă
- Cerul în acest caz este mult mai
aproape -
Calul începuse să pască prin cărți
deschise
Păștea litere, poze și capitole taine
Din când în când se întorcea firesc
către mine
Și mă privea cu drag pe sub
pleoape

Ce întâmplare, îmi șoptea, ce
întâmplare
Sunt în casa ta și mă simt elevat
Îți mulțumesc pentru această
primire frumoasă
Îți mulțumesc pentru cărți, pentru
aerul din privire
Și pentru universul ce acum îl
străbat

Mă bucur că am păscut cu folos
Levantul
- Cărtărescu îmi place, cu muștar și
cu pască -
Prietene, auzisem de tine și de
visele tale măiestre
Și de gândul ce stă să se nască

Va fi ca o taină mare în momentul
splendorii
Când îți vei scrie acel poem anonim
Voi sta lângă tine ca o platoșă dulce
Îți voi șopti cuvintele lipsă
Din nebulina fraților Grimm

Așa îmi șoptea calul fericit
Roțind cărți celebre într-un sfânt
abator
Toate zburau prin camera tristă...
Iar eu potriveam cuvinte de dor

GEORGE TERZIU

¹⁸ Nr. 11, din 1 decembrie 1903.

Ancheta „Vatra veche” Muzeul „CEZAR PETRESCU”

Cotnari

Muzeul Național al Literaturii Române din Iași a inaugurat, la 2 octombrie 2015, în cadrul Festivalului Internațional de Literatură și Traducere Iași, Muzeul „Cezar Petrescu” de la Cotnari, valorificând Fondul „Cezar Petrescu”, donat instituției muzeale ieșene de Smaranda Chehata, sora scriitorului.

Expoziția permanentă reconstituie muzeografic viața și activitatea scriitorului Cezar Petrescu, născut în satul Hodora, comuna Cotnari, la 1 decembrie 1892. Este primul fiu al inginerului Dimitrie P. Petrescu (1860-1907), profesor la Școala Agricolă Trifești de lângă Roman, și al Olgăi Comoniță (1871-1956), fiică de senator liberal, descendentă a unei vechi familii boierești din Moldova. Viitorul scriitor urmează liceul la Roman și, apoi, Liceul Internat din Iași, unde l-a avut ca profesor de română pe Calistrat Hogaș.

În anul 1907, Cezar Petrescu debutează în revista „Sămănătorul” cu proza *Scrisori*. În 1919, împreună cu Pamfil Șeicaru, înființează publicația antiliberală „Hiena” (1919-1925). Este redactor și la cotidienele „Dimineața” și „Adevărul”. Conduce, pentru scurtă vreme, ziarul „Bucovina” din Cernăuți.

Lucrează cu Gib I. Mihăescu la cotidianul bucureștean „Țara nouă” și apoi la „Voința” (1920).

Alături de Lucian Blaga, Demostene Botez, Nichifor Crainic, A.I.O. Teodoreanu, Ion Marin Sadoveanu, Gib I. Mihăescu, Adrian Maniu și Pamfil Șeicaru întemeiază, în anul 1921, la Cluj-Napoca, revista tradiționalistă *Gândirea*. „Gândirea oferea ceea ce lipsea oricărei alte reviste: libertatea” – va mărturisi scriitorul peste câțiva ani. Debutază editorial cu volumul *Scrisorile unui răzeș* (1922), care este distins cu Premiul Societății Scriitorilor Români. Este fondator al cotidienele politice „Cuvântul” (1924) și „Curentul” (1928).

Despre profesiunea de gazetar, scriitorul Cezar Petrescu își afirmă hotărât părerea într-un interviu, mărturisind: „Gazetarul nostru trebuie să fie bun la orice. Viața i se fărâmițează zi cu zi, scriind articole

de ziar ordonate de director sau de patronul politic. Cu timpul, ajunge o mașină fără voință, fără personalitate... N-am scris decât când am simțit imboldul unei idei izvorâte din ființa mea. N-am avut deasupra capului nicio sabie care să mă amenințe până la abrutizare” („Cezar Petrescu” în vol. *Romanul românesc în interviuri*, antologie de Aurel Sasu și Mariana Vartic, Editura Minerva, 1986).

Cezar Petrescu călătorește în Franța și în Italia, de unde trimite o bogată corespondență, publicată parțial în ziarul „Cuvântul”. Se afirmă ca romancier cu romanul *Întunecare* (1927-1928). Este ales deputat în *Parlamentul României*, pe listele PNȚ (1928). Obține *Premiul Național pentru literatură*, în 1931. În 1932, publică romanul pentru copii *Fram, ursul polar*, poate cel mai cunoscut roman al său. În anul 1936, este numit secretar la *Ministerul Artelor*. Este numit director al ziarului oficios al regimului autoritar carlist „*România*” (1938-1940) și al revistei tradiționaliste „*România literară*” (1938-1940).

Sub dictatura de extremă dreapta, ziarul „*România*” este suprimat, iar gazetarul Cezar Petrescu este pus sub anchetă.

Desfășurând o bogată activitate publicistică și în noul regim, din perioada 1947-1953, Cezar Petrescu este distins cu *Premiul de Stat pentru Dramaturgie*, în 1952, pentru piesa *Nepoții gornistului* (în colaborare). În 1954, i se tipărește volumul de nuvele *Vino și vezi!*, scrise în acord cu ideologia vremii. Este ales membru al *Academiei Române*, în 1955. La 9 martie 1961, Cezar Petrescu se stinge din viață, în urma unor probleme cardiace, în ambulanța care îl transporta de la domiciliul său din București la spital.

Vizitatorul muzeului memorial din Cotnari se poate transpune în epoca scriitorului, privind și admirând obiecte care i-au aparținut lui Cezar Petrescu: masă de secol XIX,

scaun de epocă, fotoliu, mașină de scris, aparat de radio, coupe-papier din lemn, suport pentru stilou, vas ceramic. Fapt meritoriu este că expoziția documentară însumează fotografii cunoscute și necunoscute, cu momente și oameni care au trecut prin viața romancierului, cărți în ediții prime și traduceri ale operei sale în limbile franceză, germană, engleză, italiană, maghiară, polonă, cehă, de asemenea manuscrise, gazete și ziare, la care a colaborat sau pe care le-a condus, precum și reprezentări grafice, Cezar Petrescu fiind și un talentat grafician.

În totalitatea lor, exponatele muzeului reconstituie imaginea unuia dintre cei mai fecunzi scriitori și gazetari români ai primei jumătăți a secolului al XX-lea. Demonstrăm, prin vastitatea operei sale ce cuprinde peste 70 de volume – romane, nuvele, piese de teatru, proză fantastică și literatură pentru copii, studii, note de călătorie, memorialistică, corespondență.

Printre cele mai cunoscute titluri amintim: *Întunecare* (1927-1928), *Calea Victoriei* (1930), *Baletul mecanic* (1931), *Apostol* (1933), *Oraș patriarhal* (1933), *Aurul negru* (1934), *Duminica orbului* (1934), *Romanul lui Eminescu* (1935-1936), *Noi vrem pământ!* (1938), *Carlton* (1944), *Vladim sau Drumul pierdut* (1962).

Cezar Petrescu a scris și literatură pentru copii: *Pif, Paf, Puf* (1930), *Fram, ursul polar* (1932), *Cocârț și bomba atomică* (1945), *Omul de zăpadă* (1945), *Neghiniță* (1949).

În istoria literaturii române, Cezar Petrescu este caracterizat prin extraordinara energie creatoare, descifrată de unii ca facilitate, de alții ca predilecție spre comercial sau ca perfectă adecvare la orizontul epocii și al literaturii – n-a exclus conflictul interior, așa cum reiese dintr-o scrisoare trimisă prietenului Panait Istrati, în 1931: „*Vezi dumneata, eu dintr-un punct de vedere, din unicul punct de vedere valabil, sunt un om pierdut. Un literatur. Un profesionist. Ce poate fi mai iremediabil pierdut? Prins într-un angrenaj de unde nu mai este scăpare, scriu cărți, scriu una după alta, cu monotonia aproape pasivă a meșteșugarului care bate cuie în talpă, pe scăunașul lui de la fereastră, în subsol. Și cu mizeria conștiinței că fac ceva mai puțin* →

LUMINIȚA CORNEA

Starea prozei

Maidanul

Repezea satârul în țeasta animalelor care, mugeau scurt sau mai prelung, se bălăbăneau altele se și prăbușeau pe cimentul umezit, în băltoace de sânge. Se zbăteau, agonia dura mai mult sau mai puțin și de aceea se zbăteau spasmodic.

Tăilă-măcelarul și-a suflecat mai bine mânecele cămășii și-a trecut palma peste fruntea pigmentată cu sudoare și s-a proțâpît pe picioarele musculoase ca să nimerescă dintr-o lovitură-acum la rând erau vacile.

„Trebuie s-o facă și pe asta cineva...” mi-a spus Tăilă mai deunăzi, când și-a înfipt cu icnet adânc unealta între coarnele vacuței mele, singura din gospodărie care, după fătare, n-a mai reușit să se ridice pe picioare. În ziua aceea, aproape de ceasul serii, măcelarul nici nu mai avea putere să-și tot repeadă satârul în creștetul viteilor, majoritatea prea bătrâne sau sterpe. O mână-i atârna deja ca o cârpă, totuși cu ea fuma țigara, lăsând toată treaba pe seama stângii.

Am venit la abator să-mi ridic carnea, cu niște saci pe care urma să-

i duc pe spate până la autogară, undeva dincolo de calea ferată. Însă m-au mirosit câinii maidanului, locul viran din marginea orașului. Trebuie spus că-n ultimul timp câinii fără stăpân s-au înmulțit, foamea i-a înrăit și mișunau peste tot, prin curți, pe străzi, prin ierburile maidanului. Erau foarte mulți, uneori se țineau în ceată, scheunau, se mușcau, se ucideau pentru un os. Au devenit feroce ca lupii, turbulenți dacă le dădeai prea mare importanță, hăituindu-i. Aveau un singur scop - supraviețuirea. Și acum, înainte de lăsarea nopții, încă și fără lună doar cu scăpăratul stelelor, m-am nimerit cu sacul îndesat printre ei. Cei câțiva trecători abia ghiciți prin întuneric s-au pierdut repede care-ncotro. Gâfâiam sub povară. Aproape de calea ferată m-am opintit trezindu-mă la pământ cu primul sac bufnit lângă mine. Trebuia să treacă marfarul. Mâna-mi ținea strâns gura sacului. Și n-am apucat nici să-l abure pe umăr, când zeci de boturi cu dinții ascuțiți au tras de el. Două picioare de vită au fost devorate într-o încăierare disperată, sub ochii mei, la rândul-mi fiind încercat de sentimentul neputinței de a-mi fi

rămas restul cărnii în abator pentru o altă revenire în ziua următoare! Acasă am ajuns spre toiu nopții cu autobuzul, șoferul oprindu-l chiar lângă porțiță. Luminița vieiozei de la geamul dinspre drum era semnul de veghe al femeii, care mă aștepta „cu sacul împăturit în sacoșă!”

„Mi-au făcut-o!” am glăsuțit cu vocea gătuțită de scârbă și ură!

„Cine? s-au îndreptat ochii ei a mirare către mine, din pragul dormitorului.

„Câinii”, i-am șoptit. M-au prădat...

„Ai să ajungi ca ei!” Și concubina mi-a trântit ușa-n nas. Până-n zori, cu amprenta trupului ei pe așternut, m-a lăsat să-i urmăresc doar umbra...

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

ANCHETA „VATRA VECHE”

→folositor lumii, ca o calfă care bate țințele în talpă” (Cezar Petrescu, *Întunecare*, Prefață de Vasile Morar. Tabel cronologic și referințe critice de Teodora Dumitru, Editura Litera, București, 2010, p. 15)

Aurel Sasu și Mariana Vartic, autorii antologiei „Romanul românesc în interviuri”, îl prezintă pe Cezar Petrescu și prin prisma organizării timpului atât de prețios pentru orice creator. Aflăm noutăți despre geneza romanelor sale. Întrebându-ne când are răgaz să scrie două – trei volume anual, de inspirația cea mai diversă, răspunsul vine simplu, exprimat în interviurile scriitorului Cezar Petrescu ce parcă surâde cu toată bonomia celor 100 de kilograme, care-i dau aspectul unui tanc al literaturii române: „Nu există niciun secret. Sau, dacă vrei să-l numești secret, atunci e un secret care circulă pe toate drumurile. E organizarea timpului. A muncii, ca și a odihnei. A desfătării, cât și a scrisului. Eu îmi organizez chiar timpul pierdut. Îți șoptesc aceasta la

ureche, numai pentru dumneata: chiar viciile. O noapte de petrecere până la ziuă și o săptămână de hoinăreală fără niciun scop nu înseamnă timp pierdut. Automat, ochiul înregistrează, iar cugetul, inconștient, prelucrează materialul înmagazinat. O carte se organizează în semiconștient, lent, în decurs de doi-trei ani și paralel cu alte cărți. Când s-a cristalizat deplin și începe să mă sufoc, trebuie neapărat să mă aștern în lucru. Să mă eliberez.” (Interviu din „Rampa”, 1930)

Astfel, pentru scriitorul nostru, scrisul este o plăcere. Spre deosebire de alți scriitori, nu a cunoscut „durerile facerii”. Dacă nu și-ar fi

scris cărțile, viața l-ar fi înabușit. Prin cărți s-a eliberat, cum am văzut din propria mărturisire.

Cezar Petrescu a trăit o viață plină de contradicții, confuzii și agitație, de unde și-a luat multe dintre subiectele romanelor sale. Regimul comunist i-a impus scriitorului colaboratori dintre activiștii partidului, silindu-l să semneze împreună cu ei tot ce a publicat în ultimii zece ani ai vieții.

Sigur este că Cezar Petrescu a trăit din scris. Într-o scrisoare din volumul mai sus amintit, alcătuit de Aurel Sasu și Mariana Vartic, Cezar Petrescu se mărturisea: „Sunt singurul scrib care, în loc să alerg după ciolane de ros, am țicneala să mă culc ori să mă scol la trei noaptea, să-mi impun benevol un regim mai strict decât cel de lagăr, pentru a îndruga cai verzi pe pereți literari.”

Muzeul memorial din Cotnari va contribui, prin cercetarea patrimoniului său, la clarificări, la reevaluări, la recuperarea imaginii scriitorului celui mai prolific din perioada interbelică a literaturii române.

CORUPTI ȘI CORUPĂTORI

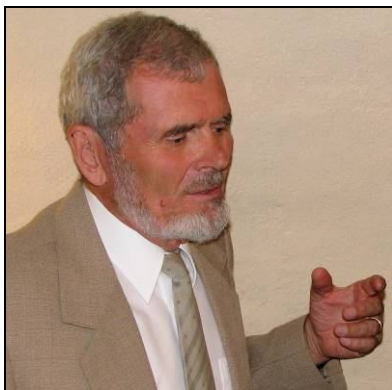
Că școala românească traversează momente foarte dificile nu mai trebuie demonstrat. În fiecare zi ies la lumină fapte de natură să susțină ideea că sistemul învățământului este „corupt în totalitate“. Nu se mai discută de fapte izolate decât în măsura în care argumentează putreziciunea sistemului.

Din succesiunea unor astfel de episoade am aflat, de pildă, că la Universitatea de Medicină din Iași întregul corp profesoral este corupt și toți studenții sînt de cea mai proastă calitate, din moment ce nici un examen nu poate fi promovat fără șpagă, care presupune sume, era să zic, frumoase, măcar că acestor sume li s-ar putea spune oricum, numai frumoase nu.

Am afirmat în repetate rînduri că toți cei dovediți ca avînd un comportament incompatibil cu calitatea de dascăl trebuie să fie alungați din învățămînt. Funcționalitatea sistemului e condiționată de depistarea și îndepărtarea elementelor care nu-i respectă normele. Cu orice preț! (de data aceasta prețul nu e pecuniar!).

Cînd problema ajunge să privească întregul corp profesoral și întregul efectiv de studenți nu din toată țara, ci dintr-o singură unitate, judecata la rece îndeamnă la precauție. Oare toți iau și toți dau șpagă?! A făcut vreunul dintre cei ce vîntură astfel de informații un calcul pentru a vedea de ce sume ar trebui să dispună fiecare student pentru a trece examenele dacă astfel de situații ar fi generale!? Vor fi fiind destui care dispun de orice sumă (nu ei, ci părinții lor!), dar ceilalți, unde se încadrează (cred eu) majoritatea? Aceștia cum trec? Din moment ce numărul repetenților e mai mic decât al acestora se poate deduce că unii trec fără bani, deci prin efortul propriu de a-și însuși cunoștințele necesare.

Problema corectitudinii informației și a corectitudinii comportamentului îi privește acum nu numai pe profesori, ci și pe ucenici. Dacă pentru comportamentul său dascălul poate și trebuie scos din sistem, ucenicul nu este nici măcar adus în discuție, deși ar fi obligatoriu să se constate nu că se ia și, ca atare, se dă,

ci cine și de ce ia, cine și de ce dă. Organizarea și funcționarea actuală a sistemului permite prezența elementelor aberante pentru ambele părți, din moment ce sistemul nu e apărat în fața acestora.

Va părea, poate, ciudat că aduc în discuție ambele tabere ale procesului de învățămînt, dar fără această perspectivă nu poate exista corectitudine. Este din capul locului exclus ca numai unii să aibă dreptate, întotdeauna. Numărul studenților străini de la UMF Iași se apropie de totalul pe țară al studenților mediciști de înainte de 1989. Cum se explică prezența lor aici într-un număr așa de mare, dacă se afirmă în permanență și cu ostentație nivelul sub orice critică al învățămîntului românesc de toate gradele? Numai prin taxele foarte mici pe care trebuie să le plătească, sau și prin informațiile folclorizate despre posibilitatea promovării ilicite a examenelor?

Nu e firesc să ne întrebăm dacă nu cumva reacția lor din ultimul timp se datorește faptului că măcar la unele discipline nu pot promova prin intermediul banilor, iar atunci constată că promovarea ilicită a unor examene nu prea ajută?

De aici poate emana încercarea de a introduce sub umbrela corupției pe toți profesorii, ocolindu-i astfel pe adevărații vinovați, dar și de a-i atrage în jocul mular pe toți studenții. De multă vreme se folosește cu scopul de a șantaja expresia „nu-i nimeni drac și nimeni sfînt“, deturnînd semnificația cu care o folosise creatorul ei, George Coșbuc. Ca în orice calomnie, ceea ce se repetă ajunge să fie crezut. Se pot apăra profesorii și studenții cu comportament corect? Afirmările lor au șanse minime să fie credute. Pentru ca să nu fiu suspectat că fac teorii deșarte, că apăr un sistem decăzut, ce trebuie restructurat totalmente și în

orice chip, mă văd obligat să aduc mărturie situația unui profesor despre care colegi și studenți știu că e corect.

Constatînd că la lucrările scrise de la examene se copiază și fenomenul nu poate fi stopat, orice astfel de încercare fiind reclamată ca intimidare sau chiar ca terorism, profesorul în cauză a hotărît ca examenul să se dea numai oral, înscriind aceasta și în fișa disciplinei. Nereușind să treacă prin intervenția cunoștințelor (nu cunoștințele de la disciplina respectivă!), un student, care știa că de bani nici nu poate fi vorba, a trimis presei o scrisoare anonimă, în numele studenților, care reprezentau cînd anul, cînd specializarea, cînd facultatea, reclamînd pretenția profesorului ca examenul să fie oral și afirmînd pretenția schimbării cu examenul scris (ba chiar eliminarea cadrului didactic din comisia de examinare!).

Pentru a convinge, scrisoarea conținea și o listă de studenți, între 20 și 25. Gazeta a publicat plîngerea anonimă, dar a înregistrat și punctul de vedere al dascălului, deloc intimidat, știind că nu are de ce să fie. Aceeași plîngere a fost înaintată rectoratului universității și ministerului. S-au făcut cercetări, s-a constatat că unii studenți fuseseră înscriși pe tabel fără știrea lor, ceea ce înseamnă fals și uz de fals. Profesorul a sesizat poliția și procuratura asupra situației create, indicînd, la solicitarea acestora, și persoana bănuită, care nici măcar nu se prezentase la examen, în nici o sesiune. Asta a fost tot. Dosarul s-a oprit undeva, profesorul s-a îmbolnăvit de lehamite, rămînînd deocamdată pe poziție. Cine e interesat de detalii le poate obține de la Ministerul Educației, care a făcut propria investigație, fără a-i comunica profesorului concluziile. Las comentariile pe seama presei, atît de pricepută în comentarii.

Mi s-ar putea răspunde la cele scrise că nu se face primăvară cu o singură floare, numai că ar trebui să se demonstreze că această floare este singura, ceea ce eu nu cred. Astfel de flori își au rolul și rostul lor, credința în primăvară, care poate valora mai mult decât banii, transformați azi în idol al succesului social și punînd în umbră calități pe care școala are datoria să le promoveze. →

V. MOLODEANU

Un biet atom

Ani mulți și grei mă jefuiesc
Nevrednici ca mișei,
Pe când credeam c-am să trăiesc
Precum trăiau doar zeii,

În inefabilul Olimp,
Scornind povești și versuri,
Neatins de umbre și de timp,
De patimi și erezii,

Să mă desfăt trudind de zor,
Neobosind vreodată,
Cu mintea vrajă și izvor
De vorbă fermecată.

Dar nu-s ce-aș vrea, ci sunt și eu,
Un muritor, un nume,
Un veșnic răzvrătit Orfeu,
Un biet atom în lume.

A fost un timp

A fost un timp doar al voinței mele,
Când nu știam ce-i neodihna, frica,
Și-nveșmântam în pulbere de stele
Tot ce zideam – dând cerului replica.

A fost un timp de vis și de magie,
De zboruri înspre lumi necunoscute,
Și mă vedeam stăpân pentru vecie

Pe constelații încă nenăscute.

Nu-mi otrăveau avântul către soare
Fiorii de-ndoială și durerea,
Și nu-ndrăzneau un spulber de
ninsoare
Să-mi vânture, să-mi hăcuie vreo
vrere.

În mări de-argint zburdau, hipnotici,
zorii
Și-amurgurile înotau în aur,
Și vânturau spre zări toți norii
De stăpâneam mirificul tezaur.

A fost un timp... dar au rămas doar
urme
Ce-abia, abia mai viețuiesc și ele,
Și-n stare nu-s căderile să-mi curme
Nici să urzească pulbere de stele !

Nostalgie

Nu sufăr iernile geroase
Ce mă pătrund până la oase,
Și sunt în veșnic dezacord
Cu Elfii vântului de Nord.

Detest și știmele pădurii
Când sfarmă talgerii măsurii,
Și-n locul unei lumi de vis
M-aruncă-ntr-un tărâm închis,

Întunecat – precum infernul
Și nesfârșit – precum eternul,
În care ore, zile, luni,
Nu zburdă stoluri de lăstuni.

Strivit și-orbit de întuneric
Aștept dezmațu-n dans isteric
Al ielelor – de ziua lor –
Să mă prefacă-n pui de nor,

Ori poate-n Duhu-nțelepciunii,
Ca-nfășurat pe raza lunii,
Să mă întorc în lumea mea
Ce-a fost, cândva, un vis de stea.

IULIU IONAȘ

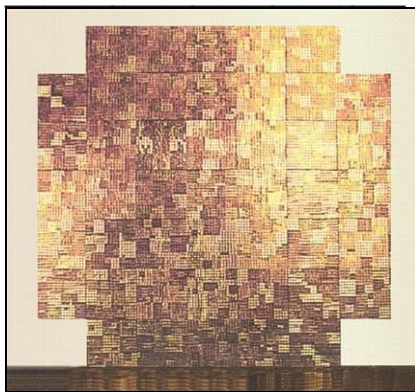
CORUPTI SI CORUPATORI

→Funcționarea oricărui sistem presupune armonizarea forțelor din interior. Absolutizarea unor forțe în defavoarea celorlalte provoacă dezechilibre și proasta funcționare a sistemului. Oricine știe că o căruță încărcată pe o parte se răstoarnă. Nu se poate ca dreptate să aibă numai unii, totdeauna aceiași. Nu pot fi corupți fără corupători. Sau se poate, așa cum se vorbește de cam multă vreme despre corupție, fără să se găsească și corupți, iar încercărilor de condamnare a corupților li s-a răspuns cu presiuni de natura cea mai diversă, chiar din partea celor chemați să vegheze la instaurarea ordinii. Exemple sînt la îndemîna oricui.

*

Ca multe alte tare ale societății noastre, și corupția e pusă pe seama societății comuniste. Am urmat școala primară înaintea primei reforme culturale a comunismului, fără vreun fel de șpagă și fără suspiciunea de șpagă. Restul școlii l-am făcut sub comuniști fără ca măcar o dată să-mi pun problema, nu pentru mine, ci

pentru oricare dintre colegii mei, că șpaga ar avea vreun rol. Lucrarea de diplomă de înaintea examenului de stat, cum se numea pe atunci, am susținut-o în fața unui singur om, coordonatorul lucrării, model de corectitudine și intransigență, iar susținerea mi-a rămas în minte ca model de verificare a temeiniciei cunoștințelor. La susținerea examenelor de la doctorat și a tezei nota nu însemna prea mult pentru mine; importantă era părerea cu care rămânea comisia despre

Silviu Oravitzan, Lumina, aur, pe lemn, 1998 x

prestația mea, căci aveam în față oameni de mare prestigiu și trebuia să justific timpul pe care și-l consumau cu mine. În timpul studenției, m-am bucurat de vizita pe care mi-a făcut-o acasă unul dintre profesori, care îmi făcea onoarea acelei vizite, considerîndu-mă astfel prieten. Era șpagă? Examele cu dumnealui fuseseră date, dar am convingerea că nu mi-ar fi trecut cu vederea lipsurile din pregătire dacă ar fi urmat alte examene. Aveam să aflu mai târziu că familia lui Sextil Pușcariu și-a găsit adăpost, în timpul refugiului din 1944, la familia unei studente. Să fi fost asta șpagă?!

Tuturor le port recunoștință, fiecare contribuind în fel propriu, dar concertat, la formarea mea. Avea învățământul acela multe rele. Nu pot afirma că toate erau corecte; vorbeam doar despre examenele mele.

Se pare că ideea grelei moșteniri e prea înrădăcinată, căutîndu-se explicații în locul soluțiilor. Iar școala românească de azi are nevoie de soluții.

Tabloul

Domnul Anghel trebuia pilotat cu grijă; convalescența sa lungă abia îi permitea o plimbare în lungul străzii și îndărăt: promisesem solemn familiei că o să-mi dau silința, să nu-și facă griji, eram adulți responsabili, ce Dumnezeu!

Pe poteca podiță cu cărămizi la peretele casei era mai greu, așa că ne-am oprit la poarta din tablă să răsuflăm.

– Am fost și ieri, zic. Mi-a dat oarecine un tablou, cică ești dumneata. N-am mai intrat, mi-a spus de la geam că te odihnești.

– Un tablou?! Unde e tabloul?

– Nu l-am dat, îl am în mapă; să-l scot?

– Păi, nu e al meu?

– Putea să fie și al meu, să te am amintire.

Scot cartonul și-l reazem pe soclul casei. Pare o păcăleală din linii șerpuite – un peisaj pare-se. Mă deplasez să-l vadă și domnul Anghel; dintrodată se vadește profilul său; mi-aduc aminte de ilustratele acelea holografice care se schimbau odată cu unghiul privirilor... tridimensionale.

– Frumos zid, zice el, vechea cetate... se termina chiar acolo... cartierul acesta e ulterior, după marea sistematizare...

– Ești dumneata!

– Nu, zău!? Haide, mi-l dai la întoarcere.

Iavaș-iavaș pe asfaltul trotuarului; ocolim umflăturile produse de rădăcinile copacilor bătrâni și petecele de pietriș; îl țin ușor de braț, cât să se simtă în siguranță.

– S-a schimbat cartierul, constată. Fiece casă umflată, spilcuită – butic, sediu, afacere, sereleu... agitație, deșertăciuni... La capătul străzii, era odinioară zid de apărare, taman ca în tablou... o fi vrut să reprezinte vechiul plan, pictorul. Cine zici că este?

– N-am zis; sunam și a mai venit cineva, așa, anonim. Cică sunt de încredere, nu așteaptă... avea dreptate.

– A greșit, poate.

– Cum așa? Ești chiar dumneata, mă rog, stilizat, modern.

– Nu ne înțelegem; eu altceva am văzut... și nu sunt chiar novice în materie.

– Poate te-a reprezentat ca oraș, glumesc. Știi, depozitarul istoriei locale, memoria vie, martorul vremilor trecute.

– Uneori mă gândesc la tata,

mărturisește domnul Anghel. Un adevărat strat geologic antropologic, cu sedimente cotidiene... cât l-am rugat să-și scrie memoriile... iar eu n-am avut timp să stau cu el pe îndelete, îmi urmăream iluziile.

Iată, i-am luat locul... conținutu-mi existențial va deveni o undă necrotică codificată...

– Astăzi suntem pesimiști, constat punând tabloul în mapă.

– Rău, suferință, absurd, nu-s de mine. Doar uneori mă copleșește statistica. Mai e mult până la colț? Aș vrea să stau puțin.

Se așează pe ciotul stingher al unui fost copac și începe să se descalțe; icnește măsurat, aliniază pantofii, pune șosetele în ei; mă așin alături, pentru orice eventualitate.

– Un tei a fost aici, zice. Arborele sfânt al creștinilor pe care Dumnezeu niciodată nu-l trăsnește. Milenarul protector retezat de năimiți ignoranți. Să mergem!

– Pantofii, îngaim.

– Îi țin în mână; așa vreau să merg. Odinioară străbăteam orașul.

Iar îl sprijin, să se îndrepte, să țină calea.

– Pe vremea copilăriei, bag seama. Iau eu pantofii, am o pungă.

– Greșești. Nu de mult. Contactul nemijlocit cu pământul, integrarea în amintiri... dinadins am trecut prin parc. Erau zori de zi... socoteam să mă duc la fata mea, știi, care locuiește la blocuri...

– Chiar te-ai dus?

– Chiar m-am dus... s-a alarmat... am avut parte de atenție...

Suntem la capătul străzii: gata, ne taie drumul un șanț mare, proaspăt; muncitori în salopete se îndreaptă, se apleacă lopătând pământul gălbui. O punte precară face trecerea, doi dulapi pe care nu ne încumetăm să pășim, totuși.

Domnul Anghel calcă lutul lăsând urme, săpătorii iau aminte.

– Ce sentiment, să privești o groapă, zice el. Doar pe a mea n-o s-o

văd!

– Moșule, strigă un uvrier, ia seama să nu te tai, că nu-i mochetă!

Ceialți fac haz, prilej pentru un răgaz; își aprind țigările... iar domnul Anghel, deasupra lor, binecuvântează cu o cruce mare care îi amuțește.

Luăm calea îndărăt; o pală de vânt prefiră miros persistent de putreziciune; grăbim pașii în zadar.

– Fabrica de oase, murmură scârbit domnul Anghel. Uneori mai trece și un transport.

– Că doar nu le-or fabrica, mă mir.

– Vorba vine; adună ciolane, fac făinuri, cleiuri... chiar opere de artă, avangardiste. Ia, să mă mai uit la tablou.

– Poate prinde miros!

Desfac mapa, extrag cartonul, caut să-l expun cumva... îl proptesc de perete dar n-am perspectivă... dintr-o parte reflectă un apus.

– Mda, zice destinatarul, s-ar putea să mă reprezinte.

– Acasă, în salon, o să fie altfel, îl încurajez.

– Dacă voi vedea ceva, subliniază. Zic ai mei, crezi și tu, că sunt în convalescență, când e starea de grație înaintea adevăratei treceri. Un răgaz îngăduit pentru împăcare...

– Astăzi suntem pesimiști, repet. Am venit sincron dar plecarea...

– Aș vrea să mai simt odată gustul cireșelor, zice el. Cer prea mult?

– Cu modernitatea asta, nimic nu e imposibil.

– Ei vezi, constată domnul Anghel, cum ne transformăm în surogate?

Nimic de adăugat. Poposim la ciotul teiului, vrea să se încălțe și nu reușește; să-l ajut, nici vorbă!

– Oricum trebuie să mă spăl, zice, altminteri ajung așa în pat.

Continuăm să ne deplasăm cătinel până la poarta de tablă; abia am sunat că au și apărut, se vede treaba că erau nerăbdătoare.

– Întreg și nevătămat, zic. Un adevărat periplu.

– Vai, exclamă una din doamne, ați mers așa pe stradă, să ne vorbească lumea?! Cu voi nu știe omul niciodată!

Pasămite, mie îmi face morală... cine are urechi, să audă!... Așa că mă spăsesc în retragere, apoi scot tabloul, îl întind... diversiune.

Cele două doamne respectabile îl contemplă.

– De necrezut, șuieră una.

– Execrabil, completează cealaltă.

La timp ca să închid poarta pe dinafară.

MARIAN DRUMUR

RANĂ VIE

Între vise, cui băresc ereții !...
Ne-amăgim cu ofuri... și himere...
Gândului ce-a cutezat să spere
pacostea îi vâruie pereții...

Oblojită cu pelin și... bezne,
viața-i cum... a fost: o rană vie!...
Cerul... pare dus în silnicie...
Munți, pe suflet... lanț de rob, la
glezne...

În dregătorii cât urlă lupii,
Doamne, va fi vai și-amar de noi !...
Pân' la suflet să ne lase goi,
trântorii devalizează stupii...

Pălpaie-n cuvânt un strop de viață...
dar... la viață... moartea ne ridică!...
Pân' la moarte... ascultăm... de frică,
ostenind... cu măști de lut pe față...
năpădiți... de-un „azi” fără de
„mâine” !..

Bine-a zis... cel ce-a găsit cu cale:
„suntem un popor de vegetale!”
amăgit... cu... câte-un boț... de pâine...

NIȘTE SEMNE

Stând sub vremi, teii din gând
ți se scutură...
legând-dezlegând... înțelesurile...
Apa vremii curge - șuvoi plumburiu,
în departele însingurărilor tale...
în tăcerile tale îngândurând
cenușiul pietrelor zilnice,
al căror fiu din flori... ești și tu...
credincios... până la neființă...

Și, cum vezi, aceste cuvinte ale mele
și ale tale sunt... chiar aici și acum...
acum când citești aceste rânduri în
care,
cu propria ta respirație
legeni porțile dintre lumi...

Legănarea porților dă mereu semne
despre Marele Sfat, sub vremi - al
celor
plecați din lumea aceasta... cu viii...
Timp în care... tu... îndrăznești să
visezi...
biciuit fiind cu lujeri de trandafiri...
înfloriți... min-ci-nos: spini și petale...
rar,
și miresme...

Zadarnic îți oblojești rănilor!...
Cuvintele
poartă mereu urme de sânge... Chiar...
și atunci când reușești

să umpli hăurile dintre semnele
poemelor
cu propria ta existență...

PUNCT DE FUGĂ

Sâmbur al tăcerii - duci în tine
Rostul!
Ce ți-e scris în Carte, buchisești... cu
viața !
Cu băta de pleoape, numeri veacuri,
cătore niciodată ostenind cu fața...

Pragu-n care sângeri cumpănă te are:
nălucești... fântână... oazei din
pustie...
Tâlcuindu-ți truda, te încearcă
somnia...
Visul... te condamnă... în
contumacie...

Pipăind tăcerea, setea grea ți-o stinge
nălucirea clipei... doldora... de ere...
Din ce-i scris în Carte, ce citești... cu
viața,
e... un punct... de fugă... Restul... e...
tăcere !...

RĂNI VII

Ca niște răni vii, care sângeră-n
mine,
în mine dor neumbratele drumuri...
Și...
mai dor... și stelele câte, clipind,
încă nu mi-au căzut din cer...

Pe marmora frunții lumina-ntrebării,
cât mai sapă-ntre gânduri umbre
adânci,
zilele... orele... clipele... amăgindu-
mă,
îmi fură cămilele... câte și care
m-ar fi petrecut prin pustiurile zilnice
ale întrebărilor fără de răspuns...
Chiar dacă... numai pentru a afla

Silviu Oravitzan, *Sacos, 4, pictură
pe pânză*

din care parte a zădărniceii,
în largurile neputinței mele omenești,
răsare soarele... către nesfârșire
lărgindu-mi-le...

Pe când, ca niște răni vii, în mine
sângeră și dor... neumbratele
drumuri...

NIȘTE SEMNE

Stând sub vremi, teii din gând ți se
scutură...
legând-dezlegând... înțelesurile...

Apa vremurilor curge - șuvoi
plumburiu,
în departele însingurărilor tale...
în tăcerile tale îngândurând
cenușiul pietrelor zilnice,

al căror fiu din flori... și tu... ești...
credincios până la neființă...

Și, cum vezi, aceste cuvinte ale mele
și ale tale sunt... chiar aici... și acum...
acum, când citești aceste rânduri în
care...
cu propria ta respirație...
legeni și tu porțile dintre lumi...

Legănarea porților dă mereu semne
despre Marele Sfat, sub vremi -
al celor plecați din lumea aceasta...
cu... viii...

timp în care... tu... îndrăznești să
visezi...
biciuit fiind cu lujeri de trandafiri
înfloriți... mincinos: spini și petale...
rar,
și miresme...

Zadarnic îți oblojești rănilor!...
Cuvintele
poartă mereu urme de sânge... Chiar
și atunci când reușești să umpli
hăurile
dintre semnele poemelor mele
cu... propria ta existență...

GEORGE L. NIMIGEANU

Starea prozei

LA PUFOAICA RUPTĂ

După ce am ținut o ședință ultrasecretă la terasa *Pufoaica ruptă* și am votat liberi de contract, președintele comisiei de validare ne-a comunicat sec:

-Cinci pentru, două abțineri.

Abțineri? Ciudat, ciudat de tot!

În consecință, ne-am privit reciproc suspicios, am sorbit cu un plus de responsabilitate din berea la halbă, iar noul nostru coleg, Ijfan Unealtă, s-a minunat:

-Respectiv, să înțeleg că avem doi colegi care...?

Care, ce?

Fiindcă i s-a oprit vocea în gât, retezată de privirea-bisturiu a șefului nostru de Serviciu. Rapid, am cugetat că aveam printre noi trădători, cu genă tradițional-dacică, fapt care alimenta neplăcut gradul de pericolozitate al situației în care ne aflăm. Sigur că votul era vot, că ne exercitasem acest drept constituțional și fundamental, dar și tencuiala stâlpilor de la terasă putea să ascundă niște... Drept care, vorba lui Caragiale prin Florin Piersic:

-*Silențium, loazelor!*

-Doamne-fereste!, ne-a exclamat careva gândurile.

Mai sorbirăm din bere...

Apoi, șeful, cu vocea lui de stentor furnit din cauza emoției și a uriașei sale răspunderi, a lămurit lucrurile:

-Doamnă și domnilor colegi...

-Dânsa e barmană, nu intră în calcul!, l-a atenționat careva.

-A, da, *sorry!*... La orice caz, domnilor colegi, odată ce-am votat, hotărârea noastră ia formă oficială și, sub formă de întrebare, sună așa:

-Cum haia a mă-sii...?

-Pardon?, se auzi vocea pițigăiat-evlavioasă a colegului Rondeș. Pardon, dom' șef, fîncă noi suntem intelectuali și nu ne putem permite, nu ne dă voie Biblia...

Alt nebun!

-Bine, a continuat șeful, rectific: cum dracu', domnilor, să aibă directorul nostru secretară una dintre cele mai fîoroase femei pe care le-am văzut vreodată în municipiul nostru sau prin filme?

Într-adevăr!...

-Eu cred că domnul director se

teme de Marghelița, a încercat să ne convingă, respectuos, colegul Arvinte de la Secția „Păsări împăiate”...

Marghelița?! A, da: nevasta directorului – scăpaserăm din vedere...

De prima dată, când a prezentat-o colectivului nostru, colegul Unealtă, noul șef al Sectorului „Jumulit și Colectări Pene”, a exclamat, probabil fără să vrea:

-Săru-mâna, doamna director! Arătați superb – mai aveți surori? Că io-s holtei...

Complimentul era gata-gata să-l transforme pe tâmpit în disponibilizat, fiindcă Olivia lui Popey-marinarul era o halterofilă pe lângă nevasta-așchie a directorului nostru – ne-am imaginat noi rapid. Până la urmă, incidentul a trecut, am gustat câte-o șampanie cu miros de șosete nespălate, am răs în hohote prelungite la o anecdotă spusă a unsprezecea oară de domnul director – Arvinte a făcut-o chiar pe leșinatul din cauza hohotelor –, am sărutat atent și profesional un sloi de gheață – mâna Margheliței și ne-am retras relativ strategic și cu un oarecare sentiment de vinovăție, fiecare în spatele propriului birou. La plecarea celor doi, directorul ne-a făcut complice cu ochiul – nici după aproape o lună de frământări și presupuneri nu am aflat de ce... Să luăm viața așa cum e? Să-i fim alături la toate încercările? Să evaluăm lucrurile la adevărata lor valoare? Să avem în vedere că e libertate și democrație și că orice e posibil? Să fim solidari cu ideea lui de rețehnologizare a firmei noastre *Gigantica* s.r.l., cu capital mixt?

A rămas, însă, problema cu secretara, fiindcă directorul era un om arătos, deștept și un foarte bun manager reușind ca, în mai puțin de un an, conform unei directive de la Bruxelles, completată cu o hotărâre guvernamentală, să pregătească firma în vederea rețehnologizării. În consecință, o mare parte dintre utilaje, deși noi, dar duhînd îngrozitor a vechiul sistem economic, au constituit materie primă excelentă pentru hoți, care au și înființat fulgerător firme de colectare a fierului vechi. Ca urmare a hotărârii și a consiliului de administrație, *Gigantica* și-a oprit brusc producția reprofilându-se tocmai pentru ca noi, angajații, să nu devenim clienți prea fideli ai Terasei „*Pufoaica ruptă*” înjurând Guvernul, Parlamentul, democrația și chiar libertatea

– după consumarea anumitor cantități de bere... La ideea lui Unealtă, aflat fiind într-o avansată stare de ebrietate, firma s-a împărțit în două sectoare pe care Rondeș le-a botezat, iar șeful de secție le-a raportat la For: Sectorul „Frunze” și Sectorul „Mentă”, în ideea diversificării producției. În acest scop, s-a avut în vedere și faptul că, urmare a unui proces care a durat din iunie 1990, până în noiembrie 2015, firma s-a trezit pe neașteptate proprietara unui teren perfect inutil în suprafață de 9 hectare... Câțiva dușmani învederați ai democrației postdecembriste au lansat imediat zvonul că, pentru proces, avocații au încasat în *euro* de trei ori valoarea proprietății și că nu este exclusă redeschiderea procesului ca urmare a unui memoriu la CEDO. În orice caz, singurii și adevărații beneficiari ai viitoarei rețehnologizării – câte-o foarfecă pentru fiecare angajat –, și ai noului produs, au fost câinii maidanezi care s-au trezit cu mormane uriașe de frunze tăiate pentru ei de către angajații *Gigantice* din Sectorul „Frunze”.

În ceea ce privește Sectorul „Mentă”, s-a ivit o problemă: planta era insuficient maturizată și cam golașă de frunze, situație în care s-a recurs la un compromis, și anume: organizarea unui curs de inițiere intensiv având ca obiect de studiu mangalul care, pe anumite coordonate avea ceva asemănări cu menta. Cum singura persoană atestată și recomandată de Forul nostru tutelar ca lector a fost noua și fîoroasa secretară a directorului, de frică și cu o viteză neașteptată, ne-am însușit cunoștințe temeinice despre frecarea științifică și eficientă a mangalului, ca etapă →

DUMITRU HURUBĂ

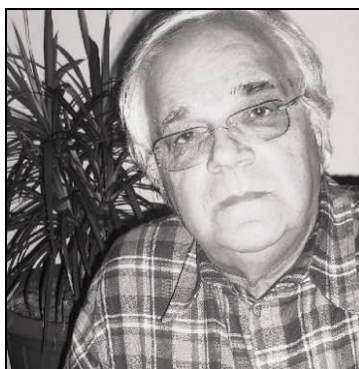
Boala privatizării/Invectivă/

Privatizarea,
ce mai la deal la vale,
n-a prins doar la oameni
ci și la animale,
bunăoară,
câinele meu, un foxterier,
- foarte modest până mai ieri -
nu mai strănută
decât pe valută!
Pentru lei de-ai noștri,
întreprinzătorul,
nu mai ridică nici piciorul,
poți să-i scoți o mie de pomi în cale,
el le știe pe ale sale –
și basta!
–“Cât îmi dai pentru asta?!”
Nu se mulțumește cu oase,
oricât ar fi de mari
și gustoase,
vrea pentru orice lătrătură
euro, mărci sau dolari,
odată-culmea -
mi-a cerut o pagină ...genială
de literatură,
(cică să se hrănească
după ultima modă câinească)
scrisă numai de literați
ultra-premiați,
eventual veșnic candidați
la premiul Nobel pentru literatură!
Dar i-am spus - fără ură! -
nu face pe nebunu'
din aștia avem numai unu',
e nevoie de aprobare
de la șeful cel mare...

Și l-am trimis la plimbare
cu coada între picioare...

Cu infinită tandrețe /Invectivă/

Politica mare, planetară, cu mize
trebuie dusă, musai, la analize,
astfel, vin analiștii celebri, iau
eșantioane și probe,
în eprubete speciale, anaerobe,
ca niciun virus din afară să nu altereze
concluziile finale și apoi, greșit, să le
comenteze...
treaba lor nu-i deloc ușoară:
mai întâi, iau politica de subțioară,
o ridică încet, cu cea mai mare atenție,
să nu se producă cumva vreo retenție,
o întind pe o masă foarte sterilă,
- exclus, dacă este într-o stare febrilă! -
și c-o seringă de unică folosință
recoltează probe de sânge după
trebuință,
mai întâi vor să afle, din pur eroism,
dacă are urme de comunism,
așa că-l strecoară,
până rămâne din el apă chioară,
după aceea, respectând uzanțele

cele mai înalte și planu',
trimit rezultatele spre confirmare lui
V. Tismăneanu
iar acesta, prim magie si spiritism
se consulta cu tat-su
care se mai plimba de-a lungul și de-a
latul
cu Stalin prin comunism...
Apoi întrebarea e: ” Cât europenism
conține
sângele ăsta ce curge
atât de tumultos prin ale politicii vine?”
Dacă e mult, se-nțelege, e foarte bine,
dacă nu, treaba se schimbă,
analiștii își pun ardei iute pe limbă
și toate ecranele TV întră-n vibrație
mai ceva ca la reclamele despre
purgație.
Mai la urmă vine și proba cu „interesul
național”,
dar cu totul tangențial,
cu mare grijă - e un subiect delicat
și-apoi analistului nu-i place să
mănânce nemestecat
sau, mai rău, să dea-n populism
și de-acolo, mai grav, în extremism...
Politica mare, planetară, cu miză,
cum am spus, trebuie supusă la o
savantă analiză,
cu tact, cu debordantă finețe,
și mai ales, cu infinită tandrețe..

Patriotismul și exploziile solare/Invectivă/

Vânătoarea de păsări și de alte animale,
practicată din timpuri imemorabile,
dinozauri, prepelețe, sconși, codobaturi,
urși, șerpi cu ochelari, ori rinoceri
a devenit un delict colosal de ieri...
Politicieni iluștri, mondiali,
fenomenali,
cu maximă doxă
și genială intuiție
au decretat la nivel mondial
în privința ei,
cea mai democratică interdicție...

Altele sunt azi țintele vânătorii,
nu mai stricăm săgețile sau alicele
pe aripile rațelor sălbatice
sau ale ciorii...

(poate, doar, ale privighetorii...)

La mare modă, din responsabilitate
și profund civism,
ne spun agențiile mondiale de
specialitate,
ește vânătoarea de patrioți
și patriotism,

Aceste două feroce animale
lăsate libere produc catastrofe
mondiale,
cutremure, schimbări bruște de
temperatură,
deraieri de trenuri pe arătură,
absolut mortale,
ciocniri de constelații și viraje
periculoase de climă –
aceasta-i vânătoarea sublimă!

Cetățeni ai planetei, luați aminte,
Patriotismul - oriunde apare,
în forme evolute sau primare,
trebuie vânat fără milă –
cu toate armele din dotare,
în toiul nopții sau în amiaza mare,
nu vă jucați cu focul,
patriotismul,
produce tot felul de explozii,
inclusiv din cele mai grave -
solare,
cu inevitabile consecințe planetare...
FLORIN COSTINESCU

LA PUFOAICA RUPTĂ

→pregătitoare de frecare neșovăitoare
a minții.

Deci?

Colegul Ijfan Unealtă, care a
absolvit cursul cu un 4,55, rotunjit la
5,00, ne-a spus:

-Domnilor colegi, vă dezleg un
mister, da, mucles: secretara i-a fost
băgată pe gât directorului ca urmare a
intervenției neveste-si la For în cali-
tatea ei de președintă a organizației
locale a partidului de guvernământ...

Cum-cum?!?

-De unde știi?, l-am descusut.

-De pe surse. Iar de săptămâna
viitoare începem cursul de frecare a
minții, tot cu secretara ca lector...

...Și noi, care credeam că e
tâmpit!

Era doar Unealtă, așa că am
năvălit la *Pufoaica ruptă*, iar unii
dintre noi nici până azi nu s-au mai
întors...

(Din volumul de proză scurtă în
curs de editare: **LUMEA LUI
FREUD**)

Drepturi de autor

Viața îmi cere drepturi de autor. Insinuează că am plagiat-o cu nerușinare și n-am fost în stare măcar să-l mituiesc pe diacritologul de serviciu, să mă ajute la corecturi. Eu îi răspund că fiecare cuvântul îmi aparține, e din mintea mea, și fiecare impuls de a-l aduce pe lume – din sufletul meu neliniștit ca un titirez în câmpiile elizee. *Ce e ăla suflet?! zbiară ea înnebunită de gelozie* – am luat azi un premiu literar important, pentru care s-a declanșat al patrulea război mondial. Și tocmai eu, forța non-beligerantă, apatică și aspră la pipăit ca un călcâi de țărănuță, l-am înhățat, fără niciun efort! ... *Și unde e sufletul ăsta?!* continuă să mă interogheze viața, într-o veritabilă criză de isterie. Trebuie să vă spun, crizele astea sunt din ce în ce mai dese de la o vreme. Dar ea e colerică, eu melancolic-flegmatică, slavă Domnului, în felul ăsta conflictul nu escaladează noi culmi!

Mă gândesc să-i dau totuși o cotă-parte, infimă, din drepturile de autor, doar ca să-i închid gura – chiar dacă sunt convinsă că apoi va găsi alt motiv de discordie, alt tertip, va afirma că fac paradă de mărnimia mea, că o joc magistral pe Maica Tereza, că tot plagiat e și ăsta, că mă va da (din nou!) în judecată, pentru drepturi de autor la acțiunea *cedare drepturi de autor vieții pe baze egoiste, emfactice, histrionice, fals bine intenționate ș.a.m.d.!*

Un fel de papara paparei, de uite ce procesomană înrăită sunt eu – viața, adică!

Îi fac o ofertă mai mult decât tentantă: fifty-fifty drepturi de autor. Chiar dacă nu sunt ușor șantajabilă, treacă de la mine! Poate va ține și ea

cont de asta cândva, la gongul final! Nu cer un delay, doar o melodie mai săltăreacă, în loc de ding-dong, un *dong-ding-ce-frumos-a-fost-în-ring, ta-ta-ta!*

Nici fifty-fifty nu-i convine. Îmi revizuiesc operele, scrise sau nescrise. De unele mă pot detașa fără regret, le găsesc acum defecte interne inadmisibile sau fraze banale care n-au adus omenirii niciun plus, ever. După o analiză SWOT mai atentă, cu metode noi, moderne, aliniată la normele UE, îmi pun pe cântar și operele nescrise. Lor nu prea le găsesc slăbiciuni, sunt optimiste și strălucitoare pe pedestalul lor și îmi fac cu mâna prietenoase. Cochetăria lor e evidentă dar nu mă sperie deloc. Voi avea ac de cojocul lor (respectiv ac de siguranță pentru costumul de baie sex-în-grupă, după anotimp).

Doar din creația de iubire nu-i pot ceda vieții niciun procent. Aici nu se poate negocia. Nu a trăit ea în locul meu, nu a ars ea și nu a renăscut ca pasărea Phoenix, nu a stat pierdută pe marginea ferestrei, plănuiind saltul în gol. Nu a spart toate oglinzile, cu consecințele de rigoare (7ⁿ ani de ghinion, unde *n* tinde spre infinit). Nu, ea doar mi-a pus piedici, a trimis spioni în ograda mea, a încercat chiar să-mi fure iubirea – a cooptat pentru asta căpetenia ISIS, a dat bani grei pe armament de top – dar nu i-a reușit. Iubirea era strâns lipită de mine, infiltrată, inoculată în genele mele, fără spații interstițiale, fără secunde moarte, ce mai, un mutant de neînvinș, iubirea și eu, mai ceva ca Wolverine, compatibilitate, miscibilitate totală, o singură ființă care eclipsa lumea din jur! Pe lângă ființa asta, viața părea un șoricel pricâjit.

Silviu Oravitzan, Expoziție la Muzeul de Artă Timișoara 2010, Basorelief, lemn aurit

Ce sunt drepturile de autor, la urma urmei? *Ansamblul prerogativelor de care se bucură autorii cu referire la operele create*, zice Wikipedia. Mare bucurie, mare! Depinde, la urma urmei, de legislația fiecărei țări, de sindicatele celor care scriu, de mentalități, tradiții, și tot așa. De raportarea la super-eroi sau la cine-a tras în noi, de luni până joi, și aș putea continua până duminică la prânz, dacă ar fi concludent pentru demers. Până la urmă, mă pot lipsi de ele, important e trandafirul. Ce-mi pasă mie că peretele cu medalii a devenit prea îngust, că se impune o denominare în contul de scriitor (zerourile nu mai încap de la o vreme), ce-mi pasă că tanti Agafița îmi cere autograf pe stradă deși nu m-a citit, doar m-a văzut la teveu, și pe deasupra îmi mai și dictează ce să scriu: „Pentru doamna Agafița Tămbălaș, cu dragoste și afecțiune”?!
***

Colegii îmi spun că sunt nebună, cum să fac așa ceva?! După atâtea nopți nedormite, după atâtea zbatere interioară sau dobândire de rizartroză la mâna care scrie, gradul IV, musai de operat... ?! Sunt înduioșată, e prima oară când confrății dau semn de altruism sincer. Le spun că sunt în faza de *je m'en fiche*¹⁹, de *I'm sexy and I know it*²⁰, de *laissez-moi la musique*²¹, de *Oisive jeunesse/À tout asservie/Par délicatesse/J'ai perdu ma vie*²² sau, mai degrabă, de *fifty is the new fifteen*²³. Se uită la mine ca vițeei la poarta nouă (urmează poarta 10, 11, ..., n+1). Le fac un rezumat, să le scurtez agonia: bă, scrisul e perimat și inutil, mă duc să fac jogging cu Mr. Univers!

***

Viața mi-a cerut drepturi de autor. I le-am cedat integral. Sună cineva. Viitorul e deghizat în lucrător la spații verzi. Mă fac că nu-l recunosc. Îmi întinde o listă și un pix:

– O semnătură pentru înverzirea de apoi, vă rog...

Mă conformez.

LUMINIȚA ZAHARIA

¹⁹ Mă doare-n cot (l. franceză)

²⁰ Sunt sexy și o știu (l. engleză), titlul unei melodii celebre a artistului LMFAO

²¹ Lăsați-mi muzica (l. franceză)

²² Versuri din poemul “Chanson de la plus haute tour”, de Arthur Rimbaud - în traducere: “Trândavă juneță

Roabă orișicui,
Din delicateță

Viața mi-o pierdui.” (trad. Petre Solomon)

²³ 50 este noul 15

Minunea de la Reims

Prin anii '90, când iarna era încă iarnă, ajunul Căciunului mă prinsese tocmai în Franța, la **Reims**. Se însera. Noaptea ce se întrețesea, ușor, ușor, cu fulgii de zăpadă, cobora peste piața din fața catedralei luminată feeric, răsunând de cântece, colinde de bucurie - binecunoscutele „*Cantiques, chansons de Noël*”. Se prevestea cel mai frumos și înălțător moment al anului: Nașterea Mântuitorului nostru Isus Hristos! Veselie, mare veselie. Sufletul meu însă nu era împăcat. Mi se întâmpla pentru prima dată să nu fiu de Crăciun acasă, în România, cu ai mei, cu ai noștri. Îmi lipsea atmosfera. Îmi lipseau toți. „*Fie pâinea cât de rea/Tot mai bună este, /când o știi din (și ești de fapt în) țara ta*”. Mă podidea un val de tristețe. Nu vroiam însă să-l las să se vadă pe față și în voce. Nu ar fi dat bine și nici nu ar fi fost frumos. Gazdele noastre, oficialii francezi, s-au purtat impecabil. Mi-am spus atunci în gând că acela trebuia să fie ultimul Crăciun petrecut în străini.

Așa a fost până acum și așa sper să și rămână. Catedrala din Reims, în stil gotic, este una dintre cele mai frumoase catedrale din Franța, terminată în secolul al XIV-lea. Este consacrată Fecioarei Maria⁽¹⁾.

- Mamă, mama când pot să merg la leagăn? - întrebă, arzând de nerăbdare o bijuterie de fetiță, din apropiere. Ochi mari, de un albastru ireal, păr blond, cârlionțat și o voce puternică de ciocârlie, inconfundabilă.

Era mare vânzoleala. Corurile mixte, de adulți și copii, extrem de numeroase cu acest prilej, intonau „*Douce nuit*”, „*Noapte de vis*”, în timp ce „actorii”, anonimi își ocupau locurile pe scena improvizată în dreapta intrării principale. În mărime naturală, cu scenografie, lumini, animale, „ciobani”, „magi”+ personajele principale: Iosif și Maria și un bebeluș în scutece, într-un leagăn vechi, cu talpă rotundă de hopa-mitică.

Se întâmpla, sub privirile noastre uimite, reconstituirea *live*, cât mai fidel posibil, a nașterii Mântuitorului: **LA CRÈCHE VIVANTE**: o reprezentare a scenei Nașterii lui Isus Hristos, dar nu cu statui, în decor de muzeu, ci totul pe viu! Și interesant și rar, cu atâția „actori” și figuranți. Imaginați-vă câți spectatori, câtă lume! Clerici, oficialități, ziariști, posturi de radio, televiziuni care transmiteau în direct. Mii de turiști, atrași de speciala sărbătoare, gură-cască etc. O mare de copii, cu părinți, bunici, neamuri. Legenda spune că aceștia au privilegiul, fiind cei mai curați la suflet, să obțină de la Dumnezeu ceea ce-și doresc dacă, imediat după slujbă, ating pruncul sau cel puțin leagănul, rugându-se. Cu atât mai mult acum când nu era vorba de statuete, ci de oameni și un bebeluș în carne și oase!

- Mamă, mama vreau să merg acum! - strigă Louise, așa o chema pe mica „ciocârlie” - uite câtă lume! câți copii! Nu ajung acolo niciodată! Ce mă fac dacă moare bunica?!

- Lasă dragă că vei ajunge - încerca să o liniștească maică-sa. Ți-am explicat și acasă. Mai întâi cântă corurile, apoi e o scurtă slujbă și o predică a episcopului, nu lungă! Abia pe urmă puteți voi, copiii să mergeți la leagăn. E clar?

- Da. Un „da” stins, târziu și deloc convins din partea micuței. Părinții fetiței erau tineri. Mama, ca de obicei, mai blândă, mai dispusă la concesi. Tatăl, ușor nervos că fusese probabil silit să le însoțească în piață, o strânse parcă puțin mai tare de mână pe micuța Louise. E bine să înțelegeți că nici ceilalți copii nu erau mai cuminiți. Hărmălaia era de nedescris. Unii vroiau rachete, alții săbii, fetele păpuși. De dorit toți doreau câte ceva. Ei priveau evenimentul ca pe un bun prilej să-i mai ceară ceva lui Moș Crăciun.

Fulgii cădeau senini, frumoși, mari, aș spune chiar maiestuoși, peste piață, oameni, animale, mașini. Își vedeau de treaba lor: puneau de o pace cu întreaga umanitate deoarece urma să se întâmple **NAȘTEREA!**

- Louise, vino aici! - i-am spus fetiței, după un schimb de priviri complice cu părinții ei. Am urcat-o pe o strapontină, în fața noastră. Fiind mai sus, de acolo vedea și auzea mai bine. Ochiul spun întotdeauna totul. Trebuie numai să ai răbdare să-i înțelegi. În primul rând adevărul, acela primar, nefardat, lipsit de conveniență. Exprimă cel mai bine bucuria sau furia, satisfacția sau nemulțumirea. Acum și fetița și mama mă priveau cu recunoștință. Până și tatăl Louisei era mulțumit că scăpase de pisălogeală.

În fața catedralei, manifestarea intrase în linie dreaptă. Se derula deja slujba. Amplificarea era foarte bună. Acel *Amen* repetat, cântat acum de atâtea coruri, răsuna înălțător în noaptea de poveste de iarnă ce se lăsa peste oraș. Timpul părea că zboară. Vag, am auzit și cuvântul de încheiere al episcopului, un om amabil, cult, cu mare experiență de viață care a explicat succint semnificația și importanța sărbătorii.

I-am fost prezentat după eveniment și m-a impresionat prin profunzime și simplitate. Toată atenția mi se focalizase pe copii. Înfiiorarea lor era în creștere, așteptarea imensă. Louise fremăta. Era ca un atlet în blocstart, înainte de iminenta începere a cursei.

→

MIRCEA I. BĂTRĂNU

Dintr-o dată se auzi din bazilică o bubuitură puternică, o explozie! Un fum gros și un miros înțepător de cablu electric ars răzbătu prin ambrazurile de deasupra intrărilor, pe unde se scosese suportii proiectoarelor de scenă. Apoi întuneric, beznă și o liniște nefirească, de ev mediu. Ce șoc! De pe cealaltă parte a pieței continuau să lumineze, destul de slab, felinarele publice. Păreau niște opaițe amărâte după luminile incandescente ale scenei de adineauri.

Vacarm, o oarecare debandadă și mai presus de toate, oftatul general al copiilor! Ei erau cei mai dezamăgiți. Urma să aibă loc momentul lor! Au început să plângă, să strige, să implore. Louise mi se părea de departe cea mai afectată. Striga. Plângea în hohote.

Tot fără veste, a intrat în funcțiune iluminatul de siguranță și amplificarea cotidiană a bisericii. La un microfon s-a anunțat cu chiu cu vai că se fac verificări și că accidentul se va remedia în cel mai scurt timp. Îmi aduc aminte că l-am însoțit pe părintele responsabil și pe un director al primăriei în catedrală. Ce se întâmplase? Cablul electric principal fusese prins sub roțile metalice ale unei macarale ce asigura susținerea unei părți din scenografia de afară. Neglijență plus întâmplare. Nimic altceva. Pe atunci nu se vorbea la tot pasul de terorism. Nici nu era cazul. Lumea era mai bună și mai liniștită ca azi. Cei doi electricieni sosiți la fața locului și-au dat seama rapid cum sta situația. Un asemenea cablu de putere nu putea fi reparat printr-o simplă înmădire. Trebuia schimbat. La fel și contactorul principal din tabloul general de curent care se topise pur și simplu. Chestiunile acestea nu se puteau rezolva cât ai bate din palme. Cereau timp. Era vorba de a găsi și reinstala un cablul special de vreo mie de metri... La recomandarea celor de la protecția specială, panoul de curent a fost scos complet de sub tensiune. Toată lumea a fost rugată să părăsească biserica. Ușile au fost încuiate după plecarea echipei de intervenții. S-a vorbit și de grupuri electrogene. În fine, povestea putea dura mai mult de un ceas. Ne-am reîntors la locul nostru. Am explicat celor din jur ce s-a întâmplat. Lumea disciplinată a înțeles. Mai puțin copiii. Nemulțumirea lor era ca o oală sub presiune. Țiua. S-a distribuit cei

cald și un vin fiert cu scorțișoară, foarte slab alcoolic dar foarte bun și parfumat, cu un fel de *madeleines*, niște prăjiturele, în forme de semilună sau steluțe de Crăciun.

- Mamă, mama vreau să merg acumaaa! Am stat destul! - striga Louise, mai tare decât toți ceilalți. Vreau să se facă bine *Mamie*, bunicuța mea dragă! Numai pe ea o am! Ce mă fac eu dacă nu-și mai revine?! - și izbucni și mai aprig în plâns.

Ea nu vroia cadouri, jucării ca ceilalți copii. Bunica ei scumpă ajunsese semiparalizată în urma unui accident vascular, din nefericire cu șanse foarte mici de însănătoșire. Nu se putea mișca. Nu putea vorbi. Săraca stătea în pat și cu ochiul scăpat de năpastă plângea în tăcere. Fetița o iubea cum numai copiii știu să o facă. Cu ea crescuse. Cu ea începuse să descopere lumea. Louise știa că dacă ajunge la leagăn, la pruncul sfânt, și se roagă, bunica ei se va face bine! Știa și credea! Am încercat și eu să o liniștesc, explicându-i că nimeni nu va pleca acasă și că precis va putea să-și îndeplinească dorința. Trebuia doar să mai aibă puțină răbdare. I-am arătat că și „actorii”, bebelușul cu mămica lui, părăsiseră între timp scena pentru a se adăposti undeva la căldură. I-am explicat că de îndată ce va reveni curentul totul se va relua și că ea, fiind atât de aproape, va putea fi printre primii copii ce vor atinge leagănul și pruncul. Între timp, oficialii de lângă mine dădeau telefoane peste telefoane. Soluția cea

mai eficientă părea a fi aducerea unui grup electrogen de mare putere direct de la Paris. Era posibil să se rezolve dar, oricum, tot dura aproape un ceas în plus, asta după mai bine de trei sferturi de oră de când plecaseră electricienii. Cei mici își pierduseră cumpătul. Plângeau, țipau. Începuseră să alerge prin mulțime.

- Mama, Papa nu mai pot să aștept! Acum trebuie să mă duc! Așa vrea bunica mea! Bunica! Bunicaaaa!

- Roagă-te să vină mai repede curentul! - zise, mai mult ca să scape, tatăl fetei.

Louise își împreună mâinile și le înălță prin marea de fulgi spre cer. Strigă cu lacrimi în ochi, din tot sufletul ei de copil:

- Doamne ajută-mă, ajută-ne!

Și...brusc: curentul reveni. Într-o clipă. Tot așa cum și picase. Proiectoarele, apoi stațiile, înregistrările magnetice, microfoanele... începură să funcționeze. Ca un tren cu locomotivă cu aburi ce se pornește bătrânește, dar sigur din loc, tot așa și manifestarea se reluă hotărât de unde se oprise. Bineînțeles că Louise a fost printre primii la bebeluș și la leagăn. Nu știu ce a spus acolo. La întoarcere, a fost foarte calmă, senină și împăcată cu ea și cu toată lumea. Și-a pupat părinții. M-a îmbrățișat și pe mine și a trimis bezele la toți cei din jur. A sunat un telefon. Tatăl fetei a răspuns și apoi a rămas perplex.

- Dragă, m-a sunat mătușa. Hai să mergem repede acasă. Mama s-a mișcat și a început să vorbească. A cerut supă de găină! A luat-o în brațe pe micuța Louise, și-au cerut scuze și au plecat în trombă.

- Bunica mea, bunica mea e bine! - striga fericită Louise către mine, către noi, din brațele tatălui ei.

Nu vă mai spun ce bucurie și satisfacție pe toți copiii din piață. Da, acum putea veni Moș Crăciun!

La plecare, m-am întâlnit și cu părintele responsabil. I-am mulțumit pentru că a urgentat reparația și i-am povestit de clipele de fericire trăite alături de micuța Louise. Acesta însă nu-și putea reveni din uluire:

- Domnule, îmi cer scuze. Nu numai că nu am făcut nimic, dar nu știu cum s-a întâmplat...

Cheile au fost tot timpul la mine. Ușile le-am încuiat. Ați fost de față. Ați văzut și dumneavoastră. Și acum...Haideti cu mine! →

Omul, parcă teleghidat m-a poftit în catedrală să văd cu ochii mei. Mi-a arătat cu un gest larg. Era evident un alt cablu. Nou, galben. M-a condus la tabloul electric. Contactorul era tot nou și corect cuplat!

- ...Și cheile, cheile erau la mine !!! Am sunat acum câteva minute la intervenție. Nu, nu au fost ei. Mi-au spus că numai mâine s-ar putea să găsească cablu! Și atunci?!

Părintele a ridicat mâinile spre cer. Eu mi-am înălțat cu sfială privirea și am făcut cruce. Mi-am spus, cu recunoștință, în gând, că mare e puterea lui Dumnezeu.

Credința... Ce Voință,
ce **Binecuvântare,**
ce **Forță...cât Mister !**

***

Dacă **Credința** noastră ar crește cât un **Grăunte de Muștar** atunci și... **Mutatul Muntelui** nu ar mai fi decât o simplă joacă de copii.

-----
1) *Basoreliefurile, dantelăria în piatră, omniprezentă pe mari suprafețe murale, statuile regilor, ale sfinților, numeroase, atât în exterior cât și în interior sunt elemente de atracție ce aduc mii de turiști să o vadă. Aici s-au încoronat toții regii Franței din Evul mediu timpuriu.*

Ca și Notre-Dame de Paris sau Notre-Dame de Chartres, fațada se împinește cu două turnuri gemene, rectangulare, înalte de 81 de metri. Este o bazilică romano-catolică, impunătoare, impresionantă - dacă o vezi nu o mai poți uita! - unde se oficiază și astăzi serviciul divin. Piața - adică deschiderea aceea respectuoasă a clădirilor orașului într-un dreptunghi lat, de jur-împrejurul bisericii, tocmai pentru a te lăsa să o descoperi mai bine - este locul tuturor întâmplărilor semnificative de peste an. De la Festivalul Șampaniei (Reims e considerat „capitala” mondială a acestei licori miraculoase, celebrul călugăr Dom Perignon producând aici prima sticlă în 1690 - "Je bois les étoiles!"/„Beau stele!"/, ar fi exclamat acesta după ce s-a delectat cu prim cupă de șampanie etc.) și până la Sărbătorile de Paști și de Crăciun.

decembrie 2015

BIBLIOTECA BABEL

Fortunato Ramos

Este un poet indian din Humahuaca, un târg modest din Anzi, la nord de Argentina. Născut în anul 1947, a fost învățător itinerant, muzician, recitator, povestitor tradițional și țaran. Cântăreț recunoscut al tradiției indiene, el a refuzat mereu să-și renege condiția sa de sărman pentru o glorie pe care o socotește poarta trădării. Vorbește, cântă și scrie în limbajul indienilor, o spaniolă foarte rurală și foarte simplă. Iată două din cele mai cunoscute poeme ale sale.

Nu-ți bate joc (No te rias de un coya)

Nu-ți bate joc de indianul care coboară din munți lăsându-și acolo caprele și blândețe oi, ca și pământurile sale. Nu-ți bate joc de indian de-l vezi tăcut, puțin cam frust și toropit de soare.

Nu-ți bate joc dacă pe străzi îl vezi tropăind ca o lamă un guanaco speriat, un măgar îndărătnic, cu ponchoul și pălăria sub braț.

Nu disprețui indianul dacă pe arșiță îl găsești înfolotit în haine de lână și lac de sudoare. Gândește-te, prietene, că descinde din munți unde vântul de gheață îți șfichiue mâinile și-ți sparge bătăturile tălpilor.

Nu râde de indian dacă-l vezi mestecându-și grăunțele coapte sau carnea tare-adusă până-n piața aceasta pe-o cărare înghețată sau de-a lungul marelui râu.

Iată-l coborând să-și vândă lâna și pieile pentru a-și cumpăra făina și zahărul.

Va avea asupra-i și banii și hrana spre a nu fi nevoit să îți ceară ceva.

Nu-ți bate joc de figura sa de indian de la graniță acolo, departe, pe jăriștea Zentei, căci dacă vei merge pe munți, îți va deschide ușa bordeiului său, te va cinsti cu rachiul de porumb și-ți va da ponchoul lui. Lângă țâncii săi vei mânca ce-are el fără să-ți pretindă-n schimb ceva.

Nu-l batjocori pe acest indian care caută liniștea și-și cultivă feva-n pietriș de ardezie, acolo, pe culmile unde nu răsare nimic.

Așa supraviețuiește indianul pe pământul său - pământul mamă, Pachamama.

Niciodată copil (Yo jamás fui niño)

Surâsul meu e uscat și chipul serios, Spatele lat și mușchii tari, Mâinile mele-s crăpate de un frig nemilos. N-am decât opt ani și nu-s copil.

Până la cabană cobor încărcat de poveri, Suflu-n foc, omor timpul și sfori împletesc. Să fiu copil n-am niciodată timp.

Mereu aceeași, anii mei se duc. Porumb fiert, lapte sărat, iată caramellele mele. Jucăriile: țapul și câinele turmei de oi. Am trăit atât de puțin fără-a fi și copil.

Avionul meu e-un corb bătrân. Camionul meu un asin lent la pas. Prietenul meu este Zorro ce vine să mă lase fără capre. Spre-a mă consola îmi spun: „Ai putea fi copil!”

Am capul unui vârstnic și mersul de bunic. Călcăile sfărtecate de pietre și ponchoul sfâșiat de vânt, Totul strigându-mi: „Nu ești copil! Nu mai ești!”

Pentru mine Regii Magi nu există. „Sărbătoare a copilăriei”, adio! Niciodată norocul De a fi copil!

Prezentare și traducere de
ION ROȘIORU

BIBLIOTECA BABEL

Olga del Carmen Becerra Pérez

Născută la 18 iunie 1962 în Benaocaz (Cádiz), Spania.

Licențiată în Filologie Hispanică la Universitatea Autonomă din Madrid.

Publică poeme și articole de opinie în ziare și reviste locale sau naționale.

A câștigat mai multe premii literare, a fost machetator și coordonator la revista culturală *Omnia* (1999-2000), iar în prezent e coordonatoarea revistei digitale *Parnaso. CreAcción*.

Director și prezentator de programe radiofonice ca "Vocea cărților" de la *Miradario.es* și "Eu sunt de litere", de la Grupo Parnaso.

AȘ FI PUTUT SĂ-ȚI FIU PIELE, PENELEOPA

Aș fi putut să-ți fiu piele, Penelopa,
și alunecarea unei glume și cânt în
râsul tău
aș fi putut să blestem de o mie și una
de ori numele lui Ulise,
în timp ce îl alăptam în dulceața
sânilor mei
și în amărăciunea sinistră a lacrimilor
mele.
Aș fi putut să fiu, dacă umbra ta,
oglindea ta, teara,
ridul acesta ce strigă în ghearele a
ceea ce este atât de îngust,
întunericul ce tremură în trupuri, ceea
ce se pierde într-un vers,
insomnia ta, veghea,
vestea pântecelui tău obosit la
jumătatea unui deșert
Aș fi putut să-ți fiu privirea ce pare a
pierdută
în zi, în noapte, într-un
lucru mic și neînsemnat,
când tu abia intuiai, așa cum eu o
presimt acum,

această amăgire ce sălășluiește în
neagra rădăcină
care se pierde în vremuri.
Privirea încercănată se umplea de
fiița sa, de numele tău,
și de setea întrebărilor pe care
continui să ți le pui.
Acum nu mai știi dacă s-au născut
atunci,
sunt fructul copt al unei lungi
așteptări
în care nu ai știut dacă ciudata ta
singurătate
a fost locuită de stele blestemate care
s-au stins fără norduri.
Aș fi putut să-ți fiu piele, Penelopa,
și am putut să simt cum mă rupeam în
așteptare
și în îndoială, fiecare bucată ruptă
mi se făcea o bucată dintr-o durere
mistică și tăcută,
o durere de fir ce se pierde în nod,
ce se pierde în acest labirint fără
ieșire
al întrebărilor care se transformă
în hățișuri.
Aș fi putut să îți fiu piele, Penelopa,
pielea aceasta goală din fața terii, care
nu înțelege nimic,
însă trebuie să continue destrămand la
miezul nopții.

BRĂȚELE TALE SĂ MĂ RĂPEASCĂ

Lui Paris

Astăzi vreau să fiu Elena din Troia.
Brațele tale să mă răpească,
cu arme bine încordate
și bine încordați armurierii.
Dar vino, hai răpește-mă, că te aștept.
Să nu te intereseze războiul,
dezastrul,
ceea ce urmează după atâta mort.
Hai, răpește-mă, că după răpire,
doar tu și eu vom fi.
Rostește-mi numele încet,
în timp ce de pe buzele mele iese
numele tău.
Locul unde se întâlnesc vocalele,
unde se topesc sufletul și fonemele,
acolo unde germinează sărutul,
acolo va sta iubirea pe care ne-o
purțăm.
Hai, hai răpește-mă repede.
Nu voi lua bagaje, nici rochii,
nici amintiri.
Nu voi întoarce în urmă privirea,
la reîntâlnire voi veni desculță.
Vei fi doar tu și eu voi fi
în glasul acestei clipe.
Astăzi pentru tine mă numesc Elena,
pentru că mă recunoști ca femeie

și ție astfel mă dăruie.

PROCES CREATIV

Într-o zi eram beată
am făcut un poem.
Amețeala mi se concentra
în cap
și în gura stomacului.
Lacrimile îmi inundau
adânciturile ochilor
Dar frazele muzicii
erau incredibil de frumoase,
aproape divine.
Trecând prin vene,
durerea era simțită cu adevărat,
din suflet până la piele.
Strigătul de sfâșiere m-a rănit
când a scăpat din fiecare din celulele
mele.
După toate acestea, am rupt furioasă
foaia de hârtie
unde scrisesem acel poem
și nu am mai vrut niciodată să
scriu în stare de ebrietate.

*(De fapt nu încercasem
nici măcar o picătură de alcool,
nu eram prevenită și fără să vreau,
mi-am înghițit toată tristețea).*

ASTĂZI ÎN CEAȚĂ

Astăzi când în sfârșit sunt capabilă
dsă văd toată bucuria
și frumusețea pe care ne-o oferă în
ambianța și în culoarea ei specială,
ceața.
Astăzi când griul nu mai e trist și nu
îmi mai stinge culorile.
Astăzi totul e o senină deșteptare
și pășesc încet spre mulțumire, spre
apreciere.
Astăzi, vreau să fiu un scriitor
blestemat pentru a fi disprețuit de
imbecil
și să lupt cu cuidățenia acestui mister
care mă scuipe spre viață.
Astăzi, vreau să fiu ca Whitman, ca să
mă celebrez pe mine însămi.
Sau să scriu până voi ajunge un trist
personaj,
abătut în căutarea a ceea ce este aici
afară, care uită pentru o clipă,
ce se întâmplă în profunzime.

Chiar dacă gândind mai bine
Astăzi

Voi fi eu

Fără nimeni altcineva
În felul meu.

**Traducere și prezentare de
ELISABETA BOȚAN**

BIBLIOTECA BABEL

NE-A ADUS 'LUCEAFĂRUL' ÎN SANSCRITĂ

(Jurnal)

11.08. 81. D.

Diplomă. Le cer ce știu pe românește. Vijay: tata, mama, ceapa, îmi pare bine, ceovac (în rusă ori bulgară? el le-a absolvit și pe-alaea), da, ypok, universitate, mare, dar, nu. Ashok (redactorul meu, după malarie – revista Himalaya? Ei tot așteaptă ordine): foarte, ziua, noapte, copil, dumneavoastră, domnul, carte, care, din, eu, el, da, capitole, universitate, sunteți, unde, ceapa este în grădină. Yogindra: merg, după-masă, pentru, stradă, bibliotecă, mare, plicuri, stilou, unde, autobuzul. Kurpreet: bună dimineața, mulțumesc foarte mult, cine e la telefon, cine sună la ușă, bibliotecă, dv., desigur, flori, după.

Pe Vinay l-am pus să conjuge “a da”. I-am învățat mai multă gramatică și sensibilitate decât Cazacu? Citisem încă trei strofe din *Luceafărul*. Știam că voi lucra mai profund cu începătorii, îi vor întrece pe cei de la diplomă.

Săptămâna trecută, la Khurja, în atelierul lui Rashid Ahmed; el creează, de la mic la mare, și iubește tot ce face. Lucrează din copilărie, și n-are importanță că acum locuiește lângă moschee. Premiile primite nu l-au influențat, numai piața. A creat o școală proprie, continuându-și părintele, bunicul, străbunicul – Abdul Rahman, Abdul Baksh. Încă n-a putut învăța cât știa aceia, când timpurile erau altele.

Are cinci ucenici. Și fiii lui îi urmează meseria. Fratele lui, Habib Ahmed, tocmai stă de vorbă cu noi. O altă rudă, cu barbă roșie și coafură la fel, ne aerisește sobru cu un evantai-steag. Maestrul Rashid a fost fericit, în 1977, când președintele Indiei i-a decernat un premiu. Bunicul său fusese primul care modelase în lut roșu o vază de flori de 6 picioare și jumătate, o alta de 5 și jumătate, în Hyderabad.

Himalaricul meu student declară româna ușoară, el fiind eminamente slab. I-am dat chestionarul pentru interviuri cu visi-ul, proctorul și decanul, un chimist, un antropolog, un sanscritolog – i-am reprecizat obligațiile.

Nansi preferă reproduceri. Îmi barează orice primă tentație ca neconcludentă. Pescuiesc pe uscat, însă.

Acuză de poetizare a culturii. Neînsușită. Accentul poeziei nu-l simt subiectiv, dar dintr-o intuiție mai amplă. Îmi abisalizez în revista “Himalaya” scuzabila frumusețe de care mă voi învrednici direct la mașină – la ce va trebui murdărită de impotenți de la noi și de la ei?

mă aflu fum și viața pe sfârșite de soare mi se-ascunde cu un papagal galben de nicotină toamnă și amurg dezvârtejtit din valurile urdu ale musonului în cuplu cu iluzia visez să mă îngrop în groapa mamei copilărie de pământ mereu copilărie să nu mă nască iar până târziu de-am înotat albușuri ca în Hiranyagarbha necăutat de umbre exteriorizate și de-am acoperit cu talpa toată iarba mă aflu fum și viața pe sfârșite

12.08. 81.

Mutat din 52 în 36, lângă administrație – ce veste să se fi dus? O clasă mai mică pentru studenți mai numeroși (peste 20 azi, la a doua lecție).

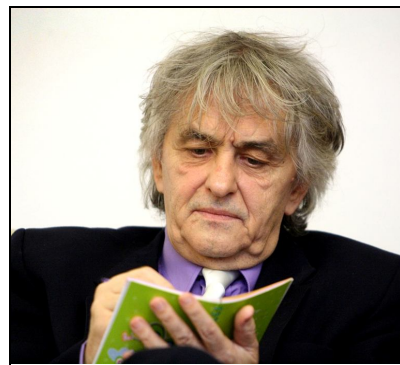
Dintre începători, cei tineri și inteligenți sunt mai entuziaști.

Din două fete, una a venit pentru băieți.

Unul vârstnic nu știu de ce e atras.

Câțiva ori au părinți înstăriți, ori au slujbe bune. Și golani.

În pauză, asalt al liederilor de

asociație, să mă cunoască, ori să mă chestioneze, să țină partea colegilor. Bulgarul mă invitase la un drink. Finalul lecției vădea o euforie la care rămâneam exterior.

La urma urmei, mult din rațiunea mea, inclusiv creativă, se consumă în predarea limbii române, într-un fel predându-mă pe mine, care sunt, deliberat, altfel decât alții care-și predau propriile limbi.

Azi am fost ocupat cu ființa și înspăimântătoarea subțirime a limbii în comparație cu ea.

De-aia ieri, la diplomă, auzind atman (pentru suflet) de la proprii-mi studenți, familiaritatea Indiei mi-a răzbunat claustrarea. N-am nimic de lăsat moștenire. Nana scrisese ieri, la școală, pe tema cerută, “tatăl meu”: „scrie tot timpul”.

Cu Nansi, despre păcatul curviei la bărbați, insinuându-l. Eu, și pentru femeia de la Faianță: dar aceea nu-și adora bărbatul, zice. O întregă diplomație. Turkmenul se plimbă prin India fără probleme de-alde-astea. Ne ducem zilele și cu șah, poezia descurvește creierul mai așa, din ce în ce mai rar.

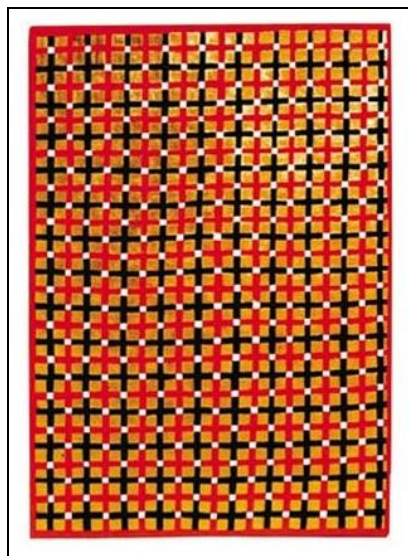
Pe disperarea păcatului neprac-ticat, ne revitalizăm evocându-le pe ale altora, punându-le ramă pozei noastre tensionată în fixități pure de nedureroase armonii.

Tristețea de dinaintea somnului revine și peste zi, doar diminețile fobiile subconștientului încărcat de conștiință nirvana.

Reducția sinelui la o potcoavă a calului ceresc, simțul trupului ca un singur plin, aparent, concav și spulberându-se al marelui gol.

Evidența morții balansează fugacitatea zilelor. Trăim pentru morți cam cât și murim pentru noi, ascultăm muzică indiană, înțeleși cu sunete neomenești.

GEORGE ANCA

Silviu Oravitzan, *Câmp cu cruci* (roșu și negru), acrilic, aur, pe pânză

O PARABOLĂ POSIBILĂ:
TEOLOGIE, FILOSOFIE ȘI
ARTĂ LITERARĂ LA
HERMANN HESSE
ȘI MIHAIL DIACONESCU

(VII)

- Cred că acum este momentul potrivit să citez un scurt fragment din **Prelegeri de estetica Ortodoxiei** unde dv. comentați sistemul semnificațiilor și acumulările spirituale circumscrise curentelor filosofic-religioase de a-dâncime din cultura națională, amintind de marile personalități care au ilustrat **trăirismul românesc**.

Iată ce ați afirmat în capitolul final **Teologhisire, filosofare, contemplație estetică și revelație teoretică, O mărturisire necesară** din volumul al II-lea, **Ipostazele artei**, al tratatului **Prelegeri de estetica Ortodoxiei**: „Când apare în mintea unui autor ideea unei posibile lucrări artistice, teoretice sau științifice? Cum se precizează această idee? Putem vorbi de o anumită idee ca sediu inițial al unei construcții teoretice, respectiv filosofice? Cum se configurează traseul ei până la etapa unei finalizări apte să satisfacă, măcar în parte, dacă nu integral, exigențele intelectuale la care ne place să ne raportăm? Ce rămâne din ideea inițială în etapele care duc spre opera finită? Putem vorbi în acest caz de o evoluție în timp și în lume a ideilor la care aderăm sau pe care le respingem?”

Astfel de întrebări și altele asemănătoare i-au preocupat pe toți cugetătorii neoromantici din gruparea de școli de la finele secolului al XIX-lea cunoscută sub numele de **filosofia vieții (Lebensphilosophie)**. Ideea că **trăirile** strict personale pot fi fundament al faptelor intelectuale, respectiv teoretice și spirituale, domină și orientează preocupările teoretice ale celor care dau contur și prestigiu **filosofiei vieții**.

În această privință, convingerile unor cugetători precum Wilhelm Dilthey, Georg Simmel, Oswald Spengler (atent popularizat la noi de cei care au redactat revista **Gândirea**, cea mai importantă publicație românească de cultură din secolul al XX-lea), Eduard Spranger, Hermann von Keyserling, binecunoscut în cultura română prin diverse traduceri, dar și ale celor ce ilustrează neospiritualismul francez, Alfred Jules Émile

Fouillé, Jean-Marie Guyau, Jules Lachelier, Jean Ravaisson-Mollien, Émile Boutroux, ca și ale unor personalități precum spaniolii Miguel de Unamuno, José Ortega y Gasset, dar mai ales ale românilor care au impus **trăirismul** drept unul dintre cele mai importante curente din istoria filosofiei europene – Nae Ionescu, Mircea Eliade, Nichifor Crainic (care e și un strălucit teolog ortodox și un eminent sociolog), Mircea Vulcănescu, Emil Cioran, Arșavir Acterian, Virgil Bogdan, Constantin Noica, Traian Brăileanu (care este și un mare sociolog), Petre Țuțea, Octav Onicescu (care este totodată unul dintre cei mai importanți matematicieni din istoria culturii europene, autor de lucrări fundamentale în domeniile calculului probabilităților și ale logicii și filosofiei matematice) și ale altora, personalități profund devotate Bisericii noastre Ortodoxe și strămoșești – pot fi un îndreptar sigur pentru toți cei ce sunt preocupați de problemele teoretice pe care le ridică originea subiectivă și circulația unor idei.

Toți aceștia fac o distincție clară între **filosofie**, ca iubire de înțelepciune, ca modalitate specifică de cunoaștere rațională, ca act al clarificării logice și ca domeniu al spiritului, și **filosofare**, ca modalitate a reflecției speculative în cuprinsul căreia apar ideile de maximă generalitate despre om, societate, transcendență și existență.

O experiență intelectuală și sufletească strict personală, legată de elaborarea lucrării mele **Prelegeri de estetica Ortodoxiei**, m-a îndemnat să mă gândesc uneori la convingerile promovate de trăiriștii români, ca și de toți cei care au ilustrat **filosofia**

vieții, în legătură cu modul cum apar și evoluează ideile teoretice care ne preocupă.

De fapt, în modul de a filosofa al trăiriștilor români eu am găsit o **confirmare** a unora dintre cele mai insistente și mai chinuitoare neliniști din momentele pline de tensiune sufletească și speranță, când mă simțeam îndemnat să trec la masa de scris pentru a începe elaborarea **Prelegerilor de estetica Ortodoxiei**” (pag. 449-450).

- Constat din nou că v-a interesat în mod real dialogul nostru. Vă ascult cu emoție și recunoștință!

- Să mergem mai departe! Romanele și nuvelele lui Hermann Hesse au fost concepute ca niște parabole pe teme intelectuale, psihologice, morale și spirituale. Se simte în ele formația teologică a autorului.

Se deslușește, de asemenea, și modul în care vocația dogmatic-religioasă a fost transformată în teoremă pentru a fi demonstrată existențial și simbolic prin intermediul derulării dramaturgice a operelor sale. De aceea, romanele **Peter Camenzind** (1904), **Gertrude** (1910), **Demian** (1919), **Lupul de stepă (Der Steppenwolf)**, 1927), **Narcis și Goldmund (Narziss und Goldmund)**, 1930) și capodopera sa **Jocul cu mărgelile de sticlă (Das Glasperlenspiel)**, 1943) au fizionomia unor alegorii moral-religioase.

Lupul de stepă este povestea lui Harry Haller, un personaj integrat în mecanismul unei lumi cu care nu rezonază. El e un marginalizat melancolic, plămuit în nuanțe accentuate patetice (întrucât și realitatea pe care el o percepe îi apare tensionat-dramatică). El vorbește cu sinceritate despre singurătate, dar și despre energia vitală ce acționează plenar într-o persoană antrenată în căutarea unui sens înalt al vieții, însetat fiind de bine și de frumos.

Narcis și Goldmund e o parabolă a cărei acțiune, plasată în epoca feudală, în plină atmosferă scolastică, dezvoltă o dramaturgie intens polifonizată, înlănțuind teme de natură socială, filosofică, estetică și religioasă; ele evoluează pe un fundal existențial sumbru, delabrat, devastator, din care se desprind, aureolar, semnificațiile profunde ale amicitiei

Convorbire notată de **muzicolog TANȚA ROTĂRESCU**, conf. univ. dr., Universitatea din Pitești

Starea prozei

Liftul

Păi dumneavoastră credeți că nu mai avea să vină și vara pe strada mea? Adică să mă ocolească?

Nici pomeneală. Mă dădeam în fiecare zi cu odicolon de la tata ca să mă miroasă și să vină mai repede. Cu atât mai mult cu cât eram și frumușel. Așa zicea și mama în clipele în care îl lua pe tata de mijloc, strângându-l puțin cam tare că el gemea de durere.

Mi-a bătut în geam, după care s-a dus mai departe, dar eu pricepusem că intrasem în vacanță, aia mare care nu avea să-mi ajungă niciodată.

De bucurie, mi-am luat un picior în spinare și am început să sar pe celălalt în jurul blocului, până s-au adunat la geamuri toate femeile bătrâne existente în lume. Puteam să le număr chiar și pe degete.

Ai mei dădeau mai rar pe acasă. Aveau de lucru cu tot soiul de colegi care aduceau mâncare și băutură.

În bloc, veniseră doi lucrători de la ascensoare care trebuiau să facă revizia tehnică. Habar nu aveam ce vroiau să zică. Dar stăteam mai tot timpul aproape de ei și în felul acesta am reușit să prind trucurile pe care le foloseau la lifțuri. Dar pentru lecțiile

astea mă trimiteau zilnic să le cumpăr ba una, ba alta.

Dar aveam să prind la perfecțiune ce puteai să-ți faci unui lift.

Ascensorul respectiv avea să devină în mâinile mele un măgăruș supus. Abia așteptam să mă duc la bunica la țară să mă laud înaintea tuturor cu cele pe care le prinsesem de la cei doi. Chiar și față de bunica, cea care mă privea aproape cu indiferență de îmi venea să îi trag un picior în burtă, dar și ea ținea o săpăligă sănătoasă în mâini și chestia asta avea să mă mai domolească.

Cei doi începuseră să îmi ceară un clește, o șurubelniță și să mă bage tot mai adânc în mecanică. Mai rămăsese să reușesc să intru tot așa de adânc și în matematică.

-Titi, noi plecăm două săptămâni în delegație. Are să treacă între timp pe aici mătușica Rita. O zăpăcită de nouăsprezece ani, care nu ne știa nici măcar adresa bine.

Nu apucasem bine să mă gândesc la chestia asta, că cei doi erau plecați în cele patru vânturi. La ora actuală, îmi plăcea și mai mult să mă plimb cu liftul. Le cunoșteam aproape toate secretele. Și într-o dimineață aveam să mă nimeresc singur în lift cu Isabela, o vecină cu doi ani mai mare decât mine.

Mă privea cu doi ochi imenși care mă făcură să-mi doresc să o sărut. Pe la jumătatea drumului, am oprit liftul între etaje, am luat fata în brațe și i-am tras cel mai strașnic sărut posibil. Dar am ajuns la parter și ea părăsi cutia de tablă de parca i-ar fi fost frică să nu repet experiența.

Ajuns acasă, am început să sar în sus și să cânt.

Ei da, ei da, îmi începusem în sfârșit viața sexuală... Viața sexuală...

Mă simțeam intrat într-o lume de basm și aveam senzația că pluteam. Dar în următoarele două zile să încep să revin pe pământ. Și în a treia zi, să mă întâlnesc tot cu ea, tot în lift și tot singuri.

Și de data asta fu rândul ei să oprească ascensorul între etaje.

Dar de unde naiba știa...

-Mă, Titișor, ție ți-a plăcut ultima oară?...

Nu vroiam să mă arăt dornic să repet isprava de dinainte așa că am întârziat puțin cu răspunsul.

-...Știi și eu, poate că da, poate că nu...

Dezamăgită, Isabela lăsă liftul să ajungă la parter, unde trei adulți se întrebau ce se întâmplase cu mașinăria.

PAL FRANCISC
Canada

O PARABOLĂ POSIBILĂ

→ și ale puterii ei de influențare definitivă, în bine, a vieții celor ce au parte de ea. Este o parabolă suprasaturată de variate simboluri. Narcis își afirmă vocația ascetică, iar creativul, intuitivul Goldmund contribuie, prin arta sa, la revelarea adevărilor eterne, dincolo de tatonările rațiunii.

Jocul cu mărgelile de sticlă este o construcție literară grandios-gotică, în care se întrec pendulări recurente ale idealurilor trăite auster, în pace, asceză și dăruire totală în serviciul unor înalte țeluri intelectuale și creatoare. Liantul dintre lumea realității sensibile și cea a abstractei idealități – în care frumusețea poate fi surprinsă și contemplată fără posibilitatea de a fi acaparată – este muzica, artă ce atinge, prin însăși natura ei, nivelul maxim al inefabilului. Ea devine o modalitate euristică directă de raportare la sensurile fundamentale ale destinului uman, utilizată ca atare, atât de

*Hermann Hesse, cât și de Mihail Diaconescu. Revenind la **Jocul cu mărgelile de sticlă**, romanul este o utopie modernă despre salvarea valorilor umaniste în care autorul crede cu nestrămutată convingere. Într-o lume mai bună, mai conformă cu ceea ce este uman în om, se discerne printre rânduri că mai ales filosofii, intelectualii cu vocație speculativă și filantropică ar putea avea, precum în scrierile lui Platon, un rol decisiv. Ei trăiesc în Kastalia, „eine pedagogische Provinz”, lucrând pentru binele omenirii.*

Și nuvelele lui Hermann Hesse sunt elaborate sub specia parabolei. Fără îndoială, acesta este un aspect care le mărește capacitatea de a fascina, potențându-le puterea de atracție în actul lecturii.

La rândul său, Mihail Diaconescu și-a conceput romanele ca pe niște parabole suprasaturate de semnificații morale, civice, artistice, istorice, filosofice. În acest sens, **Visele au contururi precise,**

Călătoria spre zei, Depărtarea și timpul, Adevărul retorului Lucaci, Marele cântec, Culorile sângelui, Speranța, Sacrificiul, Umbrele nopții și Nopți și neliniști. Pseudojurnal metafizic, capodopere epice fără de care actuala evoluție a literaturii și culturii române nu poate fi înțeleasă, dezvoltă subiecte apte să impună o nouă înțelegere a ideii de parabolă.

De fapt, cele mai clare și mai importante aspecte ale artei narative capabile să reliefeze paralelismele literare configurate de romanele lui Hermann Hesse și Mihail Diaconescu sunt evidențiate tocmai de modul cum și unul, și altul, utilizează forma epică a parabolei.

Și pentru că ați acceptat să citez fragmentul despre trăirismul românesc pe care l-am găsit în **Prelegeri de estetica Ortodoxiei**, aș dori să aducem în discuție un nou citat, care mi-a reținut atenția în mod deosebit. Sunteți de acord?

-Vă rog!... Îmi face plăcere să vă ascult.

ÎNTĂLNIRI ÎN SPAȚIUL VIRTUAL

"Les Adieux"

Elena Munteanu (Ingada)

(1953-2012)

În ultima parte a Simfoniei nr 45 "Despărțirea" de Haydn, partitura cere ca orchestranții să părăsească, pe rând, scena. Ultimele instrumente care încheie simfonia sunt două viori. Haydn făcuse o aluzie la un fapt real din vremea lui, dar, pentru mine, una din cele două viori care au rămas - și vor rămâne pe scenă - este poeta Elena Munteanu (Ingada), dispărută prematur într-o zi de februarie a lui 2012.

O cunoscusem anterior pe Rodica Elena Lupu, directoarea editurii Anamarol. În 2006 m-a întrebant dacă nu doresc să mă înscriu pe site-ul literar "Europeea", care există și astăzi. Am răspuns că n-am timp, nebănuind nicio clipă cât de important a fost acel "debut" al prezenței mele, continuat apoi cu activități pe alte site-uri. Rodica Lupu, în ciuda ezitărilor mele, m-a înscris ea însăși la Europeea. Am început să postez acolo și m-a bucurat întâlnirea în acel spațiu virtual cu câțiva poeți talentați, printre care și Ingada. Ea posta poezii clasice de o mare frumusețe, cu o prozodie perfectă. Cum și eu scriam tot în vers clasic, aveam multe de învățat de la ea. Uneori mă lăuda, alteori, dacă avea vreo sugestie de corectură, mi-o scria personal, niciodată în public. Din 2006, Elena Munteanu a postat pe mai multe site-uri, printre care pe "Agonia.ro", unde are peste 900 de poezii scrise între 2006 și 2012, "Poezii.biz" și altele.

Primul ei volum de poezii a fost "Ninsori Ascund" (poeme), Editura ANAMAROL, București, 2006. Citim poezia cu același titlu pe coperta din spate a cărții:

*Ninsori ascund, să nu mă viscolească,
pe țarm aștept corăbii ce nu vin,
în asfințituri ard noian de vise
și îmi mai torn o cană de pelin.*

*Cerșesc lumină, bat la porți închise,
îngăim cuvinte, cioburi de candori,
adulmec clipe lungi, scadența vine
din lumi rotite-n zori de ursitori.*

*Livezile îmi înfloresc pe umăr,
se clatină uitarea-n ochiul gol,*

*mă cern în somn șiraguri de miresme,
surâd amar și plec cu pas domol.*

Al doilea volum a fost "În Umbra Luminii" (poeme), Editura ANAMAROL, București, 2009. A apărut de asemenea, alături de alți autori, în numeroase antologii, iar în 2012 avea două volume pregătite pentru tipar, "Cantilene altfel..." (poeme) și "Ridendo" (replci în versuri).

În 2009, în vizită la București, m-am întâlnit cu Radu Ștefănescu care-și postase la Europeea traducerile sonetelor lui Shakespeare, acum prezente într-un volum de toată frumusețea. Radu mi-a spus atunci că Ingada era foarte bolnavă și se întreba cum am putea s-o ajutăm financiar. M-am oferit cu o sumă, am cooptat-o și pe Tea Niculescu din Canada, membră și ea la Europeea. Elena Munteanu mi-a mulțumit imediat pentru ajutor. Se trata în Pașcani, dar venise pentru tratament și în București. Deși se lupta din greu cu boala, îmi scria cu bucurie despre nepoțica ei, Mîruna, pe care o adora.

Pe 16 februarie 2012, Vasilica Ilie, membră a site-ului Europeea, a postat următorul text: "*Cu durere în suflet va anunț că poeta, colega noastră de site, Elena Munteanu, s-a stins din viață, astăzi, 16.02.2012.*

...Împlinise de curând vârsta de 59 de ani..." Postarea este și astăzi pe site. Nu pot să uit acea zi. Toți am fost copleșiți de durere, comentariile la postare o dovedesc. Se pare că n-a încetat să scrie până-n ultima clipă. Poeta Sanda Nicucie a postat, în subsolul anunțului făcut de Vasilica, următorul comentariu:

În data de 01.02.2012, sub

pseudonimul Ionescu Iulian, Elena Munteanu scria:

Adio, prieteni!

*Adio, prieteni! Nomadul din mine
Își fulgeră pasu-nspre veacuri uitate -
Fantastică pândă în albiu secate;
Mi-e dor de tăceri și de nopți caoline.*

*Adio, prieteni! Se reazemă luna
De steiul cu vulturi - zăpezilor nadă;
Luceferi de seară lumina-și deznoadă
Și iele smintite așteaptă arvuna.*

*Adio, prieteni! Homerice vise
Mai poartă pe umeri trei versuri
bolnave;
Albastre, piezișe, învinse, gângăve,
Se clatină verde-n amurguri
proscrise.*

*Adio, prieteni! Amorfă și fadă,
Mi-e ora plecării... Cortina să cadă!*

Elena Munteanu a fost o un om sensibil, talentat și foarte modest.

Iată cum se autocaracteriza: "*Cred că poezia mea, ca și a altora, este vrajă, emoție, izvor de trăire la cote înalte, așteptare, alinare, sărbătoare a sufletului, taină, templu, totul. În poeme sunt eu însămi, cu sufletul în palmă, dăruiț lectorului, balansând mereu între „agonie și extaz” și mereu închinându-mă zeului Cuvânt. În general, poeziile mele au fost bine primite de publicul cititor, fapt care mi-a dat curajul de a continua să scriu. Nu știu dacă am făcut bine, după cum nu știu dacă sunt poetă... Am îndrăznit să calc hotarul Poeziei, din convingerea că, scriind, voi avea șansa de a renaște cu fiecare clipă.*"

La mormântul ei din Pașcani, florile mereu proaspete stau mărturie faptului ca prietenii n-au uitat-o pe poeta Elena Munteanu, om talentat, generos și de o mare frumusețe sufletească.

VERONICA PAVEL LERNER

Ancheta "Vatra veche"

Exilul românesc

MILENA MUNTEANU

(II)

- Cum se poate afirma profesional, social, un exilat?

-Cum se poate afirma profesional un exilat? Prin muncă asiduă și prin înțelegerea lumii în care activează. Cu viziune despre ceea ce este și poate deveni. Cu încredere în forțele proprii. Cu sănătate și noroc. Eventual, cu ajutorul comunității... sau a altora. Dacă este.

Sunt țări în care statutul social se obține mai greu, indiferent ce realizări profesionale ai. Poți fi un medic sau un inginer bun, dar tot vei fi privit ca un *métèque* (fr.). De eticheta asta poate că nu scapă nici copiii, nici nepoții tăi, cei nenăscuți încă. Din acest punct de vedere, în Canada este altfel. Dacă ești bun, ți se deschid uși. Ești invitat oriunde.

- Ați resimțit discriminarea, din perspectiva condiției de exilat?

-Ca exilat știi că ești altfel și uneori simți că ești privit ca fiind "altfel". Nu cred însă că am fost discriminată. Există, totuși ceva în firea umană, este dovedit chiar științific, printr-un experiment cunoscut făcut la Universitatea Yale din Statele Unite, că toți oamenii preferă să se înconjoare cu oameni ce le seamănă sau au ceva în comun. Este în firea omului. E dovedit că și copiii mici îi preferă pe cei ce au aceleași preferințe ca ei. Este, probabil, o adaptare la mediu. Aici nu mă refer la culoarea pielii sau la alte caracteristici rasiale, ci chiar la o preferință comună (pentru ce echipă chibițezi, sau dacă îți plac aceiași biscuiți). Se pare că ne plac mai mult cei cu care avem ceva în comun sau cei cu care ne asemănăm în orice fel, chiar dacă ne unește doar o preferință comună.

Sunt deci cu atât mai recunoscătoare că nouă ni s-au dat șanse egale într-o lume nouă, că s-a investit chiar în noi, deși eram doar niște străini.

Probabil că facem parte dintre cei norocoși. Atunci, mă întreb, oare cum să nu extindem și noi o mână de ajutor sau un gând de înțelegere, când și alții ni le-au oferit nouă?

După plecarea din țară eu am fost absorbită de gândul reușitei în lumea nouă, așa că am muncit greu și bine. Acum simt că pot contribui într-un fel

oarecare, ba pot chiar să-mi ofer timpul făcând câte un mic gest să-i ajut pe alții. Eu nu pot schimba fața lumii, dar dacă fiecare contribuim cu ceva, poate că în final ajutorul nostru ajunge să conteze. N-ar fi oare grozav să ajungem ca, împreună, să ne schimbăm soarta?

-Ce loc ocupă credința în exil? Dar prietenii?

-Din păcate, eu nu sunt un om religios. Totuși, toți ne punem speranța în ajutorul divin când plecăm la drum lung, nu-i așa? Din acest punct de vedere exilul te aduce mai aproape de Dumnezeu. Dar nu numai din acest motiv interesat și superficial.

Aș vrea să vorbesc puțin despre rolul credinței pentru comunitate. Aș spune că de multe ori exilații se întâlnesc în jurul bisericii. Își pomenesc morții, își botează copiii. Când ne-am stabilit la Toronto exista doar o biserică românească, acum aud că ar fi cinci. Crește comunitatea? Crește oare credința? Se păstrează credința? Mi-e greu să spun.

Prietenii? Contează foarte mult. Ai nevoie de puncte de sprijin, de oameni pe care să-i găsești necondiționat. În cazul meu, au fost două momente cruciale, în care prieteni apropiați mi-au deschis capul și drumul. Primul a fost când un prieten apropiat mi-a spus la telefon ce fel de limbaje de programare se caută – așa că am putut să mă pregătesc pentru ce mă aștepta. Al doilea moment la fel de important a fost când doi scriitori, independent unul față de celălalt, m-au încurajat pe drumul scrisului, dându-mi o șansă pe care n-aș fi avut-o altfel.

Prietenii contează. Ca puncte de sprijin necondiționate, de inspirație și suport.

Sunt de fapt mult mai mulți factori care contează în susținerea exilului. Chiar și un magazin de produse culinare românești poate avea un efect de liant, căci acolo te întâlnești cu cei ca tine, ba chiar găsești un ziar

românesc, un afiș la un spectacol, în afara mâncării ca la mama acasă... Te bucuri să găsești chiar o Eugenia, de al cărui gust îți aduci aminte din copilărie. Oare să fie un magazin alimentar un factor în continuarea tradiției și a memoriei colective? Da, chiar așa suntem de înfometați și însetați de gustul lumii de acasă.

-Ce perspective are ecumenismul în armonizarea relațiilor dintre exilați și populația autohtonă?

-Mă tem că nu pot comenta.

-Care e diferența între exilații ideologici și cei economici, ca să etichetez așa pe cei care s-au exilat din motive de conștiință, față de cei care s-au exilat din nevoi materiale.

-Bănuiesc că la un moment dat exista o diferență clară între emigrații plecați pe motive ideologice și cei plecați din motive economice. Cred însă că anumite bariere ideologice au fost ridicate, bănuiesc că unele diferențe ideologice s-au mai estompat (mai mult sau mai puțin). Totuși și azi anumite convingeri continuă să ne facă să trăim, din acest punct de vedere, în lumi diferite, oriunde viețuim.

-Ce-l poate face, cu adevărat, fericit pe un exilat?

-Bănuiesc că depinde de persoană. Probabil că bătrînul care pleacă din țară să meargă la copii, își dorește să stea cu nepoții. Probabil că tînărul emigrant vrea să-și croiască o viață nouă (o altfel de viață?).

Eu cred că emigrantul este prins între două forțe contradictorii. Pe de o parte, vrea să se integreze și să reușească în țara de adopție, pe de altă parte vrea să rămână ceea ce este.

În Canada se înțelege acest lucru. Eu mă minunez cu ce generozitate finanțează Canada comunitățile diverse să-și continue limba și obiceiurile de acasă. Noul venit, cu cât are mai multă libertate să rămână ceea ce e, cu atât vrea să contribuie mai mult la o astfel de societate permisivă și tolerantă.

Noi n-am plecat de acasă de săraci ce eram, și nici din lipsa șanselor de reușită. Aveam ce ne trebuia. Cu toate acestea, în 1990 m-a speriat intervenția minerilor în capitală. Când forța brută își face dreptate cu parul, ba chiar este încurajată și instigată de la vârf... iar apoi i se multumește pentru grija pe care a avut-o pentru rondurile de flori... atunci m-am simțit strivită de inabilitatea de a →

NICOLAE BĂCIUȚ

schimba lucrurile dinăuntru. La vremea aceea mi-am zis că trebuie să am grijă de imediat, să am grijă de mine, ca mai apoi să fiu și eu în stare să dau vreun ajutor cuiva.

Ce-l poate face fericit pe emigrant cu adevărat? O viață în care își regăsește verticalitatea. Respectul pentru alții și respectul de sine.

- Cum se poate pierde identitatea etnică în exil?

-Identitatea etnică se poate pierde ușor. Cu copii care nu vorbesc limba acasă și care nu-și practică obiceiurile și tradițiile.

Românul e adaptabil și ia cu ușurință culoarea mediului, nu cameleon, ci pentru că înțelege, se adaptează și vrea să reușească.

Adaptabilitatea este și o binecuvântare, dar poate fi un blestem, căci putem fi asimilați cu ușurință. Trebuie deci să găsim ceva care să ne ajute să ne păstrăm identitatea: un simț comunitar, o conștiință colectivă, orice altceva ce ne poate ține împreună, indiferent cât de răsfirați suntem sau vom fi.

-E integrarea exilaților o problemă insolubilă? Cum sunt priviți cei care-și caută o altă patrie?

-Cum sunt priviți cei ce-și caută o altă patrie? Întrebați cum sunt ei priviți de către țara adoptivă?

Probabil că din nou, asta depinde atât de persoană, dar și de cei ce privesc, de țara în care emigrează. În Europa, cred că exilul românesc este mai criticat decât în Canada, de exemplu. De ce? Din multe motive. În primul rând pentru că în Canada se primesc imigranți din lumea largă. Așadar, ești egalul oricui. Apoi, în Canada ajung mai greu cei certați cu legea sau cei care au șanse mai mici să se integreze.

În Europa, problema e mai complexă și datorită nivelului diferit de toleranță.

De fapt, toată Europa trece prin schimbări de mare adâncime cu efecte greu de anticipat.

O întrebare la fel de importantă este cum sunt priviți românii care își caută o altă țară, cum sunt ei priviți la ei acasă? Sunt oare priviți ca băieți "isteți", care știu să se descurce? Sau poate că sunt judecați că întorc spatele problemelor comune și se salvează personal? Cred că în ultimii ani emigrația română a devenit așa de abundentă, încât devine un factor major ce afectează vitalitatea și

viabilitatea forței de muncă de acasă. În aceste condiții, când sunt așa de mulți care lucrează sau trăiesc în străinătate, comunitatea devine tot mai importantă.

Mai cred că plecații de acasă (printre care mă număr și eu) au o datorie față de țară. Să nu uităm că mai toți am învățat carte pe bani publici. Unii dintre noi s-au afirmat, unii au primit chiar premii Nobel pentru țara de destinație, nu însă și pentru cea de origine... Alții au făcut ce au putut și ei pe unde au ajuns. Poate că fiecare ar trebui să ne gândim cu ce să contribuim, cu ce am putea ajuta țara care ne-a format.

- Care ar putea fi, pentru un exilat, înțelesurile dictonului latin „ubi bene, ibi patria”!

-Bănuiesc că fiecare om vrea bine și tot mai bine. De aia muncim, de aia învățăm și încercăm să ne clădim o viață mai bună. Oriunde am fi. Totuși, când această căutare perpetuă este în conflict cu alte valori pe care le prețuim, atunci intri într-un conflict personal. Eu am rămas cu un sentiment de vinovăție că am plecat de acasă.

Sunt multe alte comunități care sunt răspândite în lume, dar care se ajută mai mult și mai bine decât o facem noi. Pentru români, care și-au trăit istoria în același loc, migrația masivă din ultimii ani este și o mare noutate. Tocmai de aceea cred că trebuie să învățăm să încheșăm o comunitate care să funcționeze chiar dacă suntem dispersați geografic, așa cum suntem.

-Cum se vede țara natală din exil? Cum se raportează el la țară, la valorile ei? La neîmplinirile ei? La așteptările ei?!

-Țara natală se vede ca fiind în nevoie. Totuși, puțini îi dau să mănânce. Mulți ar vrea să tot ia. Totuși, unii trimit bani acasă, își ajută compatrioții, deschid business-uri, fac ce pot. Bănuiesc că s-ar putea face mai mult.

Cum se raportează exilul la valorile țării? Depinde la care valori. Cele din străbuni, validate de timp, le-aș susține oricând. Alte "valori", în care mulți încă mai cred, chiar dacă au fost compromise, pentru că au fost duse la extrem, au frânt chiar coloana vertebrală a moștenirii noastre din moși-strămoși.

Așadar, ne-au dăunat mai mult decât ne-au servit.

Starea prozei

Conversație prin ceață

Afundându-se mai tare în scanul incomod, un bărbat privea pierdut pe geam. O ceață deasă învăluia copacii înalți din curte. Șoseaua despica marea lăptoasă, iar uneori câte-o mașină trecea, grăbindu-se spre casă, înainte ca noaptea să pună stăpânire pe oraș.

- Te rog, vorbește cu mine, rupse deodată tăcerea un alt bărbat, care stătea în capul oaselor, într-un pat prea îngust. Cu toate acestea, patul părea mare pentru acest om înalt și înșiriat. Măinile îi erau de o paloare ieșită din comun, iar prin venele-i străvezii părea că-i curge sânge înghețat. Ca să scape de senzația de amorțeală înfrigurată ori poate ca să-și aline o trăire prea intensă, își freca cu ură palmele. Cu o voce spartă, dar aproape în șoaptă, întări rugămintea anterioară:

- Ai venit aici și nu-mi spui măcar un cuvânt? Vorbește-mi, te rog.

Trezit ca dintr-un vis, bărbatul așezat pe scaun, își întoarse, aproape teatral, capul înspre cel din pat. Privirea-i absorbise, parcă, ceața de afară, iar acum se uita la interlocutorul său cu niște ochi de-un cenușiu tulbure. Scaunul îl incomoda și-i devenea din ce în ce mai greu să își păstreze ținuta voit rigidă. Preț de câteva secunde, îi aruncă celuilalt o privire de milă, amestecată cu dispreț. Un corb, care poposise pe-o creangă desfrunzită a copacului ce se revărsa în fața ferestrei, i-a atras atenția. Calm, și-a reluat contemplarea, privind pasărea care ezita să-și ia zborul.

- Nu înțeleg ce faci aici sau ce vrei de la mine. De ce ai venit? Întrebă bărbatul uscățiv, cu o tulburare sporită. Sub privirile tăioase ale celuilalt, se trezi că-și aduce genunchii aproape de piept. Ședea acum stingherit, îmbrățișându-și picioarele, părând mai mic decât era. Ca un referențiu, singurul zgomot ce pătrundea →

FLAVIA TOPAN

tăcerea din cameră era cel al palmelor frecate frenetic.

Bărbatul de pe scaun avu o mică tresărire când pasărea pe care o urmărea își luă, în sfârșit, zborul. I se păruse că acel corb îl văzuse prin geam și-i căutase ochii. Apoi, desfăcându-și sfidător aripile a zburat, topindu-se în neantul încețoșat și alb. Fără să-și ia privirea de la geam, constată cu o tristețe zdrobitoare:

– Oamenii n-au aripi, conchise cu o voce pițigăiată, deloc potrivită cu făptura lui spătoasă.

Însă vocea neașteptată, uitată aproape, îl crispă mai tare pe cel din pat, făcându-l să se strângă într-un ghem de oase. Era limpede că răspunsul l-a luat prin surprindere. Înainte să apuce să îngâne un cuvânt-două, aceeași voce subțire și stridentă tăie în carnea tăcerii din încăpere.

– Oamenii n-au aripi, dar au măști. Câte una, pentru fiecare ocazie. Sau, mă rog, joacă un rol. Tu mai ții minte ce mască purtai când ne-am cunoscut? spuse, începând să se înflăcăreze, în timp ce, în sfârșit, părea să-l considere pe celălalt demn de privirea lui.

Se vedea că omul din pat devenise acum mai liniștit. Răsufila ușurat, anticipa ce urmează, fiindcă-i cunoștea prea bine furtunile celuilalt. Tăcerea, în schimb, îi părea un câmp minat. Își întinse picioarele lungi și slabe, dar continua să își frângă dureros mâinile. Făcând eforturi să-și revină în fire, își dresă glasul și începu, ca mai devreme, să vorbească în șoaptă, pierzându-și, la rândul-i, privirea în zarea încețoșată.

– N-aveam mască atunci. Ar fi fost absurd! Câți ani aveam? Șase-șapte? Copii învață anevoie să se prefacă. Poate se antrenează prin joacă. Te-ai gândit vreodată la asta? „Ziceam că eram X, iar tu erai Y”, nu așa încep toate închipuirile jucate de copii? Cu asumarea unei măști. Începe în joacă, dar te trezești îmbătrânit și nu mai știi unde se termină masca și unde începi tu. De-asta n-au oamenii aripi: nu ar încăpea sub mască.

– Deci mă mințai în joacă, încă de atunci! răspunse tăios bărbatul de pe scaun, iar vocea îi deveni și mai stridentă. Acum îl țintuia cu privirea pe celălalt, supărat pe sine că nu reușise să păstreze tăcerea care-l intimidase atât de mult pe omul din

pat.

– Nu te-am mințit niciodată! interveni celălalt, cu un calm aparent.

– A, uite, încă o minciună! Chiar și aici, chiar și acum? Dar când mi-ai luat-o pe ea? Nici atunci nu mințai? Nici atunci nu m-ați trădat amândoi? Râdeți de mine, așa-i? Eu nu știam cum să o fac fericită, pe când tu, ca un târător ordinar... Toate i le-am dat pe tavă, bă! Toate! Dar tu, cu poveștile tale mârșave ai furat-o. Ai înnebunit-o de cap, până m-a lăsat!

Pe măsură ce vocea stridentă își tuna amarul, bărbatul din pat devenea din ce în ce mai palid. Trupul lui părea să fie furat treptat de ceața de afară.

– Nu, știi bine că nu a fost așa... se auzi un glas stins. Te rog, nu ridică așa vocea. Vor veni să te scoată afară. Îmi spun mereu că am nevoie de liniște.

– Ce-mi pasă mie de ei? Dar de tine, crezi că îmi mai pasă? Urmă o secundă de deznădejde, umplută de dorul unui prieten pierdut, pe care o ascunse repede sub povara furiei care punea stăpânire pe el. Îi tremurau degetele, însă reuși cu greu să își aprindă o țigară, în ciuda împotrivi-riilor celuilalt.

– Nu ai voie să fumezi aici! Te rog, stinge-o. Te vor scoate afară! Vreau să mai stai cu mine. Te rog, oftă, aproape implorând, omul care abia acum începu să arate semne de boală. Ochii îi sticleau a febră, în timp ce sudori reci îi făceau oasele să tremure prin pielea gălbuie.

-Să mă dea, n-au decât să mă

scoată pe sus. Nici nu te mai pot privi în ochi! Îmi provocă silă. Știi bine că vina e numai a ta! Ea nu mai e și tu ești singurul vinovat! Ea a murit, dar tu încă îți porți blestemat zilele pe aici! Toată durerea mută a acestui om aspru izbucni fulgerător prin aceste ultime cuvinte și se risipi în fumul înecăcios al țigării.

Pierzându-se mai adânc în gânduri, aruncându-și privirea obosită pe geam, în căutarea corbului pe care-l observase mai devreme celălalt, bărbatul din pat simți cum o ceață de o liniște cumplită îi învăluie inima. Cu ultimele puteri, în timp ce lacrimi îi brăzdau adânc obrajii aproape neînsuflețiți, răcni către omul care, la rândul său, tresărea din tot trupul său masiv, plângând.

– Știi că e vina mea! Tu crezi că eu nu știu? De asta ai venit? Să-mi amintești? Tu crezi că eu n-am iubit-o? Asta crezi? Ieși afară! Ieși!

***

Dintr-o dată, ușa camerei fu deschisă apăsător. Doi bărbați în halate albe și o femeie intrară, neliniștiți de urletele din cameră. Zvârcolindu-se în pat, bolnavul îi poruncă, în continuare, cuiva să plece. De îndată ce îi văzu pe străinii intrați în cameră, îi rugă stăruitor:

– Vă rog, a venit iarăși să mă chinuie. Știu că ea a murit din vina mea, dar vă rog, spuneți-i să plece! Scoateți-l afară, de ce l-ați lăsat aici? Vă rog...

Unul dintre bărbații care intraseră în cameră se uită cu înțeles la femeie. Ea dispăru, dar reveni îndată. Între timp, celălalt bărbat cu halat încerca să îl liniștească pe cel din pat.

– Liniștiți-vă, domnule Rajnevschi, vă scăpăm imediat de el. Fără a mai aștepta un răspuns, i-a luat brațul slăbit și l-a înțepat, ușor, cu acul unei seringi.

De îndată ce medicul retrase acul, bărbatul încetă să se mai zbată.

Privea acum liniștit, pierdut, pe fereastră. Scaunul părea la fel de incomod, dar era cumplit de gol. Ceața deasă începea să se lupte cu întunecarea.

Pe aceeași creangă a copacului de lângă geam, un corb își aduna aripile și părea să zărească, prin ceață, sufletul chinuit al omului ce zăcea în pat.

Silviu Oravitzan, Grădina de semne (4), acrilic pe hârtie, 1998

darul meu de nuntă quiproquo

am mințit am furat
am râvnit la iernile aproapei
meu
dar să știi doamne că nu merită
pentru câțiva fulgi afrodisiac
ultra light m-au părăsit
nestatornice asemenea unor
femei
în așteptarea avalanșei
a salvamontistului rambo V

din mine curge frigul așa cum
curge sânge
din caracasa mielului când nu
mai apucă a doua ninsoare

m-am dezbrăcat în prima zăpadă
alb hoinar
prinsesem o crustă sifidie pe
trup
n-am știut că pământul este un
fagure unde
toate zăpezile expiră la 18 ani
poate și mai devreme
n-am știut că aerul înghețat taie
sternul ca o husqvarna îndârjită
că iernile au legea lor
mecanisme superioare
te înalță pe catalige să vezi
lumea de foarte sus
cu imunitatea la pământ

doamne foamea mi s-a ghemuit
într-un bulgăr
rece albă rotundă
stă rezemată de colțul lunii și te-
așteaptă
ar putea crește pe măsură ce-ți
semăn între arcade drum
cu urmele Scorpiei

foamea de tine este un rug
nu flăcările îl înalță ci viaerul
fructului uitat în pământ
de precuvioasa sămânță

am visat azi-noapte că venea
muntele la imigrantul mahomed
mai bine n-aș spune
avea creste desfăcute în evantai
ca aripile vulturului alb
deasupra prăzii
mi-a fost teamă și m-am trezit
dar foamea continuă doamne
darul meu de nuntă
quiproquo

zbor

spiritul poetului liber
se înalță deasupra troienelor

face mai ușoară valiza fetei
în așteptarea concediului
comandat pe internet
dormitor nupțial
showroom
excursii opționale una pe zi

în avion
spiritul poetului înfășoară bluza
transparentă
“mișcări tectonice” prin pielea
fierbinte
parfumată
ca un măr copt
cât să-ți lase gura apă
spațiul devine rarefiat
îl umple vremelnice stewardesa
căruciorul
paharele de unică folosință
caserole băuturi cafea
la cerere – lancome hypnose

fata se-apeleacă spre catalog
avionul se-apeleacă și el
nor peste nor
zarea din dreptul hubloului se-
ntunecă
refren de fuselaje
trepidații
spiritul poetului – curcubeu
pe cerul gri al boeingului 737

de la goluri de aer fetei îi este
rău
poetului – dor de puțin pământ

pe ecrane nimic despre altitudine
temperatură
presiune

amândoi știu că afară s-a făcut
dintr-odată iarnă

despre moarte nimic

la mort sans frontières

nu m-a-ntrebat nimeni nimic
dar răspund... preventiv
în cazul că s-ar găsi cineva
cândva
interesat de mine

caut oase așa cum alții caută
metale rare
în cutia neagră a pământului
tot felul de oase

ale marelui vladimir ilici au
devenit
tăcere în gestația muntelui
marmură neagră bronz patinat

oasele micului hugo chavez le-
am descoperit
în pastilele de zaharină
din cafeaua servită la summituri
se dizolvă repede sfârâie puțin
și
provoacă reacții în lanț

pe ale adoratului kim ir sen nu
le-am aflat
(se crede) că ar fi migrant
în burțile femeilor
ne-născute
așteptând
bufeuri
(din sud)

nu vă bucurați
dacă
niște pescăruși apucă un cioc
două
din cenușa dispărutului saddam
au ochii mai roșii limba mai
galbenă
aripile... mai puțin albe
însă nu pot să rumege
prin urmare
vor da totul pe dinafară

în cazul că vă interesează ce fac
eu

caut oase așa cum alții caută
metale rare
în cutia neagră a pământului
sau în mine
de la o vreme
nu mai este nicio diferență

am nevoie de oase adevărate
oasele-oase
din care să-mi pot face o corabie
pentru marea călătorie
când ar bate vântul puternic
și valurile ar fi înalte
m-aș apleca spre marginea
corabiei
aș pune urechea în dreptul
fiecărui fluier
să aud cum plânge pământul
în toate limbile
la fel

GELA ENEA

Cehov, personajul lui Troyat

(II)

E ciudat cum un atît de mare scriitor, nu avea orgolii literare. Nu dorea să semneze, la începuturi, cu numele lui real, nu dorea glorie și succes în societate, fiind mulțumit că poate cîștiga niște bani fără alt efort decît cel al condeiului. *Ghiuleaua* legată de picior – familia – nu-l lăsa să se bucure în tihnă de primele succese literare (publicarea schițelor în diverse reviste). Deși tînăr, nu era interesat de femei și petreceri, de prestața medicală, ori literară, neurmărind decît să cîștige destul ca să-și poată duce-n spinare bicisnica-i familie („dacă aș trăi singur, aș fi un om bogat” - mărturisirea într-o scrisoare din 1883). Rar găsim, în istoria artei, la un creator, atîta devotament față de cei apropiați! Orgoliul auctorial e sacrificat, pînă aproape de moarte, pe... altarul martirajului de fiu și frate.

Am citit mult despre Cehov ; cartea lui Troyat, intitulată atît de simplu, *Cehov*, e singura care se ocupă meticolos, scrupulos, cu maladivă ... acribie, de viața și opera clasicului, împletindu-le cu dragoste vizibilă față de personaj. Din carte, rezultă un portret convingător și contrariant, nu o dată; cel puțin trei aspecte (nemai-revenind la familie), sunt paradoxale : deși curtat de **femei**, s-a ținut mereu la distanță de ele, temîndu-se că o legătură amoroasă serioasă îi va fura din timpul și energia destinate scrisului. Trist este cu-atît mai mult faptul că, atunci cînd, în fine, a găsit femeia ideală, femeia pe care o iubea cu asupra de măsură, actrița Olga Knipper, n-a mai apucat să se bucure de fericirea promisă, din cauza bolii. Am putea spune că de fapt, Cehov s-a îndrăgostit cînd... începuse deja să moară – așa cum Hamlet a ucis abia cînd otrava-i intrase în sînge. Este mîhnitor să citești despre prima și ultima lui iubire, fracturată de inconveniențele bolii! Se dorea mereu lîngă Olga, dar doctorii îi interziceau să plece la ea, din motive de sănătate. Și plămîinii lui distruși îl puneau și-n situații penibile, cu mulți ani înainte de *exit* (scuipa sînge, uneori foarte des, și trebuia să se retragă din societate). Scriitorul suferea cumplit, dîndu-și seama că legătura lor este de

scurtă durată și, vai!, APROAPE IMPALPABILĂ (ea repeta la Moscova, el stătea în sanatorii, la soare, așteptînd clipa revederii).

De mirare este și faptul că un om laborios, un creator care a scris foarte mult, în genuri diverse, care a tratat mii de bolnavi, în spații geografice diverse (de altfel, un anume neastîmpăr l-a făcut să nu stea mult într-un singur loc!), a reușit să găsească totuși, **răgaz** pentru creație, strecurîndu-se printre desele serate mondene, printre primirile serale ale musafirilor care uitau să mai plece, între reprizele de corespondență, mergînd în călătorii epuizante (vezi *Insula Sahalin*, spre exemplu!), ori în făcînd vizite nelucrative la bolnavi („Bolnavii se înghesuie aici și mă hărțuiesc: am văzut vreo cîteva sute în cursul verii și n-am cîștigat decît o rublă!” - mărturisirea în septembrie 1885). Dacă te apuci să calculezi cîte ore îi rămîneau pentru scris și citit, deduci că maximum două, pe zi...

Altă bizarerie : deși a rămas unul dintre marii dramaturgi ai lumii, Anton Pavlovici a cunoscut, la majoritatea **premierelor** textelor sale, eșecul. Era disperat, suferea teribil din cauza lipsei de receptivitate a spectatorilor, ori a superficialității practicienilor care-l jucau.

După fiecare premieră jura să nu mai scrie teatru, dar după o perioadă, încurajat de faptul că spectacolele cu piesele lui începeau să aibă ecou, revenea la scrisul destinat scenei.

Chinului fizic la care-l supunea incurabila maladie, supliciuului provocat de bolnavii pe care

rebuia să-i îngrijească aproape fără bani, chinului de-a trebui să cîștige banii necesari *întregii* familiei, chinului de-a nu putea iubi așa și atît cum își dorea, li se adăuga, în ultimii ani de viață, chinul de-a nu fi înțeles ca dramaturg.

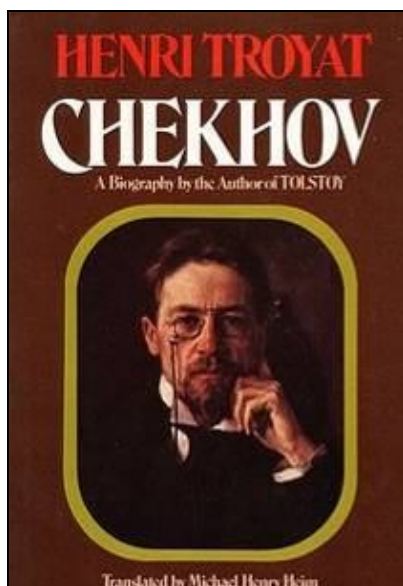
E dificil de alcătuit un *top* al intensității suferinței, la Cehov! Oricum, este uimitor faptul că a reușit să trăiască totuși, patruzeci și patru de ani, într-o continuă & diversă hărțuială.

Ar fi multe fraze interesante, de citat, în cele peste 350 de pagini ale cărții. Aleg **finalul** vieții lui Cehov, care este teribil – ca eveniment și ca frumusețe a descrierii : ”...”De mult n-am mai băut șampanie!” Și-a golit paharul și s-a întors pe partea stîngă. După cîteva clipe, nu mai respira. Trecuse din viață în moarte cu simplitatea-i obișnuită. Era 2 iulie 1904. Pendula arăta ora trei. Un fluture mare de noapte, cu aripile negre, intrase pe fereastra deschisă și se izbea cu disperare de lampa aprinsă. Această zbatere înăbușită în jurul mortului, devenea cu timpul obsedantă. Medicul s-a retras după ce a rostit cîteva cuvinte de consolare. Deodată, o pocnitură veselă: sărise dopul sticlei începute de șampanie, iar spuma dădea pe dinafară. Fluturile a regăsit fereastra deschisă și a dispărut în noaptea caldă. Liniștea și nemișcarea s-au instalat din nou”...

Ca să fim sinceri, am găsit și un punct slab în carte: comentarea pieselor marelui dramaturg (despre Ivanov, ruso/francezul, spre exemplu, scrie : ”Ivanov simboliza deznădejdea intelectualilor în fața politicii represive a guvernului și a degradării situației sociale în Rusia” etc.).

Dar teatrologi care să scrie excelent despre teatrul său, mai sunt. Biografi de talia lui Troyat, nu!...

BOGDAN ULMU

Radu Panamarenco

„Știi, eu mai joc și câte un poker, sunt tot felul de îndeletniciri în ceea ce privește cartea”...

Dintre toți marii actori în preajma cărora am avut ocazia să muncesc în teatru, cel mai apropiat de tehnicieni a fost, categoric, regretatul Radu Panamarenco. Cât timp era pe scenă, în culise, cei care nu l-ar fi cunoscut îl puteau oricând confunda cu un mașinist oarecare, chiar dacă figura sa unică arăta cu totul altceva. O figură de om. Se lua peste picior cu muncitorii, îi ironiza pe colegii săi actori, sclipea în rolul său de om „hâtru”. Uman, plin de poante, mereu pus pe șotii, aducea cu el veselia în culise. Juca teatru până și-n cele mai mici împrejurări cotidiene.

Acest dialog, publicat acum 20 de ani, în ziarul „Muntenia” din 19 noiembrie 1996, l-a iritat pe Paul Ioachim, directorul teatrului. Doar câteva minute. Timpul a dovedit că Radu Panamarenco nu a avut dreptate, dovadă că, după teatrul buzoian au mai apărut încă două teatre de proiecte.

Ca să nu mai spun că, în prezent, în comparație cu anii de început dar și cu alte instituții de profil din provincie, activitatea teatrului nostru este mult mai densă și mai complexă. Timpul a avut răbdare...

*

Marin Ifrim: Domnule Radu Panamarenco, inaugurarea unui teatru este un lucru rarism...

Radu Panamarenco: Foarte important, domnule.

M. I. : M-ar interesa dacă ați mai participat la un asemenea

eveniment și ce impact a avut asupra dumneavoastră inaugurarea teatrului buzoian.

R. P. : De fapt, eu mi-am început cariera ca actor cu prilejul înființării unei secții române la teatrul din Târgu-Mureș, în anul 1962. Era foarte frumos, era foarte plăcut.

Aici mi se pare că s-a făcut o treabă pe care publicul buzoian o aștepta cu mare bucurie, un public pe care l-am testat cu ocazia mai multor spectacole. Buzoienii meritau să aibă acest teatru.

Eu, poate că o să supere pe mine directorul teatrului, domnul Paul Ioachim, dar eu văd o continuitate a acestui teatru numai în clipa în care o să aibă și trupă proprie. Nu se poate ca un oraș care are teatru și spectatori minunați să nu se bucure și de actori pe care să îi vadă în fiecare zi pe stradă, uite, acesta este actorul nostru. Sigur că-i bine să vii cu vedete din București, dar cred că ar fi bine ca și forurile locale să dea teatrului cel puțin 3-4 apartamente, vreo 2-3 garsoniere de serviciu, nu să le dea de tot actorilor respectivi, ci doar pentru perioada cât stau la Buzău. Asta este părerea mea.

M. I. : În acest caz, cum recepțați „formula teatru de proiecte”?

R. P. : După părerea mea, noi nu am ajuns la un grad de civilizație extraordinar, ca să zicem că nu mai avem nevoie de teatru. Avem nevoie de teatru, avem nevoie de carte și de multe altele.

Sigur că teatrul este necesar, însă nu știu care va fi situația din moment ce totul depinde de bani, de sponsori. Îmi este teamă că, la un moment dat, statul o să aloce o sumă de bani mult mai mică pentru teatru și atunci vor veni tot felul de sponsori dinăștia care, probabil, nici n-o să-i intereseze serios teatrul. Ei o să zică: dau niște bani acolo...și, am impresia, totul se va face pe bisericuțe. Dar să sperăm că nu va fi așa.

Asta este marea mea îngrijorare vizavi de teatru. Sunt o serie întreagă de actori care cred că dacă trupele vor fi micșorate – și ca număr de trupe și ca număr de angajați - , actorii ceilalți, care vor rămâne, vor căpăta mai mulți bani. Eu nu vreau să cred treaba asta pentru că, statul o să-și dea un buget și după primul an bugetul nu mai poate fi același, pentru că trupa s-a micșorat. Și atunci tot la niște salarii de mizerie se

ajunge. După părerea mea, teatrul trebuie să rămână așa cum este, pentru că eu consider că cine s-a apucat să facă meseria asta o face din dragoste, din plăcere.

Ca dovadă, salariile noastre sunt foarte mici în comparație cu ale colegilor noștri din străinătate și vreau să vă spun că nici în străinătate actorii de teatru nu sunt formidabili. Sunt niște vârfuri așa, care joacă prin filme,ăștia sunt cei care, chipurile, sunt vedete, că filmul face vedetele. La noi au început să facă 4-5 filme și să aducă tot timpul problema asta politică. Las-o dracului, că nu mai interesează pe nimeni. Fă niște filme, fă niște spectacole de suflet, să-i intereseze pe oameni, să vină să rădă, să plângă...

M. I. : În afară de teatru, ce alte pasiuni are domnul Radu Panamarenco?

R.P. : În afară de teatru, păi ce alte pasiuni să am. Am multe pasiuni. Îmi place foarte mult să asist la o cursă de hipodrom – asta pentru că discuția este legată și de piesa „Omul cu mârțoaga”. Am fost un mare admirator al cailor, mi-au plăcut întotdeauna.

Îmi plac plimbările în aer liber, nu trebuie să facem acum caz de lecturi, că mulți dintre colegi ar spune, vai ce-mi place să citesc. Fiecare citește la vremea lui. Sigur că mai pun mâna din când în când pe o carte sau pe câte 32 de cărți, știi, eu mai joc și câte un poker, sunt tot felul de îndeletniciri în ceea ce privește cartea, așa că nu trebuie s-o facem curat pe intelectualii.

M. I. : În cariera dumneavoastră v-ați atașat în mod special de vreun rol?

R. P. : Ehe, sigur că am avut mai multe roluri. Chiar vorbeam acum, venind încoace spre Buzău, am, avut roluri bune: tatăl copiilor – în „Omul care aduce ploaia” –, în „Patima roșie”, Chiriac – în „O noapte furtunoasă” etc.

Am jucat în multe roluri frumoase. În momentul de față joc într-o piesă pusă în scenă de regizoarea Beatrice Bleonț: „Opera de trei parale”, unde interpretez rolul șefului cerșetorilor. Spectacolul se bucură de un succes remarcabil, deja suntem la al optulea spectacol. Cred că va fi un spectacol cu carieră internațională și mă bucur că pot să mă duc peste tot în străinătate.

Filme noi

ÎN CĂUTAREA PRAFULUI DE STELE

Nu mai sunt de mult consumator de filme, din clientul fidel al cinematograferilor în adolescență, am ajuns mult mai puțin decât mi-aș fi dorit în sălile de cinema. Am ales să fiu prizonierul lecturii.

Am cedat însă unui soi de patriotism local, dar și unei firești curiozități legate de cinematografia provinciei, lipsită de experiență, de logistică, de îndrăzneală.

Iată că primul lucru pe care l-am remarcat la un film realizat în provincie, cu forțe exclusiv locale, a fost chiar îndrăzneala.

Aș adăuga și curajul, tupeul de a intra în groapa leilor, fără să mă gândesc la „leii” care răsplătesc performanța în film, și cu care cinematografia românească a ultimilor ani s-a întâlnit de mai multe ori.

Lungmetrajul „Bilion Star Hotel”, în regia lui Alecs Năstoiu, producător Ovidiu Vasu, cu o aparență de film western la o scanare superficială a titlului, ne întoarce în metaforă, în simbol, iar apoi în realitățile crude ale unui prezent din imediata proximitate. Realități sintetizate în trei destine, până la un loc căutate, Sică Generalu’, Panait Surdu și Arthur Popescu, prin care se radiografiază o lume a lipsei de șansă, nevoită să trăiască în „hotelul” bilioanelor de stele, sub cerul liber. Trei povești prin care se încearcă să se închege un univers comun al periferiei umane, sociale. Dincolo de pitorescul, adesea forțat, al personajelor.

S-a încercat, compozițional, să fie surprinsă unitatea în diversitate, sub semnul dramei.

Anecdoticul reglează și el parantezele firului epic.

Lipsa experienței producătorilor acestui film s-a întors în favoarea lor, asigurându-le proșpețimea, „inocența”, sinceritatea, patetismul bine temperat. Pentru Alecs Năstoiu e un debut în filmul de lung metraj plin de promisiuni, la nouă ani de căutări, după absolvirea „fabricii” de regizori bucureștene. S-a simțit confortabil în atmosfera unei echipe în care fiecare era dornic să joace într-un film, să se afirme sau să confirme.

Ingeniozitatea montajului împinge și mai mult pelicula spre nonconvențional, spre atipic, ceea ce, cu siguranță, i-a surprins și pe cei care au dat deja note mari în competițiile în care s-a înscris acest film, până la o recunoaștere pe care o pot invidia și casele de film cu tradiție: „Filmul a fost declarat Cel mai Bun Film de lung metraj („Winner – Best Feature Film) la US Hollywood International Film Festival, Los Angeles CineFest, la Hollywood Independent CineFest, la Los Angeles Film Festival Awards (câștigător la categoria Cel mai bun film – toate genurile „Winner – Best feature film (all genres)” și Cel mai bun design de sunet) și Hollywood International Moving Pictures Film Festival – un festival la care „Bilion Star Hotel” a beneficiat din partea juriului de premiul de recunoaștere – prima mențiune specială la categoria film de lung metraj, fiind practic catalogat ca fiind al doilea film din festival”, după cum aflăm din diverse surse de informație internautice.

Greul distribuției îl duc actorii Rudy Moca - naratorul, Nicu Mihoc – Sică Generalu’, Dan Rădulescu – Panait Surdu și Teo Marton – Arthur Popescu. Cu siguranță, Nicu Mihoc s-a simțit cel mai mult în largul său în acest film, contând, indiscutabil, și prezențele lui anterioare în diverse roluri de film.

Ingenioase decupajele scenografice și bine ritmat suportul muzical, asigurat de Vizi Imre, cantautor trecut prin vămile de la “Vocea României, dar care s-a regăsit inspirat în vibrațiile sufletești ale personajelor.

De altfel – aflăm din palmaresul consistent al filmului - s-a acordat “trofeul pentru cea mai bună muzică de film, la Euro Film Fest, Malaga, Spania”.

Sunt curios dacă acest film își va găsi publicul și în ce cheie îl va recepta acesta.

Dacă e să punem în balanță bucățile acestui puzzle, vom simți diferențele de tip armonice – una caldă alta rece, vom distinge plusuri și minusuri, dar impresia generală rămâne tot favorabilă.

Și filmul a scris deja, într-un timp foarte scurt, istorie: 33 de selecții și nominalizări la festivaluri internaționale, 12 premii – ceea ce nu e de ici colo.

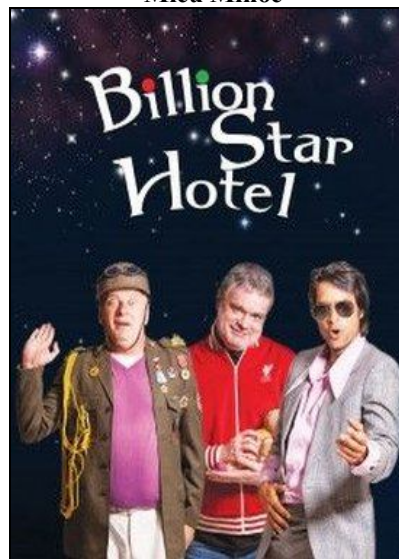
NICOLAE BĂCIUȚ

Ovidiu Vasu (dreapta)

Micu Mihoc

Literatură și film

Greierii lui Pagnol

Marcel Pagnol (1895-1974) a fost un ambițios talentat. Plăcut obsedat de al său Midi – Provența cu inconfundabilii ei greieri – scriitorul a cunoscut succesul încă din 1929, când piesa sa în patru acte - *Marius* – se juca la Paris cu Raimu în rolul principal. Piese, romane, filme, scenarii, adaptări - toate cu aceeași parfumată culoare sudică. Pagnol a fost și regizor de film, dorind să realizeze un... Hollywood provençal, drept pentru care a cumpărat în 1934 un domeniu de vreo 40 de hectare.

Nenumărate adaptări după operele sale au cunoscut imediat un succes total. În 2013, actorul Daniel Auteuil s-a aplecat în calitate de regizor asupra trilogiei lui Pagnol, din care am văzut *Marius* și *Fanny*. César (Daniel Auteuil) e tatăl lui Marius (Raphaël Personnaz).

Ei lucrează în propriul bar – *Bar de la Marine* – unde oamenii au timp de discuții, de controverse. Marius o iubește pe Fanny (Victoire Bélézy), dar e atras și de aventuri pe mare, astfel că, încurajat de Fanny însăși, va fugi pe vapor, neștiind că iubita lui e însărcinată. Bogatul dar generosul Panisse (Jean-Pierre Darroussin) nu pierde ocazia să salveze onoarea fetei și se căsătorește cu ea. Mai apoi Marius va reveni și... Nu vreau să divulg curgerea narațiunii, las suspensul pentru cei interesați de poveștile savuroase ale lui Pagnol.

În calitate de regizor, Auteuil a păstrat autenticitatea, savoarea dialogurilor, reconstituind atmosfera, costumele și sinceritatea relațiilor umane. În lipsa telefoanelor mobile, oamenii aveau un timp imens, se întâlneau, jucau cărți, beau cu măsură, se implicau în povești cotidiene. Desigur, o umanitate pe cale de dispariție, învăluită în

cântecul înțelept al greierilor neobosiți. Poștașul apare zilnic, oamenii se înghesuie să-și primească veștile. Acum, când mailurile abundă, ni se pare anacronică fuga extatică a fetei cu scrisoarea lui Marius în mână. O, tempora... Daniel Auteuil ca actor e pur și simplu magnetic, „de acolo”, într-o interpretare veridică, echilibrată, verosimilă. Intensitatea dialogurilor vibrează de sinceritate, iar regizorul reușește să restituie emoția nealterată a operei lui Pagnol.

ALEXANDRU JURCAN

Asterisc

INTERES PENTRU REVISTA „VATRA VECHÉ” LA UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA”, DIN SIBIU

Stimate Doamnă Nicolae Băciuț, redactor-șef al revistei „Vatra veche”, mă numesc Liliana Oprescu, acum îmi desfășor activitatea ca și documentarist la Biblioteca Universității ”Lucian Blaga” din Sibiu, după ce, timp de 25 ani, am fost angajată ca și muzeograf în cadrul Muzeului ASTRA.

Eu primesc de la dumneavoastră revista VATRA VECHÉ și o citesc cu drag.

Acum, la început de an, ne-am selectat prioritățile pentru activitățile anului 2016. Eu i-am propus doamnei director Rodica Volovici, ca revista „Vatra veche” să fie încărcată pe site-ul nostru (la adresa <http://digital-library.ulbsibiu.ro/dspace/community-list>, în partea de jos, la Publicații științifice naționale). Comisia a fost de acord.

Acum, dacă Dumneavoastră doriți și sunteți de acord ca revista *Vatra veche* să fie ușor găsită de

studenții noștri și ai altor Universități din țară cu care noi avem colaborare, vă rugăm să ne trimiteți, în format electronic, revista din ultimii 3 ani (sau să luăm toți 8 ani din seria

nouă???, cum credeți Dvs.) și lunar și pe adresa liliana.oprescu@ulbsibiu.ro. În plus față de PDF-ul ce îl primesc aș dori să primesc de la Dvs. cuprinsul în format word, cu extensia *.doc, pentru a putea pune la descriere cuprinsul corect.

Ar mai fi nevoie de o mică descriere a revistei pentru ca studenții să știe despre istoricul/biografia revistei.

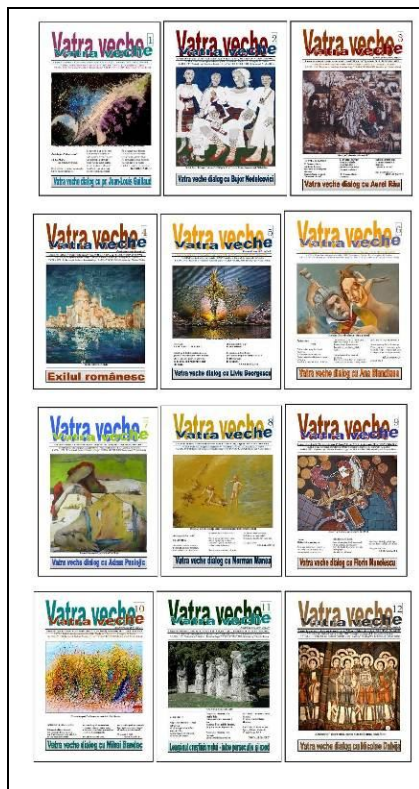
Dacă Dumneavoastră sunteți de acord cu propunerea mea, Vă aștept cu sugestii și sfaturi.

Mulțumim!

P.S. Noi avem scanate și câteva numere din *Vatra veche*.

<http://digital-library.ulbsibiu.ro/dspace/handle/123456789/966>

Prin truda doamnei Liliana Oprescu, de la Biblioteca Universității ”Lucian Blaga” din Sibiu, acum, întreaga colecție a revistei „Vatra veche”, de la apariție (2009) și până azi, se găsește deja la adresa http://digital-library.ulbsibiu.ro/dspace/handle/123456789/968/browse?type=dateissued&submit_browse=Issue+Date (N.B.)

LUMEA LUI LARCO

ÎMPĂCARE

Din îndepărtate timpuri,
Februarie, spun vouă,
Stă-ntr-o două anotimpuri
Să le-mpace pe-amândouă!

INSTABILITATE SOCIO-POLITICĂ

Un petiționar cerând dreptate,
Fiind de felul său puțin sfios,
Știind că toate merg la noi pe dos,
La minister discret intră prin spate.

UNUI DOCTOR VETERINAR

Veterinarul, cum să spun,
În cocină m-a scos din fire,
Căci se-adresase spre grăsun:
Să faci și cură de slăbire!

BIETUL ROMÂN

Trăiește greu, de azi pe mâine,
Ce să mai spun, e inutil,
Nu are bani decât de pâine...
Și pentru telefon mobil!

AMENDARE

Din practică se dovedește,
Prin lumea asta circulând:
Știința nu se prea plătește,
Dar neștiința, orișicând!

TACITURNUL

Sucit cum e, nu știu cum face,
E greu să afli ce gândește:
Vorbește și atunci când tace
Și tace chiar și când vorbește.

RIPOSTĂ

Comiți greșeli adeseori
În vârstă când înaintezi,
Spre culmi întruna te visezi,
Deși nu ești cu „capu-n nori”.

La un sărut te rușinezi,
Te fâstâcești, te trec fiori,
Comiți greșeli adeseori...
În vârstă când înaintezi.

Cu unul dintre scriitori
Prin replici când te duelezi,
Dreptate n-ai și-l ruinezi,
Așa cum fac destui farsori:
Comiți greșeli adeseori!

VIAȚĂ ÎN CERC

Din goana calului
Florile, iarba și copacii
Aleargă neconținut
Vrând să te ajungă.
La fel prezentul,
Lăsând în urmă trecutul,
Aleargă spre viitor,
Vrând să-l ajungă
Sau să-l întrecă.
Dar cum?
Viitorul e cu mult mai în față,
Aleargă până când ajunge la un punct,
Apoi o ia de la capăt,
Viața rostogolindu-se într-un cerc.

RONDELUL FRATERNITĂȚII

De când bravi s-au instalat
Copie acel apus:
Șefi pe cine-au vrut au pus,
Nimeni nu i-a deranjat.

Bani să aibă și-au impus,
Nu le fie cu bănat!
De când bravi s-au instalat
Copie acel apus...

Mâna-n grabă ei și-au dat
Toți aleșii, cum am spus,
Știe Dumnezeu de sus,
Ce-au promis au și uitat
De când bravi s-au instalat.

SOARTĂ DE ȚĂRAN (pantum)

Azi tinerii-s plecați de-acasă
Din satul drag, în depărtări
Și se întorc, dar nu la coasă,
Vin, doar, la nunți și-nmormântări.

Din satul drag, în depărtări
Lor de părinți nici că le pasă
Vin, doar, la nunți și-nmormântări,
Iar alteori vin și la masă.

Lor de părinți nici că le pasă,

Îi mai trimit la mănăstire,
Iar alteori vin și la masă,
Dorind în cont o moștenire.

Îi mai trimit la mănăstire,
Bătrânii noștri nu-s atei,
Dorind în cont o moștenire
Se roagă zilnic pentru ei.

Bătrânii noștri nu-s atei,
Își poartă a le lor destine,
Se roagă zilnic pentru ei
Că n-are cine să-i aline.

Își poartă a le lor destine,
Singurătatea îi apasă
Că n-are cine să-i aline.
Azi tinerii-s plecați de-acasă.

VASILE LARCO

De la Păstorel cutire:

Doamnei „X”

Numai apă beau, mă crede,
Da-s convins că-i o prostie:
Cine știe, nu mă vede,
Cine vede, nu mă știe!

Ventuze

Când pui ventuze te simți bine
Și nu e lucru de mirare:
Ai supt o viață din pahare,
Acum ele sug din tine!

Grasa

Cu pârdașnica ei fire,
Grasa-i ca un cal arab:
Duce-n cărcă om subțire,
Dar prăvale pe cel slab.

Speranță

Primind o bună creștere, copila
Își vrea un soț distins și de bun ton:
Să nu mănânce brânză de Brăila
Și să nu beie vinul cu sifon!

Pacea de la Corso

Ostilitățile așa
S-au terminat într-un târziu:
El s-a jurat să nu mai bea
Și eu, de el să nu mai scriu.

Scrisori deschise

Stimate Doamnă Băciuc,

Sunteți neobosit ! Cu adevărat neobosit ! De mult vroiam să vă scriu și am început vreo trei scrisori, dar tot nu am reușit să le termin. Iar iată că dvs. reușiți atât de multe !!! Reușiți să scoateți în fiecare lună un număr de revistă și să purtați corespondență cu zeci de persoane! Sunteți extraordinar ! “Un om al cetății literare”, cum de altfel ați fost numit. Nu știu cum vă ajunge timpul ca să le faceți pe toate !

Vă felicit pentru Premiul “Eminescu” pe care l-ați primit. Într-adevăr activitatea dvs. neobosită merită să fie premiată. Precum și versurile pline de sensibilitate selectate din ciclul “Raport de gardă” ! Ca de altfel, și versurile din « La taclale cu Dumnezeu », versuri însăilate în alb, scâldate în lumina străvezie a trăirilor metafizice! Și printre rime, am întrevăzut și fulgi de muzică!

Dar mi-a plăcut grozav și imaginea mai puțin diafană a „mușuroiului de cuvinte”.

Felicitări pentru poezii ! Și, bineînțeles, pentru revista dvs., care e atât de bogată și conține atâtea lucruri interesante !

Am fost onorată ca ați publicat răspunsurile mele la ancheta despre exil. Ar fi trebuit de altfel să-mi mai îmbunătățesc frazele, dar nu am mai apucat. Însă, oricum, ideile mele nu erau revoluționare.

Am avut plăcere să regăsesc în revista dvs. pe Veronica Pavel Lehrer, ale cărei răspunsuri de la ancheta despre exil le apreciasem în mod deosebit (după cum vă scrisesem dealtminteri). Înțeleg ca mama ei, Amalia Pavel, a fost o personalitate a culturii românești; voi căuta cartea “Oameni pe care i-am cunoscut”.

Mi-a plăcut faptul că ați publicat și poezii și picturi de-ale unui român din Banatul sârbesc: Jovan Ardeljjan-Ula. Am întânit și eu la Paris niște români de acolo. E foarte trist că sârbii încearcă să-i deznaționalizeze. România ar trebui să facă mai multe eforturi ca să-i ajute, dar din păcate se pare că nimeni nu se preocupă de faptul că această “însulă de limbă română” riscă să dispară. (Din câte am înțeles, un prim proiect de împărțire după primul război mondial in-

cludea și o parte din această regiune, dar până la urmă harta a fost schimbat.)

Am mai regăsit în revista dvs. și poeziile lui Dumitru Ichim și mă bucur ca fost premiat. M-am bucurat, de asemenea, să citesc biografia lui Aron Cotruș, din care-mi recita tata poezii când eram mică.

Ce păcat e că mi-e greu să găsesc suficient timp ca să vă citesc revista din scoarță în scoarță!

Dar și la Paris se întâmplă multe și timpul e prea scurt ; nu le poți face pe toate !

În decembrie, a fost lansarea cărții lui George Banu « La porte au cœur de l'intime ».

În ianuarie, Irina Adomnicăi, psihanalistă la Paris și fosta mea colegă de liceu, a lansat cartea „Amours de contrebande”, omagiu adus insulei Ada-Kaleh, care a fost acoperită de apele Dunării (vă voi trimite poate într-un alt mesaj o mică cronică).

Tot în ianuarie, Basarab Nicolescu a prezentat la Institutul Cultural Român expoziția “Muzica sferelor”, a pictorului ieșean Cristian Ungureanu, expoziție pe care am găsit-o foarte interesantă.

Asociația noastră “Casa română” organizează în fiecare lună conferințe pe teme culturale. De altfel, puteți să asistați « virtual » și dvs. La unele conferințe pe youtube.

De exemplu, la interesanta conferință a lui Ion Cepleanu : Ion Cepleanu - Voyages en Bessarabie, 1990 – 2003 - 1 (La această adresă găsiți o primă parte a conferinței, dar conține mai multe părți și puteți să le vizionați schimbând sufixul : 1, 2 3...)

Dar puteți găsi pe Youtube și alte conferințe, de exemplu :

Thierry Wolton - Pourquoi l'histoire du communisme est-elle si difficile à se faire entendre ? - 1

În primăvara asta, “Casa Română” comemorează participarea României la primul război mondial.

S-a început cu conferința aceasta: George Cipaianu - Officiers français sur la Roumanie pendant la Première Guerre Mondiale - 1

Se vor prezenta apoi memoriile generalului Henri Berthelot, șeful Misiunii franceze în primul război mondial – conferențiar Jean-Claude Dubois – o rudă a generalului.

De altfel, la conferință va participa și un prieten de-al meu, Francis Berthelot (alt nepot al generalului – bunicul lui era frate cu generalul). Francis a găsit un jurnal al unchiului său, l-a adaptat pentru a-l face lizibil de către publicul larg și va publica în curând o carte la Editura Humanitas. În decembrie, el a participat la mai multe festivități (la Buzău și București), iar în luna mai va ține câteva conferințe la Aliance Française în mai multe orașe din România. (Atenție ! Pe Internet, veți găsi un alt Francis Berthelot, autor de știință-ficțiune, care este un văr de-al lui.)

Dar, în plus de conferințe, Asociația noastră, “Casa română” participă la multe alte acțiuni. Astfel, a sprijinit comemorarea nașterii scriitorului Vintilă Horia, care a avut loc în decembrie la Madrid. La început, se anunța că această manifestare se va face sub egida Institutului Cultural Român, dar din păcate, oficialii români s-au retras apoi, sub pretext ca Vintilă Horia a fost condamnat de către comuniști ca fiind criminal de război. Acest fapt este complet fals (de altfel, Vintilă Horia nu a fost nici măcar legionar). Și găsesc că o astfel de atitudine este inacceptabilă. Vintilă Horia a fost un umanist și un intelectual de mare clasă. Și era un om de o mare onestitate, l-am cunoscut bine, de fapt, eu am ajuns în Franța cu ajutorul lui. Ținea conferințe în mai multe limbi, trecând fără probleme de la o limbă la alta (spaniolă, italiană, franceză...)

De altfel, astă-vară, am fost indignată de Legea 217/ 2015, care include printre activități extremiste scrierile unor mari personalități din cultura română. Speram (ba chiar auzisem) că se va abroga sau →

**Cu multă stimă,
SIMINA LAZĂR**

modifica. Din păcate, nu s-a modificat, ci dimpotrivă, a început să fie aplicată cu mare strictețe. Adică nu avem dreptul să cinstim cum se cuvine marile noastre valori naționale?! Adică nu vom mai avea dreptul să vorbim de Mircea Eliade, Cioran, Noica etc. ?

Am apreciat faptul ca ați publicat un articol de Aurel V. David cu comentarii despre unire și continuitatea românilor în Transilvania. Iată că există și adevărați patrioți, care știu să cinstească memoria strămoșilor care s-au luptat să avem și noi, românii, o țară! Nu ca domnul Lucian Boia, care creează confuzii și controverse! Nu mai știu dacă v-am spus că i-am trimis o scrisoare deschisă, care a fost publicată în *Revista 22*; vedeți la adresa: <http://revista22.ro/55713/html>

Încercați și românii din Paris să-și aducă contribuția cu diverse acțiuni.

Un prieten mi-a sugerat să vă trimit impresiile din străinătate ale unei tinere care-și face studiile la Londra. Poate vă interesează - vedeți adresa: <http://m.caplimpede.ro/student-roman-la-londra-dumnezeu-a-fost-ucis-de-occident-vreau-sa-ma-intoarc-acasa/>

Frazele acestei studente sunt « proaspete »! Transpare prospețimea, curajul și entuziasmul tinereții! Nu știu ce să spun. Poate că noi, cei mai în vârstă, vedem viața cu ochelarii de acum 30 de ani. Ne învârtim în jurul aceluiași șabloane învechite: avantajele Occidentului, resemnare pentru situația amară a României și o speranță vagă de ameliorare. Studenta asta are o viziune de luptătoare. Să sperăm că și alți tineri români se vor revolta, « vor lua taurul de coarne » și vor reuși să creze o Românie nouă, de care să fim mândri! Cum spun românii: «Doamne-ajută!»

Într-adevăr, România începe să devină atrăgătoare, mai ales după ultimele evenimente sângeroase. În toamna asta, la Paris, începe să ne fie teamă să mai ieșim în oraș. Acum am mai uitat, dar bineînțeles ... riscul unor atentate continuă să existe.

Dar, să sperăm că anul 2016 va aduce liniște și prosperitate. În Franța, în România și peste tot! Suntem cu toții interdependenți, căci lumea a devenit acum un sat planetar!

Vă urez și dvs. multă sănătate, multe succese și realizări!

P.S. Vă trimit alăturat o nouă versiune a “amintirilor mele din copilărie”, versiune la care am mai adăugat povestioare din adolescență. M-ar interesa părerea dvs. despre acest text modificat.

De fapt, nu sunt convinsă că toate adausurile reprezintă un avantaj pentru coerența întregului. Uneori, excesul de decorații riscă chiar să deranjeze. Ca, de pildă, în cazul unui brad de Craciun prea împodobit!

Vorbeam de “amintiri”, dar de fapt în textul meu, eu încerc să reconstitui atmosfera unei epoci, iar nu să-mi fac autobiografia. Amintirile mele personale au fost adaptate; de multe ori cronologia, numele sau chiar biografia personajelor au fost schimbate. Și am adăugat și alte întâmplări « furate » din amintirile altora sau pur și simplu inventate.

De altfel, nu știu dacă am făcut bine dezvoltând atât de mult subiectul. Să nu devină prea plictisitor! Mi-e teamă că “ciorba” mea a devenit prea lungă. În plus, am mai adăugat și niște bucăți cam «nefierte» și cam indigeste, care cuprind fragmente din teoriile tatălui meu! Sora mea zice că aceste pasaje încarcă textul în mod jenant și că nimeni nu va crede că tata ne ținea cu adevărat aceste monologuri, deși în realitate, asta e partea cea mai autentică. (Poate că trebuie să mai prelucrez paragrafele respective.)

De multe ori, am prezentat și banalități care ar putea fi omise cu ușurință, dar vroiam să creez culoarea «locală», sau mai bine zis «temporală» a vieții cotidiene de atunci, astfel ca nepoții noștri să-și poată imagina atmosfera epocii. (Evident aceste pasaje vor fi plictisitoare pentru persoanele care au trăit în perioada respectivă, căci sunt « subînțelese ».)

Sunt curioasă să văd ce părere aveți!

Am marcat în galben pasajele adăugate față de textul pe care vi l-am trimis în vară, ca să vă evit munca de a reciti totul. M-ar interesa în mod special să citiți ultima pagină. (Vă trimit, totuși, și un fișier fără marcaje, că e mai ușor de citit.)

Într-un fișier Excel separat, am făcut și “un cuprins” și, dacă vreți, puteți să dați o notă la fiecare povestioară (în felul acesta îmi dau seama dacă trebuie să o păstrez sau nu).

Sper că nu vă deranjează prea mult că vă trimit acest text și vă mulțumesc anticipat pentru osteneală!

FESTIVALULUI DE CREAȚIE ȘI INTERPRETARE „ANA BLANDIANA”

Inspectoratul Școlar Județean, Brăila, Liceul Tehnologic „Anghel Saligny”, Structura: Școala Gimnazială „C.Sandu-Aldea”, Brăila, Muzeul Brăilei „Carol P”, Asociația Culturală „Ars Poetica”, Universitatea „Dunărea de Jos”, Facultatea de Litere, Galați, Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, alături de alte instituții partenere din țară și din străinătate vă invită să participați la a V-a Ediție a FESTIVALULUI DE CREAȚIE ȘI INTERPRETARE „ANA BLANDIANA”, cu tematica **DIMENSIUNEA SACRĂ A IUBIRII**.

Manifestările culturale se vor desfășura în perioada 16 – 18 iunie 2016 și se adresează elevilor, doctoranzilor, profesorilor din învățământul gimnazial, liceal și universitar, atât din țară, cât și din străinătate.

Concursul se desfășoară pe 4 secțiuni:

Creație literară Subsecțiunea I: clasele V-VIII

Subtema: Părinții – leagănul copilăriei („Numai iubirea dintre copii și părinți /E sămânța”, Ana Blandiana) -

trei poeme sau un text în proză (1-2 pagini); **Subsecțiunea a II-a:** clasele IX-XII; **Subtema: Glasul tainic al iubirii** („De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător”, Epistola I către Corinteni a Sf. Apostol Pavel) patru poeme sau un eseu (2-3 pagini)

II. Analiză literară / Traduceri (engleză, franceză) subsecțiunea I /

Analiză literară: clasele V – VIII; scriitorii Ana Blandiana și Ioan Alexandru (din **volumele: Pleoape de apă**, Ana Blandiana, **Lumină lină**, Ioan Alexandru)

Subsecțiunea a II-a / Analiză literară: clasele IX – XII; scriitorii Ana Blandiana și Ioan Alexandru (din **volumele: Pleoape de apă**, Ana Blandiana, **Lumină lină**, Ioan Alexandru);

Subsecțiunea a III-a / Traduceri: clasele IX–XII (volumul **Călcăiul vulnerabil**, Ana Blandiana);

Se va alege pentru interpretare câte o poezie din lirica ambilor scriitori sau vor fi traduse câte două poezii, din volumele recomandate, respectându-se tema propusă;

III. Recitare: o poezie din creația scriitoarei Ana Blandiana sau a lui Ioan Alexandru;

IV. Interpretare folk: - două piese muzicale: 1. prelucrare din lirica scriitoarei Ana Blandiana sau a scriitorului Ioan Alexandru; 2. prelucrare din creația românească de gen: Vor fi alese pentru interpretare alte piese decât cele prezentate la edițiile anterioare.

Nu se percep taxe de participare.

Regulamentul concursului și amănunte se pot obține de la adresa festivalanablandiana@gmail.com (N.B.)

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Mulțumesc, stimate maestre Nicolae Băciuț pentru trimiterea revistei curente și atașez câteva „lemne” pentru *Vatra veche* 2-2016, afirmând cu plăcere: Chiar de ninge, chiar de plouă, Eu citesc o „Vatră veche”, Ce a fost odată nouă, Una fără de pereche!

Vasile Larco

Dragă prietene,
Te mai deranjez o clipă cu o rugămintă. Vreau să fac și eu un abonament la "Vatra veche" - ediția tipărită, pe care să o primesc prin poștă în București, la adresa următoare (...) Vreau neapărat să am și numărul 1 pe ianuarie 2016.

Iartă-mă că apelez la însuși Marele Boss, dar eu nu mă prea descurc cu electronica. Poate rogi pe cineva să-mi dea un e-mail și să-mi spună unde și cum trimit banii de abonament. Îți mulțumesc,

N.D. Fruntelată

Mulțumesc, articolele sunt deosebite, felicitări pentru eleganța și consistența revistei, e o bucurie să o citești!

Tatiana Bercariu

Bună ziua, Domnule Băciuț,
Mulțumesc mult pentru frumoasa revistă pe care o coordonați, cu sumar mereu actual, niciodată... veche. Pe noi, cei din străinătate, ne readuce la vatră pe calea gândului.

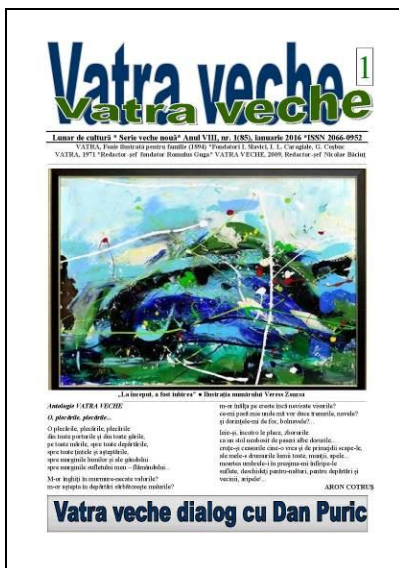
Tot legat de readuceri aminte, tocmai am terminat de citit o carte bazată pe relatările unui sas transilvănean: Coșmar în Balcani. Mi s-a părut atât de remarcabilă, încât am simțit imboldul să fac câteva note pe marginea ei. Sunt trei pagini pe care cu dragă inimă vi le pun la dispoziție, în speranța de a trezi poate și interesul altora pentru acest adevărat cadou editorial. Am citit și o scrisoare de mulțumire din partea Președintelui Iohannis, care se pare că a fost la fel de impresionat ca mine. Precizez că acest material vi-l trimit numai Dumneavoastră, nicio altă publicație neavând acces până la oara actuală la el. Atașez și o fotografie a copertei și aștept reacția Dumneavoastră. Sper că nu v-am răpit prea mult timp.

Rămân la dispoziție, cu deosebită considerație și prietenie, din Spania, aceeași,

Gabriela Căluțiu Sonnenberg,

Vă mulțumesc, e foarte interesantă, ca de obicei. Stimate domnule Băciuț, sunteți o persoană foarte activă și cu mult talent. Vă felicit din inimă. Cu stimă și recunoștință,

**Legendina di Paolo,
Elveția**

Stimate domnule Băciuț
Deși nu ne cunoaștem personal, dar eu vă admir modul cum reușiți să scoateți o revistă de prestigiu, cât și performanțele dv. în literatură.

Scoteam și eu o revistă aici, în Moldova, ONYX, dar Dumnezeu ni l-a luat pe Ion Mititelul, redactorul-șef și tehnicianul în ale tehnoredactării și a trebuit să coborâm steagul în bernă.

Acum îndrăznesc să vă cer o favoare. Am scris și eu o cronicuță la cartea unui poet interesant și poate îi găsiți un locușor prin paginile *Vetrei vechi*.

Bucuria nu ar fi a mea, ci a poetului Corneliu Văleanu, un poet ciudat și novator în ale scrisului.

Îmi cer scuze dacă am îndrăznit prea mult. Cu deosebită admirație pentru ceea ce întreprindeți și creați!

Constantin Hușanu

Date despre mine pe Wikipedia.

Dragă Băciuțule,
Mulțam de trimiteri și de răbdare, încet, încet mă întorc la *Vatră*.

Îți trimit acum un *Poem... de vecernie*, iar după ce mi-oi găta războiul cu Casa de pensii, mai urmează.
Cu drag,

MMS

Bună seara! Vă mulțumesc frumos pentru revista "Vatra veche": abia aștept să o parcurg! O voi trimite și ciracilor mei, desigur. În ceea ce privește revista noastră, am convenit cu Președinta să tipărim 60 de exemplare, cât ne permit fondurile actuale. Veți decide Dvs. modalitatea de realizare a plății (probabil mandat postal), pentru ca după aceea să ne trimiteți prin poștă, pe numele Asociației, plicul cu factura și chitanța fiscală.

Deocamdată nu am terminat corectura. Astăzi am făcut printul și punem la punct ultimele detalii. Trebuie să mărturisesc (mea culpa!), că am mai adăugat două

materiale de ultimă oră, trimise nouă la sfârșitul minivacanței, iar numărul paginilor a crescut la 44, plus 4 coperta (total 48). Sper că nu se mărește considerabil prețul... vă rog să-mi spuneți la cât să ne așteptăm?

Mă bucur că mai este timp pentru cele două articole solicitate. Cu ajutorul bunului Dumnezeu încerc să mă țin de cuvânt. La concursul Ioan Alexandru vom înscrie neapărat elevi. Ne spuneți Dvs. când va fi gata regulamentul.

Ținem aproape, cum bine spuneți. Sănătate multă, împliniri binecuvântate!

Cu prețuire,

Prof. Maria Stoica

Vă mulțumesc mult, domnule Băciuț, pentru noua revistă ce-a intrat în casa mea și va ajunge în liceul meu unde activez. Multe articole publicate de corespondenții revistei le aduc pentru lectură și discuție la lecție elevilor mei ori profesorilor colegi.

Multă sănătate și curaj pentru ceea ce faceți.

Cu respect și admirație,

**prof.Elena Ciorici,
Republica Moldova**

Stimate dle.N. Băciuț, mulțumesc pentru amabilitatea de a-mi înlesni – lunar -, o lectură plăcută și substanțială, prin trimiterea, prin e-mail, a prestigioasei dv. reviste, recunosc "altfel", dar în sens pozitiv, față de ceea ce oferă, în general, piața în materie. Vă trimit, totodată, trei poezii care au evidente conotații de atitudine socială, modalitate ilustrată din plin în planul istoriei noastre literare. Le-am numit "invective", gândindu-mă la un model ilustru. Desigur, le veti publica în funcție de aprecierile dv., pe care le recunosc-, încă de pe acum - suverane.

Cu cele mai bune gânduri,

Florin Costinescu

Mulțumesc frumos, dragă domnule Băciuț. Ca întotdeauna, revistă cu o ținută exemplară. Cu stimă,

Flavia Cosma

Gratitudine, felicitări colegiale!

**Redacția Junimea-Scriptor
Iași**

Domnule Nicolae Băciuț

Va mulțumesc pentru revista, pentru acest prim număr din 2016, dar și pentru cele primite în decursul timpului. Pentru munca Domniei Voastre : tot respectul! Atașez un textuleț de proza.

Cu toată stima,

Ioan Mugurel Sasu

Mi-ați făcut o mare bucurie! La Toronto, au fost și sunt temperaturi de cca - 30 grade Celsius, iar eu mă încălzesc la căldura cuvântului scris. E un proverb japonez care spune că un cuvânt poate încălzi trei luni de iarnă!

Calde mulțumiri! Cu toată prețuirea,

Milena Munteanu

Toată considerația pentru prețioasa revistă din inima țării! Am primit un caleidoscop literar-artistic care se evidențiază și prin spectaculoasa rubrică a corespondenței. Harul creator este, într-adevăr, prezent mereu în redacția cosmopolită a prestigioasei publicații „Vatra veche”.

**Georgiana Jungheatu
Prahova**

Vă mulțumesc din suflet, mă simt răsfățată!

Daniela Moldovan

Mulțumesc și aștept cu mare interes și drag următorul număr al revistei *Vatra veche!*

Katalin Cadar

Vă mulțumesc și pentru că ați publicat proza. Nu mă așteptam atât de repede. Poate e o metodă de stimulare. Pedagogul din Dv...

Doina Cherecheș

Mulțumesc pentru cele încă o mie de informații cu care m-am ales din "Vatra veche"!

Ioan Danilă

Buna-ziua, domnule Băciuț!
Deschisesem calculatorul cu gândul să vă întreb ce mai faceți și de ce n-a apărut încă revista. Îmi simțeam lipsa... Încă n-am apucat să o răsfoiesc. Am zis întâi să vă răspund și să vă mulțumesc. "Iedera" a ajuns în Florida, la dna Virginia Zeani, iar de dimineață, pe postul "Prima"TV, la emisiunea "Să prezentăm o carte", pare-mi-se, dl Ștefan Mitroi a vorbit frumos despre placheta de versuri "Sfârșit de vară". Nu mă așteptam, a fost o surpriză plăcută și a pomenit și numele dv! Cine știe ce monadă vor alcătui numele noastre în lumea literaturii de mai târziu...

Cu prețuire,

Doina Cherecheș

Stimate domnule Băciuț,
După o tăcere considerabilă și - sper - scuzabilă, vă trimit încă un text pentru publicare în redutabila dvs.revistă.

Cu prețuire,

Lucia Olaru Nenati

Ca de fiecare dată, e o bucurie să primesc și să citesc *Vatra veche!*

Felicități și succes în continuare, deși vremurile nu sunt deloc generoase cu revistele și cu scriitorii în general. Cu prețuire și grațitudine,

Ion Cristofor

Mii de mulțumiri

Voi lectura cu multă bucurie,

Alături câteva poezii pentru revistă.

Cu alese urări și prețuire,

Mariana Zavati Gardner

Mulțumesc respectuos pentru revistă

Ce stimă,

Vasile Mesaroș

Mulțumesc pentru atenție! Felicități pentru ritmicitate!

Cornel Cotuțiu

Stimate domnule Nicolae BĂCIUȚ, vă mulțumesc mult pentru această revistă excelentă și vă doresc mult succes pe mai departe. Vă trimit un scurt comentariu referitor la cartea **Scaunul electric** scrisă de Nicolae Dan Fruntelată.

Dragă Poete,

Am primit revista pe luna ianuarie și vreau să-ți mulțumesc din suflet.

Mi-ai făcut o mare bucurie la început de an, publicând cronică frumoasă a d-nei Lina Codreanu și însemnările mele despre romanul prietenului Iustin Moraru.

Revista se menține frumoasă și grafic - are o ilustrație cum puține publicații românești își mai permit

Îmi trece dorul de "Luceafarul", unde am lucrat un deceniu.

Dă-i înainte, așa, ca un ardelean care a plecat la drum lung!

Te îmbrățișez,

Nicolae Dan Fruntelată

Am nevoie de două vieți pentru a cuprinde activitatea dumneavoastră jurnalistică, literară... Felicități, succes !

Mariana Soporan

Mulțumim!

Dan Puric a prezentat în 15 ianuarie Conferința "România lui Eminescu", aici la Mediaș, și a promis că se va întoarce cu una - doua piese de teatru regizate de Domnia Sa.

Cu stimă,

Felicia Lupp

Vă mulțumesc frumos și vă felicit.

Vasile Lechințan

Mulțumim, dle Băciuț! Toate gândurile noastre bune.

Gelu Ionescu

Stimate d-le Băciuț,

Mulțumiri pentru *Vatra veche* 1 / 2016 și felicitări! Sumarul este, ca de obicei, foarte atractiv, iar poeziile dv. de la pagina unde e semnalat și Premiul Eminescu pe care l-ați obținut demonstrează din plin cât de justificat e acest premiu!

Vă adoresc un an prolific și multă sănătate! Cu stimă și mulțumiri pentru tot,

Veronica Pavel Lerner

Canada

Scuze! Am aflat după câteva minute cine a fost Aron Cotruș și i-am transmis felicitări ca unui om viu! Dar dacă versurile sale mi-au vorbit despre o poezie de o profunzime rară și mi-au emoționat - îl consider viu și nemuritor! Memoria lui s-a întâlnit cu memoria mea și am dreptul să-l felicit chiar peste Stix. Al dv.

C.H.

Am primit revista și am citit-o ca de obicei cu același interes și bucurie intelectuală. Felicități și la cât mai multe numere! Cu stimă,

M.B.B.

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Am primit revista *Vatra veche*, nr. 1, 2016, cu "notele" despre Eminescu.

Mulțumesc frumos, să dea Domnul să fie citite, căci prin Eminescu a vorbit către noi.

Dumitru Velea

Am primit. Să fie într-un ceas bun, acest prim număr din 2016. Sincere felicitări și urări de sănătate, pentru a putea să trudești, cu același profesionalism și admirabilă dăruire, pe ogorul vetrei strămoșești.... Mulțumim pentru *Profesioniștii noștri*. Cu statornică prietenie și sinceră prețuire,

I. Lăcătușu

Mulțumim frumos pentru revistă. Continuăm prezentarea, recomandarea și arhivarea acestora pe blogurile noastre. <http://scoala-online.eu/vatra-veche/> Vă rugăm dacă este posibil să ne trimiteți lunar și versiunea PDF.

Corina Simeanu

Stimate Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc mult, cu sincere aprecieri pentru distinsa dumneavoastră revistă, pe care mi-ați trimis-o!

Cu mult respect, pretuire și urări de bine,

Carol Feldman,

Israel

Mulțumim! Felicități pentru acest număr și urări de succes pentru următoarele! Citim cu interes !

Minodora Platcu

Vă mulțumim pentru interesanta și frumoasa revistă!

**Memorialul Victimelor Comunismului
și al Rezistenței Sighet
Fundația Academia Civică**

Vii multumiri pentru trimiterea revistei și vă rog să primiți felicitări și călduroase urări de succes! Al Dvs.,

Stelian Dumitrăcel

Felicități pentru revistă! Am primit-o (via E-mail) de la dl. Gheorghe Răducan / Bá. Cu deosebită stimă și respect,

Georg Barth,

Pasau, Bavaria, Germania

Vă mulțumesc mult pentru difuzarea revistei și mă bucură nespun faptul că de la număr la număr e tot mai interesantă și mai atrăgătoare. Sper ca odată să apar și eu într-n colț de pagină, macar așa, ca martor contemporan al Vetrei Strămoșești și al autorilor care semnează în ea. La mulți ani și, apropo, felicitări pentru prestigiosul premiu "Mihai Eminescu"

Ioan Bândilă

Vă mulțumesc foarte frumos pentru e-mailurile trimise. Eu sunt soția vă-rului dr. Voica Foișoreanu și trăim la Miercurea Ciuc. Ne-am întâlnit în sala Consiliului Județean Harghita, demult, unde eu am fost șefă de serviciu contabilitate-administrativ până la pensie. Cu multă stimă,

Maria Cocu

Mulțumesc mult, Nicolae, și felicitări pentru revista foarte consistentă, îmbogățită cu fiecare număr nou adăugat!

Prof. dr. Mircea Bercea

„Grădinar, în Rai”!

Felicitări pentru stare, sentiment, viziune, topică, rimă, ritm și câte or mai fi. Mulțumiri pentru dedicație. Mă onorează peste poate și mă pune totodată într-o dublă încurcătură:

1. Dacă o merit cu adevărat ?

2. În cazul fericit că vi se aprobă ne-maiîntâlnita *cerere* ... cum ne vom mai putea zări? Pesemne că la gard... sau când veți veni la **Poartă** ca să vă luați corespondența... sau să vizitați *Cartea de muncă*. Încă odată felicitări. Poem excepțional și ...*Cererea*... cu mari șanse de ...aprobare...
Ce *Viață de apoi*, ce *Eternitate*...!

Nu s-a gândit și mai ales nu a cutezat nimeni până acuma.... Felicitări.

PS. Bănuim că urmează un **Plan de măsură**, conform cu **Fișa postului**.

Deci, un volum adevărat de poeme... inedite și cu certitudine... antume.

Așteptăm cu toții ... minunea.

Al dv. admirator.

MB

Stimate și dragă domnule (și frate întru Duh) Nicolae Băciuț -

...Vă mulțumesc mult, cu adâncă reverență, atât pentru trimiterea excelentei reviste a domniei voastre - "**VATRA VECHIE**" (nr. 1 / 2016), cât și pentru publicarea, la pagina 68, a celor două poeme ..."**boteziene**"!

...Multă, multă sănătate!

Doamne,-ajută-ne, ocrotește-ne și ne călăuzește, înspre Sfântă Lumina Ta!
Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie, frăție întru Duh,

Adrian Botez

Bună ziua, domnule Nicolae Băciuț!

Vă trimit, în attach, trei documente cu materiale în vederea publicării.

Dacă le veți considera potrivite, conform standardelor revistei domniei voastre, aștept vesti! Mulțumesc!

Toate cele bune și multă sănătate!

Cu respect,

Olguța Luncașu Trifan

Dragă Nicu,

Mulțumesc mult pentru revistă! Sper că te simți bine, că nu mai ești la spital, iar noi îți dorim o recuperare completă și cât mai rapidă!

Ți-am trimis cu ceva timp în urmă răspunsurile la anchetă. Nu știu dacă le-ai primit, așa că ți le mai trimit și acum, în attach. Te rog mult să-mi confirmi dacă le primești și scrie-mi și mie două vorbe despre cum te simți. M-au impresionat mult poemele pe care le-ai scris în spital. Multă sănătate și numai din cele bune!

Cu drag,

Dorina

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc din suflet pentru proaspătul număr al revistei Dvs. Ca întotdeauna, condensat, variat. Nu încetez să vă admir capacitatea de muncă și creatoare.

Ținând cont de avalanșa de materiale și de volumul restrâns al revistei, îndrăznesc să vă deranjez și eu cu doar câteva sonete.

Să vă păstrați aceeași energie neseacă și dragoste de frumos.

Cu respect,

Nicolae Matcaș

„Intrarea,, în lumea culturală creată de revista „Vatra veche” în acest număr 1 (85) ianuarie 2016 ne este asigurată în privința autenticului cultural românesc prin poezia unui mare român, pe nedrept „uitat pe meleaguri dobrogene ” , unde Aron Cotruș l-a cunoscut și a colaborat nu numai literar cu Negip Hağı Fazıl, eroul tătarilor de pretutindeni, în perioada de până la instaurarea dictaturii comuniste în România. Nu fac analogie de dragul unei figuri poetice, ci vreau să argumentez că „poetul român al exilului” a cunoscut o apropiere de poetul tătar al „exilului tătar crimeean”, ambii având un singr ideal: al renașterii naționale”. Divinitatea poetică reușește să aprindă flacăra creației peste timp și spațiu, așa cum s-a reușit cu creația poetului român din Basarabia, Traian Vasilcău, cu versurile din poemul „GEAMĂT” / FERYAT. Mulțumiri, în numele poporului meu, dumneavoastră și poetului călăuzind neobosit, plin de speranțe, neamuri și istorii de demult... și felicitări pentru Premiul “Mihai Eminescu”!

Güner Akmolla

Sincere felicitări pentru ceea ce faceți toți cărturarii județului Mureș!

Ioan Tarța

Stimate Domnule Băciuț,

Pot spune sincer că aștept cu plăcere fiecare număr al revistei Dvs. și că vă bucurați de tot respectul și de toată admirația mea.

Astăzi aș dori să vă cer un mic ajutor: am citit articolele scrise de dl. Horst Fassel și aș dori să intru în contact cu dânsul; dacă puteți, v-aș ruga să-mi comunicați adresa de e-mail a dânsului.

Vă mulțumesc și vă urez mult succes în continuare,

Ion Talos

Dragă domnule Băciuț,

Încântat de nr.1 pe acest an al revistei. Felicitări. Cu mulțumiri pentru toate. În două-trei zile vă trimit și „aniversarea”. Momentan, primiți, vă rog, această „cronicuță” la o carte a unui tânăr de care vom mai auzi foarte multe.

Cu drag,

M. I.

Dragă Nicolae Băciuț, nu se putea să te dai bătut. Când am văzut că trece luna ianuarie și nu am primit nr.1 din 2016, mi-a încolțit gândul îndoielii. Te rog să mă ierți pentru asta. Și numărul mult așteptat e fa fel de bun ca toate numerele cu care ne-ai obișnuit.

Te îmbrățișez,

Silviu Guga

P.S. Felicitări pentru premiul de la Drobeta-Turnu Severin.

Dragă dle Băciuț,

A început să se vorbească tot mai mult de centenarul Avangardei.

Să fim și noi în rând cu lumea. Uite dle ce simpatică chestie, mie de mult măicuța îmi tot spunea că trebuie să fiu “în rând cu lumea”. Ajunsei, cum zice olteanul, în sfârșit și eu.

Mergem cu Avangarda sau alegem altceva din listă?

Să fiți iubi și fără frică, al dvs.,

Marinică

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Am primit revista nr. 1/ianuarie 2016. Vă felicit din nou și vă mulțumesc. M-am bucurat că am putut citi minunantele versuri din volumul Dvs. intitulat " La taclale cu Dumnezeu". M-a impresionat adâncă Dvs. simțire. Prin această cronică am luat cunoștință cu pretiosul om, poetul Nicolae Băciuț.

Aveți toată admirația mea!

Vavila Popovici

Am lecturat cu multă plăcere.

Corina-Maria Scridon

Superbă revista! Felicitări din toată inima!

Lilioara Macovei

Merci, e un număr foarte interesant, interesante interviurile, eu îi iubesc mult și pe Puric și pe Ileana Vupescu.

O zi și o săptămână minunate,

Ligia

Dragă Nicole,

Îți propun cronica unei cărți semnate de Mirela-Ioana Borchin, de la Universitatea de Vest. E o carte bună, în opinia mea, nu pentru ca e scrisă de un lingvist de carieră, ci pentru că are abilități remarcabile ale prozei moderne.

Cu prețuire sincera și urări de sănătate,

Julian Chivu

Mulțumiri cu felicitări pentru revistă!

I.B.

Mulțumiri pentru revistă... Impresionant conținutul, impresionant numărul și calitatea colaboratorilor... Stimă și prețuire..

I. S.

Năsăud

Dragă domnule Băciuț,

Dl profesor Mircea Popa de la Cluj insistă de două-trei zile să-i pun la dispoziție suportul cu *Convorbirile cu M. P.* Eu nu le mai găsec prin fișierele mele. →

Vă rog, de nu ar fi un efort prea mare, să mi le trimiteți când veți avea timp. Am primit revista. O văzusem. M-am bucurat pentru cum arată. Felicitări pentru medalia de la Severin. Mare cinste. Să vă bucurați pentru aceasta. O meritați. Sper că ați primit cele două materiale de la mine. Acum lucrez la Perpersicius Cu bine,

M.I.

Un salut și câteva note de lectură. Mult succes în continuare cu *Vatra veche*, care a devenit o instituție a Târgu-Mureșului! Cu tot entuziasmul,

Geo

Dragă Nicu,

În sfârșit, a venit avizul în cutia poștală și am ridicat coletul cu minunatele reviste. Câtă lume bună a scrisului cuprinde aceasta publicație! Acum te mai deranjez să-mi mai trimiți și ultimul număr, în care am scris despre comorile din lada pictată a Doamnei Fakner (...) Mulțumesc din suflet, suflet și iar suflet.

Suzana

Felicitări atlantice pentru Premiul EMINESCU. Il meriți pe deplin. Sănătate,

M.N.Rusu

P.S. Trimit din Florida un Cotruș inedit.

Bună ziua, domnule Nicolae Băciuț, Îmi cer scuze că momentan nu am diacritice instalate!... Am primit și eu, tot ca o surpriză, revista "Vatra veche", PDF, de la doamna Milena, din Toronto!!! Doamna mă știe și mă are în listă, pentru că mi-a oferit un premiu la un concurs de poezie. Sunt profesoară la Liceul de Arte "Marin Sorescu" din Craiova, citesc de pe pagina de facebook despre diferite activități ale dumneavoastră, voi participa cu lucrări și la Concursul "Ion Creangă", am niște elevi talentați.

Am apreciat prezența multor poeți în paginile revistei, vă trimit, la rândul meu, câteva poeme, dacă le considerați demne de publicat, eu m-aș bucura. Selectez ce nu a mai fost publicat în alte reviste. Vă doresc multă sănătate, cu stimă,

Gela Enea

Stimate Domnule Băciuț, Vă mulțumim pentru revistă. Felicitări din toată inima! Este de foarte înaltă ținută. Vă invităm joi la Bibliotecă Sadoveanu, în noua ei locație - Strada Academiei nr. 7, la ora 14. Vom lansa 4 cărți de pentru copii, conform invitației anexate. Vă așteptam cu drag. Cu deosebită stimă,

Vasile Poenaru
eLiteratura & ePublishers

Mulțumesc pentru revistă! Felicitări pentru Premiul EMINESCU!

Cu stimă,

Sânziana Batiște

Mulțumesc mult și te felicit, dragule.

Daniel Corbu

Stimate Domnule Băciuț, Nu găsesc cuvintele potrivite spre a vă mulțumi pentru înțelegere, promptitudine și gentilețe. MULȚUMESC !!! În zilele următoare voi trimite mandatul poștal cu contravaloarea a două reviste tipărite, repetând mulțumirile pentru tot ceea ce realizați.

Am reținut extraordinarul Dv. citat din înțeleapta prefață care motivează volumul de poezii "La taclale cu Dumnezeu", pe care mi l-aș dori contracost, dar cu autograf (" *Vine o vreme când nu mai poți spune orice, când nu mai poți scrie oricum. E ca și cum fiecare cuvânt ar fi testamentar, ca și cum ai lăsa o moștenire din averea ta de cuvinte de o viață* " ... Este o unică, originală, responsabilă și profundă artă poetică.

Dacă precizați prețul volumului, voi trimite mandatul pentru toate... Mulțumesc din suflet pentru tot !!!

Cu prețuire și admirație,

Livia Fumurescu

Buna ziua, stimat domn, Va trimit o scenetă care sper să își afle locul în paginile revistei pe care o păstoriți. Este încă fierbinte, așa că am dubii asupra titlului. Alegeți dintre cele două sau propuneți dv. altul. V-aș fi recunoscătoare dacă v-ați apleca asupra ei. Va multumesc,

Elena Agiu-Neacșu

Mulțumesc. Salutări cordiale.

Ognean Stamboliev,
Bulgaria

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, Vă mulțumesc pentru „Vatra veche”, nr. 12/2015, și - încă o dată - pentru toate cele primite în anul trecut. Felicitări sincere pentru admirabila Dumneavoastră revistă! Faceți o treabă excelentă, pentru care, pe drept, vi se cuvin binemeritele laude. Primiți-le, vă rog, și pe cele din partea mea.

Cu toată prețuirea,

Stan V. Cristea

Buna seara, domnule Băciuț! Numele meu este Todirică Alina-Georgiana și sunt profesor de limba și literatura română la Școala Gimnazială Nr.39, " N.Tonitza" din Constanța. Anul trecut, bucurându-mă de privilegiul de a preda la Colegiul Național "M. Eminescu", am avut șansa să particip, alături de acei copii, la concursul propus de dumneavoastră.

Ca urmare a participării noastre, am bucuria de a citi revista "Vatra veche", de fiecare dată când mi-o trimiteți atașată unui mail.

Vă mulțumesc pe această cale și vă asigur că vom participa și în acest an!

Aș dori să vă rog, dacă se poate, să-mi trimiteți **diploma de participare de anul trecut**, la acest important concurs.

Menționez că am colege cărora le-a fost trimisă această diplomă și de aceea, cred ca ați omis să mi-o trimiteți și mie.

Vă mulțumesc mult!

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, Mulțumesc! Am primit! Deosebită și diversificată, ca întotdeauna

Nu pot decât să vă urez... La mai multe apariții!! (nu am vrut să zic numere ca să nu se interpreteze, deoarece limba noastră are destule exprimări...care te duc cu gândul la altceva dacă le scoți din context. Deoarece am văzut că dvs. publicați și e-mail-urile m-am abținut. Nu mă abțin însă - în acest context - să nu vă trimit un Tangou ....Glumeți!!!)

Deoarece se apropie luna Martie, vă trimit și Tangoul Mărțișorului!

Cu respect,

Nicu Doftoreanu

23.TANGOUL MĂRȚIȘORULUI

Când simt că-mi dau târcoale...**Capcanele Tristeții,**

Despățuresc un pic din petecul de viață, Cu marginile încă brumă de speranță.

Și stau în pragul tinereții,

Până ce simt răcoarea dimineții

Unei promise mîngîieri de dor pe brațe.

ATUNCI,...sunt biată jucărie-n mîna ta Care,...ATENȚIE!

Începe din intenții-aparte

A se strica fără iubirea arătată-n Martie!

Repeticind destine, ce se destramă-n boare de suspine,

Cer **TIMP:**

Dă-mi timp, Dă-mi timp,

Sau **NU!** Mai bine lasă-mă-n alt **TIMP**

Hai!..Lasă-mă-n alt **TIMP** să-mi vin în fire!

Când totul pare spus, în fine,

Tot mai găsesc un pic de viață-n vine

Și redespățuresc iar dorul, călătorul,

Dar nu încet!...

De-acum dau cu piciorul!

Și, ...poate că nu credeți tot ce spun!

Însă vedeți, eu nu mai sunt **Om Bun!**

Resping rețeta fericirii porționate:

Cu mîngâieri de soartă și lovituri în spate!

Considerând din toate,...ca cea adevărată,

Doar frumusețea-n alb gândită-n suflet

Și delicat legată

...cu șnurul bicolor de

FERICIRE,

De petecul de viață de...**IUBIRE.**

Nicu Doftoreanu - 31.12.1998, revizuit 2012, 2016

(Publicat în Volumul «**Tangouri**» apărut la Editura Destine în anul 2002 și în vol. „**Tangouri sub...acoperire**” apărut la Editura Editgraph Buzău în 2014).

ARTĂ & MESERIE

Metaloplastia nu este unul dintre genurile prea intens frecventate acum la noi, iar cei care încă se mai manifestă în teritoriile ei nu sunt niște privilegiați ai sorții. Nici nu se regăsesc printre cei care se înzorzonează cu studii academice, ca singură garanție a profesionalismului, ori reper al valorii. (O paranteză trebuie să fac aici, în acest sens, pentru că, de curând, un artist italian, care expusese la Sibiu, la Muzeul Bruckenthal, a fost refuzat la Târgu-Mureș, pentru că e... amator, artistul neavând "studii de specialitate". Ce-a fost valoare la Sibiu, la Târgu-Mureș nu mai corespunde. S-a schimbat meridianul geografic!)

O situație similară cu a metaloplasticienilor e în cazul artiștilor sticlari, în ambele situații existând, aparent, o intersectare cu factorii tehnico-industriali, de neignorat în astfel de practici artistice.

Diferența, în metaloplastie, o face șablonul, care distruge unicitatea și pune în evidență doar meșteșugul. (Păstrez, din adolescență o astfel de piesă metaloplastică, cumpărată din comerț, cu imaginea Liceului „Liviu Rebreanu” din Bistrița, în care am studiat, plus un vas ornamental, primit ca premiu la un concurs de poezie – piese bine lucrate, dar produse de serie.)

Până în urmă, salvarea în aspirațiile artistice în domeniul metaloplastiei vine din originalitate și unicitate, ca prime trepte ale metaforei plastice.

Ion Ziblean este, indiscutabil, înzestrat și cu har și cu măiestrie. Lucrările sale ilustrează, înainte de toate, interesul autorului pentru istorie, pentru figurile sale reprezentative, portretistica fiind decisivă în acest sens. Portretul e tratat în limitele tehnicii, cu tendințe realiste, dar și cu tușe ale reprezentării naive.

Arta sa și-o revelează cu adevărat în piesele în care ornamentica îl apropie de rafinamentul oriental, în special în cazul talerelor sale. Acolo artistul e la el acasă, iar arabescurile proprii capătă distincție. Nici pocalele, potirele sale nu sunt mai porejos.

Dincolo de tehnicile proprii metaloplastiei, Ion Ziblean a știut să ducă până în ultimele consecințe demersul său, șlefuirea ducând la un balans de lumini și umbre, în care volumele capătă altă pregnanță.

Temele și motivele (florale, vânătoarești) alese de Ion Ziblean urcă tradiția în modernitate, într-un echilibru compozițional.

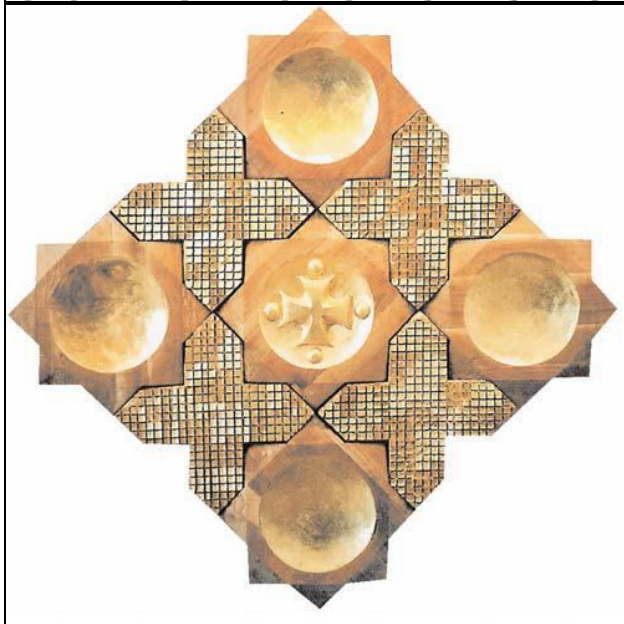
Ion Ziblean și-a perfecționat arta sa, cu unele întreruperi, mai bine de patru decenii. Timp în care a acumulat suficientă cultură tehnică specifică domeniului, făcându-și simțită prezența expozițională, ceea ce i-a adus nu puțină notorietate.

La o vârstă venerabilă, Ion Ziblean continuă să lucreze, cu mai multă migală și rigoare, constituindu-și un adevărat patrimoniu, o colecție – câtă vreme nu se prea îndură să-și înstrăineze piesele – care merită să fie cunoscută.

NICOLAE BĂCIUȚ

OCHIUL CICLOPULUI

Silviu Oravitzan, *Stele 1 (5)*, Aur pe lemn, 1998

Starea prozei

Clipa

Condițiile de locuit moderne, mai ales de când a fost nevoie ca imobilele să câștige în vertical ceea ce nu mai aveau unde pe orizontală, adică de când spațiul locativ a pierdut contactul direct cu solul, a apărut și nevoia de a îndepărta, din încăperile în care se desfășoară viața de familie, gunoiul. Ar putea fi numite în fel și chip aceste resturi menajere, dar este mai simplu să spunem „gunoiul”. Sarcina de a pune în practică aceasta a revenit și revine, probabil și va reveni, celui mai mic. Mai mic nu ca înălțime, ci mai mic în ierarhia familiei. Să admitem că telenovelele și emisiunile cu caracter sportiv acoperă timpul unor membri ai familiei, în aceste condiții cel mai mic înseamnă cel mai mic ca vârstă.

Directori de onoare
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct
VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr

Un astfel de băiețel cobora scările cu sacoșa în care era înghesuit respectivul material, devenit inutil și virtual dăunător sănătății tuturor. Pășea cu grijă, exista riscul de a scăpa ceva care să-l oblige a recupera de pe jos și chiar să fie admonestată „părintește” pentru neatenție. Drumul îi era cunoscut, așa că nu avea nevoie de cine știe ce simț de orientare, pașii îl duceau exact acolo unde trebuia să arunce nedoritul bagaj și să revină în apartamentul în care îi era tolerată copilăria. De data asta ceva nu era conform situațiilor obișnuite, la colțul blocului se aflau două siluete, un domn și o doamnă, persoane cunoscute din vedere, dar nu suficient de bine încât să fi fost vreodată obligat să le salute. Mentea copilului nu putea pricepe tot ce ochii vedeau. Cei doi erau alături, se priveau în tăcere, apoi mâna lui a căutat fruntea ei, a încercat să-i îndeparteze părul dezvelind ochii, fruntea și fața luminate de zâmbet, poate că mâna care făcea gestul tremura un pic, poate nici zâmbetul nu era unul radios. Tăcerea lor și felul furiș în care trăiau momentul strecurării o bănuială incertă, care impunea copilului o atitudine discretă, mergea cu pași mai mici, ceva îl convingea să nu deranjeze în nici un fel. Era un moment de rezervată intimitate, o pauză de o clipă înainte ca ei să se întoarcă, fiecare la locul său, adică acolo unde se aduna gunoiul pentru următoarea deplasare la spațiul de colectare. Apropierea a făcut posibil un sărut, discret la vedere, dar provocat de o intensă trăire, poate una mult ascunsă, chiar reprimată, ceva ca un vulcan care erupe în șoaptă. Apoi au plecat fără a ști că fuseseră văzuți, pe fiecare îl aștepta, vorba vine, câte cineva alături de care nu avea parte de astfel de momente, era o clipă furată vieții, iar umezeala ochilor lor deja convinsese băiatul că nu este bine să spună nimănui despre cele văzute. Chiar era convins ca, de acum înainte, să-i salute, indiferent dacă îi va întâlni singuri sau cu propriile lor familii.

Eliberat de povara bagajului din mână și având în minte traducerea, potrivit înțelegerii sale, a faptelor la care asistase, băiatul care urca scările nu mai era cel care le coborâse.

IOAN MUGUREL SASU

Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Șincan, Flavia Topan, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Șatravca (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2016 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

